

„A felnégyelt Haza...”

**100 ÉV VERSEI TRIANONTÓL NAPJAINKIG,
1920–2020**

Kárpátaljai költők antológiája

Kárpátaljai Magyar Könyvek
296.

Sorozatszerkesztő és felelős kiadó:

Dupka György

Megjelenését támogatta
a **Nemzeti Kulturális Alap**

Összeállította, a szöveget gondozta, a jegyzeteket és az utószót írta:
Dupka György

A kötetben olvasható versek önálló kötetekben, gyűjteményekben, valamint az *Együtt* c. folyóiratban és más orgánumban jelentek meg.

Lektorálta: *Füzesi Magda*

© Intermix Kiadó, szerkesztők, szerzők, 2021

Borító: *Matl Péter* (Munkács) alkotása, a Nemzeti Összetartozás Emlékművének részlete Ópusztaszeren (2012). Egy kitárt szárnyú bronz turulmadarat ábrázol karddal a karmai között, egy faragott tízméteres mészkő oszlop tetején.
A szoborelemek összeillesztésének pillanatát örökítette meg *Kocsis Csaba* (Berettyóújfalu) a láncokból kiszabadult turulmadár c. fotográfiája, ennek felhasználásával készült az antológia borítóképe.

Felelős szerkesztő: *Shrek Timea*

Szerkesztőségi munkatárs: *Fuchs Andrea*

Fedélterv, műszaki szerkesztő: *Dupka Zsolt*

A könyv elektronikus változata:

www.kmmi.org.ua (Adattár, könyvek)

Készült a RIK-U Kft.-ben

ISBN 978-615-5757-27-3

ISSN 1022-0283

„A FELNÉGYELT HAZA...”

**100 ÉV VERSEI TRIANONTÓL
NAPJAINKIG,
1920–2020**

Kárpátaljai költők antológiája

INTERMIX KIADÓ
Ungvár–Budapest
2021

AZ ANTOLÓGIA SZERZŐI

BAGU László	HORVÁTH Sándor
BAKOS KISS Károly	HORVÁTH Simon
BALLA Gyula	HUSZTI Béla
BALLA Teréz	IMRE Sándor
BALOGH Balázs	ISMERETLEN fogoly 1.
BALOGH Miklós	ISMERETLEN fogoly 2.
BALOG Sándor	ISMERETLEN fogoly 3.
BARTHA Gusztáv	ISMERETLEN fogoly 4.
BÁRTFAY István	JACZKÓ Olga, <i>Nátolyáné</i>
BECSKE (József) Lajos	<i>Jaczkó Olga</i>
BENKŐ György	JÁK (JAKUBOVICS) Sándor
BRENZOVIĆ Marianna	JUHÁSZ Gyula
CZÉBELY Gabriella	KECSKÉS Béla
CZÉBELY Lajos	KISS László
CSÉKA György	KOPRIVA Nikolett
CSORDÁS László	KOVÁCS Vilmos
CSORNYI Dávid	KŐSZEGHY Elemér
DEMJÉN Ferenc	KRÜZSELYI Erzsébet
DEMJÉN Miklós	LATOR László
DUPKA György	LENGYEL Tamás
FEDÁK László	LŐRINCZ P. Gabriella
FERENCZI Tihamér	MARCSÁK Gergely
FINTA Éva	MESTER Magdolna
FODOR Géza	MÉCS László
FORGON Pál	NAGY Jenő
FÜLÖP Árpád	NAGY Tamás
FÜZESI Magda	NAGY Zoltán Mihály
GAÁL Sándor	NÉMETI Anett
GYÖRGY Ferenc	PENCKÓFER János
GYÖRKE Zoltán	PÓCS István
GYÓRY Dezső	PRERAU Margit
HOLOZSI Károly	REICHARD Piroska
HORVÁTH Gyula	ROSNER Árpád

S. BENEDEK András, (lásd
Benedek András, S.)

SÁFÁRY László

SIMON Menyhért

SHREK Tímea

SÜTŐ Kálmán

SZEPESI Attila

TAR Géza

TAKÁTS Gyula

TÁRCZY Andor

TÓTH Dominika

VARGA János

VÁRI FÁBIÁN László

ZIMÁNYI József

ZSELICKI József

PALACKBA ZÁRT ÜZENETEK

Nem kell beszélni róla sohasem, /De mindig, mindig gondoljunk reá. Juhász Gyula Trianon című versének első két sorát idéztem. Kárpátalján az anyaországtól való elszakíttottság fogalma úgy honosodott meg, hogy nem lehetett beszélni róla sohasem, de mindig, mindig gondoltunk reá. Sarkítva és tömören: erről a lelkiállapotról szól „*A felnégyelt Haza...*” című antológia.

Kárpátaljai költők száz év alatt született versterméséből készült a szubjektív válogatás. A kötetben sorakozó, emberi sorsokat lírába burkoló költemények nem könnyű olvasmányok. A gyűjtemény verseit Dupka György válogatta, szem előtt tartva az értelem és *érzelem* egyensúlyát. A könyv időrend mentén szerkesztődött, s talán egy hiányérzet, egy kollektív fájdalom mentén: fáj az elveszett haza hiánya, három emberöltőnyi kárpátaljai lélek hiányélménye ez, de ugyanannyi dac, túlélni, élni akarás. A csehszlovák érában, majd 1938-tól egy rövid magyar időben, aztán fogolytáborokban keletkezett írások után a Szovjetunióhoz került Kárpátalján vergődésben, szélben és viharban születtek a költemények.

Már-már azt hinné az ember, beteljesedik a költő jóslata: „*Meglásd, holnap könnyebb lesz a szó...*”, hiszen 1991-től az úgynevezett „szabad” Ukrajna lett a Trianonban idegenbe szakadt négy történelmi vármege, Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros gazdája. Am a „*Költők, versek Ukrajnában*” ciklusban is nagyrészt otthonkereső, kiteszített, vagy be nem fogadott lelkiületben született alkotásokat találunk. Néhány sor a látéletből: „*Hazátlanok közt hontalan vagyok*”, „*Bitorolt réteken sírunkat pogánynép megássa*”, „*Hogy ne lássam az elvadult határt, / behunyom szemem...*” és még sorolhatnám. Az az élettér, amelyet a ciklus versei vetítenek elénk, napjainkban egyre elviselhetetlenebbé válik. Milyen jövőképpel szolgálhatunk az utánunk következőknek? Honnan táplálhatják nemzeti önazonosságukat, ha körülöttük beszűkül a közösségi magyar lét, amelyben gyökeret verhet a lélek? Fájdalmas belegondolni, hogy megtörténhet: amit nem vitt végbe török, tatár, az ukrán nyelvtörvény árnyékában azt megteheti a nemzettudat elvesztése. Vagy mégsem?

Mit tehet a költő, ha hazáját a történelem elbitorolta, ha nemzeteinek történetét szülőhelye gazdái meghamisítják? Elvégzi a rábízott munkát, elfogadja a megírt sorsot, élhető belső világot teremt. Hirdeti, hogy „*a Haza te magad vagy*”.

A kárpátaljai költő és olvasója egy nyelven beszél. Nem meglepő, annál öröndetesebb, hogy már a legfiatalabbak is értik és használják a kódolt üzeneteket. A kárpátaljai költő olyan, mint Jerikó rózsája: a sivatagi növényt tetszhalott állapotban fél évszázadig is görgetheti a szél a homokban. Ám ha éltető vizet talál, termései kinyílnak, elhullatja magvait, ágai kiegyenesednek, kizöldellnek. Ha belegondolunk, milyen elsivatagosodott évszakok dajkálták líránkat, ujjongó lélekkel gyönyörködhetünk fiataljaink alkotásaiban.

„*Itt az írás, forgassátok!*” Kölcsey szavaival kínáljuk az antológiát az értő olvasónak. Reményeink szerint a versek léleképítők a mának, korrajzok, palackba zárt üzenetek egy boldogabb nemzedék számára.

Füzesi Magda

ELŐSZÓ HELYETT

JUHÁSZ GYULA

TRIANON

Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.

Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,
Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.
Egy ezer évnek vére, könnye és
Verejtékes munkája adta meg
Szent jussunkat e drága hagyatékhoz.

És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt a kedves Pozsony,
Hol királyokat koronáztak egykor,
S a legnagyobb magyar hirdette hévvel,
Nem volt, de lesz még egyszer Magyarország!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt legszebb koszorúja
Európának, a Kárpátok éke,
És mienk volt a legszebb kék szalag,
Az Adriának gyöngyös pártadísze!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt Nagybánya, ahol
Ferenczy festett, mestereknek álma
Napfényes műveken föltündökölt,

S egész világra árasztott derűt.
És nem lehet feledni, nem soha,
Hogy Váradon egy Ady énekelt,
És holnapot hirdettek magyarok.
És nem lehet feledni, nem, soha
A bölcsőket és sírokat nekünk,
Magyar bölcsőket, magyar sírokat,
Dicsőség és gyász örök fészkeit.
Mert ki feledné, hogy Verecke útján
Jött e hazába a honfoglaló nép,
És ki feledné, hogy erdélyi síkon
Tűnt a dicsőség nem múltó egébe
Az ifjú és szabad Petőfi Sándor!
Ő egymaga a diadalmas élet,
Út és igazság csillaga nekünk,
Ha őt fogod követni gyászban, árnyban,
Balsorsban és kétségben, ó, magyar,
A pokol kapuin is győzni fogsz,
S a földön föltalálod már a mennyet!
S tudnád feledni a szelíd Szalontát,
Hol Arany Jánost ringatá a dajka?
Mernéd feledni a kincses Kolozsvárt,
Hol Corvin Mátyást ringatá a bölcső,
Bírnád feledni Kassa szent halottját?
S lehet feledni az aradi őskert
Tizenhárom magasztos álmodóját,
Kik mind, mind várnak egy föltámadásra?

Trianon gyászos napján, magyarok,
Testvéreim, ti szerencsétlen, átkos,
Rossz csillagok alatt virrasztva járók,
Ó, nézzetek egymás szemébe nyíltan
S őszintén, s a nagy, nagy sír fölött
Ma fogjatok kezet, s esküdjetek
Némán, csupán a szív verésével

S a jövődő hitével egy nagy esküt,
Mely az örök életre kötelez,
A munkát és a küzdést hirdeti,
És elvisz a boldog föltámadásra.

Nem kell beszélni róla sohasem?
De mindig, mindig gondoljunk reá!

VERECKE TÁJÁN

Bízó hadi néppel
Itt tanyázott Árpád.
Nagy hegyeknek ormán
Titkait kitárta
Előttük a Kárpát.

Sátoruk ponyváját
Remény dagasztotta.
Nem is volt ilyen szép
Magyar fiatalság,
Ezer évek óta.

Ezer évek óta
Itt csak átok fakadt,
Csak villám cikkázott,
Csak felhő borongott
A Kárpátok alatt!

Nagy magyar magányban
Én is gyászban élek,
Diadalmas útját
Keresem – hiába! –
Régi Vereckének!

KÖLTŐK, VERSEK
A CSEHSZLOVÁK IDŐSZAKBAN
(1920–1938)

MENNYI CSILLAG RAGYOG...

Mennyi csillag ragyog a végtelen égen,
Mennyi magyar hullt el eddig csatatéren!
Ha mindannyi magyar csillaggá vált volna,
Kétszer annyi csillag kelne az égboltra,
Ég be fényes volna!

Mennyi víz dagasztja a tengerek medrit,
Mennyi vére ömlött a magyarnak eddig!
Volna az a sok vér mind együvé folyva,
Tenger a föld színén kétszer annyi volna,
Föld be piros volna!

Hogy van az ég alatt magyar s Buda fennáll,
Nem is volt, nem is lesz nagyobb csuda annál.
Ezer esztendeig tart a szenvedésünk,
Mégis, mégis élünk!

Mely nép ezer évig csak szenvedett, vérzett,
Méltó, hogy érjen új, boldog ezer évet.
Igazságos Isten, óh, add meg azt nekünk,
Téged arra kérünk!

A SZERENCSE ÚGY FOROG...

1. *(Trianon óta...)*

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Mukácsevo;
Isten látja, egyik se jó!

2. *(1938. november 2-ika óta...)*

A szerencse-kerék úgy jár:
Uzshorodból lett már Ungvár;
Azt kiáltja úr és munkás:
Mukácsevo ismét Munkács!

3. *(1944 októbere óta...)*

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Mukácsevo;
Isten látja, egyik se jó!

A MÉRLEGEN...

Ha megöregszik, eltorzul az ember,
Szíve reves lesz, csüggetegen ver,
Kedélye komor, mint őszi ködös táj,
Képzelete sírkert hantjai közt jár,
Reménye fakó, csak téli időt vár.

SUGÁRZÓ GONDVISELÉS

Életkorom magaslatáról végig
Ha visszanéz szemem a bölcsős mélyig:
A Gondviselést látja ott felettem,
Hевet és fényt árasztva rám szüntelen.

VALLOMÁS

Boldog vagyok, hogy ezt kell vallanom...
Isten kegyéből életutamon
Az Ész, a Hit, az Ihlet s Képzelet
Szünetlen e négy g3nius vezet,
Kitár el3ttem földet 3s eget,
S az Isten, s ember, s3t3n l3nyeg3be
Elm3m bizton tekint, mindent meg3rtve.

EMLÉKEZÉS EGY BÖRTÖNRE

Csönd. Hideg hajnal. Fejem lehajtom
Hűs rácsára bús cellám falának.
A szél kocog be rám az ajtón,
Dúdol dalt álomhajtón...
Sóhajaim de messze járnak:
Május 1. És künn fehér világ. A hó esik...
Holnap bitó. És vége. Élni úgysem édes itt...
Arasznyi, mit látok, előtttem a tér.
És minden, minden dermedt, hófehér...
A friss, piros szájak már kékre váltak tán...
Almavirág nem rózsállik a fán...
És holt ököl szorít tört zászlónyelet...
És elveszett a Május... Elveszett...

Könnyes csókom éri halovány halántékán
Az éretten ezüstre vált haját.
Más semmi, semmi nem maradt nekem,
Hogy kinyitották a tömlőcajtót
És visszaadták az anyámat,
Azon a fehér májusreggelen...

1919. május 1. Román fogságban. A hó esik.

NAPISTEN ÖLÉN

(Ady Endre emlékének)

Gyászos és nyomorú őszeit jönnék,
Sárga, csúf vize bús szívemig ér.
Zokog az ég és temetnek e könnyek.

Elmúlni, őszidőn, ő, mi se könnyebb.
Rajtam a halódó Isten ítélt.

Állnak az árnyak, búsfeketében,
Zendül és kongva bong a harang.
A bús istenravatalt fedi ében –
Setét lepel. Fáklya kormoz az égen.
Nyögnek a fák és én sírok alatt.

Ma még ott trónol az alkonyi égen.
S utolsó, hűs csókot vérez fölém.
Elmúlni őszidőn, elnyúlni, szépen,
Halódó homlokom hűlő kezében.
S holt szívem Napisten édes ölén...
Tiszaújlak, 1920.

CÍMTELEN LEVÉL

Arcom egy titkos, megsápadt levél.
Titok, melynek te vagy tudója.
Száz kusza rovás, mely nem beszél.
Te tetted e fekete borítékba.
Elővetted és nézegetted is néha.

Most három pecséttel kell lezárnod:
Két feketével, egy pirossal.
Két gyönyörűvel, egy kínossal.
(E titokról senkinek se adj te számot)
Két kezedbe fogod lassan az arcom,
S lecsókolod két szemem. S a szám
Szád forró, piros pecsétjével lezárod.

És mondd: kinek küldöd el azután?..
Kassa, 1925

HAJNALI HARANGSZÓ

Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

Szörnyű éj volt: a megőrült csillagok mind vért röhögtek,
vad vigyorral vért köpött a máskor lányos, szűzi hold.
És az ember: sárkány-magból sarjadt fattya véres rögnék
elfeledte, hogy az arca régen Krisztus arca volt.
Álmodott vad háborút és vér csurgott le testén, lelkén,
s népek közt és szívek közt a szivárványhíd leszakadt...
Jaj, mocsár van, fürtelem van még mindig a lelkek telkén,
Sátán gubbaszt éltünk fáján s mind levágja ami jóság
bimbósodva kifakad.

Elég volt az éjszakából! Álmodjunk már hajnalt végre!
Milliónyi kakas torka! kurjants, hajnalt hívogass!
Minden szívből, piros szívből kukorékold fel az égrel!
Minden vándort útra küldj és minden csírárt szólogass!

Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

Undorít a lápos róna. Szent magasba lesz lakásom:
égig ér a jóság tornya, már ezentúl ott lakom
s két szemem csak ámul minden apró élet-mozduláson
s kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

Most idézlek minden szépség, minden dolgok színessége,
minden magból minden élet, minden szívből minden jóság jöjj elő!
Színesedjetez harasztok, mókázz virgonc ágak vége,
bár már dér puhít kökénykét s zúzmarás a legelő.
Hollószárnyban is pír lappang s minden ember-szívbe mélyen
vár a jó mag, melyet egykor elszórt a nagy Magvető:
minden szívből minden bíbor hajnalodj most szent-kevélyen!

Csábíts célok mágnesujja, lábat messze szöktető!
Minden munka célhoz érjen, darvak szárnya délre szálljon,
minden bokron szél zenéljen, felhő, forrás fussatok,
égi jószág harmatozz s légy mézes szó a szitkos szájon!

Kongatom piros harangom, ifjú szívet kongatok.

Nem vagyok én mesehős és kis harang az én harangom,
mégis, mégis azt kívánom, minden ember hallja meg
s Afrikában, Indiában, északsarkon, déli sarkon
minden dühtől sápadt arcot szégyen pírja marja meg!
Kis harang az én harangom, ám ha rája rezonálna
minden szív és összekongna: úgy megnőne szózatom,
mint a végítélet holtat létre keltő harsonája...

Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

Uramisten add meg nékem, úgy zenéljen kis harangom:
kongásában minden testvér élte titkát lelje meg:
társat sejtse szíve mellett, aki koldusan barangol,
testvért, vele együtt sírót, aki álmokat temet...
Mondogassák a szegények: lelkünk kottájára kongat;
gazdag mondja: bennem is még emberség után kutat,
és a vének: ránk köszönti régi, ifjú hajnalunkat,
ifjak, lányok: a szívükből szórja szét a hangokat.
Tánc feszüljön a harangban: hajnaleMBER szírom-tánca,
mely magyar lányt, tót fiúcskát testvér-táncra pöndörít,
gyermekkezet gyermekkézbe, lelket fűzzön tavasz-láncba!
Gyűlölünk már Káin óta vérivásig, csömörig!
Átkozott, ki most sem áll a testvér-csókos hajnal-táncba!
Átkozott, ki székelty gyilkol Szent Istvánkor, zsidót gúnyol szombaton.

Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

És ti vándorok, kik jártok társtalan és rácsavartok
lábatokra minden utat, hímes ösvényt: menjetek!

Testet öltött vágyaim, Ti vándorútra vert csavargók,
szeretettől szőnyegelt út hátán halkán lépjeteK,
nyitott ajtó, ölelő kar, lágy kenyér, telt kancsó várjon,
szívem hangja égjen minden testvérhívó mondaton,
s aki elhunyt, lágy szemére béke, béke, béke szálljon...

Kongatom piros harangom, ifjú szívem kongatom.

FÉNYT HAGYNI MAGUNK UTÁN

Az élet örök búcsúzás,
ó bárcsak tudnánk távozáskor
Fényt hagyni, mint a Messiás!
Beleszeretni a szívekbe,
apostolokba, mártírokba,
hogy átadják a századoknak,
a századok az ezredeknek!
Fényt hagyni, mint a Messiás!

Vagy legalább, mint az anyák,
kik egyre jobban megragyognak,
minél sötétebb lesz az éj
és minél jobban porlanak
a bánat-barna hant alatt.
Fényt hagyni, mint a jó anyák.

Vagy legalábbis, mint a Nyár,
amely almákba és diókba
szerette édes álmait
és édességével világít
a hosszú-hosszú tél alatt.
Fényt hagyni, mint a drága nyár.

Vagy legalábbis, mint a Nap,
melyet elnyelt az alkonyat,
de a legbúsabb éjben is
világít még a gyöngyvirágban,
a liliomban, mécsvirágban.
Az életünk olyan tűnékeny.
Óh, szent fényt hagyni volna jó!

A PÉNZ

PéNZ! PéNZ! – Kiált fel a szegény.
PéNZ! PéNZ! – Kiált fel a nagy úr.
PéNZ! PéNZ! – Kiált a kontinens,
s az egész golyóbis lazul.

E szó hangzik ma mindenütt,
e szó egy ima, fogalom.
Ez előtt hajlik a világ
s legyőzve minden hatalom.

A pénz ma a Mindenható.
A pénz ma erkölcs, becsület.
Nem kell ma semmi, csak a pénz,
a pénz ma lélek, szeretet.

És pénz és pénz és egyre pénz
és nem kell semmi, semmi sem,
mert minden van, ha él a pénz
s a Mindenható nincs jelen.

És egyre hallik a zene,
és egyre csörg és cseng a pénz,
és egyre pusztább a világ,
míg megöli a pénz, a pénz.

HEGYEK ALJÁN

Az erdők mélyek és nagyok a fák.
Majdnem égig érnek a hegyeken.
S az emberek völgyben fűrészelik az életük,
mert nagyon ólom a kenyérkereset
a hegyek alján.

HANGULAT A VERHOVINÁN

Kéken borul az égbolt,
szerte árad a napsugár,
a patak, mint ezüst szalag
fut le a hegyoldalon;
rajta üresen áll a malom.

Az erdő szédítően illatos,
a levegő mámorosan balzsamos,
muzsikásan fűrészelik a fát,
kevés érte a bér, és
ízetlen a kukoricakenyér.

S pásztor furulyázik,
két pillangó játszik,
a madarak csiripelnek,
valahol énekelnek és
elsorvad a sok gyermek.

¹ JÁK (JAKUBOVICS) Sándor

VASZIL ÉS SLOJME

Vaszil és Slojme
szomszédságban laknak,
így lakott az öreg apjuk,
hát ők is így maradnak.

Vaszil vasárnap ünnepel.
Slojme meg szombaton,
de ugyanúgy imádkozzák:
Uram, tiéd a hatalom.

Egyformán fuvarozzák a fát,
Az erdőből a vasútra.
Együtt indulnak el
kis lovakkal nagy útra.

Gyermeüknek is egy a száma,
a baj is egyenlő velük:
keveset kapnak enni
és kukorica a kenyerük.

Vaszil majd az egyik temetőben pihen,
Slojme meg a másik végben,
de az biztos, hogy a lelkük
együtt lesz fenn a magas égben.

ERDŐ-SORS

A fenyves elítéltetett –
S egy fejszés-tábor felözönlött.
(Mind bérért küzdő szükség-hóhér, –
Néhányunkat majd a dőlő fa
Sújtó-súlyától bosszú-sors ér.)
És döntött, – döntött, – döntött...

Zuhantak szerte ős-kemény,
Viharerős, felnyilazó,
Úzött vad útját árnyazó, –
Század-futást büszkén kiállott; –
Fészek-zúgós, mókus-tanyás,
Tűlomb-hajú fenyőtitanok...
S az erdő lassan bús, lehódolt,
Rönkös, forgácsolt, ácsolt, gázolt
Ravatallá tarlódott...
– És elnémult a dúlt csalit,
A sok füttyművész víg családka
A pusztítást fent sírva szállja,
Keresve fészket, fiait...
– Az erdőmélyi Szépség-oltárt
A bér-vándálok letarolták
S a Nimfák ellibbentek...

A baltás-markok nem pihentek
S a torlódo hegymeredélyen,
Át minden gáton, – sziklaháton,
Mély-szakadékon, – partzsombékon,

Vagy zuhanós csermelyt ívelve:
Épül kanyargó-csíkba húzva
Fatörzsből, ágból mérve, verve,
A lejtős, teknős párkény-csúszda,
Hol kurta-, hol meg nyurga-lábon.
Majd, mint rögtönzött viadukt, –
Míg kész a szálfák csúsztatója,
Amelyről nincsen visszaút!
– S a döntött testvér-óriások
– Vas-kezektől útnak lódítva –
Simára háncsolt, fosztott, ácsolt
Holt törzsükkel egymást taszítva –
Indulnak engedelmesen...
Rög belereng, kő meggörög,
Merre súlyuk eldübörög,
Míg lefutnak a parti révig,
A gát-béklyózta gyors Vasérig. –
A munkás-markok lent pedig
Bordás-sorokba rendezik
A sok ledobbant csonka sudárt
S vonják tutaj-rajokba át.

A mármárosi fatitánok
Így hagyják el az ős-hazát.

Az erdő lelke sír utánok...

FÁTYOLOS HANGTALANSÁG

A hangtalanság már belém simult.
Hordom mint nagy, beforrhatatlan sebérmet,
Melynek fájása már-már elcsitult.
A gyermekálmok hajnalán zuhant
Körébe még az égig érő Csend-fal –
S lett egy-zeném így a rab-hangú lant.
Ó, de legyen ez egy elég – Atyám!
Ne görnyessz földig, még nagyobb keresztnek
Megmérhetetlen súlyát sújtva rám...
Szánd meg csendverte, esett létemet,
Hogy elbírjam az életet még itt lenn:
A hang után a fényt is el ne vedd...

ELIBÉD!

Ha egyszer azon, a nehezebb félúton jönnél elélem!
Mikor egyedül vagyok az őszi mezőn,
ahol a sár akkora erő,
hogy magába bír rántani engem!
A növények szaga nincs szépítő illattá szűrve,
s mindenünnen kihívólag dicsekszik a föld,
hogy nem csupán hullott falevelek,
hanem emberszívek is ott rothadnak
sokszoros rétegeiben.
És érzem, hogy nemsokára az én szívem is
veszendő sorsára fog jutni!
Ha ekkor itt jönnél elélem!
Én nem kívánnám, hogy átvedd tőlem
az egész földnek fél terhét!
Csak átkarolnál és vigyáznál,
hogy meg ne billenjek szörnyű terhem alatt,
hogy mindig egyenesen menjek...
Néha egy kicsit mókázva is tarthatnál
a helyes irányban, virágot lengetnél,
vagy nyulacskát mutatnál az ujjaidból,
mint nyugtalan gyerekeknek
az ambiciózus fényképező...
De mi mindig csak ott találkozunk,
ahol a kultúra sínekkel és aszfalttal
szabályozza könnyűvé az utakat!
Ott segítesz átvenni a terheimet,
melyeket nem az ősi rendeltetésből,
csak egy kereskedés polcairól hozok magammal.

² JACZKÓ Olga, *Nátolyáné Jaczkó Olga (Jaczkó Olga N.)*

Itt vagy hozzám jó, olyan jó,
amilyennek lenni megengedi az illem...
Könnyű, szénsavas bort töltesz a poharamba,
amely csak annyi jót ad nekünk,
hogy libbenünk tőle jobbra és balra,
mint a pohárban felhabzó buborék!

TESTVÉREK!

Menjetek, menjetek az anyátokhoz,
dugjátok fejeteiket a kötényébe
és másnap szerető utálkozással
dobjátok le ruhátookról
rátapadó vézna, ősz haját!

Menjetek, menjetek a szeretőtökhöz,
gyűródjete puhára a melegében
és másnap kéjes undorral
simítsátok szét a ruhátok redőjét,
mit az ő ölelő karja vágott!

Menjetek... ringassátok a gyermeketeke,
nyargaljátok zsarnok terhével
és másnap büszke szégyennel
verjétek le a térdetekekről
a gyermek-játék porát!

De családi ünnepeitekre engem ne hívjátok!
Én nem vethetek horgonyt egyetlen könnycseppben,
nem bódulhatok el egyetlen rózsa illatától,
nem vakulhatok bele egyetlen csillag fényébe,
mert a mindenkié vagyok!

Én csak milliók könnyének tengerén hajózhatom,
csak millió szívvirág nektárjától lehetek mámoros,
csak milliók akarátának lehetek foglya...
Nem veszejthetem a szemem egy békés asztali lámpán,
mert minden láng és minden fény tűzvészét kell látnom!
Legyetek tölem békén egy cölöpre kötött világotokkal...
De egyszer, halljátok: egyszer, ha lesz gazdátlan, üres percek,
küldjetelek belőle imát a mindnyájunk Egy-Istenéhez,
hogy egyszer... legyen nekem is a mindenből egy-egy:
egy anyám, egy szeretőm és egy gyermekem!

CSENDES VÁGY KÁLYHATŰZ MELLETT

Semmi más,
csak egy férfinak
asszonya lenni,
szerelem mézét
kenyerére kenni.

Ünneplőn
enyhe bojtozni
gondsipkájára,
fánkot rózsázni
éhe tányérjára.

Betűt sem tudni...
S ha ő tollat márt,
együgyű szemmel
lelket bámulnia
nagy csodára.

TÜKÖR ELŐTT

Utállak homlokom, te művészívű boltozat!
Nagy eszmék látszatát freskózod magadra,
pedig törpeálmok melegágya vagy.

Megvetlek szemeim hamis zafír éke!
Csalfán égszínben kelleted magad,
nem tárul őszintén tárnád poklos mélye.

Utállak ajkam pirosuló mosolyra ívesült!
El nem árulod soha a titkot:
az átkot, amely feketén beléd kövesült.

Megvetlek két kezem, nem létező erőik hazudott féke!
El nem reszketed soha, hogy nem vagy egyéb,
mint más kéz talajába vágó gyöngye gyökérke.

SÖTÉTSÉG

Por, szemét és rongy közt élek.
Szomjazom a világosságot
s a virágos földeket.
–Mi lesz az életemből?!
millió ilyen hang kiált fel a mélyből.
Sem jobb, sem rosszabb nem vagyok
amilyen az ember lehet,
kit munkanélkülivé tiportak az évek.
Most mint a szélütött támolygok,
vaksötét éj
se hold, se csillagok,
nem csillog más
csak könnyeim s a csendőrszuronyok.

KÁRPÁTOK

Szomorú szépség.
Börtönzön ölelik a hegyek
a falvakat rejtő völgyeket.

Apró faházak. Krumpli és zab.
Lenszőke, sápadt gyerekek
a sovány barázdák mellett.
Itt mind éhesek az emberek!
Sorsukat esőkönnyezik a részvétlen egek.
Csak néha villan fel a nap sugara,
mint beteg anya sápadt mosolya...
Susog a fűz. Csobog a patak,

melyből a nép nem foghat halat.
A hegyek fenyőerdőkkel szótték ormukat,
mikből a nép nem dönthet fákat.
Sűrűség: Topolyák. Tölgyek. Gyertyánfák.
Ukránok: világos, tőszemű emberek.
Sötét hatalom nehezül életük felett.
De lelkük már dacos-szilajjá keményedett.

SÍRFELIRAT

Itt álmodik tovább
Prerau Mirjam, költőlány.
Szíve meleg lobogásában
az igazság és emberség küzdelme.
Huszonnégy tavaszt bontott
virágzó, májusfa-törzse:
az élet s a világ szerelmese.

BEREGSZÁSZON

Namény utcában, Beregszászon,
áll-e még az én szülőházam?
falán fut még vadszöllő-inda?
udvarában leng még a hinta?
Apám építette a házat,
azóta elmúlt egy félszázad;
messze földről hozta a párját,
együtt ültették be a kertet,
ismerték minden bokrát-fáját
s mire első gyümölcse termett,
megszületett az első gyermek.
S ó, rózsá, rózsá mennyi nyílt ott
amelyet mind az anyám oltott;
az ágyást bársonylevél szegte,
mellé a rezedát szerette,
középen – asszonyára rávall –
verbéna virult violával.
Kis kapával, óvodás voltam,
az ösvényt én is garaszoltam;
fogócska és bújósdi közben
én is gyomláltam és öntöztem;
fecskécikázást néztem szótlan
s galambjainknak szemet szórtam.
Azóta nem rejtettek lombok,
nem szálltak köröttem galambok,
azóta nem oly édes már a
földi eper, ribiszke, málna...
...tűnjetek el, ti mai árnyak,
vigyetek vissza, fecskeszárnyak:
gyerekszívvvel utcánkon végig
megtalálom házunk, a régit;

kis kapun be, át a dufarton
ha belesnék azon az ajtón,
hívó körében a lámpának
asztal terítve, minket várnak
tejet hoznak, kenyeret szelnek,
– otthon fejt tej, habos és édes
anyám az órát tudakolja,
apám dörmög újságja mellett:
“Hol késik az a négy rossz gyermek?”
Tornác felől zsvajgás támad,
kattan a kilincs s a vidám had
(öcsém most lesz negyvennyolc éves)
körülöleli és csókolja
nevető fiatal anyámat...

EGYEDÜL

Odakint gördülnek a napok,
huszonnégy órájuk nesztelen abroncsán
gurulnak szüntelenül;
az imént még hunyorgó csillagok néztek be ablakomon,
most a nap küldi zárt redők résein kegyetlen nyilait,
de már közeleg halkán az alkony.
Idebent megállt az idő.
S ez időtlen tértelen űrben megállt az életem is,
csak mint kikapcsolt gépezet kis bolond kereke,
szívemben zakatol egyre a csendben:
hol vagy most? hol vagy most?
szívemben zakatol s vár szikra-jeledre,
melytől hunyt szemem újra kigyúl,
újra kigyúl egész életem
megindul
feléd.

1936

LETŰNT ÉVEK

(Lilkónak)

Egy újabb év tűnt:
napodból egy új,
múltba hulló
hunyó csillag.

Ma nem gyászolunk.
Ne álljunk lehajtott
fejjel halott évek
koporsója előtt.

Az élet tovább zúg,
könnyeket öröm vált
dalba kapnak őszi
szellőtől is a még
nyártól piruló fák.

A múlt fájdalmait feledd!
Állítsd talpra a
lezuhant fényt
aggódó éjeid felett!

Új napok jönnek,
halott éveken
zárulnak a záruk
s már csak a jövőbe
rohanó órák
között röpké
szünet hézag ad
helyett múlt évek
panaszainak.

HÉ, HEGYOLDALAK

Kis pásztorfiúk ülnek tarisznyám körül.
Hé, hegyoldalak!
Én talán még harcban égek el,
de az ő gyermekeik boldog és szabad világra születnek.
A nap piros, meleg virág,
nyugodt vagyok,
feléje fordítom arcomat.

REJTETT ÖSVÉNY

A fű gyengén kifelé csapzott,
rejtett ösvény húzódik itt.
Szomjas őzek vonulnak rajta reggelenként,
minden kis zajra figyelnek,
lábuk futásra készen remeg.
Csendben hintázzatok, fák koronái,
csendesedj, zúgó patak!
Úzött ember szalad most erre!
Úzött ember bújik meg köztetek!
Védd meg őt, szilaj vihar,
villám, most arra támadj,
ahol az estben felvillan a szurony!
Tápláljátok őt, vad gyümölcsfák,
az igazság köztetek bujdosik!

BIMBÓ KINYÍLIK

Bimbó kinyílik,
virág lehullik,
és egyre súlyosabb az életünk.
Gyarak leállnak,
földek kiégnek,
nem terem itt már csicsóka se.
Lapos tarisznyád hátadra véve,
indulhatsz, ember, a szemed után.
Határok húzódnak,
sorompók csapódnak,
jöjj vissza, ember, gyenge vagy egyedül!
Várunk rád, várunk,
dűlőutaknál,
völgykatlanokban,
erdőknek mélyén
és sokan, sokan, sokan vagyunk!
Vágjál magadnak görcsös dorongot,
faragj magadnak furulyát, kürtöt
és fújjál sikoltó harci éneket!

NE FELEJTSD EL HEGYEINKET

Mundérba bújtatott kedves pajtásom,
a regula és a gyűlölet ostoba szavai közt
ne felejtSD el hegyeinket,
és jussanak eszedbe a hegyek emberei.
A nyári utak porát
énrólam is lefűjták már a hideg szelek,
egyre növekednek vágyaim,
egyre erősödnek gondolataim,
és barátaim vágyai is egyre növekednek.

Kis kunyhóikban szalmakazlak tövén
emberibb életről gondolkodnak szótlanul.
Csak néha találkozunk egymással
a száraz fűcsumókon,
a hideg csillagok jötté előtt,
és a legtöbb, amit most egymásnak mondhatunk:
ősz van már a Szinyák és Borló-Gyl öreg tölgyei közt.

VERHOVINA

Vaszil gazda a Verhovinán,
egy félhold földje is van talán,
kukoricát vetett belé,
és ha istenke is úgy akarja,
puliszka télre bőven lesz az asztalán.
Az istenkének segíteni kell,
mert néha bántanak a hegyek.
Az erdőszéli kalyibában kint lármáz éjszakánkint
Vaszil és a három nagyobbik gyerek.
Ó furcsa, szörnyű éjszaka!
A kukoricán átgázolt egy vaddisznósereg.

FIATAL FÁK

A sugár fenyőfék és a tölgyek pusztulnak lassan,
a tél szagatja a fák levelét.
Ahol annyit rejtőztem a sűrű csendben,
már csak néhány fa mered a magasba lombtalanul.
Kopár hegyeket látok,
és az alacsony novemberi hóból
csak nagy ritkán tör elő a fiatalos.
De ki is ültetett volna?
Pénzemberek jöttek ide messzi földekről,
idegen szívvel mentek tovább.
Idegen nyelven osztottak parancsot:
és hulltak a fák.
Hulltak a fák és hulltak az iskolák is,
ahol még az én nyelvemen tanultak,
és hulltak mind,
amik énnekem kedvesek.
De felütöm én tanyámat a régi ösvények mellett
és őrzöm a megmaradt fiatalost.
Tanyámat nem jelzi semmiféle zászló,
csak a hozzám jövő szegények és fiatalok.
Lehet, hogy nagy viharok jönnek a hegyekből,
és a népeken is végigront újra a háború és pusztulás,
vagy egy kis szellő hidege dönt el engemet.
De sorsom fel van írva és magyarul van felírva
a földemen, a fiatal fák levelén.

1935

ÁRVERÉS

A tanyán árverés volt,
adóba vittek bútort, búzát, igáslovat.
Egész délelőtt folyt a vásár,
délre már az eszelős öregasszony is sírva fakadt.
A Jancsi gyerek nem látott ezekből semmit,
hajnalban fűre vitte az egyetlen csikót.
Most eszi kis szalonnáját,
csattognak tízéves fogai.
A csikó is csak másodfű még,
a derékig érő fűben vígan szalad,
nem tud semmit a szomorúságról,
s a homlokán fehér csillag ragyog.

VIHAR VAN KÉSZÜLŐBEN

Valami fáj nekem...
Vihar van készülóban,
s a hegyek között nyájakat terelnek.
Tegnap sokáig vigasztaltam egy megijedt embert.
Én várom a vihart,
mert szeretem, ha a világunk széleiről összefut a villám.
Hirtelen felderíti szomorú szemüket
s a szomszédos csillagokra átsuhan pihenni.

1930

KISEBBSÉGI ÉNEK

Nem irányíthatjuk a saját sorsunkat,
Mi kisebbség vagyunk – kicsiny idegen nép,
Fa, melynek a lombja még egyre csak sárgul,
Melyet minden vihar bős-mostohán megtép.

De mélyen és széjjel nőtt be a gyökerünk
Verejtékünk – s vérünk-ázott őstalajban
És ez a gyökérzet szív dúsabb nedveket
Most, hogy mifelettünk örökös vihar van.

Ha sárgulnak is a régen üdébb lombok
S a vihar letördes gallyat és levelet,
Kik megmaradtunk, s kik aztán megmaradnak,
Már látjuk, hogy élni miként kell és lehet.

Aki megmaradt és mélységesen magyar,
Nem züllött frázishős, önzően úrhatnám,
Munkára immár kész, hogy összefogással
Vállvetve dolgozzék mindannyiunk hasznán.

(Bizony, nem is kár sok, igen sok levélért,
Amely a fánkról oly könnyedén leválott
S sziszegi felénk a sok gyűlölködővel
Az önmagunkra visszazálló átkot.)

Nem irányíthatjuk a saját sorsunkat,
Az életjogokért nekünk küzdenünk kell –
De ki fojthatná el egybeforrt népünket,
Hogyha leszámolunk valahány bűnünkkel?

Fa vagyunk, amelynek lombja egyre sárgul,
Melyet féreg is rág és vihar is tépdés –
De már megpezsdítik áldott életcsírák
S testvéri akarás rügyeitől ékes.

Zúg sötét vihara megpróbáltatásnak,
Fájnak, égnek, marnak újabb s újabb sebek
De ha a Teremtő testvérmagyarrá vált,
Minden magyaroknak ajka áldást rebeg!

VERHOVINA ALJÁN

Ott élek én, ahol hegyet-völgyet
Beborít a nyomor gyászos árnya
S a gyűlölet vitustáncát járja.

Ott élek én Kárpátok tövében,
Nyolcféle nép vergődése között –
Csoda-e, ha bánatom mély, örök?

Csoda-e, ha Istent folyton kérdem:
Jöhet ide embersors, megváltás?
És a harcban lesz-e még megállás?

Csoda-e, ha elhomályosul itt
A léleknek legfényesebb szeme
S nem tükrözik csak vágyódás benne?

Vágy: pihenni ősvadon ölében,
Emberszót még messziről sem hallva,
Szomjasan a szabad madárdalra.

De itt talán még a madár is sír –
Zokognak a hegyek, völgyek, erdők,
Sötétebbek, mint máshol, a felhők...

MUNKÁCS

Alföld s Kárpátok intenek egymásnak
Felette néma, örök üdvözlés –
Őseink várat és sáncot itt ástak,
Rákócziaknak kastélyt itt emeltek.

Itt is tombolt a császár zsarnoksága,
Szenvedett rabként széplelkű Kazinczy –
A napot itt egy zsenink is meglátta,
Lángecsete rák az örök fényt hinti.

Derék magyarok porai hamvadnak
Latorca mentén, völgyön és dombokon –
Ki nem él, talán jobb is annak,

Nem érzi sajnón mint sorvadunk, veszünk
S közben – Teremtőnk, ne vedd tőlünk zokon –
Nótázva visszük a magyar keresztünk.

MAGYARSÁGOMAT

nem cserélem el
Más boldog népek nemzetségére:
Szabadsághősök s költők sora buzdít
Magyarságunkban nemesre és szépre!

Kevés más nép van, melyben annyi hit
Mozdítana meg sírzáró követ,
Mely élő hites bizonyossággal tudná,
Hogy minden halált szebb élet követ!

Kevés más nép van, amely úgy kibírna
Félévezredes nyomort, írtást, átkot,
Melynek nevében zsenik egész sora
Jó emberségért egekre kiáltott!

Kevés más nép van, mely oly tisztultan lát
Teremtőt, létet, jövőt, embersorsot
S tudná, hogy barbár bűneit legyőzve,
Testvérmunkákban lesz majd víg és boldog.

Magyarságomat nem cserélném el,
Mert szent akarás hite lobog bennünk,
Hogy dunamenti bús testvérnépekkel
Sorvasztó sorsot végkép eltemetünk!

LELKEKET JÖTTEM VENNI

Lelkeket jöttem venni tőletek,
nem véres pénzért,
cserébe adom oda lelkeket:
a lelketekért...

Nyomor hullámain evezek előre:
Ember-sátán karmát sújtom evezőmmel
véresre, s roncs hullát ragadok belőle
sajkámba – lelketek – delejes erőmmel.

(Világnymor: elfulladó vándoraid
kínja küzd a kebeleden? S éhjajait
ápolgatod s kötöd össze egy csokorba,
míg éledő virágaid sorba, sorba
letépdased egymás után?)

Én megyek: evezek a nyomor tengerén...
Alattam felesleg dől a fenékre,
előttem túltermés ég a kazán szenén...
Messze aszott ajkak jajdulnak égre:
imájuk s átkuk összeforrja a lég.

A ti testetek és lelketek ég:
uzsora emészti fel erejét
roskadásig, s akkor a tőke
falás kenyeret sem ad érte,
s élvezi lassú pusztulástokat!

Én is lelkeket jöttem venni,
nem véres pénzért,
lelkem szeretném odaadni
a lelketekért.

A BEREGI RÓNÁN

Kél a nap a beregi rónán
Égetőn, lázban, tűzben, fényben...
Hajnal hasad, piros pirkadás...
Ez a róna már mintha égne...

Éhjaj-vetés, nyomor-aratás:
Ez a róna a senkik földje,
S elbitorolt embersorsokból
Fakad itt a senkik szerelme.

Szikkadt mellek..., szikkadt kalászkok,
Hamvadva, porig ölvé... ölelvé...
Magunk vérét issza, szomjazza...
Ez a róna örök szerelme...

Sápadt arcú hervadt utódok.
Vesztett nagy sorsra jönnek... égnek.
S átokként száll a felhők felé
A legszebb dal, a legszebb ének...

... Dal sír fel a beregi rónán,
Könnyel, kinnal csendül az égre,
S ránehezül az úri átok...
... De ez a róna, mintha égne...

1935

SZÁMONKÉRÉSEM

Kis balga nóták... harcos verssorok...
Gúny, mosoly s közöny szülte őket.
Írtam, szerettem, simogattam
az új-fakadót s elmenőket...

Nagy idők nyögték, rázták rímeim:
paraschtsors vágyta, munkás kérte...
Hős, dacos, merész s rátarti fajta...
Százszor is ezért, százszor érte.

Új színfoltjaként, jobbágy sorsomból
kidobott senki: miért jöttem?
A róna új Prófétájának?
...Várjak röpködni körülöttem...

ÍTÉLET KELL

Lelkemből – bárja akaratlan –
felhördülnek a nagy fohászok:
a sivár sorsból elvagyódó,
jövendőt termő imádságok.

Fogva tart és meggyötör a lét,
nem vigasz az örök küzdelem.
– De hősök lesznek, akik bátrak:
így érik a lét, hit, szeretet,
s lesz új küldötte a világnak.

Kell még a vád? Kell a hamis?
A nagy-senkik, a senki-nagyok?
Kell a szépség eggyé-forrása!
Megtérve az anyakebelre,
hol a sors már áldva ostromoz:
a rab-bilincs lehull a földre...

KÖLTŐK, VERSEK
A MAGYARORSZÁGHOZ VISSZATÉRT
KÁRPÁTALJÁN
(1938–1944)

HAZÁT, SZERELMET

Ahol a hazát vesztett lengyelek,
én akkor ott jártam veled...
A hűséges zsidóknak otthona
kettős példára volt az iskola.

Hazát, szerelmet ott tanultam én
Ungvár és Munkács³ várának tövén
és Szinevér körül a havasok
között álmomban oly sokszor vagyok.

És soha egyedül!... mindig veled
bolyongva ma is a Verhovinán
repít a könnyű sí, a régi szán.

Egy táj, mely fénylő hó és zúzmara
s az ikonok és fa-templomok dala
a szárnyukon visznek ma is oda.

³ Takáts Gyula 1939–1940 között Munkácson középiskolai tanár.

MENEKÜLŐ FIATALSÁGOM

Huszonhat vad év
Futott el tőlem. Fiatalság,
Álmok szorgalmas magvetője,
Tovasiattél, látlak-e még?
Nézd, mily kopár lett lelkem földje.

Ó, jöjj, s ne engedd,
Hogy ily céltalan legyen életem.
Akard és lesz ezernyi vágyam.
Jó azoknak, akik szeretnek,
Akik még hisznek a csodákban.

Gonosz, siető
Fiatalságom, jöjj, a szívem
Kapuja tárva, visszaáhít.
Jöjj és szépítsd meg napjaimat,
Hosszú az út, így, a halálig.

... Fiatalságom
Gúnyosan, nyelvét öltve szalad,
Nézek utána búsan, sután,
Mint síró gyermek itt a téren,
Az elszabadult léggömb után...

ŐSZI EST AZ UNG-PARTON

Tarolt ágú Ung-parti fák,
Miért üzentek a halálnak?
Hisz a Tavasz, ez ifjú lány,
Dalra vidítja újra számát.

Szívemben most remegtetőn,
Múlt márciusok szava harsog,
Jöjjetek hát, szent bódulások,
Esztelenül szép csókos harcok.

Talán holnap e verőfény
Ifjúságként emlék lesz csupán,
Ki bánja, ha most szívemben
Epedés kél valami után.

Amit már csak csoda szülhet:
Síríg tartó nyugtalanságot, –
Zöldüljete hát Ung-parti fák,
S ti is, hervadt tavaszi álmok...

TANÁCS, TÉBOLYODOTT IDŐKBEN

S mert szólni, írni nem szabad,
Kussolj és törd szét tolladat,
Tanulj pofázni, azt lehet,
Hazudj le holdat, napot, felleget.
Feszítsd meg! – ordítsd, légy serény,
S ott leszel te is a lép tetején.
Fujjad a mocskos, rekedt harsonát,
Gázolj anyádnak holttetemén át,
Szajkózd a galád s család szavakat,
Bőröd és pénzed bizton megmarad.
Tanácsom ennyi, s végére marad:
Nézz a tükörbe s köpd le magadat...

ZSIDÓ BARÁTOMHOZ

„Nem vagyok leprás, nincsen trachomám,
Nézd a kezemet, olyan, mint tied,
Mint téged, engem is kínnal szült anyám,
Kinek ártok én, felelj, mondd, kinek?
Együtt szenvedtünk, mikor sok éve
Ránk tört a pokol minden réme,
Az én apám a tieddel ment el,
S nekünk nem jutott itthon kenyérre.
Te tudd azt, hogy egyek voltunk,
Jóban, rosszban, örömben, bajban,
Te változtál meg, én lettem más,
Ma már gyűlölsz, nem úgy, mint hajdan?
Elporladt talán a kőtábla,
Avult törvény a tízparancsolat,
Kiütközött rajtunk a bélyeg,
Vagy ti kaptatok lelki foltokat?
Sújts a fejemre Jézus nevében,
Pusztuljak én is, ha ez a végzet,
Hidd el nekem, a megbocsátás
Könnyű annak már, ki égre nézhet...”
Így fakad ki zsidó barátom,
Láttán a szörnyű áradatnak,
Mely az értelmet öntötte el,
Majd rámnézve kérdőn elhallgat.
És én felelek, szavaimnak
Egyszer majd csodás zengése támad,
Kell hogy megértsék minden táján
E tébolyodott, beteg világnak:
„Kétezer éve, lelkünk fáján
Csodálatos, szent gyümölcs termett,
A szeretet volt ez az ajándék,
Krisztus örlelte, kedve tellett
Abban, hogy lássa, miként válik

A röghöz nemes, isteni érték,
Érett is szépen, míg egy napon
Kegyetlen kezek durván letépték.
Azóta az isteni jószág
Nem hull reánk, elkerül minket,
S szépségek helyett az irtózat
Kápráztatja a szemeinket.
Fenevadak költöztek belénk,
Imádság helyett átkozni tudunk,
S Éden helyett a Gyhennára
Vezet szomorú, véges utunk.
Te tudod, Isten, mi a bűnünk,
Fénylő dárdánk testünkbe vágott,
Még sem ismerjük szent nevedet,
A legtündöklőbb igazságot.
Oltárod hagyva messze tartunk,
S bár már ránk hulltak égi fények,
Krisztust mi sohasem láthatjuk meg:
Még rosszak vagyunk kereszténynek.
Ám majd egy napon, az ítélet
Napja virrad e bús világra,
Még méretnek a mai nagyok,
Gazdag és szegény, beteg, árva,
S jaj azoknak, akik gyalázták,
Krisztus, szentséges szent nevedet,
Jaj azoknak, akik hirdettek,
De sohasem voltak igazán Veled.
És Isten előtt egyforma lesz,
Mint ma is az, mindenki ember,
Magához inti mind a jókat,
Áldón, gyógyító szerelemmel
Együtt lesznek ott, kik e földön
A jószág szelíd völgyébe vágyak,
S vérkönnyet ontva szédültek bele
Farkasvermébe e csúf világnak...”

A BULCSÚI FEJFÁK KÖZÖTT

Hóförgetegben fut a szánunk.
Fehér izzás bent. Kintről fázunk.
 Úgy ver a hó, mint szívünk szívet
 egykor az ifjú élet harcán...
arcon szúr, olvad s leperreg.
 Tán hogy ne vegyük észre, hátha
 könny is került a másik arcán...
Az ott Bulcsú! Ez itt Bereg.

A hangulatnak visszanézős.
Nem féltünk attól, ami félős,
 amivel mások ijesztgettek,
 hogy semmink sem lesz s elveszünk...
se nappalunk, se éjszakánk.
 Büszkén sajog már csak, hogy tudjuk,
 milyen szép jövő van mögöttünk...
S még ország dolga vár miránk!

Szegény nép vágta itt a nádist,
mikor még pákásztak s halásztak,
 Ázsiás múltunk végső csücskén
 száz csónakorrú fejfa áll ma...
s túlél kort, sorsot, havazást:
 mint sajgó búzát itt sarlózta
 az újarcú magyarok álma
egykor a népért-haladást!

MUNKÁCSI MÁRCIUS

Mit a kereszt nevében cinkos
bérenchad ácsolt és buta
kancsal urak gögójének kellett
megigézve bámulnia:
kész a nagynémet akasztófa!
S mire lefagy a tavaszest,
függetlenségünk nyaka hurkon:
német gyarmat lett Budapest!

Ki mit vétett, bűnhődik abban,
sváb udvarlásért: Gestapó.
S egy zsákba ráz a bosszú majdan,
ki csábított, s ki csábító.
S ismét ők lesznek gúzsba verve:
a munkások s tollforgatók,
s a botorul szétvert parasztság:
a bután megcsalt milliók.

Előre s hátra szörnyű árnyat vet
a történelmi logika:
Mohi s Mohács után most készül
sírjaink legnagyobbika!
S mert hús jó évig maszlagolni
büntetlen nem lehet hazát:
akad hát tiszt, ki bitónk láttán
még kelleti hozzá magát.

„S a sír, hol nemzet süllyed el...”
nem kap gyászdali kart,
Kurzus-boncok mivé tettétek
a hiszékeny magyart?!
Megöltétek vágyunk: Petőfit,
s apánk: Kossuth Lajost!

Zászlózva vár német hadat
Rákóczi vára most.

Tiltakozást bög s vág a szél,
virág helyett – havat.
A természet? Az ellenáll!
S a nép? Kusson marad:
Nyilas söpredék lakja várad,
haj, Zrínyi Ilona,
nem volt e népnek csillaga,
s most már nem lesz – hona.

Nem volt vitéz lángoszlopa,
csak vak „vitéz”-ei,
s vakságuk egész nemzetünk
kórággyra fekteti.
...Munkács terén, halál szelén,
már német tank ragyog.
...S másnap az első hullafolt:
a sárga csillagok.

**KÖLTŐK, VERSEK
A SZOVJET IDŐSZAKBAN
(1944–1991)**

1. FOGSÁGBAN, MALENKIJ ROBOTBAN, A GULÁGON KELETKEZETT LÁGERVERSEK (1944–1965)

ISMERETLEN FOGOLY, 1.

LÁGERBALLADA

Parancsszóra, hazug szóra
dobot vert a kisbíró:
tizennyolctól ötven évig
férfiaknak behívó.

Háromnapi eleséggel
indultak az emberek.
Kibírjuk ezt! – a sok férfi
bizakodva nevetett.

Három napnak elmúltával
lehervadott a mosoly,
megismerte kínok kínját
sokezernyi bús fogoly.

Puskás örök árgus szemmel
vigyázták a menetet,
agyonlőtték az útszélen
a lemaradt beteget.

A létszámot bepótolták
bárkivel, ki arra járt,

ne lehessen kimutatni
darabszámra a hiányt.

A szolyvai nagytáborban
összegyűltek ezerek,
hóban-fagyban, étlen-szomjan
gyötrődtek az emberek.

Tífusz-lázban elemészelve
de sok férfi meghalt ott,
ártatlanok hűlt teteme
tömte meg a sírhantot.

Az élőket, „Dáváj, bisztro!”,
terelték a vagonba,
vitték őket idegenbe
hosszú, nehéz robotra.

Szögesdrótos táborokban
kegyetlen a napirend,
sok jó apa, derék legény
belerokkant, tönkrement.

Hitvány étel, kevés étel,
de a robot nagyon sok:
így tengődtek a lágerben
napról napra a rabok.

Szállt a panasz fel az égbe,
a sok férfi éhezett,
ez az idő életükben
a fekete fejezet.

Szemétdombon a hulladék
kárba bizony nem vezett:

megkeresték, megették azt
az éhező emberek.

Csupasz csontig elapadva
nem bírták a robotot,
messze földön a lágerben
de sok férfi maradt ott.

Oroszföldön meggyötörve
a halálé lettek ők,
titkon őrzik csontjaikat
a jeltelen temetők.

Sztálin Jóska, te vad hóhér,
megfordulhatsz sírodban,
átok veri porcikádat,
nem pihenhetsz nyugodtan.

Álnok szavad, hazug szavad,
de sok népet ámított,
megszenvették hatalmadat
az ártatlan magyarok.

Szolyva, 1944 decembere

BÚCSÚZÁS

Gyülekeznek a magyarok,
fehérlik a tarisznyájok.
Úgy mennek, mint a bárányok,
mert nem tudják, mi vár rájuk.

Sorakoznak a magyarok,
fehérlik a tarisznyájok,
sápadozik az orcájok,
mert a könnyük csorog rájuk.

Búcsúznak az iskolától,
meg annak az udvarától,
egész Patak falujától,
rokonoktól és anyáktól.

Szülőházam, Isten hozzád,
sose látlak többé már tán.
Isten veled, Édesanyám,
felneveltél, megyek most mán.

Felneveltél keservesen,
hogy idegen vigyen ingyen.
Néked még alig dolgoztam,
végső útra megyek mostan.

Osztálytestvéreim visznek,
kiknek martaléka leszek.
Hajtanak az éjszakába,
tán soha nem térek vissza.

Imádkozzál az Istenhez:
ez egyszer még segítsen,
hogy még egyszer visszatérjek,
asztalodról még ehessenek.

Gyülekeznek gyász magyarok,
tarkállik a tarisznyájok.
Úgy mennek, mint a bárányok,
hiszen csak sejtik, mi vár rájuk.

1944. december 3.

FOGOLYKARÁCSONY SZOLYVÁN

Ott, valahol messze, ott, valahol távol,
Komor hegyek között van egy fogolytábor.
Sok jó magyar férfit hajtottak be oda,
Gyászba borult mindnek a drága otthona.
Hiszen árván maradt édes hitestársunk,
Jó anyánk, jó apánk, az egész családuknak.
Szívünk majd megszakad a hazai vágytól,
Lelkünk legmélyén is csak a honvágy lángol.

Szent karácsony estje most reánk köszöntött,
Itt ünnepeljük meg a szögesdrót között.
Elhurcolt bennünket gonosz szellem keze,
Halált osztogató sötét idegenbe.
Mégfagyva kuporgunk hideg betonlapon,
A hosszú, álmatlan, dermedt éjszakákon.
Szemünk majd leragad, oly álmosak vagyunk,
De a nagy bánattól aludni nem tudunk.

Hazavágyik szívünk, mint az a rab madár,
Ki kalitkájában szabadulásra vár.
Szomorú otthon is a karácsony napja,
Nem ül az asztalnál a jó édesapa.
Nincsen otthon a férj, a sok drága testvér,
Pusztító halálba sodort el a szél.
Nincs, aki megkezdje az esti imát,
Ünnepi asztalhoz ültesse családját.

Ez a mi életünk legsötétebb napja,
Bús szívvel gondolunk a meleg otthonra.
Szemünk könnybe lábad a karácsony szóra,
Vajon nehéz sorsunk mikor fordul jóra?
Pusztít a tífusz itt, arat a döghalál,
Sok jó magyar testvér haza nem jut el már.
Kiviszi szürke ló éjjel a temetőbe,
Jeltelen, dermesztő, jeges sírgödörbe.

De azért, bajtársak, ne essünk kétségbe,
Bizakodó hittel tekintsünk az égre!
Térden állva kérjük az egeknek Urát,
Hozza meg számunkra a várt szabadulást!
Hiszen az nem lehet, hogy ezrek kérése
Ne találjon rá egy meghallgató szívre.
Véget ér majd egyszerre szomorú rabságunk,
Akkor lesz nekünk is boldog karácsonyunk.
Szolyva, 1944 karácsonya

EZER FOGOLY IMÁJA 1944-BEN

Ezer fogoly küldi imáját az égbe,
Hallgasd meg hát, Uram, kérésünket végre.
Könyörögve kérünk, segíts haza minket,
Bűneiben szenvedő fogoly népeidet.
Mi Atyánk, Úr Isten, ki fenn vagy az égben,
Hallgasd meg hát sok-sok kérésünket végre.

Uram, jöjj, segíts, ha tudsz segíteni,
Hogy ne kelljen már tovább ily sokat szenvedni.
Lelkünk már összetört a sok bánat alatt,
Könny lett az italunk, kenyerünk a bánat.
Így szállnak a napok el a fejünk felett,
Mi Atyánk, Úr Isten, segíts haza minket.

Sok hosszú, álmatlan, hideg éjszakákon,
Nem feketünk otthon puha fehér ágyon.
Ha leszáll az este, otthon lámpát gyújtanak,
Kedves szüleink csak értünk imádkoznak,
Mert hiányzik közülük kedves két fia,
Mi Atyánk, Úr Isten, segíts minket haza.

Most pedig, bajtársak, ne essünk kétségbe,
Összekulcsolt kézzel tekintsünk az égre,
Küldje el nekünk is a várt szabadulást.
Minden szívből szálljon hű ima az égbe,
Mi Atyánk, Úr Isten, segíts haza végre.

Vedd el, Uram, tőlünk a keserű kelyhet,
A sok bánat helyett küldj egy kis örömet,
Hogy az életünk tovább örömteljes legyen,

És amit akarunk, sikerüljön minden.
Egész családdunkkal hálát adunk neked,
Mi Atyánk, Úr Isten, áldott legyen neved.

Áldd meg otthon hagyott kedves szüleinket,
Apánkat, Anyánkat, kedves testvéreinket.
Hallgasd meg őket minden kérésükben,
Hogy boldogok lehessünk az egész életben.
A családban együtt áldjuk neved,
Mi Atyánk, Úr Isten, hála legyen neked,
Ámen.

Szolyva⁴, 1944 decembere

⁴ Szolyva: a 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa által 1944 novemberében felállítatott és 1945 végéig működő gyűjtőtábor, ahonnan a Kárpátok túloldalán fekvő Sztarij Szambor, Novij Szambor (Lvivi terület) elosztó táboraiba gyalogmentében irányították a rabokat, majd tehervagonokba zsúfolva munkatáborokba szállították őket. Akárcsak Szolyván, útközben is nagyon sokan meghaltak.

HÓ SZÁLLONG ORSA FELETT

Hó szállong Orsa felett,
Környes-körül, szerteszét.
Megremeg a föld, amerre
A lágerista odalép.

Vér folyik a csákány nyelén,
A lágerista csak „*Dáváj!*”
„*Előre!*” – még sötét van.
Csak a halál muzsikál felettünk.

Édes, drága lelkem,
Sajnálhatsz te engem – hiába,
Talán haza megyek majd
Nemsokára.

Vagy nem megyek innen haza,
S nem csókolom pici piros szádat,
Felejtsd el a velem töltött
Holdvilágos nyári éjszakákat.

Felejtsd el az ölelésem,
Csókjaimat, ajkam mosolygását,
Hisz valahol Orsa alatt
Közös sírom nekem is megássák.

Hogy miért lettünk bűnösök
Ne kérdezd azt – nem lehet mondanunk!
Magyar Honban születünk
És ezért kell most nekünk itt szenvednünk.

A sírunkat ne keressed,
Elváltak és jeltelenül fekszünk.
Szemfedelünk hótakaró,
Orsa alján örökre pihenünk.
Orsa⁵, 1945 decembere

⁵ Orsa (belorusz nyelven: Орша, régiesen Vorsa) város Fehéroroszország keleti részén, a Dnyeper partján, a Vityebszki terület Orsai járásának székhelye.

FOGOLYÉNEK

(Megásták a baka sírját

az Uzsoki völgyben c. nóta dallamára...)

Isten veled, szülőföldem,
Ahol én születtem,
Szüleimtől testvéreimtől
Nagyon távol estem.

Csak egy anya, édesanya
Sírdogál magában,
Mert meghalt a kedves fia
A fogolytáborban.

Nem zúgnak itt a harangok,
Templomba sem járnak,
Szegény fogoly azt sem tudja,
Mikor van vasárnap.

Jó pajtásaim, titeket is
Áldjon meg az Isten,
Keressétek fel a sírom
A szolyvai völgyben.

Megássák a fogoly sírját
A szolyvai völgybe,
Környes-körül ráhajlik
A fenyves erdő zöldje.

Írjátok meg az anyámnak,
Ha tudtok felőlem,
Hogy a fiát már ne várja,
Éhség eltemette.

Fogoly ima, fogolyének
A búcsúztatója,
Vérrel hímzett hótakaró
Lesz a takarója.

1947

AZT ÍRTÁK...

Azt írták a donbászi vidékről,
Véresen ment le a nap az égről,
De sok vér folyt az idegen földre,
De sok bányász aludt el örökre.

Azt írta egy kislány levelébe,
Él-e még a régi szeretője?
Él-e még vagy gondol-e még rája
Valahol ott a nagy Oroszországba.

Válasz jött a kislány levelére,
Hogy öltözzön a szíve feketébe.
Szeretője hűségesen várja
Odafenn a fényes mennyországba.

1947

A KOLIMAI RABOK HIMNUSZA

Szomorú a sorsa
A Sztálin-raboknak,
Távol a hazától,
Távol a családtól.
Nincsen aki megszirasson,
Nincsen aki vigasztaljon bennünket,
Erősítse hitünket.
Én Istenem, jaj de nehéz
Sztálin-rabnak lenni.
Én Istenem, jaj de nehéz
Sztálin-rabnak lenni.

Refrén: Föl a harcra bátran,
Nincsen veszve semmi,
A szabadságunkat visszaszerezzük.
Ha Isten velünk, ki ellenünk,
Sztálinnal majd elbánunk.

Fogjál fegyvert, bajtárs,
Küzdj az igazságért,
A szabadságunkat visszaszerezzük,
Ha Isten velünk, ki ellenünk,
Sztálinnal majd bátran szembeszállunk.

Kolima, 1951

SZTÁLIN ARCKÉPE

(Részlet)

Te vagy, te vagy, Sztálin Jóska,
A gaz postarabló,
Véreskezű tömeggyilkos,
Hóhér, gyújtogató.

Nézlek téged,
S gyönyörködöm képeid ezrében,
Olvasgatom, „élvezgetem”
A rólad írt dics-verseket.

Kolhoz kellett, ötéves terv,
És Sztahanov-mozgalom,
Minden eszköz jó volt ahhoz,
Hogy a népet megszarold.

Ott lógsz majd a Vörös téren,
Tested a szél himbálja,
Nem lesz ember a földtekén,
Aki téged sajnálna.

Hullád fölött varjú károg,
S hívogatja társait,
Azt rikoltja: krá, krá, krá, krá,
Itt már Lenin sem segít.

Kolima, 1952

NAGY JÓSKA HALÁLÁRA

Sír az erdő, zúg a tajga,
Haldoklik egy rab magyar,
Sebe vérzik, arca sápadt,
Nem megy többé már haza.

Seblázában anyját hívja,
Kéri drága jó anyját,
Imádkozzon az Istenhez,
Hozza haza a rab fiát.

Nincs segítség, nincsen mentiség,
Haldoklik a Nagy Jóska,
Szegény anyja, édesanyja
Hiába várja haza.

Jóska helyett üzenet megy
Szegény édesanyjának,
A rab fiát, a Jóska fiát
Haza többé ne várja.

– Drága jó anyácskám, drága jó anyám,
Árva rab fiadat haza már ne várd.
Nem megy ő már vissza,
Nem megy ő haza,
Teste itt porlad el,
Sírja jeltelen.

Itt alussza álmát,
A vad Kolimán,
Lelke fenn az égben
Örködik terád.

*Kolima*⁶, 1953

⁶ A Kolima (oroszul: Колыма) folyó Oroszország ázsiai részén, Kelet-Szibériában, a Magadani területen és Jakutföldön. Nevét a vidékén kialakított GULAG-táborok tették ismertté.

RAB FOHÁSZ

(Verses levél)

Mint virrasztó a hajnalhasadásra,
Úgy vágyok, várok a szabadulásra.
Várom, hogy a szabadság fénysugara
Mosolyogjon a nyomorult világra.
Rügyezzen remény minden sápadt arcon,
Békés jólét legyen minden családon!
Ne legyen több özvegy és hadiárva –
Adj, Uram, szeretetet a világra!
Árvák és özvegyek könnyét töröld le
Mindenható kegyelmeddel örökre,
Ne áztassa az barna kenyérüket,
Aranyozd be aprócska örömüket.
Ó, Uram! Ne legyenek többé rabok,
Legyenek az emberek mind szabadok!
Lakják otthonukat szépen, szelíden,
Szorgos kezükkel teremtetett jólétben!
Vélt bűnökért ne üldözzön, jaj, senkit:
Egyként becsüljön a törvény mindenkit!

Herszon⁷, 1954. XI. 8.

⁷ Herszon város Ukrajna keleti területén.

HAZAMEGYÜNK...

Sötét tajgaerdő kellős közepén,
Messze, ott valahol Tajset közelén,
Hol a lombos erdő völgykatlant zárol,
Lent a mélyben lapul egy fogolytábor.
Bánatköd borul rá, mint drapéria,
Szomorú hely ez a rabkolónia.
Est alkonyatkor, ha felsír a szél,
Magyar rabok ajkán panaszos dal kél:
Fiúk! Ah mily gyorsan szállnak az évek!
Hogy foszlanak szét az édes remények?!
Kesereg a lelkünk, s úgy fáj a szívünk,
Mikor látjuk újra, kiket szeretünk?!
Óh, hogyha sokáig ittmaradunk még,
Elvéرزik szívünk s beborul az ég!
Minden áldott napon, ha leszáll az est,
Tajgaerdő lombja mesélni kezd.
Magyar szívek mélyén remény tör elő,
Foszladozni kezd a bánatos felhő.
Hulló könnyek gyöngye száll, mint a pára,
Kósza szellő viszi el a magyar tájra.
Ott, mint üzenetet felismerik még,
Felcsendül benne a régi reménység:
Fiúk! Ah mily gyorsan szállnak az évek...
Valóra válnak az édes remények!
Nem sajog a szívünk, nem sír a szemünk!
Viszontlátjuk újra, kiket szeretünk!
Fiúk! Fel a fejjel! – már nem csüggedünk,
Szeretteink várnak – mind hazamegyünk!
Hazamegyünk! Hazamegyünk!
Szibéria, Tajset⁸, 1954. január 18.

⁸ Tajset város Oroszország Irkutszki területéhez (Ázsia) tartozik.

SÖTÉT ZORD NAGYHEGYNEK...

Sötét zord nagyhegynek déli oldalában
Áll egy kicsi raktár a csöndes magányban.
Magas kerítése mezőn néz lefelé,
Le a nagy Tiszára, Magyarország felé...

Hát én merre nézzek, mely tájat szemléljem...?
Őrszobámba ülve merengek ekképpen.
Nézzek bár délre, keletre vagy nyugatra,
Nem száll el a lelkem eme bús tájakra.

Észak felé nézek, óh – de mit láthatok?
Elöttem a nagyhegy, mint egy sötét átok.
Mért is nincs oly erőm, hogy kettévághatnám?
Felét jobbra tolnám, felét balra tolnám...

Aztán megnyugodnék, mert látnám falumat,
Szemem gyöngysugara keresné házunkat.
Lelkem elrepülne kicsi családomba,
Csókomat halmoznom mindnyájukra sorba'...

Elszállok én is úgyis lélekben hozzátok,
Bármily nagy is e hegy, tetején áthágok...!
Lélek előtt nincs gát, sem erős hatalom:
Ölelem asszonyom, drága pici lányom...
GULAG-tábor, Aranybánya, 1954. május 2.

MORDVIN ORSZÁG

Mordvin ország de szomorú!
Csupa felleg, csupa ború.
Alacsonyan jár a napja:
Hősugarát gyéren kapja.

Népe csendes, révedező
Erdőmunkás. – Nincs itt mező.
Földje silány, laza homok.
Nyírerdei ősvadonok.

Szarka csörög ezerével,
De csalogány nem szól éjjel.
Nem illatos a muskátli,
Rozmaringot nem is látni.

Híre sincsen délibábnak.
Mindig hűvös szelek járnak.
Bús emberek milliója
Rabtáborok útját rója.

Itt hordozom keresztemet,
Húzó-vonom, ahogy lehet –
Mégis bírom: aki büntet,
Segít Isten még bennünket.

MÁS TÁBORBA...

Más táborba visznek innét.
Mennyi élmény! Nem is hinnéd.
Itt a tetű majd megevett,
Ott majd bolha lesz ehelyett.

Poloska még? Én Istenem!
Itt talán a fán is terem.
Csak a kenyér meg az étel
Kevés mindig, nincs kivétel.

A Golgota útját járom
E borzalmas rabvásáron.
Oh, Istenem, hová legyek?
Vár már a „rév” ... Megyek, megyek.
Szibéria, 1955. április 21.

ISTEN KERTJÉBEN

*Főhajítás a mindenkori református
lelkipásztorok előtt*

1. Fiatal fák

Folyóvíz fölé hajló sok termő ág –
édes gyümölcscsel a lelket táplálják.
Soha el ne hervadjon lombjuk,
Istenünk áldása lengjen rajtuk.
Éljenek hosszú esztendőket,
Jézus majd égbe vigye őket.

2. Öreg fák

Őszi ég alatt
águkat húzza a sors,
meg az emlék.
Megáldom a közelítő alkonyt:
maradjanak, ne menjenek még...
Járjanak csak példaként előttünk,
mi utánuk megyünk.

3. Kidőlt fák

Emlékük könnyes, áldott:
megharcolták ama nemes harcot.
Pihennek csendesen
kedves gyülekezetüknek
temetőkertjében,
élnek mindnyájunk
megtartó emlékezetében.

AJÁNLÁS HELYETT

Csendes, kicsi temetőbe
jár egy asszony feketébe'.
Akinek nem fáj, nem érzi,
az nem is tudja, nem érti:
úgy kell az az ő szívének,
ahogy kenyér a testének.
El sem is mulasztja soha,
temetőbe visz az útja.
Hétköznapiok teltén-múltán
vánszorog a sírok során.
Sóhaja száll minden sírnál,
írást olvas a sok fejfán,
nehezen, némán keresve
– fia messze eltemetve...
Nincs itt sír, melynél megállva
könnyre hullna sírhantjára,
nincs fejfa, mit átölelve
fiát ölelhetné benne.
Nem is sejti, hogyan, miért:
el sem érve a sor végét
fejfák között egynek láttán
fény gyúl szeme szivárványán:
„Itt nyugszik Éltető Béla,
fiatalon hullt a sírba”.
Uram Isten, az ő fia!
Az...én...fi...am...Bé...la...Bé...la...!
Sírokat, virágot, fejfát
– bizony már semmi mást nem lát,
csak a vésett írást: Béla!
– Mintha bizony való volna...
Mit érezhet így az anya?
Elmondani ő nem tudja.
Ó, te fájó szívű anya:
Vigasztaljon Isten szava.

Megyünk-jövünk, járunk-kelünk,
temetőnkhez közeledünk.
Mohosodó sírhantokra
hullhat könnyek bő zápora:
Muhi, Mohács nem volt elég,
sújtott minket új veszteség,
árva létünk megrontója,
népünk temetője: SZOLYVA!

LEVÉL SZTÁLINNAK

„Hatalmas Sztálin!
Isten a német fasizmust sok orosz és más nép fiainak vérével törte le.
Te a győzelem dicsőségét is magadnak tulajdonítottad.
Mindenben Isten helyére helyezted magad.
Hatalmas búzamezők mellett nagy táblákon hirdette a dicsekvő felírás:
Isten nélkül és imádság nélkül, de műtrágyával és traktorral!
Ezért az Úr meg fog alázni, mint Nabukodonozort.
Saját fiaid fognak megvetni téged.
Amíg időd van, szállj magadba, adj dicsőséget a felséges Istennek!
Ez a népednek is a javára lesz.
A gögös Belszár egy éjszaka birodalmával együtt elveszett.
Zimányi József és Horkay Barna”

1947

ÉNEK A LÁGERBEN

Oltahatatlan csendes lánggal
égek érted, Jézusom,
sem e világ tengercsábja,
testi vágyak vad orkánja
nem győzhet e lángokon.

Nem olthatja rettentés sem,
e lángok csak szítódnak,
üldözések viharában,

vérig menő hitpróbában
üldözőket gyűjtanak.

A szívem győzelmi halmán
uram, a zászlód lobog.
Rajta öt szó – kezed írta,

„E szívnek én Ura vagyok.”
S olyan messzire ragyog.
Noril'szk⁹, 1949.

⁹ Noril'szk Oroszország észak-szibériai városa.

FOHÁSZ A LÁGERBŐL

Eszköz vagyok csak, néma húr,
s ha nem játszik rajtam Mesterem,
hallgat a húr élettelen.
De mikor a Mester ujjja
melódiát zendít rajta,
életre kel a halott húr.
Egész lénye benne reszket,
hogy dalt zenghet Mesterének,
és dalától felvidul az Úr,
mosolya a szívekre hull,
s mámorossá lesz a húr.

Feszítsd, Uram, feszítsd jobban!
Ne kíméld a gyenge eszközt!
Megfeszítve szebben dalol,
s Te az ily daltól vigadol.
S ha majd a legszebbik dalban
szolgálata mámorában
hálás húrod végsőt pattan,
vedd e gyenge fáról halkan,
s szereld át a mennyekre,
hol e húr majd szünet nélkül
zeng a legszebb énekektől,
s talán egész Menny vidul.

Norilszk, 1949.

VERSES LEVÉL
A BÖRTÖNLÁGERBŐL

Meguntam, meguntam
Börtön kvartélyát,
Három krumplicskával
A bűdös létyóját.

Anyám, anyám, anyám,
Kedves Édesanyám.
Mikor engem szültél
Miért nem szültél követ?

Mikor füröszttél
Gyöngé langyos vízbe,
Füröszttél volna
Tiszta forró vízbe.

Mikor takargattál
Az én kis pólyámba,
Takargattál volna
Tüzek paraszába.

Mikor tejet adtál
Adtál volna mérget,
Hogy ne okoztam volna
A sok keserűséget.

*1958. március 8-án Mordvinföldön,
a csernuhini 11. sz. politikai lágerből*

MÉG EGY ZSOLTÁR

*1947. ...mikor elolvadt a nagy hó,
a határos mezőn néhány lelőtt ember feküdt.
Hátizsákosan, fejjel dél felé.*

Kuvik sívít. Sikolt a szél.
Mindenki fél, aki még él.
Aszik a csont. Apad az ér.
Szörnyű az éj. Nem víz a vér...

Sátán a gazdám. Én a rab.
Ő még a télben is arat.
Menekülnék, de nem szabad, -
meglővik, aki elszalad.

Minek a szó, ha nem szabad?
Minek a dal, ha felfakad?
Mit ér a csók, mely elmarad?
Milyen a szív, ha beszakad?

Gördül a gálya. Rí a rab.
Skarlát itt minden, pára, hab.
Evező roppan. Megszakad.
Nekünk meghalni nem szabad.

Ez az éj így marad talán.
Rekedt szavunk az ég falán
megtörik. Mindég visszaszáll.
Isten veled, édes hazám.

BUJDOSÓ ÉNEK

Kuruc dallam tárogatóra

Budapest így dalol:
Leszállt az én napom.
Romlandó világért,
Drága szabadságért
Tettem hív vallomást.

Budapest: véres vád.
Kalmárhad, nagy világ,
Vérünk hogyha csordult,
Arcotok elfordult
Látván az áldomást.

Budapest. Síri csend.
Maléter menetel
Mártírom sereggel,
Rongyá lőtt szívekkel
Megáll az Úr előtt.

1956

PARÓDIA

Nyeszokrusimaja, zabálj, ha van kaja
Hanem utána nyald meg jól a szád,
Az a bokszturista egy véres bezpekás,
Tyurmába nyom, mert loptad a gubát.

Nyeszokrusimaja, – kopasznak nincs haja,
Kopasz a bálvány és pucér a nép,
Láger vagy ocseregy egészen egyre megy,
Rabszolgánépnek hű barát a gép.

Nyeszokrusimaja, munkásnak van baja,
Dalok honában hallgat mint a hal,
Vitézlő proletár, húz mint egy dromedár,
Mienk a könny, Szibériánk a dal.

Nyeszokrusimaja, poloskák bőszt raja,
Himpellér horda, hordd el már magad,
A népnek enni kell, tinéktek menni kell,
Davaj világnak hamva sem marad.

Nyeszokrusimaja, elvtársnak lesz baja,
Tengernyi vérért megfizetni kell,
Jön még egy új világ, reszkess te mákvirág:
Bilincs lehull, a nép már énekel!!

1956

2. „MEGLÁSD, HOLNAP
KÖNNYEBB LESZ A SZÓ...”

Vergődésben, szélben és viharban
született költemények
1953–1991

EGYSZER-VOLT NAGYAPÁM

Te is megszöktél, nagyapám!
Hallod-é? Siratlak káromkodva!

Harang zúg. Villamos csönget rám.
Orrán koszorú. Fölkúszik a Duna-hídra.

Bámulj csak, Gellért, öreg barátom!
Engem most felfelé görgetnek a hegyen.

Egyszer-volt nagyapám szól rám
Utolszor-borotváltan, fehér-ingesen...

1970

IN MEMORIAM SÁFÁRY LÁSZLÓ

Szívemig érő télben átlőtt
farkasordítások, miatyánkok,
csillagra merevedő szemek
között állok szerelemtelen:
gyermekálom-pelyhekben
száll alá az ég,
s kézmeleg fegyverek
csipkézik mindnyájunk szemfödelét.
Kisebesedett lövészárokban, füvek
virágok édes gyökereit cirógatva,
Whitman, Baudelaire, Ady csodáitól
kicserepesedő életemmel, ó, mit tegyek?
sehol-nincs-vége hómezőkön
szügyig süppednek megbokrosodott
dalaim, az egykor csecsemő-szelídek.

Ó, mit tegyek az életemet átvérző felsorokkal?
mit az Antarktisz-hideg végtagjaimmal,
verslábakkal, rímekkel, asszonánccokkal,
gyöngyhalálú kedveseimmel?
mit tehetek a szívünkig érő télben,
csillagra merevedő szemmel,
szerelemtelen?

1973

KRÉTARAJZOK – ASZFALTRA

napraforgót szemelget a békegalamb
strandpapucsok tapodják az olaját
hattyúdalról álmodik a cserebogár –

hernyók a fákon terpeszállnak

pillangók ülnek az ágyúcsőre
csalánosodik a lövészárók
trombiták költöznek a nagybögőbe –

a Kárpátok jéggé váltott

keresztvíz alá készül a tiszavirág
csípőficam sanyarítja a ficfákat
a szarkákat rakéták riogatják –

szögesdrót vigyázza az ökörnyalat

bikák rontanak az alkonyatnak
elharapta nyelvét a harangunk
rizst termett az árvalányhaj –

kondér lett a kalapunk

1973

BUZDÍTÁS

Nézd ezt a zuborgó
kavargó örvényt,
melyből felépül
a melegítő rend
körötte.
Az emberek törődött arcán
a munka gyöngyeit észrevedd!

Vigyázd a moccanást:
szétpattant kapsok reccsenését.
Érezd: csak élni – kevés!

Markolj álmaid kosarába!
A legfényesebbet
emelje ki lendülő kezed.

Terítsd szét tenyereden
a kibontott, eleven életet!
1984

SIRATÓ

Jaj, szélfúttá pántlika,
csillogó ünnepi aranyág,
jaj, újszülött hópehely
ajkunkon kinyílt első virág.

Őszi sárba ragadt apró lábnyom,
kalász-szoknyás tündér,
zöldszemű boldogság,
tisztarcú álom...
szögről lehullt gyermekruha.
1985

CSILLAGZENE

Meteorit hull, általa
nekem üzen az éjszaka.
Nekem, ki most fenn vagyok
s a csendbe belehallgatok.
Nyár van, béke és nyugalom.
Bogár szunnyad a lombokon.
A leveleken fény matat,
de nem bántja a bogarat.

Alszik a város meg a szél,
egyedül a csillag zenél.
Fényhúrja míg a földre hull,
láthatatlanná vékonyul.
Hallom e hangtalan zenét.
Ez tán a legtisztább beszéd.
Költészet, vers – csillagzene
megtelik a szívem vele.

ÜZENET

Az idő lisztet szór a fejemre,
ő harap – s én leszek fogatlan.
Sustorog, de halkabban egyre,
szűk mellemben a piros katlan.

Nikotinos nappalok, esték
keserítik meg néha számat.
Hideg jéghegyek – egy-egy emlék –
merednek a mélyből utánad.

Göggös hegyek ormát ha nézem,
megsejtsem túl a fénylő napot.
Ha pacsirták lesznek az égen,
én megígérem: elhallgatok.

De amíg más itt nem mondja ki,
ami nekem fáj s engem éltet,
addig nem tudok elhallgatni!
Szállj ajkamról, gyertyaláng-ének.

1976

SZABÁLYTALAN SZONETT

Bolyongtam térben és időben,
anyagformában – kis foton...
Letértem megszabott utamról
ott, ahová alapfokon

garázda vonzás vitt magával,
hogyan formát öltsek és szívet. –
Rövid időre bár, de mégis...
Ostobaság? Nem éri meg?! –

Zarándokoltam! Zöld mezőkön
álmodból kelt zsíros rögök

lábam alá simultak, felleg
iramlott el csúcsok között...

Mert veled találkoznom kellett!
1983

ANYANYELV

Itt lótfut, szalad
nyelvünk alatt,
csetlik-botlik ága-boga
morzsolja a fogkorona.

Gügyög, gagyog: elevenek
a selypítő gyermetegek,
kacajoddal ugrabugrál,
s dadog, ha már sírni nem fáj.

Szerelmed lesz, szép szemedben
súgva-búgva önfeledten,
ajnározd őt: kényeztetve
hagyd hűségét gyermekedre.

Lósson-fusson, hadd szaladjon
nyelvünk alatt megmaradjon,
csetlő-botló ága-boga –
morzsold tovább, fogkorona!

1984

VI. ZSOLTÁR

Véresre vertél kincseiddel
harang a lélek
a félrehúzottak imája –
a kongó üresség
hozzád el nem érhet.

Vág útszéli szóvirág-rendet
s rak keresztet az éj
sarlója kipergette csönd –
a hűség kegyelme
hozzád el nem ér.

Térdeplő csillagok bilincseit
rázza az ének –
markában szorít a felejtés
béklyóival
hozzád el nem érek.

Véresre vertél kincseiddel
haranggal élek
a félrehúzottak imája –
a kongó üresség
hozzád el nem érhet.

1987. november

KURUCDAL

Havas hegyekből kitörök.
Táltos paripám felröhög.
Bársony homloka csillagos.
Szagos füveken ha tapos,
Tárogató, harci síp,
Kecskeduda felvisít!

Patak váráig nyargalok.
Utánam ordas farkasok.
Ma este véres tort ülünk.
Dögkeselyű száll fölöttünk.
Nádi csikasz, réti vad,
Rejtekekből, ha kicsap

1968

¹⁰ Benedek András: (lásd *Benedek András, S.*)

JANICSÁROK

Kopjád hegyét apád szívébe törted,
szablyád acélja vérétől pecsétetes;

Csak a rokon vér az igazán édes!

Kocka perdül. Osztozz te is a prédán.
Szentelt aranyon, ékes papi kincsen;

Micsoda hit ez, miféle isten?!

Gyaur föld te! Átkozott, édes!
Vérző testeden tapos a lábam...

Senki sem vár rám Anatóliában.

1970

RIGMUSOK

Ez már így van, drága brátom,
Ha pofám van, hát pofázom.
Okom reá épp hogy számos:
Száz falu és három város.

Nem hűségből, nem is dacból,
Tűnök türten sok kukactól.
Csak nincs bennem elég alázat,
Elhagyni tenyérvnyi hazámat.

1973

NOVEMBERI
SZERELEM

Mint fáradt
éjjeliőrök,
hazaballagnak
a csillagok,
nyomukban
az éj sirályai:
denevérek buknak
a Végtelen
sötét hullámaiba...

Felkelsz,
füledbe már
napsugár-húrokon
játszik a szél
égi zenét,
vigyázzba áll
egy nyár,
piros levéllel
szalutál,
– hej,
micsoda nyugalmat
őriz a szeme –
susogják mögötted
s elmerülnek
az őszi csöndbe.

TÖMEGSÍRFELIRAT

karjuk kétágú csont-villa
nyúlik égi sivatagba
ujjuk hegyén felhő-zászló
kiáltásuk csonka jelszó

gödör-szemük sárral telt nap
sorsuk csukott könyvvé hervad
börtönük is üres árva
sírjuk nyitott meddő tárna

örök fagyuk érjen tűzzé
kínjuk legyen a szívünké
vérrel meszelt napvilágunk
egére szálló füst-álmunk
évszázadba gyökerezzen
évezredbe levelezzen

1969

SZIBÉRIÁBAN...

*Fedák Lászlónak,
öreg barátomnak*

Szibériában én is jártam
ott hol a tundra alatt
az örökfagy kuksol
ott hol a föld méhéből
gáz-fáklyák égig szökkennek
s lángjuk átvilágítja a szemhatárt

Szibériában én is voltam
ott hol minden cárok rebellisein
már örök fagy-koszorú ragyog
ott hol a száz-arcú Sztálinra
villám-szavakat zúdítottak
az ÁRTATLANOK SEREGEI
egy életre megcsonkultak
nyomtalanul elmerültek
örökre elszenderültek
Európa csillagai is kihunytak
a gyilkos tundra fagy-koporsójában
feneketlen gyomrú lápban
a történelem iszonyatos viharában
a fényes hősi múlt sugarában

Szibériában én is jártam
gyászba fordult gondolatban
kedves halottaimat újra eltemettem
sírt ástam a nagybátyámnak
csontjai valahol itt korhadnak
a csupasz fák kórusában
nagyanyám keserves jajját hallom

Gyere haza fiam
ANDRÁS
A-N-D-R-Á-S
Mikor lesz itt
FELTÁMADÁS
FELTÁMADÁS

Szibériát én is láttam
ott hol a tundra alatt
az örökfagy kuksol
– amerre nézek most –
hernyótalpasok nyergében hegyeket lapátol

erdőket
mocsarakat
barakkokat
tüntet el a sok munkáskéz
szemükben Kelet jég-csillag-sugara ég
sorsuk kék reményét
rajzolja ki a horizont

1976; 1987;

REFLEXIÓK A MUNKÁCSI VÁR FOKÁN

*Itt tűzé föl piros zászlaját a
Szabadságnak Zrínyi Ilona?
A szabadság hősinek tanyája
Íme, íme most rabok hona.
Petőfi: A munkácsi várban, 1847.*

A vár fokán állva,
eszembe jut 13. számú úti leveled,
mely ezernyolcszáz negyvenhét szeplős nyarán
e falak közt keltezett,
s szavaid lelkem mélyén megcsobbannak.
A puszták délibáb-paripáján
félig körbelovagoltad
AZ EGYMÁSRA HÁNYT MILLIÓ PIRAMISOKAT
s szíved tarsolyába gyűjtötted
a hegyekhez láncolt Prométheusz-szálfák
jéggé dermedt álmát,
amikor megláttad a szőlődombokat
e vár fokáról, elsírtad magad:
NEM SZERETNÉK BORÁBÓL INNI...
AZT GONDOLNÁM...
RABOK KÖNNYÉT ISZOM...

Az Idő-folyosón most megidézlek,
amit körbe láttál,
az ezernyi őszám vére,
harcos lángjuk cseppekben kimérve,
szívüket az idő fekete ciklona
darabokra szaggatta, megtépázta,
szálfa-testük ezerszer is megalázta,
mégsem hulltak pocsétába,
ZÁSZLAJÁT A SZABADSÁGNAK
kitűzték e vár fokára.

1982

BÖLCSŐM

Nagyapám sáragyag palotája,
idő-penészes vályog pogácsa...
Fölötte az eperfa árnya
nagyanyám meséit vigyázza...
– Dajkál a melege;
kút-mély lelkemben
tulipán-kertben cipelem.

... Hét gerenda tartja még a lábán,
négy ablaka halvány csillag-gyertya.
– Itt kaptam lángra, mi belülről hevít:
s a csodaszarvas-rege varázsa
Óperencián túlra repít...

KISEBBSÉGI IMA FIAIMNAK¹¹

higgy önmagadban
hiszek önmagunkban
higgy anyanyelvedben
hiszek a nemzetekben
higgy népedben
hiszek az emberekben
önmegtartó erejében
tűzhely-őrző melegében
önmegtartó erejében
tűzhely-őrző melegében

higgy a napi örömben, bánatban
hiszek a holnapi jóban rosszban
higgy a csírakeltő Napban
hiszek a vonzó Holdban, csillagokban
higgy a kavargó szélben, vízben
hiszek a ki nem alvó tűzben, földanyánkban
szép nyelvünk el nem árulásában
szerelem s halál harmóniájában
szülőföldünk fel nem adásában
szerelmünk s halálunk harmóniájában

¹¹ Ivaskovics József megzenésítésében,

EGY TÁVOLI ISMERŐSNEK

(I. eredeti változat)

Származásom kérde és érdekel
hovatartozásom, kötődésem (?)
Nos, halld válaszom: magyarnak itt
születtem a Kárpátok karéjzta
sík vidéken, és vallom magam annak
(itt, hol múlt korok tükrében EZ
A FÖLD ÁTKOM ÉS SZERELMEM, költő
szavait idézve: TÁJAK S NÉPEK
TALÁLKOZÓJA); hol idők óta
legalábbis h é t nemzetiség év-
gyűrűktől duzzadó f á j a mélyen
gyökeret vert e tájba, s most is jár
szívünk szomszédolni egymáshoz,
s hogy ki-ki mely nép fia s lánya,
azt le senki n e m t a g a d j a,
vállaljuk egymást, nem hervadó
a n y a n y e l v ü n k e t, és mert van, ami
teljesen ÖSSZEKÖT, MEGKÜLÖNBÖZTET
minket külön-külön, egy nyelven is
szólhatunk szomszédunkhoz, itt is, ott is
meríthetünk ősi kútjainkból,
s szívünk sövénye mögül ablakot
nyitunk egymás portájára, büszkén
Napkeletre, bátran Napnyugatra...

LEVÉL¹²

(II. énekelt változat)

Kedves Barátom, miért kérdezel,
Származásom mondd, miért érdekel?
Kedves Barátom, feltárom neked a szívem,
Mert én magyarnak itt születtem.

Itt, hol a múltó kor tükreiben
Átok fogan és vérző szerelem,
Erdős-Kárpátok karéjozta sík vidéken,
Mert én magyarnak itt születtem.

Sorsunk évgyűrűktől duzzadó fa,
Gyökeret vert véres múltú fa,
Bűnös századok viharától meglepetten,
Mert én magyarnak itt születtem.

Nem fojtjuk el a feltörő éneket,
Nem felejtjük el a gyászos éveket.
Félj, ha a gyávaság most szívedbe mar,
Ajkunkon tovább lobog az ősi dal.

S ki-ki mely nép fia s leánya,
Ezt most soha senki ne tagadja,
És anyanyelvem holnap is büszkén megvédem,
Mert én magyarnak itt születtem.
Mert én magyarnak itt születtem.
Mert én magyarnak itt születtem.

¹² Ivaskovics József megzenésítésében, a kottagrafikát lásd a mellékletben. A megzenésített vers a *Vallomás* című, 2002-ben a Credo Alapítvány gondozásában megjelent CD-lemezen „látott napvilágot”. (Közreműködik: Ivaskovics József – szintetizátorok, gitárok, ének, Szabó Livia – ének, Újvári Gyöngyi – ének, Varga Katalin – ének, Fekete Zsuzsanna – hegedű, ének. Hangmérnök, zenei rendező, kottagrafikus: Ivaskovics József.). A kottagrafikák nyomdai változata: Dupka György. Vallomás. Versek Ivaskovics József megzenésítésében. Intermix Kiadó, Credo Alapítvány, Ungvár – Budapest, 2002. 36. p.

SZÍVEM VOLT MÁR MINDEN

Szívem megpróbált mindent,
játszott tengert, csillagot, vulkánt,
s nem voltál sehol,
rakéta-robajú szerelem.
Elhúztam
lányszívek idegen bolygói mellett.
Szállnom köztük egyedül kellett
tovább, feléd, ragyogó álom-csillagom.
Elérlek-e?
Jaj, nem tudom...

1968

E TÁJ

Ahány szót kimondok róla,
annyit veszít súlyából,
s emelkedik szívem fölé.
Ahány szín mozaik-kockát
rakok ki róla,
annyi kép áll össze a mulandóságból,
megtartó emléknek, rólam.

Ilyenkor döbbenj rá, lélek:
e táj emelt föl,
hogy én tarthassam őt
fénybe, időbe, csillagokba.

1971

MONTÁZS

Aztán már végül semmi sincs.
Nagy, kettévált szív a világ.
Csurgatja egyre apróbb cseppben
egyre feketébb gyöngysorát.

Sok Dali-képből, földrengésből,
Picassóból kididereg
a dolgok mobil lánchalála
és Attila, a kisgyerek.

Pöfékel még, pipáját tölti
vulkán, gyárkémény, kályhacső,
de már csak füstje van és fénye:
egyre kevésbé hihető.

Aztán már végül semmi sincs:
a világ mobil lánchalál,
hidegen olvadnak a fémek,
Peer Gynt csak rézgarast talál,

Elektra élettelen arca
még mint sziréna, felsikolt:
kell lenni valami Igaznak,
hisz már elérhető a Hold.

Aztán már végül semmi sincs.
Akvárium, aranyhalak
imitálják a tágabb létet
és Kőművesnek a Falat –

aztán már végül semmi sincs.
Nagy, összevarrt szív a világ.
Már csak a fájdalom dobog,
és csend mutatja fogsorát –

aztán már végül ennyi sincs.
1980

„...EZ A SOK SZÉPSÉG...”
Babits Mihályra emlékezve

Miért ígér, ha mit sem ad
s fanyar lesz a kökényvirág?
Rózsáiból a semmiség
bogyóit mért dobálja szét?
Miért virít, ha mást se tud –
csak megmaradni – a titok?...

Lombját a fény miért veti,
ha magát árnnyal rejteti?
És arcunkon a nevetés
mitől lesz éles, mint a kés,
ha már szemünkben ott pihen
a könny mellett az értelem?...
1981

CREDO

Jeszenyin, Radnóti, József Attila

Szent arcunkon a jázminbimbók gyöngye
ne hervadjon aszálysínű közönybe
és tollainkon minden szorításunk
erősítse erőinket hogy lássunk
és esdeklő fehér papírra téve
kezünk feszüljön ferde repülésre
és összezárt fogakkal nem haraggal
de békülésben gyúlékony magunkkal
csattanjon meg a dal első sorában
a folytatásért ellenálló áram –
mert szent anyag a költő árva léte
ha sejtjeit a több kudarcra mérte
és áldott gyöngeségén nem segíthet
fegyver, hamisság, óvatoska érdek.

1982

KÜSZÖBÖK

A keskeny fény felé ha indulok
hol ajtó nyílik és a végtelen
a félhomályban széthullt csillagok
halványuló derengését lesem.

Lepkék, legyek és szúnyogok között
oly egyszerű és érthető a cél;
lidérckedik a messzi értelem
de még a kozmosz nem nekünk beszél.

És sok poros papír meg gondolat
zizeg a kékszínű kövek között
s egy látomás arról, hogy láttalak
míg csillagod kutamba költözött.

Köszöntenek csikorgó küszöbök
és sok-sok ajtó támad egy helyett
mind otthonom lesz, múltam és időm
hol megpihentem és továbbmegyek.

Már egygé olvad minden biztatás
a percek selymes burka felhasad
s én sztaniolból göngyölöm elő
a Pegazusba zárt csillagokat.

1982

A FÉNYT TŰZÖD...

A fényt tűzöd hajadba vagy szavak
mosolya ragyog el a szemedig
vagy arcodon a múlásból marad
egy villanásnyi, átmentett, de Hit –

ha lépsz magad felé egy járdaszélről
míg talpad súrolja a réteket
s úgy bújsz elő a titkok rejtekéből
hogy földre simul mind a rengeteg –

ha látod már, hogy láthatod a pontot
amit szemed még nem bont ki a térből
és átkarolnak gondosan a gondok
de nem borzadsz fonásuk erejétől –

a fényt tűzöd hajadba vagy szavak
mosolya ragyog el a szemedig:
a múlás múlik, de a Megmarad
ha elég vagy hozzá: eligazít.

1983

SZÉLTÜKÖR

Szélből a sugár megtörik
tükrökből vissza eléget
forgó korongot zár a sík
mielőtt végleg beméret

Áttűzve rég a zúzmarán
hóval, hamuval határol
majd átvetítve önmagán
fémcs rádiuszba tájol

S már bolyhos madárszínekben
üzen a körkörös idő
emléke felől eleven
nikkeles-fényes pontszűrő

Egy tágabb gömbfelületen
hol szikrát vet jázminokkal
ragyogtat időzítetlen
havon forgó villámokkal

1980

VERHOVINAI SZÉL

Verhovinai szél muzsikája az ágat a törpe
csipkerózsafa-bokron, hol szilaj leveleit
röpködteti még az éteri dallam
a fényütések fölkelet árnyékain át
e habselyem-zölddel fellobogózott,
átpántolt gyűszűnyi rétre, miközben
szénák illata árad az esztenák körött,
hol a napsütés hangtalan vonalaival
elidőz épp a kimért, délutáni nap,
a szem fókuszaiba vonva a fenyvesek
tű-mértanokban ágáló hegyoldalait
egy boróka-ízű, nyárfalevélnyi rebbenésben.
Aztán valami fénytöréses délibábként
rezzenti meg a fennsík gyöpöt szagató nyáját
a bárányos ég messzi vetületéből,
ahogy átfú lassan e pillanatnyi évszakon

a tétova álmú, kusza szederjes fölött, –
 vérvörös szemű mákot, pipacsot ringatva
 bölcsődalába a kövek alá bukó csermelynek.
 És úgy tűnik: más semmi, de semmi az égalatton,
 csak ez a lágy, elandalító, nyugalmi ritmus
 a szférák örökké áldó állapotában,
 – amikor egyszerre hirtelen fölerősít,
 átzúgva, mint egy tranzisztoros hullámtekerőn,
 a már földből felszökő fűszálak élén,
 a fák s a bokrok mélyrét hajlataival.
 Egy villanat csak, papírod máris elragadta:
 s ott viszi már... Avarba? lombba? – Ki tudja...

1984

BUKOVINAI ESTÉK

Szemünk alján bordósínben
 Villámlik egy messzi évszak, –
 Ritkul fehér hollóingen
 Árvalányhaj, gyöngyiszalag

Fenn a hegyen fehér templom
 Árnyék-fekete gyertyája
 Súlyosul a holdkőúton
 Fordulva bé Moldovába

Vadzeb növi a temető
 Kopjafáit révültében
 Hegyoldalból mélykék erdő
 Forog tükrös fejszeélen

Az idő vén asszonyarcát
 Mélyrét ülik meg a ráncok, –
 Őrzik hitük tört sugarán
 Holdasuló másviláguk

Alkonyati varjúsárnnal
 Nehezedik le az este
 Csöndjét rozzant citerákkal
 Csillagokra kipengetve

Kút ágasan pipiskedve
 Lidérc vihog hétvilágra
 – Hidegebb lesz minden este
 S feketébb az éj homálya...

KÉPSOROK MUNKÁCSY MIHÁLY ALBUMÁBÓL

Vonójába dőlt muzsika
Hajlik a siralomházból
Homály borul az asztalra
A pentaton éjszakából

Elvegyül a cigánytábor
Nagy utcai csendéletbe
Árnyak hosszán ma éjféلكor
A csavargók járnak erre

Hajnaltájt a zálogházat
A lét végső menedékét
Kitérdepli az alázat
Akár a mennyei békét

Anyánk a nyár kendőt terít
Álmán tükröz át a pázsit
Nehéz sóhaj ott a vánkos
Hol az inas égbe ásít

Sugarasuló fénykerék
A szekér az út porából
Kengyelfutó a föld az ég
Mi se látszik már a hámból

Mozart halála remegtet
Fölsebez a hóhullásig
De mit jaidít a requiem
Hol Liszt Ferenc zongorázik

Vihar vonul kinn a pusztán
Fölvérzi a délibábot
Alkonyatkor vadóc szelek
Nyergelik a Hortobágyot

Lenyugvó nap vöröseből
Komorul a táj a fátyol
Haragos szél kendőjével
Legelőbe csorda gázol

Krisztus Pilátus előtt áll
– Mivel vádolják, mondd, mivel?
Szálegyenest égő gyertya
Arca fehérlő gyászt visel

Vajat köpül a sűrvedés
Tépést fog a rőzselángból
Búcsúzkodón ha töprengés
Fájdul a tél évadából

Vonójába dőlt muzsika
Hajlik a siralomházból
Homály borul az asztalra
A pentaton éjszakából

1978

TISZTULÁS

Fejem teleszórták
idegen álmokkal,
csontig kiégették
idegen lángokkal,
lelkem beültették
idegen erdőkkel,
testem betemették
idegen földekkel.

Ha hang jön torkomon,
nem az én hangom az.
Ha kezéd szorítom,
nem az én kezem az.
Mindenkiben újra
keresem magamat,
keresek rézben is
aranyat, aranyat.

Csillagokig mennék
magam megkeresni,
seholsemvolt társam,
téged megszeretni.
Valóság határán
palotát emelnék,
szívemtől szívedig
gyémánthidat vernék.

1971

JOHANNA

Johanna fáklya. Felragyog.
Fehér testén füst kanyarog.
Madárhangja messze sikolt,
s míg felszívja a hús szagát,
beleremeg a hold.

És hull a földön a napra nap.
Szánt, hogyha kell, vet és arat
a nép. A szélben megfogódzik
kemény talpával. S megmarad.

1975

KÜZDELEM

Nehéz páncél szorítja lelkem,
mégis futnom kell rendületlen.
Vagyok, kit megvert bíbor átok,
hogy keressem a szabadságot.

Éget a nap, tépnek az ágak,
az erdőn bős vadak tanyáznak.
S bár vízesés dübörög bennem,
szomjan halok e küzdelemben.

1982

AKÁC

Kemény törzsedre cinke száll,
virágod ringat bogarat,
míg el nem kábít a halál,
a fejszeélű alkonyat.

Testvér, lásd, én is ölelem
gyökeremmel ezt a hazát.
Dajkálom, féltem szüntelen,
ismerem könnyét, sóhaját.

Nedvek sietnek szívedig,
anyaföld-küldte vérerek,
fejfám is belőled telik,
hogyha majd egyszer elmegyek.

Testünk a szélnek ellenáll,
mert küldetés ez, hatalom.
Vándor szól, köszön, ránk talál,
kis jelek vagyunk az úton.

1983

SZÓTTES PIROSSAL, FEKETÉVEL

A dolgok fáit szél tépázza,
felriad a sok gond-madár.
A lovak összebújnak fázva,
ki tudja, meddig tart a nyár?

A béke olyan, mint a szélcsend,
csak a hiánya mar sebet.
Fuldoklom álmok tengerében,
és minden napom rettenet:

Ki tudja, meddig tart az élet?
Ránk esteledhet hirtelen.
Irgalmat senki nem remélhet,
így hát szívedben rend legyen.

Állhatsz-e kábán, mint az állat,
várva a bűvölő csodát,
ha a halál közöttünk vágtat
emberszította tűzön át?

Hiába a csönd és az áldás:
a Föld forró és egyre forr.
Agyad megbontja egy kiáltás,
véred felissza a pokol.

Bársonyos mezők mosolyáért
ki nyitja fel az ereit?
Ki lesz, ki fegyvert dalra csábít,
ha már az átok nem segít?

Csikorogjanak csigolyáid,
úgy szorítsd, bajtárs a kezem:
hitünk kemény lesz, mint a gránit,
óvjuk a jót szerelmesen.

1983

ÜZENET

Köd üli gyötrőn ezt a Várost,
és minden nap hajnaltalan.
A fény beteg. Sebe halálos.
Lázadjon, kinek lelke van.
Ha orv tüskék szemedbe vágnak:
„Ne álmodozz, ne menj tovább!”,
ne higgy a higgadtak szavának,
mert megfulladhat a világ.

1984

FÁRADTAN

Ne kérdezzétek, mi történt velem,
létezem, észrevétlenül élek.
Mint vándor-madár ősszel a fészket,
elhagynak lassan a szenvedélyek.

S melyek tegnap még újjongva zengtek,
meglazultak a felajzott húrok.
Lehámlanak szívemről a vágyak,
miként hulló dióról a burok.

Önmagamba zárt remete vagyok,
nincs senkihez, semmihez közöm.
S akár nyirkos kútbetonra a moha,
reám rakódik a szürke közöny.

Ne öleljenek hízelgő karok most,
ne kormányozzon semmi hatalom!
Ne döntsétek rám nyugalmam sátrát,
fáradt vagyok... a csendet akarom...

1968

OTTHON

Költő barátainnak

járok itt hallgatagon
véred pecsétjét
keresem a kerítés nyárfaléc-fogain
hidi béla
gyermekkori bátyám
kit fonott vesszőkosárban vittünk haza
egy elvetett aknától feldaraboltan
keresem a közösen elásott álmokat
a kerítés tövében
csalángyökök karmai közt
állok a kapuban
kutatom a mezítlábas évek
és a rongyfoci nyomát a porban
de az udvarról
idegen kutya csahol rám
szülőföldem
hol sárba tapasztják
életüket az emberek
s barázdába ültetik ábrándjaikat
de a jegenyéket kivágják
mert csak trágyában turkáló
verebeknek adnak fészket
a kert alatt
összébb húzzák vállukat a fák
megint tél lesz
jön a karácsony
s az ablaknál égő gyertyákat
eloltják a decemberi szelek
kihült a jászol
s attól tartok
most is elhalasztják
krisztus születését

ez itt a temető
fejfa-tüskéjű sün
itt várják
naprafordított arccal
őseim a feltámadást

mágneses-nehéz föld ez
vérekes barázdáiban
új álmok sarjadnak
robajjal kiütkeznek
ha eljön a tavasz
s ha nektek
új kőműves kelemenek
mégis sikerül majd
felépíteni magas déva várát
ne feledjétek
e földből szívtam éltető nedvet
s benne
apám harmincegy éves teste is kovász

1972

HARCAIM

Nem kényeztetett el az élet,
bőröm bársonyba nem bújt soha.

Bíztam; garasos álmaimból
kipereg egy gyöngyszem: a csoda.

Jártam kemény kőarcok között,
kővigyoruktól szívem is fázott.

Szavaim titkos bugyraiba
mentettem tőlük e világot.

És izzadtam, szenvedtem csendben,
bólogattam „oktató” szóra.

Alakoskodott is előttem
régí erkölcsök bárgyú rabja.

De ami szép volt: hinni tudtam,
szívem mindig szárnyalni vágyott.

Szúrós szavak tövis erdejében
áttörve átkos butaságot.

1978

OTTHON

Itt szállhatsz, itt megpihenhetsz,
itt megértik, hogyha szenvedsz,
s arcod ha mosolyra derül,
asztalunkra bor, kenyér kerül.

Hát először itt légy ember,
hol minden kis fűszál ismer,
ha jössz, eléd hajlik az út,
hűsével vár a régi kút.

Itt tégy először jót, szépet,
ha csábít is száz ígéret
mert erőt a falu adott
vállalni daccal a harcot.

Meghalni is itt lenne jó,
akác fődne, lágy, susogó,
talán így szívünkbe zárnak
egyszerű, halk tanításnak.

1982

ÉJ, SZÉL, SZÍV

Ím, éj van, omló, halovány.
Kinn csillagot számol
egy szélszárnyú, nagy, magányos árny.
Csak én vagyok ébren, magamban,
és sokkal magányosabban
mint az a kinti,
mert az nem érti,
mi a magány.
Mi az, ha lombok zenéjének
tompa fájós jajába omolva
a lélek egy lehulló falevél csupán.
Mi az, ha sírva
újra, egyre csak újra
szólítanak,
tüdőmet feszítve dobra,
szívemmel rajta dobolva,
hiába...
száz rámomló éjszakán.

1981

MINDIG ÍGY KÍSÉR

... a kisajtóból sokáig néz
még utánam –
mindig így kísér,
mikor eltávozom tőle:
parányi gyöngycseppek gyűlnek
szeme sarkában;
fején megigazítva
barna fejkendője...
– Integetek,
csendesedik önvád-hangom belül,
s míg nézek gond –
s öröm-fákkal
szegélyezett végtelen utam elé,
lehajtott fejjel,
lassú léptekkel
anyám elindul a lépcsőn...
FÖLFELÉ

1981

MOST MÁR

Mint dermesztő télben
lombjuk nélkül a fák,
most már megvagyok nélküled;
mint szétesett udvaron
fürtjük nélkül a lugasok,
most már megvagy nélkülem;
mint aratás után a mező,
kalászkok éneke nélkül,
megleszünk most már egymás
nélkül.

1984

NAPKELTE

Alábocsátva fülét kajlán,
zászlós-zabkereszt tarlós alján
reggelizett egy nyúl;
éppen őt néztem, mikor a domb
fölé szállt a nap – nagy aranygomb –
s a gyapjas ég kigyúlt...

Még tiszta volt a mezők csendje...
Aztán a szénaszagú csendbe
pacsirtaszó csapott.
És elkezdődött a nap: – távol,
mint gombok bújtak ki a tájból
a kaszás csapatok.

1958

A MADÁR

E ritkarácsozatú félszabadság –
már ez a jó és ez a rossz,
míg napjukat fölécasztják
a változatlan évszakok.

E ritkarácsozatú félszabadság –
Jó s rossz; véd, ami gyilkol.
Szárnyait feszítő vágyai legalább
nem zuhannak le merész szirtfokokról.

1970

ANYÁM

Anyám nyolcvan évét
hordja, mint a zsákot,
meggörnyedve hordja,
azt mondja, hogy átok.
Sóhajtja, elég volt,
de végzi a dolgát,
szeme ma is fénylő,
keze ma se holt ág.
Kötelességtudat,
ösztön, ami viszi?
– Ó, öregek titka! –
Hogy érdemes: hiszi.

Hajnali harmatban
megmosakszik reggel,
körülveszi magát
angyali sereggel:
virággal, lugassal,
árnyas falombokkal,
nyulakkal, kacsákkal,
búgó galambokkal –
s ha az idő hajlik
alkonyba, estébe,
csillag-tengerit szór
tyúkjai elébe.

1988

SZÜLŐFÖLDÜNK

Őseink itt nyugosznak mind,
s ők ma sem csupán tetemek:
szólnak pentaton dalaik –
E föld nekünk rendeltetett.

E védtelen síkságon át
gonoszság, vadság mennyi dúlt!
Berogyasztott bordáink közt
hegedő sebként sajnó a múlt.

Ide születünk, ez a sors
lett a miénk s munkál velünk,
a kozmosz-szél ide sodort,
és jobb hazát már nem lelünk.

Jelen és jövő mit hoz még?
Némák a mindentudó fák.
De vesztett Mohács nem lehet
ott, hol szikla a barátság.

Sértett ég, mosolyogj hát fel,
és remélj, beregi vidék:
hisz szállnak fecske-dalaink,
s értik a magyar szót itt még.

VALLANI KELL

Évmilliók zajlásában elvesztek az ősök.
Nem kutatom, hogy kik voltak; szolgalelkek, hősök?
Nem tudom, hogy nehéz léptű, földtúró dédapám
fia rosszat tett-e, mikor túlادott a kapán.
Nem tudhatom, hogy közülük kit illet az érdem,
hogy istenek s urak előtt nem hajlik a térdem,
s kit a vád, hogy ívpapírok szántásába fáradt
parasztkezem nem ismer már kapát, csak tollszárat.
Száz dolog van, amit tudok, s még több, mit csak sejtek,
és e zajló nagy világban nincs sehol egy rejtek,
ahol ne kerülnék szembe – harmincéves fővel –
a mindent tudni akaró, vallató idővel.
Ezer kérdést ad, és amit mondok vagy leírok –
összegyűjtik piros szívek s elsárgult papírok.
Vallani kell...

Betűzgetem még a történelmet,
néha óriásnak nézem, ami törpén elment,
néha megállok, de sorsom egyre unszol, nógat
előre, s én számolom a véres sorompókat,
számolom, míg el nem jutok a legutolsóig.
Kétmilliárd ember lesi léptem, engem szólít,
dulakodik értem, kérdez, s a lelkemben kutat:
megállok vagy továbbmegyek, vállalom az utat,
az újat, a töretlent; vagy jobb talán, azt tartom,
sétálni a tükörsima, megszokott aszfalton?
Vallani kell...

Danton fejét lecsapta a bakó,
mert vallott, mert hitet tett, s a történelem fakó,
pallossal írt lapjaira ezrek vére freccsent.

Európa méltóságos dereka megreccsent
Szentpétervár utcáin egy komor őszi napon.
Hányan estek el... nincs nevük azon az új lapon,
amit ritka századokban századokra nyitnak.
Nem tudom, hogy sírjukon a virágok hogy nyitnak,
de láttam, mint kisemberek nagy dolgokért haltak,
szívem volt már, amikor a Kínai Nagyfalnak
nekidúlt a Történelem erős, roppant válla
s éreztem, hogy nagyapám meg apám is ott állna
hol az ember sorsa most a becsületen dől el.
Vallani kell...

Tiszta szívvel és fedetlen fővel
állok, ahol ők állnának és megvallom Neked:
utamnak egy októberi napon adtak nevet,
s én rálépek akkor is, ha hosszúnak ígérlik,
akkor is, ha hosszát hosszú nagy évekkel mérik,
még inkább, ha megöntözték verejtékkel, vérrel,
s akkor is, ha végére csak fiam fia ér el.
Évmilliók zajlásában elvesztek az ősök...
Új időket írnak neves és névtelen hősök.
Nem hódoltam soha még se istennek, se nagynak; –
célom, hogy a névtelennek olyan nevet adjak,
ami igaz... s hogy azt, amit mondok vagy leírok –
piros szívek gyűjtsék össze, ne sárga papírok.

TAVASZI VIHAROK

Nem tudok nótát. Hamis, ha szól a lant.
Elnyűtték húrját szép fehér ujjak.
Nem kell a verkli, a sárgult kottalap.
Nem húzok tornyot romokból újat.
Ha megcsalt múzsa néha még keresnek,
s jönnek álruhás, uzsorás évek,
nem veszek tőlük aranyos keresztet.
Nem kell már nekem könnycsaló ének.
Nem járok sírni felszentelt sírokra.
Míg a kor fogan könnyben és vérben
s előttem indul halálos birokra –
én ócska lantok húrjait tépjem?
Nem tudok nótát. Nem nóta kell neked,
de vihar, amely tombolva lázad,
s fehérre mossa megrettent lelkedet,
hogy beleférjen e roppant század.
Hogy beleférjen az új hit, az egek
titka, hogy szolgád legyen az atom...
Nem tudok nótát... Lantosod nem leszek,
de érző lelkem – azt neked adom.
Az égre horkant tavaszi viharok
csodákat tevő szeszélye szülte,
s felzúgott benne, ártatlan kis dalok
helyett, a vihar lázongó kürtje.
Rátört a század; száz csoda, ígéret.
Feldúlták csendjét sikongó hangok.
Megvette álmát vérrel írt ígéknek
igaza – drága emberi rangom.
Süket a fülem, ha szól az ócska lant.
Új század fogant könnyben és vérben,
és számra fagyott, ha könnyű volt a hang,
ha nem e nagy kor rangjához mértem.
Dübörgő zajjal rohannak az évek.

Nyugalmat bennük sohasem leltem.
S nyugodtan teszem mégis majd elétek,
elcsitult korok, háborgó lelkem.
Nincs benne nóta. Vihar szült, szertelen.
S ha jössz, te békés, ráérőbb holnap,
s indulók helyett dalt hozhatsz lelkedben,
köszönd e lázas, harsonás kornak.

LÁZAS A FÖLD!

Lázás a Föld! Lázás...
Századok terhével
vergődött az Idő szennyes betegágyán,
és a bitangok – kínoztól eltorzult
arcába köptek.
Nem tudom, mertél-e
perbe szállni velük, vagy hallgattál gyáván,
de voltak, akik felkeltek és jöttek:
dobogó szívükből rakni a dermedt
éjszakába lobogó máglyát.
S meghasadt az ég és véresen derengett,
mikor szuronyukat a beteg Föld
duzzadt hasába belevágták,
hogy világra hozhassa az újszülött Rendet.

Lázás a Föld! Érzed?
Áldott, szent sebéhez
szennyes kezek fértek,
s jönnek mind a vérére éhes
undok férgek.
Ne engedd be őket!... Ez a mi kapunk!
Ne engedd, mert ha összecsapunk, –
nem lesz bennem irgalom...

Lázás a Föld...
Milliomod magammal
az újszülött rend bölcsőjét ringatom,
s ha álmatlan éjszakáim
komor egére a múltó idő
álmodó csillagokat tereget –
mint csatába induló ősapáim –
lesem a fényes jeleket,
s érzem, nagyon érzem, hogy itt bent, a lélek
legmélyén az élet
vad lüktetései sajgó rímeket törnek...

Te vagy a tanúm, hogy megmártom
őket ezerszer is áldott
sebeiben a lázas Földnek.

ELMONDOM NEKED

Meglásd, holnap könnyebb lesz a szó,
mely ma kimondhatatlan.
Könyökölünk majd a híd vaskorlátján,
neonlámpák kék szirma hull vállunkra,
s míg mélyen alattunk csordogál
a bokáig érő idő -
én elmondom neked,
hogy sokszor eszembe jutnak
az ótvaros kölykök,
akikkel a pad alól lestünk
a Tanítókisasszony szoknyája alá.
Ilyenkor rád gondolok
és szégyellem,
hogy meztelenül láttalak.

S azt is elmondom talán,
hogy mikor ruhátlan szobrot nézek,
magamra emlékszem.
Hasalok a kanálisparton.
Újságpapírba sodort
száraz lótrágyát szívok.
Szememből patakzik a könny.
Asszonyok jönnek, rőzsével hátukon.
Térdig gázolnak a vízbe.
Ruhájukat köldökig felfogják.
Arcuk szürke, mint a kő.
Hasuk fehér, mint a márvány.
Ilyenkor anyámra gondolok,
s szégyellem, hogy nem tudom,
mikor van Halottak Napja.
Harminchárom évet élt.

VÉRKERESZTSÉG

Csattog a korbács, ragyog a rézkereszt,
víz alá görnyed száz pogány háta,
szikrázó kardlap hitetlen vért ereszt
magyari földön a szőke Tiszába.
Ázsia álmát nyögik még a puszták,
de templom épül, feszület, oltár.
Készen a torony, harangját meghúzzák...
Nincs többé Hadúr, s a táltos is holt már.

Sápad a főpap, összesűg az udvar:
a király titkon még lovat áldoz!
Hát lehet élni a hitet hazudva?

Pogány vagy, uram, a kereszt elátkoz.
Nézz körül: népek sírja itt ez a föld.
S pusztulj, ha nem küld rád intő jelt ez!
Vesszen el ezer, csak néped meg ne öld!
Bocsásd meg, Hadúr, új Isten, kegyelmezz!

Riad a pusztá, árnyat rejt a lápos,
tűz gyúl az éjben, készül a pompa,
aszott tűz ujjal a bujdosó táltos
dérfehér haját tarkóján befonja.
Bosszúért lázít az ősök törvénye,
esküszik Koppány, hogy Hadúr él még,
gyilkot fest a tűz hajnalba tört fénye,
s vérpiros szüggyl dől el egy fehér mén.

Paripa horkan, tűz villan, nyíl suhog,
álmából felvert rézharang zokog,
jajdul a pusztá, titokban elsűgött
ős pogány átkot üvölt a vad torok:
verje meg a Hadúr, ki hozzá hűtlen,
vesszen, ki bántja az ősi rendet,
kinek nem elég, ha vad és fű terem,
vesszen, kit Hadúr nem hadba teremtett.

Lovon a király, csitul az ősi vér,
orcáját festi egy ország lángja,
sürgeti veszély, dobantja a szívét,
s hőköl a lova, zaboláját rágva.
Nézz körül, uram, temető ez a föld.
S pusztulj, ha nem küld rád intő jelt!
Vesszen még ezer, csak néped meg ne öld!
S hadd vesszen Hadúr... Új Isten, kegyelmezz...

Jajdul a pusztá, piroslik a zöld gyepl.
Halálos hörgést hallgat a lápos.

Nincs többé Hadúr... s a győztes új földnek
átadja pogány lelkét a vén táltos.
Így volt ez magyar. Hulltál a kereszttért.
És minden fiad új síron nemzett.
És minden új kort önvéres keresztség
jegyében oltott lelkébe a nemzet.

A TENGER

S most elmondom neked milyen a tenger

a tenger sima és rideg
mint a kihűlt beton
melybe beledermmednek a városok

a tenger mérhetetlen
mint a folyékony idő
fenekén milliószám temetkeznek az évek

a tenger névtelen mint a tömeg
roppant hátán egyforma megadással cipel
sirályt és hadihajót

a tenger szürke mint a közöny
parttalan mint a nihil
és sisteregve alszanak ki benne
a beleszédült csillagok

őrizkedj a tengertől Kedves
és ne higgy azoknak akik zöldnek festik
Leningrád, 1964

VERECKE

Ez hát a hon... Ez irdatlan
hegyek közé szorult katlan.
S az út... Kígyó vedlett bőre.
Hány népet vitt temetőre.
S hozott engem, ezer éve,
Árpád török szava, vére
bélyegével homlokomon...
Szerzett ellen, vesztett rokon
átka hull rám, mint a rontás.
Perli-e még ezt a hont más?

Fenyő sussan, lombja lebben:
besenyő-nyíl a mellemben,
szakadékok: szakadt sebek,
útpor-felleg: megy a sereg,
elmegy, s engem hagynak sírnak...
Ágyékomból most fák nyílnak,
fényes szemem kivirágzik,
szájam havas vihart habzik,

málló szirtbe temessetek,
fejem alatt korhadt nyereg,
két lábamnál lócsont sárgul –
ősi jognak bizonyságul,
mert ez az út, kígyó bőre,
s kit nem vitt már temetőre,
s ki tudja még, kit hoz erre,
menni vele öltre, perre.

1967

KENYÉR ÉS VERS

Egy szürrealista költőnek

A verejték csípős, de a búza már édes,
s a kenyér meg se kérdezi, hogy éhes
vagy-e, amikor megszeged.
Ma gondoltál-e rám, mikor megetted
kenyered s megírtad róla versedet?
Egy világ gondja kavargok bennem.
És éhes vagyok. Adj ennem!
Adj verset s kenyeret, de ne hitvány morzsákat,
mely mások asztalán maradt,
mert lélek és gyomor könnyen lázad,
s ki tudja, milyen zászlók alatt.

Én megértem örömet a kenyérnek,
s a verses fohászt is, mit költő mond,
ha kenyérbe harap.
De te is értsd meg, hogy attól nem lesz fehérebb
és nem lesz nagyobb a darab,
hogy zagyva ígéket
mormolsz nekem, míg rágom fáradtan.
Velük lelkem már meg nem ígézed;
bele rímtelen igazságok áradtak.
Csípős a verejték, és súlyos a gond.
Hát még ha az egész
világét hordod!
Öröm és bánat versekre bont,
s ujjongva mutatod,
ha lelsz egy tiszta foltot
a kor viharában hánykódó lelken.
Ember vagy,
fogamzik benned hit, törvény, sejtelem,
s érzed, hogy szólni kell, bár a vers kint terem.
Oszd meg hát örömöd, nem bánom!

S mindegy, hogy fohászod rímes vagy rímtelen,
vagy milyen ütemet tart a sor, –
de tudd meg, hogy addig el nem vágom köldök-
zsinórod, míg meg nem érted, mivel tartozol
nekem, ki élek veled e kenyér miatt
megosztott földön!

ÉJSZAKA

Kattan a villany, s ellobban a Tűz,
melyre már millió éve vigyázok,
és a magától táruló ablakon
beliheg a szőrös pofájú Mindenség,
ez a csillag-ivarjairól szaporodó,
Isten árnyékában párzani vágyó,
hímszagú állat.

Felülsz az ágyon.
Szemed sárgán villan.
Orrlikad kitágul,
s csendesen remeg a vállad.

ŐSZI ELÉGIA

Hull a vadgesztenye.
Barna és meztelen,
mint vetkőző lányok
nyári ruhából kifesző teste.
Egy fruska gondolat ül mellém nesztelen.
Megnézzük egymást. Ő hallgat, én várok.
Megérinti arcom hajával az este.

Hull a vadgesztenye.
A beton szalagon apró morzejelek.
Vajon mit üzenhet az ősz a télnek?
Hogy a díszfa-élet
meddő és esztelen?
Csodálkozva néz rám egy ismerős gyerek.
Lehajtom fejem, felnézni nem merek.

Hull a vadgesztenye.
Ülök és hallgatom, hogy kopog a járda.
Ülök s latolgatom, vajon mit vesztene
a világ, ha mindent előlről kezdene?
Millió év múlva milyen utat járna?
Hull a vadgesztenye, hull, s kopog a járda.

Hull a vadgesztenye.
Vajon hogy vesznek el
a nyomtalan úrben más messzi világok?
Elér-e még hozzánk,
s vesszük-e még hasznát,
mit pusztuló elménk utolszor kiáltott?
A tömegsírokon nyílnak a virágok.

Hull a vadgesztenye.
Sohasem lesz tele
a szalag, sosem lesz kész az az üzenet.
S mégis, ha felnézek a csillag-világra –
mintha csak utolszor, már én is üzenek.
Hull a vadgesztenye, hull, s kopog a járda.

BÚCSÚ

Letörölöm arcomról a nyálat
s szembefordulok a széllal.
Költöző madaram, szép bánat,
hová szállott?
Te őrizted, te beszéld el.
Állok az idő bal markában.
Nem fog rajtam vád sem, per sem.
Csillag ég kék szemem sarkában.
Merre mutat?
Elvesztetted legszebb versem.
Nyomodba szegődtem, kortesed.
Vadul vertem tányért, dobót.
Tomboló viharunk port evett
s csendet ellett.
Hallod? A Föld szíve dobog.
Azt hittem, csak annyi most a dal,
réztrombitás, dobos marsok.
Vaskalapod hátán rozsdá mar
titkos címert.
Tenyeremben harkály harsog.
Faragott vándorbot vállamon.
Előttem óperenciák.
Kiszolgált béremet rád hagyom.
Tarisznyámban
megtört cipó: egy fél világ.

1968

BIKAHÁTON

Hegy hátán hegy: púpos, csorba,
elvarázsolt, alvó csorda,
földdé döngölt ezer évek.

Elszállt lelkük, pásztorének
leng a század kormos egén.

S álmában egy tarka tehén,
hadak tiport útja mellett,
bömbös táltos-bikát ellett.
Szeme csillag, csupa szikra,
a homloka csapott szikla,
szakadék az orr lika,
langy párája alkony-lila,
villás szarva karácsonyfa,
hegyén a hold lyukas, csonka,
két patakot vizez csökje,
hamis gyöngyszem minden csöppje,
bozót-szőre férge farkas,
öt patája hernyótalpas,
lába között atommáglya,
s tehén-jámbor falum hágja.

Bikám, bikám, táltos bikám,
van nekem egy vaskarikám,
fából csinált, ezeréves,
tatár, török, magyar véres,
orrodha ha befűzhetném,
falum, riadt, jámbor tehén,
tarka anyád fehér nénje
patádtól tán nem is félne.

Balga álom: táltos bika
orrlikában vaskarika?
Fakarika talizmánom.
Bolond Krisztus bikaháton.

1970

TESTAMENTUM

Uram, emeld fel csontig nyútt testem,
s fújd el belőle múlt lobogások
füstölgő üszkét.
Ismerd fel bennem halandó másod,
ki most fekete árnyadra estem,
s hozzá szegeznek lázvörös tüskék.

Uram, megjártam én is a poklod,
ha teremted csodája hívott,
kiosztva részem.
Semminek sok volt, de csillaggal írott.
Uram, mostantól több lesz a gondod,
s műved, a csoda, késve lesz készen.

Uram, marad itt még néhány bolond,
s ha most felemelsz, mindőjük nevét
füledbe mondom.
Oszd fel közöttük poklunknak felét.
Homlokuk jeles, nyakukban kolomp.
S vigyázzunk rájuk ott a porondon.

1977

TEREMTŐ TITKOK

Ajtó mögött
– mely be van zárva –
van a teremő
titkok tára.

A küszöb már
átléphetetlen;
néz taposottan,
láncra verten.

Küszöbön túl
én se jutottam,
be sohse mentem:
jöttem onnan.

1984

AZ ŐSZ VÉREMBEN...

Az ősz véremben lépeget,
de nem halok meg,
már ezer éve;
rajzolgatok sok szép hegyet
párnámra, falra, vízre, égre;
s nincsen nekem
már istenem,
de hiszek én
minden mozdulatban;

a sok szép hegy:
egy intelem!
hogy gyűl az ősz,
az ősz a latban;
vérem az őszben lépeget,
de mondjuk csak azt:
ez hihetetlen;
és szétfolynak
a szép hegyek
egy ezeréves kikeletben...

1986

ÖREGEK

lám,
szárazság sakktáblásítja a kertet:
bújik a balga giliszta
a föld szíve felé,
mint bújok én fekete emlékeimbe.
fogatlan,
kókadt szavakat morzsolok,
s kinevet vérem,
miként nevetni fogom én
az irdatlan magasságokból...
de most még
szitkokat freccsent a szám
a lelkem felé:
rejtőznék bele is
– földbe giliszta –,
de le-kisepri rólam,
belőlem
májusi, csendes eső helyett
az idétlen idő.

1988. január

SORS, MEGÍRVA

Szobányi búzló füstóceán.
Mélyén fuldokló ős-pikkelyes:
tátogsz kimeredt szemmel.

Fölfelé űz az ösztön,
lefelé a tapasztalás:
ott fönn
színehagyott zászlók,
húsodra-éhes vadak.
Maradsz. Lebegsz. Fogy
az oxigén. Ama Sötét
suhanva közelít.
Föl. Fölvélni ezüstösen
életed delén életért!
Nem. Már nincsen erő.
Csönd. Kövér csalikkal
érted-lebukó horgok.
Utolsó mozdulat:
az egyikre undorral
ráharapsz.

1981. december

BÁBU-TESTVÉREIMNEK

Ti reménnyel áldott-fertőzöttek,
hogy nyüzsögtök
e halálraitélt hangyaboly égtájain,
teremtve naponta nem hét,
de hétszáz hasznos-szép csodát!

Hozzátok szólok,
hogy elmondhassam,
micsoda rettent a szememben mégis –
Félrelökött statisztaként dermedezve
a világ színpadán rátok gondolok,
amikor megkergült színészek
szemem recchártyáján dulakodva
a főszerepet követelik
az Egyetlenegyszer Bemutatható Darabban,
melynek szerző-gárdája
az elegáns öltöny alatt
bőréhez öltve visel váll-lapot,
s amely darabnak, ugyebár,
volt egy kis előzetes bemutatója
Hirosimában,
amikor is nyolcvanezer néző
szóhoz sem juthatott a meglepetéstől
csak fölszikkasztva az előadás
forró áhítatában
fénysebesen a nézőtérrel elillant!

Hozzátok szólok,
ti gyanútlan kékszeműek,
mert színpadon a nézőtér
és tiétek a főszerep –
Lobbanjon bennetek hát
szent indulat,
fém-szürke kezekkel óvón, gondosan

tisztítsátok meg e földgolyót
a rátapadt szennytől,
hogy félelem nélkül zöldellhessen rajta
búza, burgonya, olajág.

1983

MOTYOGÁS BOR MELLETT

állj meg idő állj meg
italom életem
gyöngyhabzással áldd meg

vitattam vétettem
asszonyom tűz-öle
kitagadott engem

jutva kivert-sorsra
égtájak határán
megmar kökény bokra

verj meg idő verj meg
sziszegve szavaim
véled is perelnek

lenne bár a dolgod
kiáltó kínjaim
békévé nem oldod

múlasz múlasz vakon
álnok szeretőket
ékesítsz gazdagon

hej idő haj idő
igaz szép szeretők
agancsa égig nő

törvény hogyha tiltja
latrok szégyenének
mért rajtunk a pírja

pírban perben porban
áramlik a vérünk
mégiscsak bíboran

hitünk vétünk ennyi
akarunk tudunk csak
szigorún szeretni

1983

HOZZÁD BESZÉLEK

„A mindenséggel mérd magad!”

József Attila

Magadon mérd le a Mindenséget:
mércéd eszme, vágy, gond, égő élet
és józanság, s remény, mely
incselkedve feléd
szórja minden percének
kitárulkozó legszebb édenét.
Hát élvezd: itt minden percre van mérce –
a butaság romhalmaza,
jó, rossz, illem, bujaság s építése

kedvnek, derűnek, kinnak, jajnak,
bosszú-, bocsánat- s diadalnak,
szerelemnek, mely oly sokat ígér,
életnek, melyet eldobsz semmiért,
dicsőségnek, mely elenyészhet,
ha elröppen a dics-hozsanna,
jaj – nincs tovább, és utána
hétköznapivá lesz életed...

S te nem érted,
mit adott végzeted?
Az élv sem örök, itt minden véges,
ami lángol, ami mosolyos, ami édes;
csak a perc él, amely percre éltet,
mely munkádnak legszentebb része –
minden elszáll, hullva, enyészve
kazánjában a petyhüdt elhullásnak:
feledésre...

S te mindenben örököt akarsz itt,
harcolsz, küzdesz, hogy örökkéig
élvezd, amit a perc percig adott...
Hiú ábránd, hiába tagadod...
– Lám, csak a percnak életet égő lángja,
már a másiknak rügyfakadása
új tettekre űzi életed,
és rak a percekből – évezredek...

1981

KÜSZÖBÖN

Öreg barátomnak

Évek. Aranyban? Feketében?
Zászlót bontunk? Vagy tort ülünk?
Kétszernőtt fogaink kihullnak.
Marad a tejbegríz-öröm.
Szívünk zihál, tüdőnk elvásik.
Jöhet a múlt morfiuma.
Emlék-tűk enyhítő szúrása...
Hörgő, fojtó az éjszaka.
Egyre nehezebben tart el
A soványodó képzelet.
Fohászkodunk morzsáiért
Tört testünk romjai felett.
Évek. Immár csak feketében.
Tályog redőzi életünk.
Már semmit, semmit nem remélünk.
És mégis kétségbeesünk.

1988

A MA LANTOSAIHOZ

*Sem adományért, sem barátságért, sem félelemért
Hamisat le nem írtam, az mi keveset írtam, igazat írtam.
(Tinódi Lantos Sebestyén)*

Hé, lantosok!
Ma hogyan ajzzuk fel magunk
s lantjaink új rímekre?
Mi most az ihlető gyönyör vagy szenvedés?
Vajon hogyan pendülünk egy húron
azokkal, akik soha nem is tanultak
meg, vagy már elfelejthettek szépen
csengő, tiszta akkordot pengetni,
kiknek ujjába nagyon régen nem
vágott már barázdát a húr, s akik
összevissza verve a nagydobot,
azt hirdetik, hogy korunk-sorsunk
minden bajának kútfeje: a rock.
Hé, lantosok!
Ugye mi tudjuk, hogy akár ver-
senyzongorán egy hivatalos koncerten,
akár egy szintetizátoron füstködös
színpadon, akár oxidálódó sípokon
egy templom hűvösében – mindegyiken
eljátszható ugyanaz a dallam?!
Csak akkor van baj, amikor a
kottát dilettánsok írják, telje-
sen botfülűek szabják meg, hogyan
muzsikáljunk, ha élni akarunk.
S ők intenek be a kórusnak, hogy
mikor zendítsen rá fortissimóban:
„Hozsánna!”
Hé, lantosok!
Nem igaz, hogy a Fender gitár és

a balalajka nem fér meg egy zenekarban.
De a zenész is szóljon bele abba,
mit és hogyan játsszon.
És menet közben is változtatni
lehessen a hangszerelésen.
És a zenekar meneszthesse a karmestert,
ha úgy érzi, rosszul dirigál.
S hogy a zenészek és zeneszerszámok
jól legyenek felhangolva.
Össze legyenek hangolva...
Hé, lantosok!
Kezünk szívünkre téve, vajon
hányan mondhatjuk el, hogy soha
egyetlen hamis hangot sem fogtunk?...
1988

BOSZORKÁNYIDÉZŐ

Adjon az ég
még több esőt,
hajlongj, suhogj
arcom előtt!

Jössz, tudom, az éj felével.
Pusztulj, tűnj a derengéssel.

Hét éj múltán újra jöjj el
veszejtéssel, puha köddel,

evilági lánkolással,
tisztátalan tisztasággal.

Kar karoljon, öl öleljen,
szem mélyéről hajnal keljen.

Égesd a szám igaz vérrel,
szőjed ingem minden éjjel.
1975

SZERVÁTIUSZ TIBOR DÓZSA-SZOBRA ELŐTT

Lanthúron kesereg
szép gyászos ének,
míg poklok szolgálai
züllesztik szét
évezredünk
második felének
tizennegyedik
esztendejét...

– Agyam még forr
a tűzpánt gyűrűjében,
lent füstben az ország
és bolydul a had.
Húsomra rá-
telepszik az ében,
eb, aki belémmar,
szolga marad.
Permanens tüzet
táplál a tested –
ideje hinni
és kimondani.
Trónusod előtt
„vigyázz”-ba dermed
s a hűségre gondol
egy kárpátaljai.

1979

TÉLI TÁJ KOPORSÓVAL

Fölöttem tűz és jég alattam,
fogaim bilincse összekattan,
a nyelvre pecsétet üt a szó,
a soha ki nem mondható,
pedig csak nem is ágyúszó.

Kényszerülök kibírni ébren.
Fölcicomázva jégcsipkében
hová indulhatnék, merre?
Az ég szép homloka beverve,
és dől a hóhalál kegyelme.

Fogadjuk méltón, ünnepelve,
ki sudáran, ki térdepelve,
míg meg nem öszülünk egészen
e velőt szaggató jégzengésben.
Ki sudáran, ki térdepelve.

S ahol a legbujább a tél,
egy gazdátlan koporsó földet ér.
Oldalán vérben áll a szó,
a soha ki nem mondható,
ami csak nem is ágyúszó.

De kiragyogják a csillagok,
amire képtelen vagyok;
elmormolják a temetők,
visszhangozzák a harcmezők;
elárulják a hitszegők.

Azóta minden idióta
üszökkal írja ki a hóra,
mire az én kezem alkalmatlan,
fogaim bilincse összekattan,
mert fölöttem tűz és jég alattam.

1982

NAPFOGYATKOZÁS

Tán ünnepre készülünk megint.
Lelkünk tisztára hó sulykolja.
De feloszlatta a gyász színeit,
miféle holdbéli alkonyat
ezüstözi az arcunk újra?

Holott balzsam az, nem ezüst –
csendül meg aggódva az ösztön,
s földre lapul az emberi nem,
hogy anyától öröklött egybőrére,
fehérre, sárgára, feketére
semleges színű vértet öltön.

Létezhetnének angyalok
emelésére sebzett őznek,
hanem a mennyek magasában
szédülettel s veszélyközelen
csak égitestek kergetőznek.

És tennivalóink megsokasodnak,
s van, aki jövőjét előhívja.
Ó, micsoda évszak,
hogy fagyot sugároz
ránk a napkorong negatívja?

Elhúz az idő,
de itt marad a mása,
huszonnégy órás csattogása,
s a harang, mely delet
vagy éjfél kongat.

1983

ÚTBAN TÖRÖKORSZÁG FELÉ

(1717. szeptember 17-21.)

Mindkét hazából kiárvulva,
csak hitünkben töretlenül,
lelkünk holdfehér vásznaira
Isten árnyéka nehezül.
Alattunk reménnyel ringó gályán
pogány föld felé futunk,
hol a Patróna glóriáját
ölti magára jó urunk.

Otthon zsibbadást hord az ájer,
a vetést véreső veri,

elhullatják virágaikat
az akasztófák ágai.
Hatalmas hittel hisszük mégis,
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszakupunk
lobogót, várfalat, falut.

Vágyódik ezért a szemgolyó
a gyertyafényhomály után,
verejtékezve áll a kéz
a körbevándorló kupán.
S mikor minden vérlobbanást
testmeleg indulat hevít,
daccal reccsenti szét a szó
a fogak porcelánjait:

Hasítsd meg, Uram, az egeket,
kell most nagyon az áfium!
Végtagjainkba szegeket
veret az evangélium.
S mert Pilátus kezeit mossa,
álmain csak átsuhanunk,
de az árbockeresztről újra
feléd fordul ábrázatunk...

Eljő, ím, újbórnépe is,
Úr asztalánál nem várnak ránk.
Szánk szögletéről csöndes patakban
szakadni kezd a Miatyánk.
Ármányos félhomály szállja meg
a hajósok szemgödreit,
sodorják felénk a fellegek
Drinápoly karcsú tornyait.

1983

KIKERICSEK

József-nap, rügybontó idő,
építő szándék-villanás.
Talpra ránt,
ingemre vért borít
egy kokárdagránát-robbanás.

Ó, hogy ebből is más okul!
(Lesből jött időváltozás?)
Már megint Bécs felől borul,
és Bécs felől borul
már megint.
Hüvelyében a kard odabent,
vérében a zászló idekint.
A sóhaj egy csillagra kerül,
egy tépett ing
leng a csillagon.
Az én ingem leng
ott a csillagon,
s ím, kivont
kardok közt állok.
Talpam alól
a föld kiszakad,
elvesztem
szememről a világot.

És ibolyák lilája lapít,
ahol a hóhér elhalad.
Rég nem ibolya, kikerics.
Ökörnyál,
október,
Arad.

1988

ADY ALKONYA

Elhagy az árnyam, elmegyek,
Csillag sincs velem,
E homályt át nem ütheti,
Megpihen szemem.
Sorsomhoz szabott síri ágy
A felnégyelt Haza,
Testemnek tüzét csillapítsd,
Tisza és Duna.
Az alkony bíborszínre vált,
Hitem erősítem.
A pokol az, mely így üzen,
Nem az Úristen.
Kegyetlen szél kerekedik
Holnap ilyenkor,
Kidőlt serlegből elfolyik
Az úrasztali bor.
Ím, most e vers is meggyötör,
Alig létezem.
Áldani készül s visszahull
Ölembe kezem.
Írhatta volna magyarul
Akárki fia,
Parancsba kapván, hogy házát
El kell hagynia.

1988

MESE

Kedvesem,
én is észrevétlenül
születtem,
mint a mese.
A Latorca, az Ung,
a Tisza
torkollott belém.
Idegen-szöttek-mezőkön
szép álmokba jártam
vadászni.
S a csodaszarvasról
mesélt nagyapám.

Ha elcsavarogtam,
s estére megtaláltak,
anyám azért
jóllakatott.

De a tündért
soha meg nem találtam.

És szememben mégis
mese virágzik,
színéről látszik,
hogy dalia leszek,
és segíték én is,
hogy hazatalálj.

Higgy bennem.
Mert észrevétlenül
születtem,
mint a mese,
hát nem vagyok kisebb
semmi csodánál.

1969

ÖREGSÉG

Halvánnyá halódó őszöm a siratóm.
Bordátestű lelkem, előtted töpörgök:
Így érni halálra szomorú vigalom –
Mennék görcsnek fára,
A vizekbe kőnek,
Tág ívű terekre márciusi szélnek,
S nyílani másnak is magam virágával...
Tavaszigérőnek, rád hagyom, rád hagyom
Árván maradt őszöm.
Hej, ez az őszöm
Szomorú vigalom.

1970

PIROS, FEHÉR, ZÖLD

*és akkor
a nap a földre száll*

piros

a tűz csodája
sárgában
senyved

felnéz a napba
a pici parázs
látok
fent kékeket

a lenti tóban
zöldebb
az ég

a pipacsra
rászólt a hajnal

*

vándoroltak a fellegek

fehér

ha a hegyekre
pattannak
az akaratok
hiába csámcsog
a jámbor idő

s fűszál
kínálja magát

nyalintó nyelvre
barom bömbölhet
jászla előtt

az egek
az egek
a kék az enyém
zöldet lép
a rét
talpam alatt

*

az eső gyepre hull

zöld

itt
ennél az ivókútnál
törte nyakát
a tatár

lova se volt
ivott a muszka
erdőnkre bömbölt
tankja csöve
hegyet is látott
visszanézett

pázsitra lépnek
de
szántani kell

HAMISAN

hamisan játszik
most
a brácsás
hiába zöldell
a prímhegedű
toporzékol
bomlik
a csárdás
rétjét e táncnak
nem ropom én
jégbetört tánc ez
nem járom én
félre a brácsást
sutába lépni
nem tudhatok
ősz van
bámulom a csöndet
hét hegedűre
sárgából pirosba
hull az idő
a fehérbe
füttyöm virít
halunk
meg sem tanultuk
énekelni
magunksírató énekeink

**KÖLTŐK, VERSEK
UKRAJNÁBAN (1991–2020)**

1.) „MERT A HAZA TE MAGAD VAGY...”
(1991–2002)

BAGU LÁSZLÓ

VADAK ÚTJA

Domboldalon halál rügyzik,
héja röppen síkján annak.
Alvó testben meg-megérint
tónusa a kamaszhangnak.

Elszáll, elszól, szétszaladgat,
roncsa hullik szét avasnak.
Mindenevő tudatában
szemfoga nő kőnek, vasnak.

Vérben forog szem és golyó,
értelem ki nem tekinget.
Csontból-bélből táborokban
botra tűzött szél ráz inget.

Arcát nézi, sebbé válik,
be sem forrad alkonyatra.
Elvirágzott éjek nyomán
vadak mennek még vadabbra.

HALÁLCSINÁLÓ

halottak pedig vannak – igaziak, élők
vigyáz rájuk a föld, az Isten
s ki tudja, ki még

1. most, hogy megorrolt rám minden
mozdítani már alig tudom, hát téblábolok
ittén, s ha akadna kezembe gyilkos fajansz
kényszeríteném életem
2. csak ez a zajkabát, mi melegít
mert tűz nem olvaszthat meg minket
csak az igyekezet hagyni le nagyszüleinket
csak az a tűz, csak ez a vér
3. ettől rettegek, attól nagyon
nem értik meg, mit nekik mondok
nekem csak hallgatnom lehet,
kiről beszélnek furcsa nyelvükön, s várnom,
míg hátamon kinőnek a csonkok
4. neked szárnyad van, de nincs tested
nekem testem van, s nincsen szárnyam
omló egek lesik árnyam
érettem jönnek péntek este
5. eljönnek értem a mindenfelől mindenfelé
tartó vonatok
elvisznek engem mindenfelől mindenfelé
tartó vonatok, s az
arcomról patakzó sárga vizet nem lesz
aki letörölje

6. valami nagyon sima deszkán akkor
hátamra állok
bámulom félnapos borostámat –
gyere el, mikor elmegyek

lásd, miért
laknak a földben emberek
rosszabbak nálam, jobbak, és olyanok is
mint én, kire a föld vigyáz, az istenek
s ki tudja, ki még

AZ ARGENTIN TÍPUSÚ CSALÁDOK LEMÉSZÁRLÁSA

a boxokban rekedt autókkal és az égre tapadt
vadlibákkal [Anser anser] egyként kell bánni senkivel
sem tehetünk kivételt nem mondhatjuk azt állj ki a sorból
nálunk ez nem divat vasárnap együtt eszik a család aztán
nyolc napig dagad mint a padló az emberfiának ugyancsak
kell vigyázni a szeme világára hogy a lepattanó gombok
és elszálló szíjcsatok ne tegyenek benne kárt és tart ez a
vidámság mindaddig míg meg nem látod apádat csökkenő
térfogatban (9. nap) anyádat az ablak résein kiosonni
(12. nap) Öcsit Annát és időközben született testvéreidet
akik mind többen férnek el mind kisebb helyen (3. hét)
s mert nem hagyják abba a játszadozást és szüleid se
mondanak le megszokott életükről vállcsontjuk az össze-
zárttság miatt időről időre egymáshoz csapódik amit
nem lehet 5 (öt) percnél tovább elviselni ezért
tanácsos ilyenkor a házban fellelhető szűrő- és
marokfegyverekkel a szorongást s az azzal járó
csontzenét mihamarabb megszüntetni s hogy

csönd lesz és hely is dögivel neki lehet állni
főzni valami jót vagy elolvasni ezt a verset.

nem volt jó vers. egy halott asszonyról szólt, aki
egészen az övé.

FÉLTÉS

Mikor egyedül maradsz
mondok neked józsefattilákat

kezedet fogom ne tudd
ránk les az égből
egy kőszáli Aracs

MADÁRKABÁTBAN

én is úgy szeretnék élni mint szomszédom
Kes aki átjön a falon megmutatja sebeit arról
kezd beszélni hogy szíve könnyű csónak es-
ténként a levegőégen szokott vele kikötni
furcsamód nem szédül nem émelyeg evező-
tollai vizzik hajnalig repül beleszáll a Napba
igaz mióta Nova elhagyta egyre ritkábban s
ha néhanap vele gondol olyan erő költözik
ujjaiba hogy meg tudná fojtani a vak embert
is és olymód gyűlöli a világot ahogy kis kövér
gyerek tudja csak ezen aztán sírni kezd s az
sem vigasztalja hogy Isten se tudná ki-
mosni kabátjából a szivárványszagot

LÁTOMÁS

Állok kívül, a fal mellett,
könnyek kendőzik szememet.

Bent a terítőn a halott,
körötte gyászoló rokonok.

Az udvaron a részvét-gyülekezet,
ki-ki a helyére kecmereg.

Csak én állok a falnál, kívül,
holott rokonom ő a terítőn, belül.

Ó gyáva, bágyadt szörnyeteg,
veszett ebed sem kerülheted.

Tudhatod: ez csak látomás,
holnap minden újra megy tovább,

nem lesz halott, nem lesz gyülekezet
– a józan ész elűzi a rettenetet.

ENGESZTELŐ

Én önző, bús manó,
kiköröztem a rosszállásod,
de most engesztelődni dörgölőzöm
emléked pazar asztalához.

Nyugodt s párás otthonom
tündérszigetén fészkelődöm.
Csak magamba nézhetek pőréen
minden halványkék délelőttön.

Hát visszahullok önmagamba,
lámpásom kanóca elszenesedett.
Feltérképeztem sorsomat:
merre induljak nélkülöd?

Oda kell adnom mindig mindenem.
Megszokhattam, hogy elvetélek,
ha várnom nem segítenek
töretlen lelkű kerti zenészek.

A lét immár a torkomig ér:
süthetek húst, keverek rántást,
kertem végig feláztam reggelig,
ültettem hagymát, retket, sárgarépát.

Én vagyok, ki adni kényszerül.
Nem várhatok gólyát véghetetlenül,
a tengerek innen messze vannak,
a sirályok már elsuhantak
a kinyílt kalitkák rácsai közül.

A falakról néznek szemeid,
ráncaim tükrében dacolnak dőreségeim.
Kerülöm körbe diónyi voltomat,
mint visszajáró, makacs holtakat
– míg vissza nem fogadsz.

Nagybereg, 1996. október 25.

ELJÖN AZ ÉJ

– *Borzsavidék, szerelem*
és felderengőn József Attila emléke –

Eljön az éj: értünk szeretni.
Az éhes kutyákkal összeeszve
A házakkal szemez az este,
A Borzsa hallgat: koravén,
Akár ajkad, ha szólni fél.
A csend gyűlölni megtanít;
Fájdalmad bennem felvonít!
Ami ma nincs, az holnap nap lesz:
Hadd örüljek az életednek!

Összebújnak a benei helyek,
Arcomon könnyed leperreg;
Rá csillag hull, a fűre ruhád
Szellőt szeret a fehér akácvirág.
Ne gondold, ha lázad is az ész,
Hogy a szemfehérbe minden belevész!
Ami ma nincs, az holnap nap lesz:
Hadd örüljek az életednek!
A gyalogút velünk hazaindul,
A töltés innen, a fény azon túl;
Remeg egy éji lepke szárnyán
Csókokod, engem hogy itt ilyen árván.
Magányom magányod letagadja;
Hallod: a szárszói vonatfütty
Szívünket összeadja!
Ami ma nincs, az holnap nap lesz:
Hadd örüljek az életednek!

ESTI DAL

A gyöngy a csönd,
a hold a rét,
a fény a köd,
a föld az éj,
a víz a kő,
a híd a hit,
a tűz az arc,
a pajzs a szív,
míg görcs a harc,
s a hant az ég,
a csók a vér,
a pír a lét,
hisz vágy a kéj,
és szűz a test,
mert áld a szó
és szép az est.

**HOL A CSILLAGOK
HALDOKOLNAK**

E völgyben, hol csillagok haldokolnak
Szemek itt nincsennek
Nincsennek itt azok a szemek
Imáikat kővé tördelik
Ajkak csókért epekedve
Gyöngeségtől remegünk
Magunkban virrasztva itt
Mikor egy csillag sápadva kezd hunyorogni
Egy halott kezéből az imát itt fogadják
Itt állnak a kőszobrok
Ez a kaktusz-világ
Ez a halott világ
Szár az pincékben ott lenn
Vagy patkányláb tört üvegen
Mint a szél szár az gyepen
Halk és nincs értelme semmi sem
Mikor összesugdosunk
Szár az hangunk

(HÓTÓL HÓFEDTE...)

Hótól hófedte csúcsok,

I.

Jégtől kristályosak.
Csilingelő levelek
Szakadékok fölött csüngve.
Kő hull a szakadék mélyére,
Mintha almafa hullatná vad fűbe
gyümölcsét,
Cserje, csalán gyökeret vert kusza réseibe
Gyíkok sütkéreznek ott, ahol egy lány

álmodozott,

de elfedi már a holt idő
időtlen partja.
Kavicsot hajigáló magányában
A múlt, a volt idő ketyeg.

A szomorú szemű,
Szárnyas ordas,
Aki levedlette
Régi gúnyáját,

Szárnyaival elrugaszkodott
A holt idő partjaitól.
Hogy megmentse maradék idejét.

MÁRTA ELUTAZOTT

Márta elutazott, tévézek,
Ki sem mozdulok.
Nézem a hájas testem,
Ez is új,
A megállapodott élet,
Zsíros vagyok,
Ilyeneken gondolkodom.
Ilyen semmiken, meg a pénzen,
Semmi vagyok, üres semmi.
Márta pénzén élek, nem szeretem őt,
Bár testileg jó,
De idegesít,
Mert nem szeretem,
Nem hiányzik,
Vagy csak ritkán.
Vannak, akik hiányoznak, de lehet, hogy nem.
Mindenkit elfelejtek,
Csak szórakozom, felejtek.
Most jó, Márta elutazott,
Nem téríti el a gondolataimat,
Önmagam lehetek,
Nem kell a létezését éreznem,
A hangját hallanom.
Könnyűnek érzem magam,
Mintha ébrednék
És tisztán látom a semmibe hullt nappalt, a napomat
És elhatározom, hogy másnap másképp lesz.

KISZÁLL

Nehéz leállítani a testet,
A lélek is ott van. Kiszáll.
Egy sóhaj. Kilobban.
Vagy kifolyik,
Kihányja a sok orvosságot.
Ezt is csinálni kell, megtenni,
Tervezés, kivitelezés, bátorság,
Legyen bátor. Fekete árnyék.
Vékony körvonal. Oda. Oda.
A víz szürke, dermedt,
Szájában hűvös mohaíz.

BARBÁROK

(Új hódítókra várva)

I.

A vasfüggönyt centire eladtuk,
Az ország kapuit kitárta.
Lakója mind főhajtvá hallgat,
Új hódítókra várva.

Béke lesz itt, s nemcsak parancsra!
Már nem kell a keleti bástya;
S nem kell a nép, a balga,
Mely sírját önmagának ásta.

Itt már nem épül katedrális,
Róma nem küld koronát.
Lejárt az ezeréves bérlet,
S visszaigénylik Pannóniát.

S ha jön új raj, másfajta nép,
Vize már nem, de földje lesz elég,
Hisz önként átadja helyét
E sorsverte töredék.

II.

Nincs már mit adnunk adóba,
Nem kell az üres hodály,
Hisz így is övék a fél Fasor,
És övék Bartók, és övék Kodály.

Nem kell a magyar ipar sem!
Olcsóbb a gőgös *Paris*-ba
A digitális nyereg,
S az albínó paripa.

Induljunk tán végső rohamra,
Mutassuk meg, még vagyunk.
Félszemével nem Dómot csodál majd
Jó Sütő hadnagyunk.

Előre hát az Óceánig!
Valahol Vizcayanál vár
Végső nyughelyünk,
A mór-magyar álomhatár.

III.

Vagy menjünk vissza Napkeletre?!
Lassan úgyis besárgulunk –
Ujguriában szemlét tart felettünk
Vont szemű, bölcs Hadurunk.

Tál rizs, csésze tea,
Az embert ott is *etetik*
(Csak itt már az első
Gyereket is büntetik!

Túlnépesedtek az Indiák
S éheznek Szomáliában
Bölcs bankárok döntenek el
Ki szüljön Pannóniában!)

Sokunkat hazánk elhagyott,
S vendégünk csak a Duna –
Mi ránk vár a Tian-san,
A kihalt népek rezervátuma.

1995

BIZONYOS KÖRÜLMÉNYEK

a távolabb a rokkant felhők lilája ahogy
elkezd írti darabolni a mindennapi
költeményt kikerülnek is belőle szintúgy
fontos fontatlan dolgok kikerül innen
maga a bizonytalan és ingatag szerző
a rokkant lila felhőket ahogy
elkezdte írni eltűnik a napsütésben
óvatosan kiragyog a fűből de kiderül
ez egy másik személy nesztelen
eltűnése a lombok között lehetséges
bár figyelemreméltó utak nincsenek.

mondhatta volna az imént ha ragaszkodott
volna ha akarta volna pontosan amikor
átlendülés a dombon a lefelé tartás
bizonytalansága a keresése a finoman
reszkető szélben lengedező bolyhok
ha ugyan az a másik személy azonos
a napsütésben eltűnttel bár
a nap múlását nem akadályozza
se a lila felhők a rokkant lila
felhők halványulását a hangtalan
üres égen írta a másik személy
gondolja élesen emlékezve arra a
hirtelen finom mozdulatra.

mielőtt elkezdte már pontosan
összekeveredett minden kibogozni a
részleteket csak idővel lehetséges ha
lehetséges egyáltalán ezzel a

bizonytalan jelenléttel akár eltűnésével
az időnek napnak lila felhőnek hiába
keresni a reszkető bolyhokat lengedező
szélben a finom nesztelen mozdulat
hangtalan eltűnése a mélykék üres
égnek minden hűvösség mondaná
gondolja már elveszve fontos és
fontatlan dolgok között átlendülve

HOSSZÚ IDŐ

Mindig elromlik valami
bennem. Mintha egy
látszólag kiválóan
működő szerkezet

dobná szét alkatrészeit.
Sok minden elmarad,
elmozdul, vagy csak
visszafordíthatatlan lesz.

Hosszú ideig nem vagyok.
Aztán megpróbálok
lenni, de felébredek,
és nincs egy mondatom

POR

Olyan régóta nem olvasok
semmit,
minden meg van írva vagy
mégsem.

Nem hallok semmi mást,
csak egy
kis sercegést, ahogy
a por.

BÚJKÁLÓ MÁRCIUS

Születésem véletlen helyén
szögesdrót csipkézte kertben
rótarany diókat zörgetett az ősz
aranyló lombpólyám fölött,
pilláimon ijedt hópelyhek sírtak,
amíg vártam egy késlekedő márciust;
tavaszt vártam és nyári kertet,
hol ragyogó kamasz fogsorom
érett gyümölcsbe mar.
Míg március-óhajtásom szállt,
apám szorgos gyalujából
szibériai hóforgács hullt,
zúdult sohasem fogyón az ólban,
szabad óráinak műhelyében
– már nem volt tehenünk –
hullott az ember-forgács-história.
Kíváncsiságom fölemelte, forgatta,
fénnyé vált tenyeremen
néhai nagyapám meséje is,
s már az öcsém is odafigyelt
a hortenziabokrok mögül;
szerettem szemének barna tüzét,
anyám két ében varkocsát
juttatta eszembe:
befonta életünk, mint háború emléke,
csak jóval puhább e meleg fonat;
melege március idusát idézi,
értelmes szavak forradalmát,
tettek forradalmát a kertben.
Akkor is negyvenhétben

Vorkutából döcögő talpfák lépcsőin
március megőrzött lángjának melegével
ereszkedett alá apám;
azóta nem rémít
köztünk lábatlankodó terror.
Csak a szabadság,
szabadság idebent és odakint.
az számít szolt-súgott
idők hangján józanul,
ne bámuld bambán halottjait,
mi vagyunk ők,
ők mi vagyunk.
Együtt voltunk
rabság.
Együtt leszünk
szabadság!
Szeretem e márciusi lázító hangot,
mint azt, hogy rámhunyorognak
tavaszi setétben kacér csillagok,
ha szerelmet kacagnak felém hóvirágok
szomszédunk kerítéslécei közül.

ÁLOMÚZÓ

Miféle vendég e sok fura álom,
hogy vagyok gyakran, ki nem voltam soha,
miféle ősök parancsára vágyom
hazámba onnan, hol nem voltam soha.
Hiszen nem láttam mást, csak orosz tengert,
mit keresek mégis portugál parton?
Ki gyűjtötte össze bennem e terhet,
melyet csak súlyosbít a török alkony.
És Torinóból miért vágyom haza,
vagy New Yorkból, sejtve disszonanciát?
Miféle démonok röpítnek arra,
hol álmomban, sem ébren nem vár barát.
Tárogató-, cimbalom-, zongorahang,
minden, mi múlt, jelen s jövő zenéje,
űzze el álmomat, s köszöntsön harang,
ne hulljak vissza álmaim kódébe

BEREGSZÁSZ

(Finta Évának)

„olyan ez a város
sáfáros lázáros
olyan ez a város
pórias vásáros
olyan ez a város
kufáros kalmáros
mint Jónást a cethal
vigyázz elkap felfal
ha jössz máris távozz
tékozlót elátkoz”

SEMMI JEL

Semmi versre utaló jelet nem
küldött ma még a lélek mélye,
mit arcom kőlapjára vésne
a gyémánt-élű idő.

Járok itt, lépteimet mérve,
mint elítélt a cellában,
faltól falig, szabadság ennyi,
– eső-rács állja utamat.

Semmi jel, dúlt-idegű szél
cincál szőlőlevelet,
talán a nyár rejtette titkát
e sárga pergamenekbe?

Semmi jel, rácsos eső az
ablak négyszögén, én-függöny,
egyhangú ég lesi ugyanolyan
színű tócsában magát.

A lélek mit nem hozhat fel,
a jeltelen, a hallgatag,
ha rab, mint én, idő-fogoly,
s eső-rácstól tévelyül a hit

ÖREGSZEM

Sejtelmem, titkon
Őzidő iramlík,
Szalma-hajamra
Hamut nyilazik

Lázadni bizony
Lehetetlenség,
Betyáros fejjel
Kinek kellenék

Szürkülök lassan
Illek anyámhoz,
Mint fehér nyírfa
Az orosz tájhoz.

DIVERTIMENTO

Ugye a nyárban nincs titok?
Kitárva mind az ablakok
s átbuggyan rajtuk mint a füst
az arany Nap a Hold-ezüst.

Ugye a nyárban nincs titok?
Aranyhal vagy a táj kifog
és visszadob az ősznek ad:
tenyésztett köznapi halat.

Átváltozás ez kedvesem
érett eper a nyelveden –
ugye a nyárban nincs titok?
Kitelt a tér. Kimondhatod.
1990

HELYBENFUTÁS

*„A múltra irányultság és a jövőnek
a nyelvi korlátok által akadályozott
elgondolása azt is eredményezi,
hogy a jövővel nem nagyon
foglalkozhatunk.”
(Miklós Pál: Idő – kínaiul)*

Egészen kínai vagyok.
Nem mustrálom a tegnapot
vagyok – a holnap csak szavak
bugyrába rejtett csillanatok
se anyaga, se tere nincs
ajtó, melyen nincsen kilincs

s mondhatod: lesz még, ami nincsen.
A VAN szuszog minden bilincsben.

Egészen vagyok úgy, ahogy.
A térben órarend ragyog
sikátorok: csellengenek
a sokak és egyetlenek
mutatóujjra jár a nap
nem múlik – van, mégis halad
már változásában is ismerős
jövőt idéz, pedig maga az ő.
1992

TEREK ABLAKOMBA

A távlatok hideg hisztériája
április-hullámmászó bódulat
a horizont körül köröz, kering
és ablakodnak koccan néha szárnya.
Sirálysikoly, tengermoraj hívása
csalása csel, álság a szelleme
mit kitenyészt benned: szivárványhártya
kékfény-lidérc, északfény hidege
láng-árnyék teste tűnő, átüzen
az imitáció rajta kékkal befestve
s e láttatás a látótérben folyvást
nyugvóhelyét kutatja, hol fakad
a hihető, a biztos horizont
mit összevarr a tájjal és kibont
fehér galambok éber villanása
és Pénélopé szőttese után
e plagizáló ötletet vigyázva
az ablakodba írja íveit
a szárnyalás izgága mágiája.

1993

NYÁRVÉGI VIRÁGCSENDELET

A lépcsőparkányra délután
Felkattan még a nyári nap
Rozsdavert kandeláberen
Cikláment gyújt az áhítat

Az ágak közt halk cinkefény
Noktürn-karátos zöld achát
Futtatja hósín flitteren
A visztáriák sugarát

Terrakottákkal kirakott
Teraszt szöktet el, úgy forog
Zengve a grádics-peremen
Gerániumkék tűz ragyog

S a gladióluszok között
Villogó, dárdás labodák
Lampionja gyúl, fénytörött
Dáliként, mint délibáb

A csönd ablakos fényeiben
Virít lassan a benti nyár
Zsalugáternyi réseit
Sűríti már a félhomály

ZÖLDERDŐTŰZ

Mint körbefutó tüzek nádrózsája
Vörösen sírt a láthatár előttünk
Hogy átfolyt a kő kék obszidiánba

Az ég pereme olykor még előtűnt
Míg füst gomolygott páráként a mélybe
Hol sisteregve dúlt a zölderdőtűz

Hogy lángba fordult a madaras ének
S a reszketeggé ajzott délibábok
Tükrözetében roppant meg a lélek

A füst függönye fedte a világot
Szél szította a tüzeket az égnek
Azóta ó jaj hogy félem a lángot

KÓSA ANNA BALLADÁJA

Ősz volt. Fényes és diadalmas.
Vonult előre a csapat.
Mögöttük tábortűz. Hatalmas
lángja már-már az égbe csap.

Kósa Anna rakja a máglyát,
fényénél fiát keresi.
A szél fel kapja mormolását
a tűzbe hullnak a szavai.

„Most viszik Pétert a városba,
elkísérném, de nem szabad.
Kimostam két ingét habosra.
Ne bántsátok a fiamat!

Mondják, messze van az a város,
és hideg szívére ölel.
Csókja megváltó, vagy halálos,
s csak kárhozottan enged el.”

...A harmat száll Péter szemére,
testét hazai föld borítja,
s a többiek – mind Árpád vére –
hús férfi hullott ott sírba.

„Ti hangyák, lassan járjatok,
s ti is irgalmas bogarak:
– a földben rózsató zokog –
ne bántsátok a fiamat!”

Kósa Anna rakja a máglyát,
görnyedt hátát eső veri.
A szél felkapja mormolását.
A három nap múltát lesi...

TÁJ GESZTENYÉKKEL

I.

Avarba rejtem a nyarat,
hogy új tavaszra megtaláljam.
Ki álmod gyűjt, ki aranyat,
én csak maréknyi csöndre vágytam.
Ringatja lányát a halál
bazsalikomos kert ölében,
a táj lózungos ősze vár
és elvérzik kegyetlen télben.

Fellobog néhány dália,
hiszi, érdemes hinni még.
Közös sorsért, közös HAZÁÉRT
sikoltoznak a gesztenyék.

Avarba rejtem a nyarat,
tán lesz, ki újra felébreszti,
ha tél múltán a csontfejű
szikéjével szívem kimetszi.

II.

Fekszem a sárban temetetlen,
varjak intézik sorsomat.
Nincs megváltás, sem megbocsátás,
sem ég, sem föld, mely befogad.

Isten palástja betakarna,
hó hullna, hűtené sebem.
A világ vérrel áldozott,
koldus vagyok, reménytelen.

A homályon túl este van,
a homályon túl harangoznak,
s mintha csillag is intene
valami kóbor pásztoroknak.

A homályon túl este van,
mint a gyertya, elfogy a fényem.
Őrizd, őrizd a lángomat,
és válts meg engem az Úr nevében.

III.

Csak hó, csak sár, csak füst, halálod,
Dickens-világ, széthull az Éden.
Csak köd, szemét, hiába várod,
nem nyílik nyár ebben a télben.

Mert ez a táj már nem valódi,
csak krétarajz, vásárfia,
penésztől fénylő ócska holmi,
Isten kezében Biblia.

Csak jég, csak hó és lázadás,
amíg az ég hajnalra éled,
istentelen feltámadás,
örök kárhozat és ígélet.

Isten kezében Biblia,
s mert elhagyott hitetlenül,
míg mormolja a Miatyánkot,
elkínzott arcunk felderül.

EZREDEVÉGI BALLADA

[Penckófer Jánosnak ajánlom]

– végül –

halott illatok úgy bolyongnak
mint kifakult hétköznapiak
mint evilági látomások
és mesebeli vándorok
a félelem csorbult kaszája
csak lidércfény mi felragyog
látatlan erdők sűrűjében
elvérzenek a farkasok.

– és –

látatlan erdők sűrűjében
elvérzenek a farkasok
mint evilági látomások
mint kifakult hétköznapiak
halott illatok úgy bolyongnak
mint mesebeli vándorok
a félelem csorbult kaszája
csak lidércfény mi felragyog

– vagy –

mint evilági látomások
és mesebeli vándorok
látatlan erdők sűrűjében
elvérzenek a farkasok
halott illatok úgy bolyongnak
mint lidércfény mi felragyog
a félelem csorbult kaszái
elvetélt hétköznapiak

– mert –

a félelem csorbult kaszái
elvetélt hétköznapiak
mint mesebeli látomások
és evilági farkasok

látatlan erdők sűrűjében
elvérzenek a vándorok
halott illatok úgy bolyongnak
mint lidércfény mi felragyog.

MÁS-KOR

Ne hagyj magamra, Istenem,
szeress, mint harmatcsepp a rózsát,
feltépték elgenyvedt sebem,
bíbor vetésem letarolták.

Fekete tájban jár az éjszaka,
egymást zabálják fenn a csillagok.
Fekete tájban jár az éjszaka,
hazátlanok közt hontalan vagyok.

FOHÁSZ – BÉKEIDŐBEN

most béke van a házunk körül
húsvéti bárányok legelnek a kert alatt
leengedték antenna-fülüket a nyulak
csak az ég robbantgatja néha
vaktöltetű mennydörgés-pokolgépeit
fölöttünk a könnyező fellegekben
s lövi zápor-nyilait a mérgeszöld földbe
vakart-szörű autócsordák poroszkálnak
a telehugyozott álkék tavak felé
s elkurvult erdők fogják túszként
a sátrukba-riadt párás szemű őzet
s a gyanútlan embert ki titkot lesni jött
béke van itt a házunk körül
harmónika-könyökű precízen-nyírt bajszú
hivatalnokok tologatják zizegve
a sorsunkat eldöntő aktákat
impotens törzsfőnökök kiáltanak riadót
vezényelnek látszat-rohamot
naptól-hizlalt árnyékuk ellen
miközben mi gyarló s naiv gyaurok
naponta-havonta-évente
törlesztgetjük kamatra-kényszerített
gondtalannak kikiáltott életünket
s ki vagyunk szolgáltatva
himlőhelyes-arcú sünhajú gnómoknak
intéző-kéjből löködött
eltévedt ondósejtből fogant zabigyerekeknek
rácba-ugró-homlokú
körtefejű fontoskodóknak
ipszilon-fatörzsre fektetett kurtizánoknak

pufogatnak ránk szólam-hangzatú
pókhálós-csővű puskájukkal
verebet-űző parittyáikkal megcéloznak
tartsd vissza uram damoklész-kardjukat
ments meg minket azoktól is
kik magukénak érzik e komfortosító békét
s vezéreinkként tetszelegnek
e zsírosarcú hamar-felejtő sereg előtt
kik nem ismernek semmi szentséget
a haza- és nemzet-allergiásoktól
a jövőnkkel kufárkodóktól
az érvényesülés-hitű törpéktől
a sokszoba-összkomfortos-hazájúaktól
az újra kukorékoló szélkakasoktól
a mindig-feltámadóktól
a méltányosságból-helyükre-állított
mások-írta-beszédet-szajkózó
kánaánt ígéretgő harsogóktól
a fényes-cipőjű sötét-lelkűektől
a vadalma-vigyorú felvarrt-arcúaktól
a titkok mögé rejtőző lovagoktól
ments meg minket uram
amíg még nem késő

KISHAZA
(III.)

Mert a haza
 nem eladó.
Ezüst pénzre
 sem váltható.

Mert a haza
 lelked része,
 határait
 belevéste
 ezer éve
 a hit.

Mert a haza
 kereszted is.

Betlehemi
 csillagod is.

Hiába tiporták hadak,
 él.

Mert a haza
 minden
kínokkal születő
 mozdulat,
 mit rejt
 és elfelejt
 az agy.

A haza
 te magad
 vagy.

JÓZAN IMA

Ó, hát csak ennyi az igazság?
Lelkekkel játszó
félhazugság?
Süllyedő hajón
gályarabság?
Fényt hazudó
igazságvaktság?
Hát ennyi jut nekünk
szószomjazóknak,
kisebbségraboknak,
magyarrá vakítottaknak?
Hát akkor
vigyétek felét
a keresztnek.
De, míg minket feszíttek
minden anyaszóra,
elhazudott dallamra,
rá a Megváltóra...
Addig mienk a kín,
de mienk az érdem.
Velünk álmodja magát
szentté a szégyen.
Bennünk menekül az elkárhozott.
/S hitünkkel megmenekül./
Velünk szenved
életté magát az Isten.
Igéje velünk teljesül.

EGYÜTT

Megírtuk legjobb verseinket –
mi jöhet még?
Leéltük legszebb éveinket –
borul az ég.
Hamvadó csillagparazsakba
kotorunk már.
Tél jön: szívüinktől elhidegülsz,
kincses Ungvár.
Az ifjúság tűz-hiteiből,
ó, mi maradt,
mikor még ököllel döngettük
a falakat.
Lázadásunkkal fölvertük az
egyetemet,
együtt voltunk, s nem árthattak a
kegyetlenek.
Együtt a csókban és a versben
fiúk, lányok:
emlékeztek-e, megváltottuk
a világot.
Ajtónk és szívünk minden szélnek
ki volt tárva,
boldogan feszültünk, ha kellett,
a keresztfára.
Hová tüntetek, elszállt csodák,
ellobbant cél?
Az EGYÜTT szakadt példányait
tépi a szél.
Falusi barlangomba bújva
szöszmötölök,
bóklászok árnyként a hómező
papír fölött.

Embert látni tán Beregszászig
elmegyek még –
s álomra hajtom lassan fejem,
mint a medvék.

MAGAMMAL VISZEM

Megnézem jól mindennap a világot,
mely szép és rút, de legalább valós:
mert bármikor itt hagyhatom már
– súgja fülembé a jós.

Végigjártatom szemem pejcikóit
smaragd mezőin, porzó útjain,
s lenézek mozdulatlan arccal:
mit tükröznek a mélyben kútjaim.

Som és Papi közt a kis akácerdőt,
az égre célzott messzi tornyokat –
mindent, mindent, míg felragyog fölöttem
a reggel örök címere, a Nap.

S belenézek az emberek szemébe,
ragaszkodón szorítva meg kezük –
hiszen úgy zuhanhatunk le,
mint hogyha az ágat eleresztjük.

Együtt élek a józan félelemmel,
tudom, hogy jöhet autó, puska, kés –
kiszámíthatatlan napfogyatkozás,
s megkeseredik számban csók és méz.

Halál, halál, ólálkodsz körülöttem,
és egyszer csak nem lesz több hitel.
Hát megnézem mindennap a világot:
magammal vigyem, hogyha hagyni kell.

ADD MEG NEKEM

Megadtad nekem azt a boldogságot,
hogy veled élhettem a földön én,
hajnalom lehetett a mosolygásod,
s elkísértél a tavasz zöld fűvén.
Hűséged rólam a terhet levette,
voltál a minden és az egyetlen,
csillagfényekkel lett teleültetve,
e káosz-sötét világegyetem.

Add meg nekem még ezt a boldogságot:
meghalni úgy, hogy fogod a kezem,
míg némán hallgatod, a zuhogások
hogy dübörögnek át a szívemen, s
hogy oldódom a létből a nemlétbe,
mely – vigasztalj, csak annyi lesz talán,
mint mikor a táj arca hófehérbe
lényegül át a telek évszakán.

(MARÉKNYI HAZA)

T. L.-nek ajánlom

maréknyi haza ez,
maréknyi alföldi táj,
melyről hihették sokan:
a hegyek rég föl zabálták.
s nincs is már talán,
és lakói sincsenek.
(a pusztán a vihar
amúgy is vadabbul vágat,
kegyetlenebbül söpri ki
az átsápadt testeket...)
de lám: pöröl a kútágas,
s rogygantan bár,
ám büszkén hirdeti:
vannak,
lesznek itt még gólyák,
s reméli titkon azt
derekába szuvasodott éveivel,
hogy egyszer ő még kivirágzik;
és áll a lobogós templom is,

simításra ugyan
rég nem moccan a kéz,
ősz tornyát mégis
Isten térdéhez hajtja.
és bízik, reménykedik
a meggyötört bokor, a fia,
hogy ha a világ
hat égtájára
fröccsentett ember is
úgy akarja:
lesz kiért,
lesz miért a méheknek
tavasszal teherbe esni.
kell hát az időtlen vers ide,
kell a verejtékkal szült festmény,
kell a pentaton zene:
a létezés ősi bizonyítékai
e maréknyi hazában.

(MINDEN HALOTTAL)

minden halottal
horpad a hátunk:
s így növünk az égig
csillagról az űrbe hágunk
temetéstől temetésig;

a jeltelenség
sosem kegyelmez,
mint hitvány virágot,
szíved töri, ha nincsen nyelved,
ruhád, dalod, saját átkod;

hazudik az, ki
vallja – szegényülsz,
csak az Isten tudja:
az a szegény, kinek végül
már még gyászra sem futotta.

(EGYETLEN)

egyetlen hazám van:
anyanyelvem,
benne kell halálig
kitelelnem.

HATÁRON

K. F.-nek

Hányszor ismétli majd az álom
azon a baljós beszegetlen
határa nincs heges lapályon
megiramlik megáll meredten
hol biztatva hol fenyegetve
kínálja vad kapaszkodóit
a patak szikkadt partja medre
meghőköltet és nekilódít

majd felfedi majd eltakarja
a pontos tudat vagy az éber
ösztön a kamasz-riadalmat
a felnőtt józan közönyével
meddig kell hogy a téli ritka
bozótosban szorongva lássa
a menekülőt felnagyítva
torkolattűz-világításban

az ér fűzfáit jegenyéit
ahogy a tar föld árapályát
mozdulatlan rendekben állják
ahogy a futónak kimérik
a bizonytalan végű pályát
ahogy mindenből kiszakítva
fel a töltésre fel a hídra
ahogy az ajtót betaszítja

ahogy rikítóan színészi
mozdulattal a színre lépett
mint aki nagyszerűen érzi
ezt a kicsit giccs-ízű képet
ahogy úgy érzi most kiválik
salakot ölt és tündökölve
meg áll és így áll mindhalálig
s leborul a hazai földre

HALLÁSPRÓBA

köznapi használati tárgyak
például ágyneműk között
egy ember után kutat a hangom

a fehér vászon rátekeredik.
sötét zsírszagú nappal van
nagyapám kalapja alatt.
holnap is újra kibírom reggelig.

kúsznék felé – kiszabadítsam.
csak egy mozdulat mely
az ajtóból betóduló fénybe hanyatlik
a szem körbetekint
várakozol.
mintha a csorba tükröt keresnéd
amit kidobtunk régen.
hanyagul az ágyra veted magad.

kezem az öreg pokrócot markolja.
fohászkodom – pihenj még pár percet
érzem a hangom mindjárt rád talál
és onnan már én is csak pár lépésre vagyok.

EGYSZER MAJD

Molyette Isten-
ként, polcaimról nézem
le magamat is.

?

Gyönyörű vers a
feledés. Kár, hogy sosem
jut már eszembe.

TAMÁS EVANGÉLIUMA

padlóba fekszem víz alá
meztelenül lépek a falba
követ emelek fát szelek át
beköltözöm kutyába halba
embereket öltök magamra
páros számú végtagokat lopok

nő leszek aztán erőszaktevő
földrengés egyetlen áldozata
szerzetes szónok katona
hírnök leprás távgyógyító
uzsorás bölcs transzvesztita
végül – se vágyai se otthona – vándor
ki mindent bejár mégsem szabadul
és léptei csak megöregednek

most téged is meglátogatlak
utam nincs már más se bizalmam
léptem szavam fogyott kutyában halban
s mert szabadulnom nem sikerül
már csak otthonra vágyom legbelül
mondják ott éltél te is egykor
bemegyek hát hiszem ha látom
körül szinte üres a ház –
halott gyerekek játszanak
fönn az isteni szájpadláson.

TETSZHALOTTAK BALLADÁJA

fakófehér uszályos
sóvárgó arcú bánat
jövőbelátó aznap és
visszanyúló máshol
karbénító a látszat nem
biztat változással

kávészagúba olvadt
morgással múltó reggel
lazultan körbejárva
csalódó arcot rajzol
és ragaszkodón szorongat
a fájdalom hiánya

KELL ÉS LEHETNE

KELL és LEHETNE párbajában
Mindig a KELL a dölyfösebb
Galambszürke a ruhája
Az arc feszes, a száj merev.

LEHETNE fehérbe öltözött
És kicsi harmatarcú lány
Kifakult cipője gesztenye
Lecsorgó vére padlizsán.

1995

MAGYAR ÉNEK

– rabságos időket idéző kesergő ének –

Mivé lett szívünknek mennydörgő ritmusa templomi zúgása
Megrepedt harangok hörgése csordulhat az tájra
Nincs azki hallaná nincs azki láthatná sóhajunknak röptét
Szabadítónk szemét óriás-kezek békötötték
Bizony békötötték selymes szép színekkel
Várhatunk itt immár telve rettenettel
Ritkulnak soraink kidőlt már ezernyi jó vitéz
Van azkit búbánat van azkit bűnös kéj megigéz
Lészen az mi sorsunk szemeknek csillagos hullása
Bitorolt réteken sírunkat pogánynép megássza

KIBONTJA KÖNNYES RECEHÁRTYA

Túl az Óperencián
sírva rángó sötét vizeken
álomhajód ahol
partot ér
oltalmat remélni ott lehet
betöltve duzzadt örömmel
vágyasan megnyíló
édes mulatt öleket

Működőbe dermedt parton
kürtszó rikolt
üdvöt az érkezőnek
pálmaszárnyak délszaki selyme
becézi elvadult arcodat
ámulva látni
véled
milyen messze még az alkonyat

Már a tenger morgó mélye
a fedélzet dőlt síkján
göggösen sétáló félelem
elméd riadt árnyán
rezzenet
buborék-jellel mit üzen
ki szédülten habokba hullva
máris elveszett

Szerencséd átkozott
álomhajód partot ér
hágysz a kőre öklelő reménnyel
betölteni
mohón megnyíló öleket

de minden menedék rejtekéből
laktér-fogytán kiutálják
szánnivaló lényedet

Behálóz vedlett utcasarkon
leomló alkonyat
vérszomjas cicaként melledre ül
az éjszaka
fogyóhold silány ezüstje csordul
kibontja könnyes recehártyád
a veszteség fájó kódjait
a valót fogvacogtatót

Kimerevített végzetes pillanat
elszakadnak sodródnak reménytelenül
túlterhelt álomhajók
tér és idő távoli peremén
elhagyott hajlék
gazzal benőtt udvarán
valami ott marad
valami ott marad.

MIELŐTT SZÁLLNA

Önmagába
jut a sárga földút;
aranyán az almavirág havas
forgószele
bábbbá korongolja,
szövi a Vazul napján szült fiút.

Hull, csapódik
az ágbogak közé
hír, haranghang mélyült szárnyalása;
leütött
madarak más világi
tolla kettős keresztre nyilazza.

Elfolyt folyó
hátrahagyott partján
áttelepült repülések fészke;
megmenekült
melegéből hegeszt
holdat egy öngyilkos hal az égre.

Mert kell a fény,
e szóztalan magány,
hogy egyvalaki döntés világtalan
medrébe zárt
maroknyi öröklét
higgye – újra benépesül a vár.

Aztán a rend
ostorcsapására
felhasad a pikkelyes boltozat,
s a horizont
megváltó vizében
kihűlt a hold még izzó varrata.

Most sárga
földút aranyában
a Vazul napján született fiú
gyolcsba csavart
tollát bontogatja,
s Szent Gergelyt kéri, mielőtt szállna.

ELFORDULÓ

Egy testet megtámaszt egy árny,
mikor halványka fény feszeng –
a hengermintás házfalak
rücskös hátukra feküdtek.
Ez, itt, talán a küszöb volt,
amott az ablak, amin túl
a kétes messzeség felől
egy másik kezdet elindult.
Szeméthegyes romvárosból
homály alatt oson a füst,
a hiány kevéske ingén
rothadt szagával elvegyül.
Az egyre vastagabb sötét
satupofáiból kijut
még egy menekülő csapat,
s az út szülő földjébe fül.

[EZ AZ ELSŐ...]

Ez az első olyan év, hogy
nem láthatta meg a Jézus
Szívét, ami valamit jelent.
De úgy higgyem el, sehol
sem fog kivirítani, ami
ugyancsak valamit jelent.
Csupán a nevéhez kötődő
történet szivárog át, a
szívbe döfött lándzsa
nyomán kifolyt vér átváltozása,
csak az időn
átütő beszéd. Az összes
csöpp, az összes vér, mi
akkor, egyszer, ott a porba
hullott, egy-egy szívvirággá
vázolt. Ha ezt az utat
választom, tudjam, hogy
arrafelé már csak Szívvirágként
fogják felismerni.

HITETLENEK

Az álmokat eladták pénzért.
Miénk csak az álmodás maradt.
Állunk a metrók lépcsőjén
– kocsikra ragasztjuk hiányodat.

Magunkból faragjuk az oltárt.
S áldozunk éhesen egymás alatt.
Lennék én hívőd, Istenem,
de nincs már mivel
visszavásároljalak...

MAGÁNY

Ajtók és falak.
Feküdj tovább. A
csövek feltámasztanak.
Agyad, lelked átmelegszik,
mint a radiátor.
Szűként kihullik a gondolat
a Fából.
Priccseden húsok, ölek álma ég.
– Kacag a folyadék. –
Míg emberre vársz,
gép leszél.

Zongorázik rajtad az áram
és a Jel.
Új teremtés, új szokás
gamma-ragyogás!
Idegek helyett uránszerkezet
téblából veled.
Panelekből rakott Én-tudat
vigyázza most már álmodat.

Falakká önmagad rakod
– ez az otthonod.

GULÁCSY LAJOS: MUNKÁCSI ZSIDÓ

(Olajfestmény, 1906)

Letűnt korszakok hamujában
üszkösödött ezüst szakállam.

Völgyön-hegyen, amerre
mentem,
kitért előlem minden ösvény.

Kitért előlem évtáj, évszak,
sorsom szélörvény-vitte név
csak.

Városok vártak, tornyok űztek,
ködből-termett hadak
legyőztek.

Vándoroltam, hogy hazatérnék,
bár földem nem jelöli térkép.

Szemközt a hósipkás hegyekkel
kóboroltam kormos ebekkel.

Arcom elizzott, talpam vérzik.
utam görgő kövek szegélyezik.

Léptem sivatagok felisszák,
vén vagyok, mint víz-mosta
sziklák,

Mint kiegészített fák meredt kardja.
Mégis: emlékszem önmagamra.

NAPKELET

Itt más az illata megannyi virágnak,
Más az íze csóknak, harapásnak,
Más itt a színe zászlónak, halálnak,
Más értelmet kap jelzés és mozdulat.

A kövek másképp koppannak, zuhannak,
Másként örül és riad a madár,
A semmi nagyobb súllyal ül a vállon,
A minden öröme is apró s hallgatag.

Aki elmegy, szívünkbe vés keresztet.
Más nyelven jegyzik, aki születik.
Más itt a színe zászlónak, halálnak,
És mást jelent az ott és az itt.

Élünk, kiáltunk, ölelünk, remélünk,
Dacos életünkkel itt, napkeleten,
Álmunkban meglopjuk a szabadság fáit,
De közben nem értjük, a szó mit üzen.

Élünk s még remélünk. De hitünk egyre fárad.
Kopik napunk. És csillagjaink hullnak.
Gyémántdarabkáit rejtegetjük féltve,
S kezünk már lassan nem talál más kézre.

LEGYEN JÓ

Legyen jó minden reggel
Annak, ki úgy ébred fel,
Hogy megvakult, mert látott.
Legyen jó minden reggel.

Legyen jó minden hajnal
Annak, ki jár a nappal,
Ki süket lett, mert hallott.
Legyen jó minden hajnal.

Legyen jó minden reggel
Annak, ki zenét szentel
Koldusnak és vitéznek.
Legyen jó minden reggel.

Legyen jó minden hajnal
Annak, ki féltő jajjal
Gyermekeivel iramlík.
Legyen jó minden hajnal.

Legyen jó minden reggel
Annak, ki kelni át mer
Az örület határán.
Legyen jó minden reggel.

UNGNÁK ÉS TISZÁNAK

Ungnak és Tiszának
Sebes a járása.
Mint konok szívünknek
Szilaj sodorása.
Szilaj sodorása
Ungnak és Tiszának
Arcunkra rótt jele
Ósi kopjafának.

Munkács szép várának
Kövei peregnek.
Zrínyi Ilonának
Könnyűi erednek.
Könnyűi erednek,
Sárral keverednek.
Valahol titokban
Zászlókat temetnek.

Vereckénél susog
Rengeteg nagy erdő.
Lovasoknak árnya
Az egekig felnő.
Az egekig felnő,
Sűrű sötét felhő.
Eleink porából
Támad bíbor eső.

Csillaglátó táltos
Forrósítsd a vérem.
Ne hagyd elszunnyadni,
Acélozd meg hitem.
Acélozd meg hitem,
Én egyetlen kincsem,
Amit nem vehet el
Semmiféle isten.

Ungnak és Tiszának
Örök a járása.
Mint konok szívünknek
Szilaj lobogása.
Szilaj sodorása
Ungnak és Tiszának.
Őrzői vagyunk még
Ezeréves lángnak.

VILÁGTALAN CSILLAG

Kiss Ferencnek

Mint akit kuvik hangja hív,
mint akit bolygófény vezet,
a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget,
aki már régóta nem gyerek,
csak annak láttatja magát,
merthogy egy léghuzat leverte
delelőjéről csillagát.

Az a csillag világtalan,
bújdokol maga is, nem ragyog.
Ti mutassatok jó utat,
szerelmes, nőnemű angyalok,
mert Szeged alatt a bárka vár,
s lódulna máris fölfelé
a megháborodott Tiszán.—
Csakhogy a víz az Istené!

És megfordulnak a habok.
Röptetik átal Szolnokon,
örvény se tépi, nem akad el
Záhonyon túl a zátonyon.
Oly ismerős és dús a táj!
Kecsegeraj ezüstje szárnyal,
s leszáll a vacsoraidő
piruló szalonna illatával.

Péterfalván most zeng a nyár,
szomjadra forrás ád vizet,

eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelemsziget.
S ha ingeden rúzsolt virít,
hidd el, hogy arra sincs szavunk.
Lépj ki a partra, Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.

HA MAJD A HALÁL

(Csokonai után – nagyon szabadon)

Eleget laktam már a földön,
legszebb ideje váltani.
Szörnyesen szűk e testi börtön,
rám nőttek falai, rácsai.

Teszteltem más dimenziókat,
s mind azt firtatták: ki vagyok?
Ki vagyok az életből rúgva,
Lakaton ajtók, az ablakok.

Végül én angyal meg állat lettem,
s váltottam másszor is alakot.
Egy gulya négy lábút megettem,
s egy meddőhányónyi salakot

hagytam magam mögött a kertben
a körték, szilvák, szőlők tövén.
Ím, ősz van. Tisztelegnek telten
a bogyók, de desztillált, tömény

szeszeket szeretni nincs már módom,
hiába izgattok, párlatok.
Fenn lengő hold! Nézd, mint kínlódom,
s ti, leányok, lassúdan járjatok.

Vagy hogy csak por meg pára lennék
Fürednek kies partjain?
E-mailben akkor hogy üzennék,
ha hiányoznának tagjaim?

S ha majd a halál mellém fekszik,
fog-e majd nekem kelleni?
Csak ne legyen túl hideg a lába,
s legyenek kedvemre mellei.

TARTS MEG

Lakóföldem zengő
zápor ostorozza,
vizek ezüstlenek
és kék a levegő.

Csak az én gyarló tes-
tem van úgy lefosztva,
mint a jégviharral
büntetett mező.

Depressziót hajt
a bánat barna bokra,
azon minden egyes
levél fekete.

Ki is zöldülhetne,
úgyse mennék sokra.
Kölcsönként időmnek
pereg a szeme.

Emlékek, rázzatok fel
romjaimból engem,
s a régi lányokat
még végigkóstolom,

de kinek ablakát
szívemmel bevertem,
annak a madárnak
már nevét sem tudom.

Ülök a toronyban
hét halállal szemben,
mögöttem hét jövő.
Mondd, melyik az enyém?

Hagyd lelkem egy kócsag
szájába lehelnem,
ó, idő ódon ága,
tarts meg, jó remény!

AZ ALAGÚT VÉGÉN

Az alagút végén
hideg lesz nagyon.
Szellőt, madarat
nem ringat a lomb.
Az égen fóká-
nyájak legelésznek,
a bronzba hűlt hold
nyakukban kolomp.
Itt végképp véget
ér az ember útja:
az árnyak fázva
összegömbölyödnek.
Valóban mélységes
mély a múltnak kútja,
és a jövő tornya
máris fáj a földnek.

1989. MÁRCIUS 15.

Ratkó Józsefnek

egyforma szó hazámban
csikordul ének számban

futónak bolond akad itt
uszítja népre népeit
lélek ledőlt temploma
pattog dühödten ostora
sikít, ordít a rög
december dömpere döng
hazára halott se lel
Petőfi eltűnt
nem felel

– hányféle egyházában
nyikorgó ragyogó ágyban
felsejlő fényben vigyázzban
féltő énekkel szánkban? –

ROKONOM, CSILLAG...

Rokonom csillag,
édes rokon,
a kimondhatatlan
nem fér a számban,
el kell mondjam,
itt lakom,
itt,
a lehulló egek
alján.

Kiebrudaltak az álmok,
hazátlan ágyamban hálók.

Itt csöndek járnak,
néma csendek,
parancsolják,
ne köszönjek
a szeleknek.

Rokonom
hinni kéne,
hogy a rongy csillagnak
le kell hullni,
mert istenember
nem vigyázza tenyerén.

Most az jár erre,
képe szesztől veres;
mindenéből jeget hullat;
idejönni isten se mer.

Itt
a Valakik a Senkik,
hazudni tanít az alázat...
Hát áruld el nekem,
a bűntudat
lehet-e gőgös?

Itt
sírni, sírni, sírni,
nem is lehet –
egyetlen hazányi szó:
az ordítás.
Némán.

Ez csúnya panasz volt,
beszéljünk másról.

Tudod,
ki csak
ott tud lenni,
ahol van, és csak akkor,
az nem méltó tiszta szemedre...
Tenyeremben
itt az átok,
ki ahol van, az ott legyen,
és vigyázzon
a porszemre is...

Nézd,
mindent csak hótisztán
szabad szeretni:
innen kell elindulni
a tüzekbe messze,
messze,
messze.

Harmadnapra föltámadni...

Te,
az égi tüzekkel
meg kell beszélni,
hogyan a szerelmet
csak a legtisztábbak várják
lágypirulással.

Mert tudod,
a csók: maga a lélek
– lelkünk a szánkban –.
A csók: ima.
A csók: a testek imája.

A csók csak ígéret –
ígéret gyönyörű egekre...
De gyötrő kín
az ígéretek
hosszú földjét járni.
Reszketni attól,
hogy el se jön az ég.

Ja, még egy,
ne higgy
a legszebb hű szemű csillagnak.
Tévedhet más szemek egére,
elcsalhatják erdők, bokrok.

Rokonom,
ha baj van, csak szóljál.
Tudod, erre a kutyák
más nyelven harapnak.

No,
te csak ragyogj
minden havon,
rád valaki majd csak lenéz...
Egyre vigyázz csak,
ki ne felejts a didergésből.

Nekem hallgat a szám,
de azért fájok.

Köröttem haptákba
janicsárok...

Rokonom,
most már megbocsáss,
muzáj
kegyelmét kitérdepelni a napnak.

2.) AZ ÚJRAINDÍTOTT *EGYÜTT* KÖLTÉSZETÉBŐL (2002–2020)

BAKOS KISS KÁROLY

LEGYEN VERS

(Rímjáték ars poeticára)

Legyen vers, hogy legyen minden,
Szív ne vágyjon menni innen.
Ész ne vágyjon megbomolni.
Hisz a test sem olyan holmi,
Mit levetni könnyű lenne.
(Azért van, hogy legyünk benne.)
S legyen ír, hogy így ne fájjon
A mozdulat e nyesett tájon.
Mindnek társ, hogy el ne essék,
Aki esne. Szava: tessék!
Legyen tűz, ki fázik, annak.
S ezt nevezzék, akik vannak,
Majd szabálynak –
íratlannak.

RÉSZE MÉG

És része még az elgázolt kutyák
A világnak a hajhullás a rák
A megnagyobbodott szívizom
Angyaltetem a grádicson
Szinusz-csomó a bordaprés
Csak eső esik mint a kés
A bőrre ami mindig olcsó
Kicsi kézben kis koporsó
És nézed és csak nézed
A híradót a létet
Ami csak a katasztrófa
Ami volt is akasztófa
Az álmod is úgy kiszúrja szeggel
Hogy metró elé ugrik a reggel
Hogy kinyitja magát a gázcsap...
Hogy nem tart meg más csak a láz csak
E harminchat fokon is égő
E mégis mindenséget érő
Tehetetlenségi törvény...

Méretre szabott isteni önkény

ÚTLEVÉL

(vers vendégszöveggel)

Az útleveélben nem lakom
A kép se rajt' nem én vagyok
Ha visszahoz mi el se hajt
A sorompó se végtagom
A pult mögött nem áll az ő
Nem kérdi merre mért megyek
És nem vigyázza puskacsőr
Sem ide-oda léptemet
A négyzetek betétlapok
Aggálya engem nem kerít
Kitölti bár a megszabott
Időhatárt a létem itt
S hogy meddig szól a vízumom
Azt halandó nem éri át
Csak önmagamnak mormolom
Te bolond hány hét a világ
S ahány a hét hát annyi táj
Akár ha el sem mozdulok
Mert szól a szív és szól a száj
De az útleveél nem én vagyok

JÚDÁS MONOLÓGJA

Bár harminc pénzük visszadobtam
De már e harminc pénz vagyok
Hogy eszem váza összeroppan
Gyilkosaim az angyalok
A csillaghalálíg büntudat
Uram elhasznált eszközöd
Hogy a légiókat kardokat
Róma lovait elkötöd
Hittem elég a Jézus-arc
Lehettem volt zelóta bár
Ő nem egy volt a sok között
Ő Egy volt
S azóta már
A lelke túl a Rák-ködön
Nekem naponta visszajár
Örök időkig vízőzön
S a tűzeső lett hazám
Eleven élő poklokat
Tudok
Szerepem ez
A szörnyű juss
Nem láttam át szándékokat
Már tudom a terved kozmikus
Hazám csak egy a sok között
Hazám csak bolygó habár
Minden lehető gömb közül
Hazám az Egy mi visszavár
De eszem váza összeroppan
Gyilkosaim az angyalok
Bár harminc pénzük visszadobtam
De már e harminc pénz vagyok

NAPÓRA

Körbejár rajtam az idő.
Reggel nyúlánk vagyok,
rezge árnykép – –
az arányért.

Délben tömzsi, s megalkuvó.
Este gyáva, kibírhatatlan,
vár egy álom,
puha paplan.

Így élek: zárt történetben.
Sorsom történelmietlen.
Csak vagyok,
s múlnak a napok.

Vihart várok, záport, jeget,
földre omló nagy felleget,
ami takar,
ami akar – –
Jöjj, áldott nagy zivatar!

CÍM NÉLKÜL

Nézek, nézek
kék szemedbe,
mint a saját
életemre.

Itt a halál,
ott az élet;
emitt a kút
sekély mélynek,

amott az ég,
s csillaghullás –
fényben izzik
az elmúlás.

Ölel a test,
hisz a lélek,
sajgó valónk –
valló élet.

Üzensz értem,
téged hívlak –
kút mélyébe
hull a csillag;

hű(s) vizében
fürdik szebbé,
együtt leszünk
szerelemmé.

VIHARBÓL JÖTTEM

Viharból jöttem,
szivárványt hoztam.
Szivárványt az égből,
hát üvöltetek velem
a gyönyörűségtől,

torzuljon el minden arc,
forduljon egyet a Világ,
dűnnyögjétek el a Sátán
vérfagyasztó kórusát
vagy dőre angyalok dalát.

Pokolból jöttem,
tapostam halál havát.
Gyönyörű fájdalom
hozott közétek
fekete szárnyakon.

De házatok fölé szivárványt
hoztam, hogy lássa minden szem:
tűnő pillanat-képeken
átzeng a kín a dallamon,
kiterítettem életem.

ÁTKOZOTT SZEREPBEN

nekem nincsen hazám
most látom igazán
március idusán
télbúcsúztató
tévébe zárt ünnepen
néma történelem
hálót fon ellenem
elsorvad a szó

hazám szerelmesem
én hallgatag lettem
átkozott szerepben
tépek húrokat
jövőtlen múltunk végét
mennydörgi a szláv ég
bár mienk e tér még
ősi jog alatt

nekem úgyis régen
végem de te szépen
lengedezz a szélben
trikolór szalag
hol fészket rak a bánat
hej huszadik század
ezt jól megcsináltad
átkozd el magad

VÁDIRAT

Szégyenre született zilált horda,
nem én dobom, ha szikla hull rá,
de méltó büntetés ez önveszejtő,
agysorvadásos szájtépőknek.

Genny, mi értelmes elmébe bújhat
– mint barack édes húsában féreg –
mind ott nyüzsgö e fajban,
felzabálva minden vélt esélyt.

Mondják, a végtelen foghatatlan,
s mi van, egymás vesztére tör –
Az én fájtám végtelen a bűnben:
testvére ellen hajtja hitvány érdek.

Rajta tán átok ősidők óta?:
elkártyázta, ha ligetje virult!
Vesztesként keseregni se tud,
pedig házában rég idegen dorbézol.

Szégyenétől pirul a hajnal,
de az ő arca csak döllyfibe torzul,
napnyugtát les, a fény halálát,
az idő kegyére méltatlanul.

– Szégyen, de nem dobok követ rá,
ki átokra lett oly méltó,
csak búsít a romlás ily tökélye,
mitől undorral telne el bárki más.

KURVULÓ TÖRTÉNELEM

Kőrifá bottal, gyalog jár,
S csak kér a kolduló barát;
Zord szava zárdába tereli
Asszonyaink javát.

Kopjával, hegyes karóval
Hódoltat török, tatár.
Virágölű asszonyainkra
Sztambul szerája vár.

Így van ez már ezer éve,
Lehet sváb, ruszki, morva,
Hiába rejtjük lányainkat,
Rátalál erdön, hídláson, ólba.

Lehet bérlő, kolhozelnök,
Hódoltat a Tiszaháton.
Hitünket, szép asszonyunkat
Megveszi pár napszámon.

S ha már nincs is hatalom,
Hódoltat önnön gyávaságunk.
Pestre kínálja farát szép
Húgunk, húsevő virágunk

SZÉP ÚJ VILÁG

Egy névtelen levél palimpszeszt változatára

A Franzstadt
odvas fogsorú utcáin
tünedeznek a belőtt tűzfalak
és a Puskás Öcsik unokái
kábán hevernek a leomló múlt alatt

a grundok helyén
égre törnek a toronydaruk
a házak
ez már nem az én fogadott hazám

De hiába borítja füstüveg márvány
a holtak sírjára emelt bankot
éjféli árnyat vetnek rá
az 50 éve dübörgő tankok

Bedózerolt sírhelyem felett
ne zengjen Néró éneket

Mert mindig lesz vajda várakozó
míg Mohácson elvérzik a nemzet

BIRODALMI ASZÁLY

Füstködön át perzsel a nap.
Elhal, porba öltözik a szegfűvirág.
Beléd marnak, mint korcs ebek,
a véres levelű labodák.

Sebesre szárad szomjas szájunk.
Nincs már ereje az aratóbornak.
Horpadt szívünkön, átlőtt bádorpajzson
rőt rendőrlovak tipornak.

Csak hisszük, hogy elvetett
csontjaink riadva harcra kelnek.
Nem küld Kelet új vajdát, fejedelmet,
ha már csak a holtak menetelnek.

Nem lehet hittel csodára várni,
hol a haza naponta megaláz.
Térdre borultak templomaink és
beomlott a titkolt imaház.

Ha a megváltó idő elmaradt,
legyél te a csoda. Önmagad.
Mint vérző, csonkolt szarvú szarvasok,
riasszuk az alvó őrhadat.

APÁM

Apám mindig komor volt,
felhők vonultak homlokán.
A nyarakat nála töltöttem.
Mindig görnyedt a könyv fölött,
poharában táncolt a bor.
Lassan hamvadt a cigarettája,
a hamu mindig a földre pottyant.
Mostanában komor vagyok,
apám felhő a homlokomon.
A nyarakat nélküle töltöm.
Görnyedek a könyve fölött,
poharamban táncol a sör.
Lassan hamvad a cigarettám,
s a hamu mindig a földre pottyán.

QUO VADIS?

CZÉBELY GABRIELLA EMLÉKÉNEK

Ment a leány, kis batyuját,
ami maradt,
megosztotta, ha volt társa
az ég alatt.

Ment előre, utoljára
Hátranézett,
de a múltja addigra már
elenyészett.

Nem sejtette, honnan hová
tart az útja,
nem is bánta, elég, ha az
Isten tudja.

Köves járdák, beton falak
tengerében
batyu nélkül, kiégetten,
csontszegényen.

Úgy hitte már, elfogy az út,
eső szitált.
Körbenézett. Mindvégig csak
egyhelyben állt.

SZERETLEK NAGYON

Mint amikor kő esik a tóba,
szemed tükrén fodrot bont a vágy,
mozdulatod finom, lassú, lágy,
ahogy beburkolsz a takaróba.

Fáradt vagyok, elalszom azonnal.
A lámpa halvány fénye rám borul,
te alvó arcom nézed szótlanul,
derűsen játszol elomló hajammal.

Figyellek téged hunyt szemmel, vakon,
álom vásznára rögzül a pillanat.
Én fekszem óvó árnyékod alatt,
s azt álmodom: szeretlek nagyon.

GYÖKÉRSZAKADÁS ELŐTT

Ne vigasztaljatok!
Már tudom, nem marad a kő.
Emlékké kopik,
mállik homokká,
s csőrével a madárszárnyú szél
szemembe szórja pornak,
hogyan fakadjak sírva.

Hogyan fakadjak sírásra,
majd fanyar nevetésre,
zsíros halotti torokon
hizlalt merengő fajta,
önsajnálatom pocsolja
ágyából
hogyan végre keljek,
s ne csillogjon,
de hulljon agyam
róla másság fénypenésze.

Ne biztassatok!
Elmúlnak a hegyek is,
a hajdan sötétzöld erdők
most sápadtan sóhajtanak itt,
s a tegnap még idegen szelektől
óvó merész magaslatok
mára az omlások öreg őrei.

Ne is hívjatok!
Rossz nekem látogatóként
a családi házban,

fáj szelíd szépsége,
bár mindig öröm.
Szívemre hull hideg eső,
gyöngye kicsattan homlokomon,
mint a megrontott forrás vize,
ki-kitör a Várhegy-oldalon.

Hogy ne lássam az elvadult határt,
behunyom szemem,
s e magam teremtette sötétben
hallom, hogy zokog a víz,
hörög a sár,
csikorog a homok,
mint bennem az erek,
s a mélyben szakadásig
feszülnek a gyökerek

ELÉGIA TÉBOLYULT ÉVSZAKOKRÓL

Sorsunk imbolygó jelen fölött
feszülő mennybolt
– várakozás,
tétova gondolatok
állandósulása könyvespolcokon
– história.

Csak a most volt,
csak a most van,
csak a most jön,
vigyázz,
mert el is tűnik hirtelen,
mint tavaszi szélben a virágillat.

Napfényben remegő gyümölcsök után
ránk borult ismeretlen falombok
méregzöld hűvöse,
árnyékában halált szóró
golyószórók nyomán
csend,
csak a mindent beborító avar
barna neszei hullanak.

Gazdag nyaraknak termékeny tüzét
szegény telek hóözönében,
a zöld fehér folytatásában
hiába keressük,
a gondolat cérnaszála elpattan...
sehol semmilyen csatlakozás,
csak a vízcsepp csillog boldogan
a Lázár-forrás nyílásán,
felragyog,
majd a semmibe cseppen,
ahogy a Nagy Zivatar elején
felragyogott a Szabad Pillanat,
cseperegtek a másodpercek,
aztán eleredtek a percek is,
és hirtelen zuhogni kezdtek
órák, napok, évek,
vegyültek porral
sárrá vékonyodva
majd dagadva.

Volt még tiszta hang,
a természet tiszta hangja,
azóta az ember csak makog,
tiltakozásul

a némaság fája borul virágba,
a gond madarai szállnak
valamennyi égtájnak,
s magányos határainkban
a vadszegfű virul,
ördög súg: művelni nem érdemes,
szép az így is.

Elcsitult a nyirkos-sötét zokogás,
vad csattogások emlékei tócsák,
tükrei sallangra tépett felhőknek
díszítik most az ezeréves utcát.
Lerúgva poros álmaik cipőit
emberek vonulnak gázolva sárban,
mert sárdobálók lakodalma lesz itt,
mi más lenne, Uram? sár van, csak sár van.

Csupán a képzelt nyarak
derűje hullámszik fölöttünk,
tavaszra tél zuhan,
dermedt a táj, mintha
napnyugta délben,
egy eltévedt napsugár ferdén
célozza vésőjével a jeges ragyogást
hiába, kint hóvirág,
bent jégvirág,
vagy csupán jég
és semmi virág.

Távolban ingó függőlegesek
feketellenek a hóban
– temetési menet –,
a koporsó vízszintes felkiáltójel,
a sötétben imbolygó menet
függőleges kérdőjelek sora.

Még maradtunk néhányan régi itteniek,
a már ittenieknek sokan,
a régi ittenieknek kevesen;
a már itteniek magukkal hozott
gyökereikkel megfogantak,
a régi itteniek gyökerestől
kitépott fák
karóvá hegyezve
keverten leverten.

Acéltűkkel nyilaz az új tél is,
napsugarak szórnak szikrákat a hóra,
sem rá, sem sorsunkra nem rónak jelet, nyomot,
miként én-ereim sem ömlenek óceánba,
nem zúgnak sohasem világtengerig,
csak a szívemig vissza,
legfeljebb szívetekig,
azt is nógatással,
bizony, így vagyunk egymással egymás nélkül.

HAJNALI SZONETT

Félbeoltott cigaretta ráncához
hasonlít a homlokod, ha mosolyogsz.
Őszinte, akár a pillanattörés
átbeszélt éj utáni fáradtságban.

Mert itt vagy második kávém tükrében.
Egészen furcsa. Meglehet: valóság.
Egy sms-t várok, hogy tudjam, te is
így érzed. De nem jön. Még korán van.

Biztosan alszol. Lerúgott takaródat
gondolatod visszahelyezi rád.
Közben szeplőidbe feledkezik.

Nem mondom el, hogy hiányzik a hangod,
megértésed, gúnyod, kacagásod.
Érzelgős lenne. Nem az én stílusom.

EGY ELDOBOTT KŐ

Egy eldobott kő, talán így végleg...
Kicsi hazácskám, látod már, téged
most elárul fiad.

Modernebb földekre vágyik csak egyre,
ujjong, lebeg, megjön a kedve,
ha téged lerázhat:

most eltűnik végre, elmenekülhet
piti vágyakkal, melyet felültet-
ik majd századszor is...

Meguntalak már elmaradt sorban,
felemás szívvel, lappangó gondban
zavarodott magyar.

Csak eldobott kő... Nem is tagadtam:
kicsi hazácskám, példás alakban
elhagynálak téged.

S lásd: bár kurvára erős a szándék,
hogya eldobnál, én visszavágynék...
Ha dobnál, akkor is.

SENKIK HŐSE

Senkik hőse lettem.
Daliának neveztek,
bajnoknak, a legjobbnak.
Nem tettem mást,
csak elhittem:
tetteim
bő vizéből merítve
lehetek valaki
a senkik társaságában.
Ugyanabból a felhőből
estem le, mint más.
Esőcsepp vagyok,
a több milliárd egyike,
aki örömcsiholó lányok
sziluettjében élvezi
a napot vagy a holdat,
amely előbb-utóbb
felszárítja.

Fürdök az illúzióban,
megáztam a képzelgésben,
fázom,
betakarom magam
a száraz valósággal,
senki vagyok,
álarcban.
A senkik hőse.

LÉTEZÉS MINDENHOL

Szubsztanciára épülő
részcseke vagyok.
Meg nemibeteg.
Bentonban nőtt fűszál.
És az idő is barázdált:
lehetnék fontos perc,
unalmas óra,
ünnep s ünnepelt.
Okos embereket tenyészték,
vagy Spártában lázadókat szítok.
A türelmem stagnál.
Simogatom az ütőeremet.
Reménykedem, talán más lesz,
Istennel fonhatok felhőket
Mózeszt-szülte asszony mellett.
Én leszek a teremtés gyümölcse,
mely elrohad s humuszt etet.
Mindig felültet a reinkarnáció.

ÚJKORI SZODOMA

Gyásztáncot lejt a tóparti házban
udvarhölgy és nemes, ki tudja, hányan.
A szobák magánya már csak múlt,
az idő beszippantja a dallamot,
megszűnik a hang, metaforákban
fogalmazódik a vágy. Várva várt óra,
mindenki lázban, ágyban,
szemérmet simogat, nem érdekli őket
a kataklizma, legyen egy utolsó éjszaka.
Félőntudatlanságban őrlődik a csók,
nászban a szikra, minden férfiarcot
beborít a dohánybarna szoknya.
Kéjeleg, nem érdekli tízparancsolat,
sem dogma; nedves vénuszdombokat
szárít a szellő, s a vénülő lovak nyerítenek,
miközben megülik őket a kiizzadt tetemek.
De folytatódik az orgia, többmenetes lesz,
talán trilógia, ha marad rá idő.
Árnyékaik partnert váltanak, a testek
együtt maradnak, teherbe esik a perc,
elvetél a fény.
Szúróssá válik a bimbó, s megfeszülnek a
kecses combok. Az arcokon a
hajnalhasadás mutat be szeánszot,
és még egyszer, és még egyszer, de
már feleslegesek a gyertyacsonkok,
felvirradt a nap, az utolsó,
rettegjetek hát, befejeződik
a földi színdarab.

DEGENERÁCIÓ

Én szeretem a zenét.
Az agyam gitár,
valóm a húrokat pengeti,
öreg dallamot játszik,
mindahányszor újra hallom,
nem hasonlít:
változik a kotta, más a hangolás,
a húrok száma hol csökken, hol nő,
hamissá válik az öccenzúra,
mindig mást mond a beszélő,
a felkonf ugyanaz, a dal analóg,
kifakad a bentlakó, fülbemászik
a demencia, elsorvad egy élet,
s az utolsó zsoltárt a miseborpusztító énekli:
„Járom Uram az életnek tövises nagy útjait,
bocsásd meg, ha gyarlóságom olykor tán tévútra vitt.”

HALOTTAK NAPJA

Hazám,
házam lehetnél,
ha pitypangszín
ködök
nem rejtenék
hiányzó
lényed
hűlt helyét.

Ametiszt
szívedért
gúnyt, gáncsot, stigmát
viselnék.
Sírodra,
fejfádra
krizantém-könnyekből
koszorút
ölelnék.

Az idő
vágat.
Tapintani
vágylak.

Aranylok,
ezüstlök.
Percegnek tücskök
és percek
a fű közt.

Itt vagy,
s nem vagy itt.
Egyszerre vagy
csillag
és malachit.

SÉTA A BEREGSZÁSZI TEMETŐBEN

az égről teljes fényét rám veti
a napgolyó és káprázik szívem
a múltba tántorodnak képei
átkelnek fagyon tűzön és vízen
én sorba rakom őket és viszem

milyen volt ifjúságom nem tudom
már rég levágta rólam egy szike
a fénylő napba szálltak évei
elpárolgott szemem égő vize
s nem faggatok bogárkát: elvisz-e

most sorra járom árva sírokat
ki életet adott és ki szellemet
az enyészetben csontmalom forog
megőrli mind az elmúlt éveket
így lesz minden csak por és képzelet

a temető igen modern dolog
folyvást megújul és megváltozik
születnek sírok enyészik a múlt
a kő beton s a márvány is kopik
a lényeg marad benne csak topik

pedig halottnak lenni köztetek
lenne értelme és másutt sehol
az ősz ragyog a tarka hegyeken
a történelem körbeszónokol
volt egy világ mely megvan valahol

2014. november 7.

ELMŰLÁSAINK

Az élet értelme az, amit adunk neki.

(Stephen Hawking)

A zászlóra nevet kell írni
várfokra tűzni kell egy fejet
a bitófa sem árválkodhat:
dőzsölhessenek varjak és legyek.

Kronoszt rendszeren táplálni kell
fiai ledugni a torkán
a fegyverek sem pihenhetnek
mint a lesben vágyakozó vulkán.

Kenyer is kell a cirkusz mellé
a seregbe ifjú mellkasok
meg szép leányok a ricsajba
s kérünk hozzá sok rózsaszín habot.

A koszorúkat ti vigyétek
akik túléltek a holtat
a sírt majd az ássa meg nekik
akit szintén besoroznak holnap.

A zászlóra nevet kell írni
mellé egy vérző jelmondatot
holnap mindenkit besoroznak
szülhetnek bakákat az asszonyok.

Lányaink kitanulták sorsuk
sem jászol sem Jézus nem segít
nem akarnak holtakat szülni
sem Isten képére sem emberit.

Csakhogymindenik jegyzett lélek
sorsából bármekkorát harap
átdöfi létét fegyver szándék
bélyeget éget bőrére a nap.

A koszorúkat ti vigyétek
rózsálló pírral sminkelt lányok
rakjátok a megszületettre
legyen ifjú elmúlásuk áldott.

2016 decembere

KÖZÉPKOR ÚJRA

Elsomfordál a sorsunk mellett
a szomszéd és a piaczgazdaság.
Nem látnak semmit, mit sem tudnak
rólad, s ha rád szakad a ház.
Bizony, így megy. Pedig a másik
és árva a harmadik is.
Mellette is elsomfordálnak
távoliak és közelik.
Szemünket be is kéne kötni!
Hisz vagyunk: egymásra vakok.
És némák, mikor szólni kéne.
S bénák, ha olyik támolyog.
2019. 05. 29.

BÁRÁNY

Ma sem tudom, ki volt a bárány.
Húsvétnak éjszakája volt.
Aludtak gyermekeink már bent,
és eltűnt odakint a hold.
Dörömbölés riasztott minket.
Nyugtalan, ideges zajok.
Ki száguldozhat lépcsőinken,
töri és zúzza csontjait,
miféle rémalak?

Feltártuk ajtónk a sötétnek,
s a csapzott bárány véresen,
lábait össze-vissza törten
rohangált az emeleten.

Rideg és sötét volt az éjjel.
Mi vártuk a feltámadást.
A bárány kergülten szaladgált,
összevérezte a lakást.
Ma sem tudom, ki volt a bárány.
A bűnös vagy az áldozat.
Ahogy jött, eltűnt vakmerően
a fagyos csillagok alatt

A POÉZISRÓL

A jó költő cingár marad
hiába eszi a halat
hiába eszi a meszet:
jót írni csak gebén lehet.

Pegazusom nyiszlett gebe
üveghegyre szállok vele
az ott az Olümposz maga
ott nő a kopaszok haja.

Serényleném tálentumom
lelkem tüzével itatom
anyanyelvemmel etetem
hadd száguldozzon még velem!
2020. 07. 05.

VIHAROS HOLD A JÁVORON

Mikor ránk zúdult ez a szél
Barbár álmait sulykolva
Harapta, mint jó fejszeél
Fénylő fáinkat, derékba

Kövek őszi bocskorával
Felvont szája teli szennyel
Bitorol itt ősi várat
Köpve ránk: – neki ez tender

Szabadna fel égbe a füst
Hogy a Teremtő se bírná!
Tán maródna itt minden rüsz –
Ami, tudjuk, buta ábránd

Bűn meg átok eredendők
Pedig intettek apáink
Szemünkbe dől minden erdő
Mégsem látunk el a fákig

Medvék bújnak tűink fokán
Vicsorognak, mégis hiszed
Tőlük kapod meg a mannád
Mézként, mint mennyei lisztet

Az pedig tél, zúzmarázott
Szép koporsód feldíszítve
És Krisztus, ki meg nem rázott
Csak velünk van elhítetve

Mondjad, hogy nem így akartad
Pajtás! Már hiába bánod
Süvít a szél végig rajtad
Jól teszi, ha megkorbácsol

MERÜLŐ SZATURNUSZ

(Részlet)

(A KÜSZÖBB ELŐTT)

Megkondul bennem darabos haranggal:

Ne fogjon rajtunk ostoba erőszak
Önfeladón az elgyávult alázat –
Inkább a gleccserek porlasztó árja
Amely zuhogva hull a mélybe törve
Mintsem hitványmód jutni a tetőkre

Ó, hogy ebben az eszement világban
A sztárbunkóktól hangos levegőben
Hol emberhez méltó szabadság helyett
Csak az elmoslékolt szabadosság él
S vezérelt cél, hogy vesszen, ami érték

De ha már annyi minden elveszett is
Maradjon meg az, ami fölemelhet
Mert kell ide a józan önbecsülés
Ám sohasem az öncsalás, a vakhit
És főleg nem az idegen érdek

(A BOLDOGASSZONY)

Nagy patrónánk száműzve régen
A törvény csak nekünk szentírás
Elhal a himnusz is egészen
Leköppe ég az országimázs

Belülről esték mécse lángol
S egy boltívből a fal mentében
Fölnéz magánya kőszobrából
Márványba zártan, hófehéren

Mária fénylő földi mása
Homlokán mint elpattant vaspánt
Törve a nemzet koronája
Átvérzik most, alkonyat gyanánt

Arcán fenséges szomorúság
Szívébe forró fájdalom mar
A lét örök misztériumát
Zengi a kő is, száналommal

Krisztus kezének intésére
Megárad fenn egy freskói kép
Gonoszok raja hull a mélybe
Száll fölfelé a jámboroké

Mindez csak virtuális fényben
Kívül mert minden máshogyan van –
Meging egy mécs hirtelenképpen
A beáramló léghuzatban

Egyszerre minden elsötétül
Majd hihetetlen nagy fény támad
A dóm csupa izzásba szédül
Érc lobol, eleven káprázat

Szikrázva még a bolthajtásban
A szobor félig körbefordul
Arcán fehéres tűzzománc van
Szeme sarkán könnye kicsordul

A holt kő belül mintha sírna
Vérző csík fut az arcon végig
Rajta a maró szégyen pírja
Benne a mi szívünk vérzik

HAZAI TÁJ, KÉPESLAPON

(Mohy Sándorra emlékezve)

A dombtetőn fenn még fogható az éter
De idegen szó zúg csak a frekvenciákon
Sérti a fület itt ahol a táj messzire tágul
És nyárfalevelek közt rezdül meg az ég alj
Hogy szinte meglobog benne a harsogó határ
Végighullámszik aztán egy tengeritáblán
Otromba fésűjével a láthatatlan szél
Hűvös felhőket habzik szilaj sörénye
Túl a mezők hermelinpalástos szegélyén
Rég eltűnt már a tó felszívódott és csak
A kihalt madarak árnyai szállnak a napban
Tocsogó lápvizek fölött néha egy béna szárcsa
Réce vagy búbos vadludak tűnő ostorhegyében
Kócsagok nehéz röptével húzva a Dél, ahogy jön
Át a felszikkadt földek útvesztőin
A Fekete Víz álló hínáros zöld iszapján
Kanálisok mélyéről káka csomja nádtors
Felszúró éles fájdalma sarlóz és kagylók
Rejtett szilánkos kései meglapulva ki tudja
Mióta meddig és kire várnak szerteszórva
A kékes agyagon s a körbeforgó évadokban
Cimbalmos kedvű rétek, kaszálók mentében
Ahol pity pangok tejfehér pihés bokra szállong
A fényes tűzű puszpáng kvintváltó dallamával
Szélesre tárja zöldesrőt szárnyait a páfrány
Torlongó sás közt iszalagos bozótok cserjék
Legyező füvel karéjos fogazott levelekkel
Palástot ölt a bodza mocsári habot hány széjjel
Lápi repcék, szürkés-kék ördög szemek égnék
Messze pörög a sárga len tölcseres virága
Bíboros pozsgor kék atracél zeng
Hajlik a kornistárnics mélylila harangja

Citromsármány ring egy borókaágon
És ömlik a tűz sisakos virágként
Nagy égszínkéék égből a nap örökzöld sírása
Míg ki nem fosztja lassan a végtelen idő

ELUNVA MÁR A ROSSZ IDŐT

Sötét a föld, sáros az út,
Ködön holdfény szüremlik át,
Homályos égen fekete
Foltokkal futnak most a fák.
Ki szeret ilyen rossz időt?
Fekete nappalt, éjszakát?
Ránk tornyosul fenn a felhő
Árnyéka, ha hosszan megnő.
Zúzmarás rozmaringon át,
Zsalugáteres ablakon,
Ahol a szél hangosan jár,
Mint a madár, a zöld szárnyú,
Bolyhos tollú, kékes lábú,
Szikrás csillagot lépdelve,
Járásában zeng a kedve.
Zenét szital a faág is

Szélmuзикát hangszerelve,
Csontfűrulyát billentyűző
Játszi kedvvel, ékességgel.
Csőre között pergő kiskő
Pattogatott dallama száll.
Bársonyos árnyékú trillák
Lassan, lágyan simogató
Refrénszerű muzikaszó
Áradó cimbalomhangon
Tárukozik tündérkedve,
Zengedezik az ég benne,
Piros ragyogássá válik
Egészen a földhatárig,
A nagy látóhatár alatt
Csak jönne már mihamarabb!

ŐSZI NOCTÜRNE

Hold pásztorolja a megdermedt tájat,
a tegnap vére mindent elborít,
a rét fölött már szelek zsolozsmáznak,
hajnal csipkézi a múlt árnyait.
Szívemre szállt az októberi bánat,
hajamra hullt egy tetszhalott bogár,
avarba süllyedt fénylő glóriámat
temeti ősz és elsiratja nyár.

LAMENTA

egyre rosszabb versek
akarják magukat megíratni porosodnak gondolataim
mint nagymamák fekete ovális asztalán a csipkék
elszürkült álmokba takaródzom mindig
már minden bugyrát ismerem
ennek az elpiszkolódott
satnya kis világnak
úgy elhajítanám ezt az ócska életet
a turkálóban keresnék másikat
nagy piros dáliákkal telepingált jól szabottat
nem néznének ki maguk közül a dámák
jól menne hozzá egy fehér kalap
olyan amit soha nem mertem
viselni tán illegetném magam benne
tán egy pár magas sarkú sóhajt is beszereznék
miközben érezném a hátam közepén

megholt véreim görbe pillantását
turkálnék még
egy tüchtig életrajzot
a mocsokfoltok alig látszanának
lobogtatnám
nem mintha bárkit érdekelne
a boltokat messze elkerülném,
kinek van új életre pénze
amikor még
ez a régi is alig fenntartható
innen-onnan pótolgatom olykor
de állandóan ott az örület
ha elszakad
soha senki nem foltozza össze

SZIMULTÁN

Mint tűzhányó a hegy gyomrába,
Úgy van bezárva önmagába
Az én világtalan anyám.

Csak tapogat, mint magzat a méhben,
Egyforma napok sűrűjében
Kitartóan fohászkodik.

Magába néz csak, hosszan, mélyen,
És fényt keres a feketében:
Emberhez méltó küzdelem

GÖRCS A FÁBAN

minden éjjel
megfogja kezem
az ínség
pedig már rég kitakarodott
napfényes szobámból
zsigereimbe beágyazódva
irányít

miféle anyagból
építettem magam köré házat
kicsi ablakokból
nem lehet messzire nézni

pedig látnom kell végre
hol van
az aranyszörű bárány
a szoló szőlő
a élet vize
meg a forrasztófű

már elég vén vagyok
hogy kipróbáljak
drága szappanokat
és mind a jó teákat
hogy a Mátra kötényében makk legyek
mosolyommal kitapétázzam
a lepusztult világot

megszületett
mondják
megszületett
meg is halt
üvölt a kórus
de feltámad bennünk
minden éjjel
minden éjjel

ZÁRSZÁMADÁS

*Egy útitársam
megkérdezte egyszer,
Ukrajnában
hol tanultam meg magyarul?*

nagyon mélyről
szakadnak fel az igazságok
te nem tudhatod
hogy nekem mit jelent
a verdikt amely
gennyes gócokat teremtett
Európa szétszabdalt testén

legyen hát névsorolvasás
itt voltunk-vagyunk
magyar földön mindannyian
valaha a tatár elől bújtató
lápok közelében
magyarul döngicsélő
falvak mélyén
az elhurcolástól rettegő apák
a kevésből is
megéltető anyák
s az újabb kis jövevények
elátkozott hada
akik már beleszülettek
a reménytelenségbe

beleégett a génjeinkbe
a hontalanság
s ha nem így lenne
mindennap ránk szól
egy idegen

az anyaföldön
tudatlan a fajtánk
mindig is az volt
az élet így igazságos
így osztogatta igazságát
a pufajkások vigyorgó arcán
nagyapám riadt tekintetében
amikor legelőszőr
zavarták szavazni a mocskok
és kiröhögték
mert az orosz betűs villanyszámlát
adta a bárisnya kezébe

nekem hozta haza apám
malenykij robotban megrohadt lelkét
ott voltam
mikor megszámolta a híveket
a templomkertben
a városból kiküldött bőrkabátos
nekem mondták naponta
kinek a kenyerét eszed büdös magyar
könnyel sózott sovány kenyeret ettem
mert az utolsó tehenet
a kiscsikós lovat is elhajtották
semmi emberek keze alá adták
én láttam a térden csúszó harangozót
akinek a háborúban ellőtték a lábát
de mindennap
felkínlódta magát templomtoronyba
a hetvenöt lépcsőfokon
mert négy éhes száját etetett
és magyar hadfi segélyt mégse kaphat

nagyon mélyről
szakadnak fel az igazságok

a történelemlkönyvek is
tele vannak nagy igazságokkal
mintha két
magyar nemzetet
szült volna Európa
szegény testvértelen anyanyelvünk

legyen békesség a lélek templomában
a hétköznapiok taposómalmában tipródók
a hegyek hátán
egymás felé utakat keresnek
mert lehetetlen
újraélni újraszenvedni
az arcul csapott nemzedékek kínját
te nem tudhatod mondom
hogy nekem mit jelent
a verdikt amely
gennyes góccokat teremtett
Európa szétszabdalt testén
de elmondom ha tényleg érdekel

DORIAN ÜRES SÍRJÁN

Bőröd alatt romlott vadhús
tánca lankad, olcsó valóságod
delírium-folyó,
önromokban síró
fehérhajú fél-ember,
mögötted kétszázhatvanhat év,
s még gyűrűznek a körök,
papír híján elszívtad szerződésed –
lettél ördögöd.

AMI MARAD

Azt mondtad, szét fogsz esni,
akkor kezdtem el kis dobozokat
faragni fából,
hogyan legyen hova tennem
a darabjaid.
Talán nem tudtad,
hogyan a darabok sem maradnak meg,
minden nap eltűnik egy,
a tőled kapott levelek
kopnak a fiókban,
a fényképeken pedig
már csak a ruháidat látom.
Naponta elégetek egy dobozt –
csupán bizonyosságai a nem-létnek,
és átültetem a harangvirág-kerted a házba,
legyen mi megtartsa a falakat,
ha az is múlni kezd.

EGYMÁS HELYÉBE

Amikor mindent letagadott a múlt,
kicserélődtek a tárgyak a házban.
Akkor dobtam ki az összes fényképet.
Megkövült idegenek
mosolyogtak ki egy végtelen pillanatból,
mert abban örökké élhetnek.
Előbb csak éjszaka beszéltek,
hallgatózott a hold,
én más világban andalogtam,
nem volt közöm holtakhoz.
Aztán a konyhában egy teáskanna
sipítani kezdett;
egy arc megkérdezte,
emlékszem-e, mikor voltam utoljára igaz.

Az én egy idő után önmagát sírja ki,
elapad, mint a patak.
Túl sok holtat halmoztam fel –
kidobtam a pillanataikat.

CSAK A CSILLAGOK

Amikor kihunytak a fények,
bezárkóztunk a házba, és a paplan alá
bújtunk, hogy ne lássuk a szomszédok halottait.
Másnap tudtuk meg: csak a csillagok estek le az égről.
Széttörték az aszfalton hangtalanul.
Az újságban azt írták, kicsit sötétebb lesz,
és több halott lesz az utcákon,
de a napok ugyanolyanok maradnak.

LAMPERT HÁZA

Átölelhető, parányi
Otthon.
Itt nem futkároz
metró,
nincsen
kikötő.
Itt szekéren járnak
a vályogos
cigányok...
Nyolckor ráérősen
ébredsz a
város.
Ritkán szárad
fel a tócsa,
kényelmesen
zakatol a vonat,
utána néhány vagon
andalog...
Itt van még idő
fákat nézegetni,
és vannak még
mosolygós emberek.
Itt az eső is lassabban
szemerklél,
ha nyújtóznak kényes

fellegek.
Itt hegyek ölelnek,
és duzzad a kék
szőlőgerezd.
Itt gyakran megáll
az idő,
és tudjuk, ha valaki
elköszön.
Itt zöldebb a levél
a fán,
és tyúkok járnak az
udvaron.
Itt minden vasárnap
délután
ránkpihen a nyugalom.
Édesebb itt talán
a könny is,
ide visszavágynak
az itthoniak.
Itt megbocsájthatóbb
talán a bűn is,
az Isten, ha
erre néz,
nevet.

ANYÁM RINGAT

Anyám ringat ringatom anyámat
Elalszik elalszom
Apró testemen fehér a rékli
Apró testén fekete viselet
Zelk Zoltánt olvasok
Miért őt
Nézd ő ezerkilencszáznyolcvanegy
Április huszonharmadikán továbbment
Én ezerkilencszáznyolcvankettő
Március huszonharmadikán érkeztem
Szóval pont semmi közünk nincs egymáshoz
Mikor a kék keserűvé vált
Mindenre más fény derült
Én anyám lettem és ölembé vettem magam
Izgatottan lapozok és elmesélem
Hogy vers nélkül nem lehet
Befalom az oldalak illatát
Karjaim között anyahang anyaillat
Dallama ringat és lapozok
És lapoz
Megértettem hogy hogyan kerültek
A Keréknyomok az égre
Hogyan lettünk mi egyből kettő
Hogyan leszünk újra egy
Mint a halálfélelem és a gyermekzsivaj
Mióta alszom
Álmodom hogy anyám vagyok
Mindig kettő
Mindig egy
Ringatva olvasva ringva
Mert mi épp jókor elkerültük egymást

KEGYELEM

Tóth Péter Lórántnak

Megoldották az osztást
Tudjuk jól, tört maradt.

Jelenbe hoztunk múltat átkot, szerelmet,
Haza helyett házakat.
Szép, de üres tányért rakunk
A himzett terítőre.
Nem lesz egész,
Így mondják, nem lehet,
Rozsdaette szögesdrót fölött
Szél tépdés idegen színeket.
Kifosztva állandó adventben
Hogy bicsaklik a szó, a gondolat,
Kegyelmezz Úristen, kegyelmezz,
Más szavunk nem marad.
Beláthatatlan drága otthon
Sebeid krisztusi sebhelyek.
Isten előtt száz év csupán egyetlen pillanat,
S, ha elfogynak majd a földi határok,
Csak a kegyelem, csupán az marad.

RÉSZ

Istent haragítja a világ...

Ülök száz éve a hegytetőn
Nézek, és nem tudom, mi történt.
Mert ki mit nevez egésznek,
Hol részek vannak és egészek.
S én mit minek nevezhetek,
Mit hívhatok otthonnak, mit hazának?
Mikortól és hol kezdődik,
S a vége merre van?
A bölcsességed tintával és határral
Átszabták, Uram.

Fák vagyunk. Bölcsők, asztalok, koporsók.
Férfikézben tör, asszonykézben kanál,
Elsők és utolsók.
Élők vagyunk, alkotók, nagyok.
Holtak vagyunk, magam is holt vagyok.
Vagy vetett mag, ami a földben pihen,
Egészek és törtek, s én itt ülök, a hegyen.
Magunkat látom, fát, virágot, méhet és őzeket,
Temető, temetés, a sír körül emberek.
Szorgos hangyák művelik a sovány földeket.
Néhányan sírnak, mások nevetnek,
Túl nagy volt, erős, rossz helyen állt vagy ült,
Vége kellett legyen.
De mivégre él tovább,
Miféle Isten őrzi, védi?
A tátott szájú nagyvilág nem érti.
Himnusza ima és nem induló, dolgos népség.
Hiába tépték, lötték, konokul műveli
Kifosztott földjét.

Nincsen írja a százéves sebnek.
Az Isten őriz, Ő maradt meg mentsnek.

KÜLÖNJÁRAT

Este ma is buszra szálltam,
s én lettem a busz maga.
Meglepő, hogy fájni kezdett
hatvan utas bánata.

Öt perc csak az állomás, de
eldöcögünk holnapig.
Kit érdekel, bármelyikünk
mit akar, vagy hol lakik?

Nagy, vonagló embermassza
káromkodik, epét hány.
Körbezár és elaltat a
bűzös oxigénhiány.

Nyomorunk már senki gondja,
a menetdíj életünk.
Mind egymással takarózunk.
Tudjuk, hová érkezünk.

ÖRÖK FOGSÁG

Rögökbe meredő bordáid közé
a lélek immár örökre befagyott.
Hogy a végtelennek kezdőpontja van,
te, ki odahaltál, tanúsíthatod.
Esendő elménk nem foghatja még fel:
magányod hosszabb, mint az emlékezet,
és hosszabb, mint a népek földi útja,
mely egyenest a pusztuláshoz vezet.
Nem vagy lángoszlop, sem vádló maradvány,
rossz szónoklatban történelmi példa,
csak porladó csontváz, befagyott lélek,
mi hazavágy, de sosem érhet célba.
S ha Isten egyszer Baskírföldön járna,
és rácsodálkozna, hogy ki fekszik itt,
meséld el neki, mondd, hogy megtalálta
végre az utolsó kárpátaljait.

FEKETE-TISZA

Hajam még őrzi, tartja híven
az éj fejemre hullt színét,
és vért szivattyúz gyöngé szívem.
Ne tartsatok hát gyászmisét,

mert élünk. És ahol az úton
a két folyónak násza vár,
a Mármaros engem s a húgom
sziklái börtönébe zár.

S ha elhagynak a szenvedések,
a vén hucul tutajra tesz.
Terít egy inget szemfedélnek
fölém, s az Úrhoz átevez.

Hasamban hordom szégyenemre
oláh zsványok gyermekét.
Üt-rúg, amint az apja tette,
és gyűlölet feszíti szét.

A magzatvízben úszva érzi,
hogyan engem verni, ölni kell.
A vére bűnre így vezérli
csöpp karját, mellyel más ölel.

S ha elhagynak a szenvedések,
a vén hucul tutajra tesz.
Terít egy inget szemfedélnek
fölém, s az Úrhoz átevez.

Ezért, hogy könnyem árja lassan
folyóvá duzzadó kis ér,
mit vészes örvénylő alakban
halál és gyász együtt kísér.

Ha sodra falvatokra téved,
s habján a házatok lebeg,
ha benne ér egy élet véget,
bocsássatok meg, emberek.

Mert elhagynak a szenvedések,
s a vén hucul tutajra tesz.
Terít egy inget szemfedélnek
fölém, s az Úrhoz átevez.

Jó vándor, kérlek, hogyha egyszer
Királyházára visz utad,
a régi várhegyet keresd fel,
mert ott alusszák álmukat,

kik engem holtig visszavártak,
megtébolyult apám s anyám.
Sírjukhoz éjjel lépni bátrak,
súgjátok nékik: él a lány.

De elhagynak a szenvedések,
s a vén hucul tutajra tesz.
Terít egy inget szemfedélnek
fölém, s hozzájuk átevez.

A VONATOKRÓL

A felsővezetékben Isten lakik
– mesélte főpályamester dédnagyapám.
És mikor elérte a halál
szeretett ungvári pályaudvarán,
ő maga is elnyújtózott
az örök vágányok felett.

Galíciában sebzett lelke
a váltóárammal kiegyezett.

*

Egyes járatokról nem szól a menetrend.
Éjszaka jönnek a Beszkidek felől,
ahol monarchiás, szűk alagutakra
a Keleti-Kárpátok fenyeve dől.
Itt várják őket, kik már élni nem szeretnek,
és útra kelnek, mint az őseik.
A Latorca-hídon elvesznek a ködben,
s Csapra már csak a mozdony érkezik.

*

Egy apa a műszakra indulva
a sötét hajnalban rossz vonatra szállt.
Míg álmodó lányaira gondolt,
utastársává fogadta a halált.

AMIKOR MEGUNTUK A VODKÁT...

Szemjon Hanyin verse alá

Amikor Szányával meguntuk a vodkát,
és ő kísérletképp a díványra pihent,
én láttam, hogy Iljics jön és elém térdel –
örömkönnyek között mondtam neki igent.

A dívány rugói folyvást nyikorogtak,
és Szánya éppen asztronauta lett.
Lenin lassan felállt, fölém magasodott,
és bronzszoborként megmerevedett.

Én pionír voltam vörös nyakkendőben,
menyasszonyi csokrom parázsló fűköteg.
A lábához tettem, nadrágja kigyulladt,
vérvörös lángok közt mosolygott az öreg.

Szánya felugrott és letépte a függönyt,
minek tüze már a díványra csapott át.
A függöny, és kvászból három liter bánta,
hogy mi Szányával meguntuk a vodkát.

SOMOGYI GÁBOR HAZATÉR

Izzadt és meztelen a város,
mint hűtlen, kit párja tetten ér.
Minden apró mélyedésben sáros
sebtiben mosott munkástenyér.

Életvonala piszkos folyó,
a hegyek hömpölygő panasza.
Tükre az életemmel fogyó
törött Hold kísér engem haza.

Eltűntek a korzó lányai,
és kávézók lettek a kocsmák.
Nem feledteti a Bányai
Izabella életünk mocskát.

Nem ölel többé már ez a hely.
Hideg szelet küld a nyárutó.
Egykori barátom, hát felelj:
melyikünk a nagyobb áruló?

FORGALOM NÉLKÜL

A szívem sarki kisboltja
gyakran szünetel. Hiánycikk a boldogság.

Kulcsra zártam az ajtót, és ha résnyi
visszavágyás tölt el, ahogy gondolattöredékek
egy platánfa árnyéka alatt nyáron;

ha maradt még hely, nem sok,
egy egérútnyi, hogy emléked besurranjon:
akkor megvendégelem, mint a messziről jöttet.

Nem is sejtet: elnyűtten,
de emlékedhez tapadok,
az időt hibáztatni...

KÉNYSZER-GONDOLATOK

Egyszerű mondatokba bújok:
nem kellene.
Belebetegszem.
A szükség egyszerűsít,
én vágyakozok.

Szeretni, nem sok ez.
Mégis nélkülözök,
a talán és mégse határán,
egyedül.

C'EST LA VIE

kifordultak magukból az axiómák
időre áhítozok
de a rohanás rabjává tett
egy kvantumugrással

a világ rendje szerint
kerestem én is a racionalitást
csak háborgó tétlenséget
és unott panaszkodást találtam

mással kell kalmárkodnom
mert az úton
minden apró káosz
arra vár hogy élvezzem

A TÁJ HELYETT

emlékeibe merült, az őszt előbb-utóbb
korszakká rendezi magában, mint a tenger
az elsüllyedt hajókat. vörös hajfürtökre
gondolt, és hogy ronccsá tette a három
hónapnyi egyedüllét. a táj helyett
esőcseppek versenyét nézte a busz ablakán.
háta mögött ismeretlen városok és szántóföldek,
de saját határait most sem lépte át.
egy mondat, vagy annak következménye
hiányzott. a száj, amelyből elhangozhatott volna,
mint kagyló a gyöngyeit, őrizte a szavakat.

HOMOKDŰNE

Ha túlzottan felemelném poharam, megtelne
égitestekkel, nem győzném kivárni a ködöt,
amelyben újra szavaimra hagyatkozhatnék.
Olyan rég kiáltottam valaki után.
Talán magamra se ismernék
az őszi harkályok kopogtatásai közt.
A beismerés ütemessége tárul fel,
játék az idegpályákon. Megadni a beszélgetés
tárgyát, kimenni valami szélére. Ezt a követ
még leteszem, kizárva a teremtés első öt napját,
hogy elkerülhetetlen legyen találkozásunk.

Igazából nem én akartam, a homokdűne,
amelyet tudatalattinak becéznek.
Felesleges komolyan venni az egészet,
a külvilág, mint lemetszett borostyánág,
lassan visszakúszik üzenőfalainkra,
és eltakarja a részleteket.

SZALMALÁNG

Már térdig ér a lusta köd,
szivárvány-ajtókat nyitok,
s az ezüst boltívek mögött
egy külső héj, egy gyenge tok,
alantas testszövet feszül –
négyzetméternyi könnyű gyász –
egy furcsa céda újra szül,
s belém tapad a sűrű máz –
fehér illúzió-burok,
a mag belül atom-hideg,
eredetemhez eljutok,
de már tudom, nem éri meg.

Körül lapos, otromba űr,
elhal hitem, a szalmaláng,
a kimúlt test erőtlenül
igyekszik kelteni magát,
remélve, hogy, mint gyíkfarak
a semmiből megint kinő
az öntudat, az agyhalott –
így álmodozva várja ő.
Lélegzet nélkül úgyse megy,
hiába hibernáltalak.
Hiányoznak az istenek,
a szintézis, s a sejtfalak.

TŰNŐDÉS

a házak szűk sorfala mentén
egy régi vágyam ült le mellém
ismerős hangon szólni kezdett
rájöttem hogy magam vagyok
elkaptak a téli fagyok
már csak az idő súlya rezgett

az árnyék amit fénynek hittem
feketén hajlott szét fölöttem
s a felismerés hegyes éle
megfelezte tűnődő lelke
egy sodródó porszemmé lettem
majd lehulltam semmivé égve

sáros szavak tapasztják össze
a hont és nem tudom hogy jössz-e
hogy mosolyoddal megváltás engem
próbáltam magam ember lenni
de Isten rendelt nekünk társat
hogy szükséggé legyen a látszat
hogy kénytelen legyünk szeretni

mindent leejthetnénk a porba
mintha a lelkük tiszta volna
újból életet képzelnének
a halálban vajúdó házak
s míg a szobrok a mennyben fáznak
az élők napfényt éheznének

ahogy a fák magasra nyúlnak
fehér karok az égbe húznak
s míg őrlődünk fojtó csatákban
ősök s utódok árnya mellett
addig virágoznak a kertek
s örök magvak érnek a fákbán

CSEND ÉS ÖRÖM

Ha mindennel torkig leszek,
felhúzok pár vékony falat
csendből, örömből, tért nyerek,
és ocsmány, rossz tégláimat,
mint test a gócot, kivetem,
helyükre részegség kerül,
egy lassú álom lesz a menny,
szabálytalan, de emberül
beszélünk majd, nem lesz titok,

s bár faltörő kos a jövő,
nem lesz több ajtó – égni fog.
Hidat verünk, a néma kő
visz majd tovább, hol máglya gyúl,
hol égnek faltörő kosok –
a csend emberbe visszagyúr,
s örömből vetünk vályogot.

MINDEN

a szürke éj sekélyre horpad
a hold a semmi útját rója,
vészjóslón közelít a holnap,
a jelen piszkos víziója
erősebb, mint a fény, s az isten,
erősebb a kegyes halálnál,
összetört minden, amit hittem,
a hang torz zsoltárokat kántál.
a szem mögött fekélyes álmok,
csak gyúl a seb, de nem fakad ki,
még itt vagyok, még visszajárok,
bár lehetetlen megmaradni.
már várnak lent a szűk pokolban,
egy cérnaszálon függ a testem,
s míg feledem a láng ma hol van
pusztító máglya gyúl ki bennem.

HA MÁR MINDEN...

ha már minden eltörik,
ha már minden elszakad,
elszakad-e majd a szál,
mely a földhöz vonz, ragad?
elég feszes-e az ív
mi az égnek boltozat?
elég hitvány-e a szem
elég trágár-e a szó?
csontba markol-e a kéz,
gyilkos ölése jó?
ha már minden elszakad,
ha már minden eltörik,
jó szavakból fény fakad,
s elragyog a napkörig.

JELLEM

konok porából feltámad a jellem,
körötte átkozott világ-fiak,
a megvetett, igazságosztó szellem
fejükre lép és arcukba csap.
fertőz a kor, pokol-sötét a napja,
hamis hitet kántálnak papjai,
torz istenét a kárhozatnak adja,
mennybe jutnak megtért pogányai.

(FÁJNI FOG A TÁGULÓ VILÁGREGÉBEN...)

Fájni fog a táguló világregében föl-
ébredve látni Tűz, Levegő, Víz
és Föld elgyengülő hatalma mögött
milyen lázas klónozásban ölt formát
a tagadás, a hét csillag s a velük
egylényegű földi fémek ólomtól az
aranyig építkező igaza hogyan lesz
az átlényegtéses hírművészet
bölcseinek a köve, a XXI. századi
szóalkímia törvényes széptudománya,
regő, és hogyan leszek én magam is,
regő rejtem, regő rejtem, olyan
visszaút-tagadó, mint egykor a
Csodafiú-Szarvas.

Fájni fog az egyik vállamon a Nap,
a másikon a Hold, de fájni fog az
összes húnnyó s gyúló csillag együtt
és külön-külön, mert ha már nem
mondom táltosmagánynak ezt a
sorsos félelemközvetítést, ha nem
nevezem sámánörökségnek ezt a
gigabájtokba átmentett kegyesség-
kérést, azért még érezhető lesz e
fájlok újhonfoglaló természete
szerinti lódobogás, regő, Kelettől
Nyugatig, regő rejtem, regő rejtem,
s agancsösvényei kijelzői közt a
Csodafiú-Szarvas.

Az híves patakhhoz érve pedig utolér
a fájdalmak fájdalma, mert aki
Sötétet, Fényt magára véve úgy féli
az átalakulást, hogy megáll, és csak áll,
csak áll, hiába veszik célkeresztbe
hírművészek vagy a digitálhálózat
átváltozás-tagadásra programozott
lélekmásai, akkor majd megtudom,
miért a Tűz, Levegő, Víz és Föld
elgyengülő hatalma, miért ez a
rokontalanság, regő, e hazákat
herdálás, regő rejtem, regő rejtem,
s hol keressenem, aki megszólaltat,
Csodafiú-Szarvas.

[SZÉP-MEZOPOTÁMIÁBAN...]

Szép-Mezopotámiában gyötrődhetett így
a csillagjós, a káldeusban elfojtott
költő, a minden idők legművészből
angyalforgalmából kiharangozódó
nyelvhalálra mikor figyelmeztetett:
kiállt az ez üstreszelékes ég alá, s a
Szarvasnyom megmásulást mutató
jeleiről szólt, amint most ő is megteszi,
merthogy a fájdalomérzékelője sosem
látott angyalcapkodást észlelt, ami
még eddig mindig nemzetek halálát
harangozta ki, s ha nem téved, akkor
most mi következünk; akkor most
mi következünk.

Senki ne csodálkozzon a NASA reggeli
főlényén, mikor mágneses viharok,
spirálködök áramlásáról beszél, s csak úgy
„valamiféle kozmikus költői ihlet-
forrás”-t is megemlít, mint egy letűnt
kultúrából ránkmaradt toposzt, egy
naiv-népi jellemzést, hiszen még a
Szarvasnyom is csak a legutolsó magyar
híradásba kerül be, mintha a meg-
másulásunk nem érintené a nemzet
létét, mintha nem szüleink szavaival
kavarna az angyalvonulás: ÉDES FIAM,
NAGYON KINŐTT MÁR A SZARVAD; NAGYON
KINŐTT MÁR A SZARVAD!

Így lesz, mert így van a titkok kapuján
túli hazában, hol a csillagképek
jövőrajzos jeleiben értelem forog,
s a kiháló arámi tanulságaival, laza
angolt megkerülve édes nyelvünkön
vonul keresztül: Így láthatom ezt a
pusztulásról szóló álmot, amit ő mesél,
és így állok majd egyszer én is a
vesztőhelynek, de bölcsőnek is mondott
Szarvasnyom alatt a szarvasnyomokon,
s a régi tűzhely hamuját a számba
fúvó széllel kérem: vétessék le rólam
örök útvesztésem átka; örök út-
vesztésem átka

(MEGGYENGÜLTEM, URAM...)

Meggyengültem, Uram; így a Szarvasok
Zsoltáraival nem indulhatok feléd:
a digitállekészek hálózatfóhászai
még most is úgy zsibbasztanak, mint
eredendő bűneim, mintha csak
emberi beszédem nem is áldozata
lett volna azoknak, s mintha szarvas-
szavaimmal is úgy kéne megszólalnom,
mint a meghirdetett világüdvük,
mintha sosem lettem volna angyal
harcok hőse, Papó kis vitéze, akit
egyetlen bölcsesség-kérésre kértek,
hogy legyen meg a Te akaratod; a Te
akaratod.

Legalább a szegény jó nyom-követőm,
a szegény jó Apám fégyvert ne fogott
volna, s akkor én sem kőszavakkal
indulok neki, hogy énrám ő sohase
célozzon, sohase hívjon, mert nekem
az ő hazája többé nem lehet hazám, én
őt a szarvaimra tűzöm, s ízzé-porrá
zúzom; jaj, hogy Édesanyámnak én mit
üzentem, inkább mondtam volna: egyszem
fia fájdalom-fájl, egyszem fiát hős
kibernetikánk janicsárjává tették,
és nem, hogy többé sosem láthatja
már arcomban az arcát; arcomban
az arcát.

Ne igyak Tiszta Forrásból, ne fogadjon
be a Szarvas-Zsoltárok Magukból
Megújuló Kórusa, ha tudtam: ezt
jelenti majd a málépogácsák és

krumpligancák friss melege, Papó
réznyelű bicskáján a szalonnaszír
megcsillanása, hogy mit is ropog a
venyige tüze, a spórban dúló háború,
a Lajos bátya szájából kirajzolódó
csillagos nagyég, Doberdó, és a fél
láb, „azt a kutya szentjit”, hogy milyen
nagyon nagy művészet egy nemzet
alásüllyesztése; ó, egy nemzet alá-
süllyesztése.

Miféle büszke vad ez, melyik büszke
nép fia ez, kérdeznék – na, szép kis
újhaza-hordozó, mondanák, ha bárki
látná ezt a kisebesedett, kivérzett
térdet, hogyha megmásulás-kereső
programmal, hogyha műangyalideg-
érzékelőn keresztül befoghatnák
ezt a Hozzád-fordulásom, ezt a
Szarvasok Zsoltáira fölkészítő
mormolást, de úgy se, Uram, úgy se
értenék, miféle Súlyod van Neked, mely
évszázadok óta megújulva szakad a
fejünkre, s mégis fölfelé emel; mégis
fölfelé emel.

LYRA SOCIETATIS

(Vénül a vidéki tanárnő)

kifeküdt hajad kócos ágyszagát
silány örömkékkal vegyülve hozza
tehén ködökben lábad s kicuppogja
a mosás-főzés háziasszonyát

hogy mért a döglégy és miért a vers
s az ólmelléki pottyantónak gőze
felbonthatod külön kérdéskörökre
de nincs időd rá – szétfő a leves

a napra-nap és évre-év falát
kaparhatod ráncokba koszolódva–
löttyedt húsodnak nincs keletje már

karámon benn vagy kívül a tanyán –
s a taknya-nyála összefolyt bolondnak
mocskos meséit hogyha hallanád!...

APRÓCSKA FOHÁSZ...

...hogy a közös fájdalomnak
közös mondata lehessen,
hogy a nagyra nőő énben sokan felismerjék
arcukat

„Engedj a fájdalomhoz,
Édesistenem, engedj
az aprócska csodához,
ami nyit és zár a
mondatok és világok
között.

Annyiféle szerepet
vállaltatott velem e kor,
hogy közös rémtetteinkről
beszélni már csakis az
énrenyítő vers fájdalma
képes”

HIDEGFÜST

A szénporos levegőben
lezárt vagonok álltak,
indult a mozdony, lassan
vitt magával téged.
Csak három nap – mondtad
és a világot nyakadba vetted,
hogy újjáépítsd régi rendjét.
Ennyi időre csomagoltam neked
némi bort, meg száraz kenyeret.
Szalonnát is tettem volna,
de a füstön nem volt más, csak
a háború testéből metszett éhség.

Mentem volna utánad,
de anyám nem engedett.
Apád úgyis ott van,
vigyáznak egymásra.
Mormolta, miközben
tűzet rakott a konyhában.
Tudta, hogy ennyi idő
után már nem jöttök haza,
mégis engem nyugtatott.

Elmúlt karácsony, a lábasban
idén nem főtt káposzta.
Nem volt kinek és miből sem nagyon,
édesanyám málét főzött,
csak úgy, magában, a jószágnak
volt bekészítve, de az is jól esett.

Krisztus születését megböjtöltük,
mégsem néz felénk.
Minden este imádkozom,
hallja anyám, öcsém, csak ő nem.
Ha kicsit figyelne ránk,
tudná, mennyire hiányoztok.

Holnap a szomszédék
utánatok mennek.
Nem akarnak, őket is viszik,
novembertől nem járt itt a mozdony.
Biztosan a hó miatt.
A hegyeken túl még nagyobb lehet,
ezért nem halad a munka.

Ma disznót vágtunk,
soványka volt, de felvittem
füstre az egyik combját,
s gondoltam, magamat
mellé akasztom, de mindkettőnket
nem bírt el a gerenda.

HA NEM LENNÉL

Ha nem lennél, ki ápolna
őrült éjben, buta gyászban,
ha nem lennél, kihez jönnék
megszaggatva, tépett nyárban,
ha nem lennél, ki terítne,
napgyékényt, ha fagy a lélek
ha nem lennél, ki üzenne
örök hadat embertételnek,
ha nem lennél, ki pólyálna
nektárcsókot lázas számra,
ha nem lennél, ki horgolna
csörgősipkát a halálra?

NYÁRIUM

(Részlet)

SALOMÉ VÉGSŐ TÁNCA

Hevül az asszony.
Kéjes ég kékjét
A napvörös lilázza.
Izzítja ember s táj szívét
Salomé végső vérbeli tánca.

Sirokkóba csap
Át a szél. Pára
Térdel hegy köldökéig.

És forró lég kuszálja szét
A rendet. Búcsú-töredékig.

A Férfi fényben
Is vakon. Lendül
Kórót zsenének látva...
De már bukik jég-homokon
Salomé végső vérbeli tánca.

RINGATVA VISZEM

Felperzselt mezőn verdes az árnyam.
Ringatva viszem kismadaram.
Égnek a felhők. Rőtvrös ernyőt
Feszít fölénk a birodalom.

Madárkám néma. Félti a lelkét,
Édes-keserves anyaszavát.
Remeg karomban, reszket ölemtől...
Vércse fen karmot s tüzet kiált.

Segítenének barázdaszálon
Lapuló fejszés kísértetek?
Hiába zárnám – nem lehet – öklöm,
Hisz tenyereken élet piheg.

Égnek a felhők. Haljon, ki felnőtt!
Így rendelte a birodalom.
Rőtvrös ernyőt fogammal tépve
Ringatva mentem kismadaram.

SZONETT

azt mondtad eltüntetted a holnapot
helyére csillagokat szórsz ezüsttel
tenyerembe nefelejceket ültetsz
míg én lelkemre igazgatom karod

lesz mikor nem menekülünk egymástól
árnyékom árnyékodban talál fényre
addig is feküdj szempilláim alá
mesélj valami szépet a szavakról

egyszer megszabadítasz önmagamtól
addig is benned hagyom törött felem
elevenen párolgok el nyakadról

nem hallok és táplálkozom a zajból
azt mondtad egy idő után könnyebb lesz
most azt várom, hogy kilépj a falból

BÚCSÚLEVÉL

(Kicsit vers)

letekertem a kocsi ablakát,
szakadjon rám az ég, már
az emléked is utálta magát.
kikapcsoltam a fényeket,
nyeljen el a sötét, tegyen
vakká az éjszaka. remegett
kezem, az út közepére,
a felezővonal helyére ültem,
ahonnan lekopott a fehér
festék. milyen szomorú volt
búcsúlevelet írni, milyen
szomorú tudni, nem létezel

TÖRÉSEK

mint az egymás felé nyújtózó fák,
úgy próbáltalak elérni. hová tűntél?
szavaim levelek – ősszel lehullnak
lila kalapom alá bújtattalak, hozzád
beszéltem, útközben a város felé.
néha elhagytalak, de sosem végleg.
elkorhad bőröm, belülről pusztítasz.
olyan törések ezek, amiket azért
okozol, hogy fájjon, de nem tudod,
hogyan tavasszal mindig kivirágzom.

VÁLTOZATOK
A HALOTTI BESZÉDRE

Zoltán fiamnak

1.

Elfogynak az amazoni erdők,
a büszke családfák rendre ledőlnek.
Ereszakadt, vérző kábelkötegek
a gyökerek – végeik szikrázva ölnek,
behálózzák a levegőeget, majd
villámként vágnak vissza a fába.
A rügyek kómába esve is érzik,
ha jajdul lomb, ha lobban a fáklya,
ez ítéletidőben reinkarnált
Ábel áldozati tüzének mása.
Körbetáncolni nincsen már testünk,
csak lelkünk száll emelkedő spirálban
az ózonlyukig magasló kürtön
menekülvén a mennyországba.

2.

A családfa törzsét, mint drága halottat,
tisztába rakva, megborotválva,
mielőtt feláldoznánk a tűznek,
toljuk a computertomográfba.
Okos doktorok, nosza előre,
neki a réteg-felvételeknek!
A százhetvenedik évgyűrű ívén
mi dolguk volt az ördögszegeknek?
S lám, kettőszázötven közelében
a rajzolatot újabb görcs nyomja.

Ős üköm nemzéseképtelen öccse
ekkor lett önnön génjei foglya.
Mint Bocskai vitézlő kapitánya,
duplán szemezett már a halállal,
számot vetett a földdel, az éggel,
s távozott magvának szakadtával.
Később a kolera portyázott erre,
a család harmadát szekérre rakta.
Ekkor kezdett a törzs revesedni,
íme az írás, a kibontott akta.

Apai nagyapám kitett magáért,
két fészekalja utódot nemzett.
Öt fiút csak a megmaradásért,
három lányt halott, hős fia helyett.
Jaj, hogy e pompás vérörökséget
fiai jórészt elpazarolták!
Segített benne Prága és Moszkva,
s egy reggel nem volt már Magyarország.

Négy apa után hárman maradtunk.
Félárbocon nevünk lobogója.
Jimmy Fébien fent Canadában,
s az ő öccsének sem lesz már utóda.

Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra.
A históriák így érnek véget.
Az íveket az Úr angyala írja,
de sokra a Sátán lehel pecsétet.

3.

Már-már azt hittem, révbe jutottam,
de elmém most az ördög cicázik.

Fél szemem bárányszerű után jár,
nősténnyel incselkedik a párja,
bal lábam embrió-korom vizében,
jobbik a szatmári verbunkot járja,
s míg brummog a bögő big bánatában,
szülém szívének két pitvarában
két magzat tombol, a kapukat rázza.
Egyikük magát a fényre kirágja,
s anyja vérébe fullad a másik.

Hát miért vagyok én ennyire fontos?
Ha vackomon rémálmoktól gyötörve,
levegőm fogytán hörögve rángok,
holt apám rohan váltott szelekkel,
s úgy veri vissza belém a lelket,
hogy orromon-számon dőlnek a lángok.

4.
Talán a teremtés alvó emléke
láncolta hozzám e jó szagú világot.
Emlékszem, tudom, minden ízére,
midőn majd más térben s időben járok.
Addig is ölelném, festeném folyton,
agyagból tovább álmodnám bronzba,
szerelme idején tetten érném
a virágot, mielőtt ledől a porba!
Ám mellkasom mélyén, ha reng a lélek,
mit a száloptikás kamera sem lát,
azt vérrel lehet csak... Ezért mártom
szívem falába olykor a pennát.

Hej, de amiket mostanában
a meghurcolt tudat kivet magából,
belerokkanna citera, hárfa,
mert jégvihar fedezi, ólomzápor.

Nyitott gerinccel, vízfejjel jönnek
cenzúrára, logikán, át a halálra,
nyelvem gyökerén nyöszörögnek,
kaparnak meszes dobhártyámon,
rondítják ajkam, akár a herpesz,
a torzképek, víziók, fátumok.

A papíron vérszennyes piktogramok –
enervált vers-abortátumok.

PALACKBA ZÁRT ÜZENET

Nem lehet tudni, a szelet ki vetette.
Azt se, a földet alá ki művelte,
ki öntözte fáradt vérrel, epével,
szervezte hozzá stikában a napot,
mert amint csírázni támadott kedve,
halmot kelesztett – agydaganatot.

Annak is anyja lett valaki. Dajkálta,
tömte genetikus izomépítőkkal,
hogy mutatós legyen már fiatalon.
Lobbiztak érte magas körökben,
szökkent is módfelett tolla és szárnya,
mit megsuhogtathat majd a Majdanon.

Vagy nem is vetették? Egy áldatlan reggel
tán vírusként jött a fellegekkel,
s eleve az lett küldetése,
hogy szarvai V-jelét kőbe vesse,
viszonyt kezdjen veled s velem,
hogy bennünk testesüljön meg a félelem.

De ne azonosítsd. Neki nem lehet arca,
nincs lakcíme, rendszáma, semmilyen kudarca,
se biometrikus útlevele.

Felleg-nagy szárnyára rá van írva,
övé a szélrózsa mind a négy szirma,
hogyan tűnne már a francba! Vég vele!

Csontmerev alak. Még vissza sem átkoz,
de szeméből negatív nap sugároz,
hogyan lúdbőrzöl, s nyelvedre ráhűl a szó.
Még ellennél vodkával tompított aggyal,
míg nem küld sms-t a fekete angyal,
de küld... S bizony, ezúttal nincs kibúvó.

Mozdul a horizont, megremegnek
a donbászi tárnák, a luhanszki mennyek,
rakéta-jégvihar csap le az égből,
bekattan az elme és elsötétül,
a téren hibbant tyúk kukorékol,
a piac sűrűjében a repesz pocskékol,
s csupa vérizsam, jaj, a templomi aljzat,
hol anyjából elmenekült a magzat.

Hogy elül a por, s a füst eloszlik,
a fenyőn tüdőcafát piroslik.
Alatta angyalfej, szeme még nyitva.
Tej, tojás, rizs a járdára borítva,
s az utcaseprő... Nincsen már lába,
meghívták őt is a mennyei bálba,
fél karja maradt csak a csatornarácson.
Azzal sem ölelsz már, bohó barátom...

Lábjegyzet:

Képzeltés csupán, hogy a tűzviharban álltam,
nem lennék én már odavaló.
Egy hajléktalan szellem lett tépelődő társam,
bús sóhajaiból szövődik a szó.
Ám elég lesz. Veszem fekete kabátom,
jelentésemet palackba zárom,
csak nincs szabad tenger ez árva honba',
hogy sodorná – legalább Albionba.

FOGYÓ HOLD

Tegnap még voltam valaki,
holnap tán ismét az leszek.
Ma még csak hadd rakódjanak
lépteimre a levelek.

Ma még lehetnék büszke is.
Okkal gondolom: volt mire.
Biztosan áll, még nem ropog
bánatom barna boltíve.

Csak árnyékom gyengélkedik –
lábra kéne már kapnia –,
és éjszakáim dúlt szívét
gyötri az aritmia.

Rávaló gyógyírt hol lelek,
merre a nagy mennyég alatt?
A pásztorlány is elindult,
s szépsége szerteszét szaladt.

Terelgetném én boldogan
báránykái kisedet hadát,
ha szívem, e renyhe, lomha
megemberelné magát.

Aki ölelni képtelen,
előbb vagy utóbb ölni fog.
Karmot ereszt, állkapcsában
éles gyilokká nő a fog.

A penna papírosba mar,
a lista lassan összeáll.
A végrehajtó toporog –
tán máris tűzparancsra vár.

A fogyó hold öble felől
a pokol kutyaát hallani.
A halál szeme zöldre vált:
bizonnyal indul valaki.

MÍTOSZAIMBÓL

(Részlet)

ILLÉS OLDALÁN

Már ikrásodnak a fellegek,
a fény bójái helyükre ülnek.
Ma nem eshet meg már semmi bűn –
megnyugvás a zaklatott fülnek.

Erőm felett való lesz az út?
Szent Illés prófétán jár eszem.
Ha késnék a tüzes szekér,
a követek itt vannak velem.

Az ég alatt villanásokra,
megnyíló kapukra figyelünk.
Makulátlan vagyok már, tiszta.
Rendben, jó uraim. Mehetünk.

TÓTH LAJOS EMLÉKÉRE

a ficfák árnyából
kitörtek az álmok
páramászó dérzőld
hajnalok

dörrent a szív
megint
megint
vizek tükrén
egek álmok
mélyükön
nem gyöngy pörög
– hitzőld –
több a hazárafájtól
hétszeresen

ha Szürtétől jöttek
a felhők
a dalárdakék színét
záporok zuhéja
püfölte szét

vakondok túrták
dombjaikat

de
az ég kékjéig
a föld zöldjéből
emelt
horizont

egy csíkban
botlik fehéren
a Hold sárgája felé

űzzük
űzzük a gonoszt
erről a tájról
ijesszük el
feketén fájón

koszorút hoztunk pajtás
te kitoltál velünk igen

lelkünk nem fáj
bömböl

a dübörgő rög
a takaró
sunnyizöldbe
borít

MÉG MOST IS...

Petro Szkunc barátomhoz

Péter,
ki a szentek
 oldalához tértél
megtaláltad
a beengedőt

Felhőkön
 túl vagy már

Valahol
 jeges csend ragyog

Egyenleg nincs

Szent dühöd
Péter,
még most is érvényben van

Egy az egyben
a mocsok
az mocskot okád

Ukrajna legszebb kurvái
mossák
englisek, taljánok
mocskos tányérjait

A nép
éhen fagyni
nagyon utál

De, Péter, a nép
a nép
a maga ura

SZÜLETÉSNAPOMRA

kitagadom régi magam
a koronázatlan kölyökkirályt
kinek kincsei álmai voltak
tudott hinni
az volt aki akart
ki belehalt egy szerelembe
 s felébredtem kitakarózva
 a rendetlenség belémharapott
 fogam alatt megdermedt a tél
unottan csálnak meg az esték
legalább nap legyen az égen
s nem az ágy alatt
hogyan higgyem újra
egyszer minden
 a helyére kerül

1969. II. 27.

UTÓSZÓ

MAGYAR IRODALMI ÉLET KÁRPÁTALJÁN A TRIANONTÓL NAPJAINKIG

Az egykori Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros megyék területén kialakult szellemi-kulturális örökséget ma is tudatosan őrzi a kárpátaljai magyar közösség. Ugyanakkor nem beszélhetünk teljesen önálló, autentikus kárpátaljai magyar irodalmi hagyományról, mivel Kárpátalja¹³ politikai története, kulturális önszerveződése lényegében az I. világháborút követően, 1918, illetve 1919 végén kezdődött, amikor a nagy történelmi-társadalmi fordulatok és a *Trianoni békeszerződés* következtében vidékünk megyéinek határai és az országhatár többször megváltozott.

Egybehangzó véleményként kell elfogadnunk, hogy a kárpátaljai magyar irodalom a II. világháború utáni fejlemény; közvetlen előzménye a két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalom volt, amelynek kialakult a kárpátaljai leágazása.

Irodalmi centrumnak számított Beregszász. Innét indult **Tamás Mihály** író, **Sütő Kálmán** költő, **Bellyei (Zapf) László** irodalmár, valamint **Demjén Ferenc** és **Ják Sándor** költő. Bereg-vidék irodalmi életének gerjesztője volt a *Kárpátaljai Akadémikusok Egyesülete (KMAE)*, és a *Kárpátaljai (Podkarpatszka Ruszi) Magyar Kultúregyesület (PRMKE) beregszászi helyi szervezete*.

Munkácshoz kötődik **Sáfáry László**, **Simon Menyhért** költészte. Itt jelent meg Móricz Zsigmond buzdító beköszöntőjével¹⁴ a *Magyar Írás* (1932–1937), a csehszlovákiai magyar irodalom első jelentősebb folyóirata.

Ungváron teljesedett ki **Fülöp Árpád**, **Mécs László**, **Rácz Pál**, **Kiss László** és mások írói munkássága és az általuk létrehozott a *Mozaik Kultúregyesület*.

¹³ A régió megnevezésére a történelem során több fogalom is volt használatban: Podkarpatszka Rusz, Ruszka Krajna, Ruszinszko, Kárpátalja, Kárpáton túli terület, Kárpát-Ukrajna stb.

¹⁴ *Magyar Írás*, 1932, I. évf. I. sz.

1992-ben ebből az elgondolásból adtuk ki a 18 kárpátaljai író és költő antológiáját, amely az 1919–1944 közti időszakot öleli fel.¹⁵

A bécsi döntés következtében 1938–1944 között Kárpátalja visszatért Magyarországhoz. Az 1918 előtt bejegyzett, később a csehszlovák hatóságok által betiltott szervezetek, köztük az 1906-ban alakult ungvári *Gyöngyösi Irodalmi Társaság* is újraindult. 1941-ben létrehozták a magyar és a ruszin alkotóértelmiség tagjait tömörítő *Kárpátaljai Tudományos Társaságot (KTT)*¹⁶ és tudományos kiadványát a *Зоря-Хайнал* című, kétnyelvű folyóiratot. A háborús viszonyok közti „szellemi csendben”, a frontvonal közeledtével öt év magyar reménye „rommá változott”, mert a szovjet hadsereg megszállta Kárpátalját.

A Szovjetunióhoz erőszakkal csatolt Kárpátalja kétszázezernyi magyarságát a szovjetizálás kezdetén kollektív bűnösként¹⁷ kezelték, férfitalakosságát megtizedelték, a polgári társadalmi rendszert felszámolták. A Sztálin-korszakban (1944–1953) alig volt remény a magyar irodalom további létezésére. A túlélőknek köszönhetően kerültek haza a lágerekben keletkezett írások (naplók, versek, fohászok stb.), amelyek összességéből alakult ki a lágériirodalom.¹⁸

A magyar irodalmi és művészeti életben a szigorúan ellenőrzött magyar nyelvű kiadványok (*Munkás Újság*, *Kárpáti Igaz Szó*, *Vörös Zászló*), valamint az irodalmi egyesületek (többek között a *Beregszászi Irodalmi Egyesület*, vezetője **Szenes (Kroó) László**; a *Kárpátaljai Magyar Irodalmi Egyesület*, Ungvár, vezetője **Balla László**) létrehozását a – me-

¹⁵ *Kisebbségi ének a beregi rónán*. Kárpátaljai írók antológiája 1919–1944. Összeállította. Dupka György, Váradi-Sternberg János. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 1992. Az antológia szerzői: Belyei (Zapf) László, Demjén Ferenc, Fülöp Árpád, György Ferenc, Győry Dezső, Herpay Ferenc, Ilku Pál, Ják (Jakubovits) Sándor, Kiss László, Mécs László, Nátolyáné Jaczkó Olga, Prerau Margit, Sáfáry László, Simon Menyhért, Sütő Kálmán, Vaskó István.

¹⁶ Csatóry György: *A Kárpátaljai Tudományos Társaság 1941–1944*. In: Hatodik síp. 6. 1994/ Tavasz. mell. 1–11.

¹⁷ Dupka György: *A mi Golgotánk*. A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben (A 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatainak végrehajtása az NKVD-jelentések tükrében, 1944–1946). Szolyvai Emlékparkbizottság–Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2012, 32. old.

¹⁸ *Istenhez fohászkodva...* Verses levelek, imák, a sztálini lágerekből 1944–1957. Ungvár–Budapest, Intermix Kiadó, 1992, 44–45. old. Lásd bővebben: „Uram... segíts haza minket...” Lágériírá- sok: versek, fohászok, levelek, naplórészletek a sztálini lágerekből 1944–1959 a „malenykij robor” 70. évfordulójára. Dupka György közreadásában. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2014.

gyei pártbizottság útmutatásai szerint –a kommunista elvekkel azonosuló **Sándor László, Szenes (Kroó) László** indította el. Azonban a kommunista magyar fiatal alkotóértelmiségiek vezérszerepét **Balla (Bakó) László**¹⁹ szerezte meg és a szovjet birodalom összeomlásáig a rezsim elkötelezett pártkatonája volt. A **Balla László** által vezetett *Kárpátaljai Magyar Irodalmi Egyesületnek* 1951–1960 között több mint 30 tagja volt, akik aktív szerepet vállaltak a szovjet irodalmi és kulturális életben. Publikálási lehetőséget többek között a szovjet–magyar évkönyvek, almanachok (1954–1958) az *Új Hang*, a *Szovjet Kárpátontúl*, a *Kárpátok* című kiadvány biztosított. Folyóirat-alapítási kísérletük torzóban maradt.

A magyar könyvkiadás tekintetében is **Balla (Bakó) László** volt az első pártos tartalmú verseskötet szerzője (*Zengj hangosabban!*, 1951). A kurzus kedvezményezettje 1951–1989 között összesen 22 művét (versek, elbeszélések, regények stb.) az ungvári *Kárpáti Kiadó* jelentette meg.

Irodalmi életünkre gyakorolt nyomás némileg enyhült a „desztalinizáció” korszakában (1953–1965). A rendszert bírálók legmarkánsabb magyar alakja **Kovács Vilmos** (1927–1977) költő, író ekkor írta meg az első hiteles regényt a sokat szenvedett magyarságról (*Holnap is élünk*, 1965), amelyet később bezúztak, de a rendszerváltás után két ízben is újra kiadásra került.

A „társadalmi feszültségek enyhülésének” köszönhetően 1957-ben megindult a magyarországi könyvek és lapok behozatala, majd a tömeges előfizetés. Ekkoriban jött létre egy sor magyar közművelődési és tanintézmény: a *Beregszászi Népszínház* (1962), az *Ungvári Állami Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke* (1963), a *Területi Rádió és Televízió magyar szerkesztősége*, az önálló napilapként megjelenő *Kárpáti Igaz Szó* (1965), a magyar tannyelvű iskolarendszer az óvodától a középiskoláig stb.

A *Kárpáti Kiadó* magyar szerkesztősége gondozásában mintegy 40 éven át jelent meg a *Kalendárium* évkönyv²⁰, a vidék írástudóinak egyik legfontosabb publikációs fóruma volt.

¹⁹ Lásd bővebben a szovjet kultúrpolitikus őszinte vallomását Balla László: *Szegény ember vízzel főz. Életem: a Kárpáti Igaz Szó. Visszaemlékezések 1947–1987*. PoliPrint, Ungvár, 2002

²⁰ Lásd 40 év bibliográfiáját: *A Kárpáti Kiadó kalendáriuma*. (40 év címszavakban.) Összeállította: Fedinec Csilla. In: *Kalendárium '96*. Ungvár, Kárpáti Kiadó, 1996, 153–167. old.

A **Hruscsov**, a **Brezsnyev** és kiemelten a **Gorbacsov** nevével fémjelzett szovjet korszakban indult el az értékelhető helyi magyar irodalom kialakulása, fejlődése (1965–1991). A hatvanas évek végétől **Kovács Vilmos** pártfogásával az egyetemisták által kiadott gépiratos *Együtt* (1965-1967), majd a *Forrás Ifjúsági Stúdió* (1968-1971) további kibontakozását a kommunista ideológia éber őrei megakadályozták. Az utóbbi irodalmi műhely a **Kovács-Balla** kibékíthetetlen ellentét áldozata lett. A szovjet valóságtól elidegenedett²¹ fiatalok helyi publikációs kezdeményezése, mozgalma fölött a megyei pártbizottság nevében **Balla László** pálcát tört, és egy évtizedre hallgatásra kényszerítette azokat, akik az általa létrehozott, felügyelt *Területi József Attila Irodalmi Stúdióba* (1971–1981) nem igazoltak át.

A stagnálás évei következtek. Majd egy újabb összefogás indult el irodalmunk „felnőtté válásáért”. A *József Attila Irodalmi Stúdió* égisze alatt történt az elmozdulás, amikor 1981. december 20-tól a 35 tagú irodalmi műhely irányítását háromtagú elnökség (**Balla D. Károly**, **Dupka György** és **Horváth Sándor**) vette át. Nyomon követhető az irodalmi élet felpörgése a *Lendület* (1981–1987) hasábjain, amely a *Kárpáti Igaz Szóban* betördelve jelent meg. Időközben a „józsefatti-lásokat” és a „forrásbelieket” egyesítő *József Attila Irodalmi Stúdióból* (1981-1987) átalakult *József Attila Alkotóközösség* (1988) köré tömörülő fiatalabb nemzedék tagjai alkottak figyelemre méltót.

A rendszerváltás időszakában történelmi jelentőségű mérföldkönek tekinthető, hogy a *Kárpáti Kiadó* és a *Magvető Könyvkiadó* a közös könyvkiadási program keretében megjelentette a kárpátaljai magyar szépirodalom első magyarországi és addig legteljesebb gyűjteményét *Vergődő szél* (1990)²² címmel, **M. Takács Lajos** irodalomtörténész összeállításában. Az eredmények között könyvelhető el, hogy **Balla D. Károly** nevéhez fűződik az első irodalmi folyóirat, a *Hatodik Síp* 1989 augusztusában

²¹ *Elidegenedés?* A *Kárpáton túli Ifjúság*, az egyetem magyar tollforgatói és a Forrás Stúdió. In: Kárpáti Igaz Szó, 1971. augusztus 20. (A későbbiekben nyilvánvalóvá vált, hogy a szerkesztőségi cikk szerzője. Balla László főszerkesztő.

²² *Vergődő szél*. A kárpátaljai magyar irodalom antológiája 1953–1988. Összeállította, a szöveget gondozta, a jegyzeteket és az utószót írta M. Takács Lajos. Szerkesztő: Csíki László. Magvető Könyvkiadó, Budapest – Kárpáti Könyvkiadó, Ungvár. 1990, 608. old.

történő elindítása, amely 1999-ben szűnt meg. Munkatársa volt többek között *Vári Fábián László* költő, folklorista, *Nagy Zoltán Mihály* író. Az elmúlt esztendőkből közülük hárman – *Balla D. Károly*, *Vári Fábián László* és *Nagy Zoltán Mihály* – József Attila-díjban részesültek.

Ukrajna 1991. augusztus 24-én kikiáltotta függetlenségét²³ és a kárpátaljai magyarság harmadik kisebbségi korszakába lépett. Az egyetemes magyar kultúra több évtizedes széttagoaltsága után a 90-es évek elejétől nyílt újra lehetőség Kárpátalján is az egységes magyar szellemi égbolt megteremtésére. A *Magyar Írószövetség*, a *Tokaji Íródtábor* és más irodalmi műhelyek 1990-től szélesre tárták kapujukat a határon túli és a kárpátaljai magyar alkotók előtt is. 1992-től működik a *Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja (MIKICS)* is (elnök, *Vári Fábián László*). Az ukrán írószövetség kárpátaljai szervezetének is vannak magyar tagjai.

Az állami könyvkiadás monopóliumát megtörték a magánkönyvkiadók. A tíz könyvműhelyből még talpon áll a szépirodalmi műveket is megjelentető ungvári *Intermix Kiadó* (1992-ben indította el a *Kárpátaljai Magyar Könyvek* sorozatot, jelenleg a 300-ik kézirat kiadásánál tart), valamint a *Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség* (1993) kiadója. A rendszerváltás után újabb folyóiratok indultak és a későbbiekben megszűntek (*Hatodik Síp*, *Pánsíp*, *Véletlen Balett*, *Kárpátaljai Minerva*). Az ezredforduló óta csak az *Együtt* (2002) című folyóirat biztosít megjelenési lehetőséget a kárpátaljai alkotóknak.

1.) Fórumok, irodalmi szerveződések

Az ezredforduló óta²⁴ három nagy egység, fórum, illetve „szellemi műhely” alakítja, formálja és „pörgeti fel” irodalmi életünket.

Ide sorolható *Balla D. Károly* internetes fóruma (BDK-blog), amely 2000-től „a magyar irodalom és irodalmi élet Kárpátaljához kötődő részének korszerű műhelyévé alakult.”

²³ Az 1991. december 1-jén megtartott referendum eredménye alapján Kárpátalja a független ukrán állam közigazgatási egységévé vált. A választópolgárok 80 százaléka járult az urnákhoz. A leadott szavazatok 93 százaléka Ukrajna függetlenségét támogatta.

²⁴ Részletek egy nagyobb tanulmányból. Lásd még: Dupka György. Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján (2017). Elektronikus változata: <http://mek.oszk.hu/17900/17903/17903.pdf>

Az előbbivel szemben álló második nagy egységet 2002-től az *Együtt* című folyóirat és annak széles összefogást hangsúlyozó szellemi műhely jeleníti meg, melynek 2002–2008 között **Nagy Zoltán Mihály** volt a főszerkesztője, 2009-től pedig **Vári Fábián László** a szerkesztőbizottság elnöke. Az Ungváron bejegyzett kiadvány felelős kiadója **Dupka György**, a MÉKK elnöke. A 2012-től kéthavonta megjelenő folyóirat Kárpátalja Trianon utáni közel száz évének leg-hosszabb életű papíralapú irodalmi fóruma.

A harmadik irányultságot, fórumot és szervezetet a Magyarországra áttelepült írástudók hívták életre. Ez vonatkozik a fentebb bemutatott, az ezredforduló előtt Budapesten alapított *Véletlen Balett* című irodalmi és kulturális folyóiratra, amely a „*kiemelkedően közhasznú irodalmi és kulturális szervezet*”-ként jegyzett Véletlen Balett Alapítvány közreműködésével – sajnos – 2005 novemberéig jelent meg. A Magyarországra áttelepült írók képzeletbeli „stafétáját” a 2005-ben alapított *Kárpátaljai Hírmondó* című, **Füzesi Magda** (2015 szeptemberétől **Szemere Judit**) főszerkesztő nevével fémjelzett orgánum és a köréje szervezett *Kárpátaljai Írók, Költők és Művészek Magyarországi Alkotóközössége (KIKMMAK)* vette át.

2.) A netPánsíp, BDK-blog

Balla D. Károly a főleg anyagi problémákkal járó nyomtatott kulturális kiadványoknak fordított hátat, és a „Gutenberg-galaxistól” eltávolodva a „digitális Univerzumban” talált végleges otthonra.²⁵

A „papír-verzió megszűnésével” 2001-től 2004-ig *netPánsíp* címen „*digitális irodalmi és kritikai iratfolyamot*” megjelenítő folyóiratot működtetett²⁶, amelynek 9-12. évfolyama csak digitális kiadásban olvasható.²⁷

Kezdeményező kísérleteihez a következő megjegyzést fűzte: „*A Pánsíp előbb nyomtatott folyóiratként, majd almanachként, végül di-*

²⁵ *Ki kicsoda a magyar haiku világában*. Szerkeszti: Terebes Gábor. <http://tereless.hu/haiku/ki-csoda.html>

²⁶ Lásd a NetPánsíp digitális irodalmi folyóiratot: <http://www.netpansip.ini.hu>

²⁷ A Pánsíp digitális folytatása: <http://hhrf.org/ungparty/pansip>. A folyóirathoz kapcsolódik a *Netpánsíp* című digitális folyóirat: www.hhrf.org/netpansip.

gitális iratfolyamként működött; később a hasonló nevű virtuális irodalmi szalonnal összeolvadva tematikus szövegsorozatok és internetes irodalmi interakciók színterévé vált.²⁸

Feleségével, **Berniczky Éva** íróval – családi házukban – beindította a *Pánsíp Irodalmi Szalon* összejövetelét is. Néhány évi működés után a szalon is virtuális formában, a webre költözve él tovább. A virtuális Pánsíp Szalon keretében könyvbemutatókat, internetes konferenciákat, beszélgetéseket stb. szervezett és valósított meg, amely köré aktív és véleményt nyilvánító olvasók sorakoztak fel.

Feleségével párhuzamosan kiépítették a világhálón működő internetes, sok szálon futó adatszolgáltatást, szövegközlést is. Többek között **Balla D. Károly** életrajzában is olvasható, hogy „2006 decembere-től új felépítésű komplex blogot indít BDK.BLOG.HU néven és címen. A webhely egyesíti a kultblog, közblog, íróblog, magánblog és játékblog kategóriáit. Ezen a webhelyen naponta jelentkezik új jegyzeteivel, illetve folyamatosan újraközlí más orgánumokban megjelent írásait.”²⁹

Penckőfer János több tanulmányban és előadásban elemezte a „BDK-blogot”. **Balla D. Károly** internetes vállalkozását minden tekintetben sikeresnek értékeli, amely „a magyar irodalom és irodalmi élet Kárpátaljához kötődő részének korszerű műhelyévé alakult.” Mint korának elismert bloggerek és „piréze”, végleges otthonra talált az internet világában, ahol „közismertek irodalmi projektumai és webakciói, egy-egy megmozdulása a kárpátaljai olvasókban gyakran vált ki értetlenséget és sokakban kelt ellenérzést. Újabban asszociációs feladványsorozatot is indított a BDK BLOG keretében.”³⁰

3.) Az Együtt

A kárpátaljai magyar írók a *Hatodik Síp* megszűnésével és több, hosszabb-rövidebb folyóirat-alapítási kísérlet (*Pánsíp*, *Véletlen Balett*, *Kárpátaljai Minerva*) után fórum nélkül maradtak. **Vári Fábíán**

²⁸ <http://hhrf.org/netpansip/ungparty/pansip/pansip.php>

²⁹ Lásd: **Balla D. Károly** *részletes életrajza*. In: http://bdk.blog.hu/2015/07/25/balla_d_karoly_eletrajz

³⁰ **Balla D. Károly**: *Életrajz*. In: <http://bdk.balladium.hu/eletrajz/>

László múlt-idézése szerint: „2002-ben aztán Nagy Zoltán Mihály és Dupka György felvetették az Együtt³¹ újraindításának ötletét, amelyet a Kárpátaljai Magyar Írócsoporthoz tagjainak nagy többsége lelkesen támogatott.”³² Ide kívánczik Nagy Zoltán Mihály kiegészítő története is: „A lapalapítási kezdeményezést 2002 februárjában nem csupán az írócsoporthoz tagjainak túlnyomó többsége karolta fel, hanem a tagságon kívülként alkotó költők és írók, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége révén pedig egy, az itteni közéletben mindinkább meghatározó szerepet betöltő társadalmi szervezet is. (...) Az új folyóirat alapító okiratát 2002 nyarán fogadta el a közgyűlés.”³³

S. Benedek András, az egykor ugyanezen címmel sokszorosított diáklap alapító-főszerkesztője az (újra)induló folyóirat beköszöntőjében arra hívta fel a szerkesztők figyelmét, hogy „...Ma már gyászindulókat zengenek a kultúra egykori élharcosai és temetik a kárpátaljai magyar irodalmat. Valóban, ha az irodalmat csupán szépirodalomként fogjuk fel, négy-öt elfogadható teljesítményen kívül nincs mivel dicsekednünk. Ha azonban az irodalmat a humán tudományok teljességének spektrumában képzeljük el, van esélyünk. De csak Együtt, együtt.”³⁴

Nagy Zoltán Mihály főszerkesztő 2002–2008 között kialakította a kiadvány markáns arculatát, a lap köré tömörítette a vidék valamenynyí alkotóját, mert a folyóirat indulásától kezdve tisztában volt irodalmi életünk megosztottságával.

Az *Együtt* a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának irodalmi, művészeti, kulturális folyóirata. Felelős kiadója a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége. A 2002 májusától újraindított kiadvány jelenleg a kárpátaljai alkotók egyetlen fóruma. Terjedelme 100–110 oldal, 2012-től kéthavonta jelenik meg. A kiadvány összeál-

³¹ Az Együtt számainak digitalizált változata a KMMI honlapján olvasható: <http://kmmi.org.ua/konyvtar/folyoiratok/egyutt>

³² Vári Fábán László: *Az Együtt című folyóirat indulása (1966) és a Forrás nemzedéke*. In: *Együtt*, 2013/5., 48. old.

³³ Nagy Zoltán Mihály: *Együtt. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoporthoz tagjainak folyóirata*. In: Tiszta lappal. Mai magyar irodalmi lapok (Tokaji Íródtábor, 2003.). Szerkesztette: Székelyhidi Ágoston, 27. old.

³⁴ S. B. A. (S. Benedek András): *Együtt. Újra Együtt?! In: Együtt*, 2002/1., 3. old.

lítását, a szövegek gondozását a szerkesztőbizottság végzi, amelynek jelenlegi elnöke **Vári Fábián László** Kossuth-díjas költő, folklórkutató, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja. Munkáját aktívan segíti a korábbi főszerkesztő, **Nagy Zoltán Mihály** József Attila-díjas író, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja, valamint **Füzesi Magda** József Attila-díjas költő, aki szintén a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja. A szerkesztőbizottság tagjai elismert írók, költők történészek: **Csordás László**, **Marcsák Gergely**, **Zubánics László**. A kiadvány védnöke és tanácsadója mások mellett **Pomogáts Béla**, **Botlik József**.

Az *Együtt* a Kárpátalján élő és alkotó, az innen elszármazott, de szülőföldjükhöz kötődő szak- és szépírók, néprajzkutatók, helytörténészek stb. fóruma, amely nyitott az anyaországi és más elszakított országrészen alkotó írók, költők művei és a vidékünkön élő más népek, nemzetiiségek irodalma iránt is. A folyóirat szerkesztői fontos feladatnak tartják továbbra is a fiatal tehetségek felkutatását, bemutatását.³⁵ A legígéretesebb szerzőket bemutatja az *Új Vetés*, majd a *Szárnypróba* című rovatban. Eddig közel 20 új tehetséget fedezett fel, többségük azóta rendszeresen publikál a folyóiratban, egyesek már önálló kötettel is rendelkeznek. Az *Együtt* felfedezettjei: **Bakos Kiss Károly**, **Lengyel János**, **Becske József Lajos**, **Csordás László**, **Lőrincz P. Gabriella**, **Kurmai-Ráti Szilvia**, **Hájas Csilla**, **Marcsák Gergely**, **Shrek Tímea** és mások.

Az *Együtt*-találkozókon az olvasók, az alkotók, művészet- és irodalomkedvelők megosztják egymással gondolataikat, megbeszélik az előadásokat és a maguk körében továbbadják az itt szerzett tapasztalatokat. Egészében véve szellemi hozadéknak tekintjük a magas kultúra kárpátaljai fejlesztését, szellemi értékekkel történő gazdagodását.

A folyóirat egyik feladata, hogy ízelítőt nyújtson a társművészetek terméséből is az érdeklődőknek; ezt a célt szolgálják a képzőművészek alkotásai, amelyek a lapszámokat illusztrálják, valamint a megzenésített versek rovata, amelyben az egyetemes, azon belül a Kárpátalján művelt magyar költészet értékes darabjait tárják a nyilvánosság elé **Ivaskovics József** és mások megzenésítésében.

³⁵ Bertha Zoltán: *Fiatal nemzedékek a kárpátaljai magyar irodalomban*. In: *Együtt*, 2010/1., 72. old.

Az *Együtt* folyóirat az ukrán állam részéről semmilyen támogatásban nem részesül, kizárólag anyaországi pályázatokon megítélt támogatásokból tartja fenn magát, vagyis a lap hosszú távú, zavartalan megjelenésére lényegében nincs garancia, holott évek óta az egyetlen magyar nyelvű irodalmi, művészeti, kulturális folyóirat páttriánkban.

A magyarországi alapítványok támogatásának köszönhetően megjelenése kiegyensúlyozottá vált, a szerzők immár késedelem nélkül megkapják tiszteletdíjukat. Egyre nagyobb az érdeklődés az új lapszámok bemutatója iránt is. *Együtt*-bemutatók zajlottak le Ungváron a megyei könyvtárban, az Ungvári Hungarológiai Központban, a Kárpátaljai Nemzetiségek Kulturális Központjában, a Szlavisztikai Egyetem ungvári diákságának körében, a Munkácsi Tanítóképzőben, a Bereg és Ugocsa könyvesboltban stb.

A támogatásoknak köszönhetően az *Együtt* lezárult évfolyamában publikált műveik színvonalának elismeréseként a szerzők 2006 januárjától a magyar kultúra napja³⁶ alkalmából nívódíjban részesülnek.³⁷

2002-től a folyóiratban mintegy 200 szerző (költő, író, helytörténész, néprajzos, szakíró, műfordító, képzőművész stb.) munkája jelent meg, köztük magyarországi, nyugati és Kárpát-medencei (Erdély, Felvidék, Vajdaság, Mura-vidék stb.) magyar közösségek alkotóié.

A folyóirat mintegy 80 magyarulta település könyvtárába jut el. Író-olvasó találkozókön kerül bemutatásra. A szerkesztőbizottság döntése értelmében a folyóiratot nem árusítják, hanem adományként folyamatosan eljuttatják a kárpátaljai magyar intézményeknek,

³⁶ A MÉKK szervezésében Pomogáts Béla részvételével a magyar kultúra napját 1993 óta ünneplik január 22-én annak emlékére, egyben a kárpátaljai irodalmárok és képzőművészek „téli seregszemléjeként” vonult a köztudatba.

³⁷ Lásd az *Együtt-nívódíjasok* listáját. 2006-ban Bakos Kiss Károly költő, Bartha Gusztáv író, Horváth Sándor író, Penckófer János irodalomtörténész, költő, író. 2007-ben Fodor Géza költő, Lengyel János író, Kovács Gábor esszéíró. 2008-ban Czébely Lajos költő, Penckófer János író, S. Benedek András irodalomtörténész, Lengyel János történész. 2009-ben Bakos Kiss Károly műkritikus, Fodor Géza esszéíró, Becske József Lajos költő, Vári Fábán László író. 2010-ben Fodor Géza esszéíró, Füzesi Magda költő, Nagy Zoltán Mihály író. 2011-ben Csordás László műkritikus, 2012-ben Finta Éva költő, 2013-ban Lőrincz P. Gabriella költő, 2014-ben Német Anett költő, 2015-ben dr. Dupka György történész, 2016-ban Marcsák Gergely, 2017-ben Shrek Tímea, 2018-ban Kovács Eleonóra, 2019-ben Szöllősy Tibor író, 2020-ban Nagy Tamás.

könyvtáraknak, köztük az Országos Széchényi Könyvtárnak is. Újdonság, hogy a folyóirat 2002-től megjelent valamennyi számának elektronikus változata a KMMI honlapján olvasható.³⁸ Az OSZK Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis (EPA) szintén folyamatosan feltölti a folyóirat aktuális számait.³⁹

Az *Együtt* fennállásának közel 20 esztendeje alatt a tudatosan szerkesztett, az újonnan jelentkező fiatalokra fokozottabban odafigyelő, de klasszikus értékeket is megbecsülő, irodalomépítő fórummá fejlődött. A Kárpát-medencében sokan szakmai elismeréssel értékelik és becsülik az *Együtt* következetes irodalom- és művészetszervező tevékenységét.

4.) Az Együtt-írótábor

Az Együtt-írótábor (egyéb, a sajtóban előforduló címkék: Irodalmi karaván, Magyar Irodalmi Napok Kárpátalján) 2006-tól évi rendszerességgel kerül megszervezésre a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Községe és a 2008 szeptemberétől működő Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) támogatásával és az 1992 júniusában alakult Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének közreműködésével. A szervezők minden esztendőben tartalmas programmal várják az irodalmárokat Beregvidékre és Ugocsába. A Tiszabökenyből, az állandó táborhelyről irányított rendezvénysorozat több magyarlakta települést, magyarság-intézményt érint: az ungvári Dayka Gábor Középiskola és a Drugeth Gimnázium, az ungvári járási Téglási Könyvtár, az Eszenyi Bocskai Középiskola, a Nagydobronyi Református Gimnázium, a Munkácsi Tanítóképző és a Sz. István Líceum, a Nagyberegi Református Líceum, a Beregszászi Bethlen Gábor Gimnázium, a Beregszászi Járási Könyvtárhálózat, a Mezővári Középiskola, a Karácsfalvi Sztojka Sándor Líceum, a Tivadarfalui Református Líceum, a Péterfalvai Kölcsey Középiskola, a Péterfalvai Könyvtár, a Péterfalvai Képtár és helytörténeti Múzeum, a Tiszabökenyi Művelődési Ház, a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középiskola, a Nagyszőlősi Perényi Középiskola, a Nagyszőlősi Járási Könyvtárhálózat, a Viski

³⁸ Lásd a KMMI honlapján: kmmi.org.ua

³⁹ <http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=595>

Kölcsey Középiskola, a Técsői Református Líceum, a Hollósy Simon Középiskola stb. A felsorolt találkozók a magyar kultúra és az irodalom barátaival közösen színes körképet nyújtanak Kárpátalja értéktérítő, -őrző és alkotóműhelyeinek munkájáról, a szavalóversenytől a kortárs irodalomig, az író-olvasó találkozóktól a rendhagyó irodalomórákig, az ismeretterjesztéstől a szépirodalomig, a helyzetelemző irodalmi fórumtól az 56-os nemzeti ünnepi megemlékezésig, a történelmi emlékhelyek felkeresésétől ezredéves értékeink számbavételéig. Természetesen arra is marad idő, hogy egy-egy irodalmi tanácskozás keretében évről évre áttekintsék a könyv- és folyóiratkiadás aktuális problémáit, illetve a kiadványok anyaországi támogatásának mértékét, irodalmi életünk helyzetét Kárpátalján.

Az évtizedes múlttal rendelkező írótábor képes-története a KMMI honlapján⁴⁰ is olvasható és kutatható. A tábor utózőngéi a helyi sajtóban is érzékelhetők.⁴¹ Irodalmi életünk egyik legfontosabb rendezvénye forrásanyagként vidékünk irodalomtörténetének gazdagításához járulhat hozzá.

5.) A Kárpátaljai Hírmondó

Az 1989-ben megalakult, budapesti székhelyű Kárpátaljai Szövetség⁴² a Kárpátalja különböző vidékeiről Magyarországra áttelepülteket egyesíti, majdnem ezer tagot számlál. **Penckófer János** meglátása szerint „*Legszervezettebb formában a budapesti Kárpátaljai Szövetség (...) közössége erősíti ezt a Kárpátaljához kötődő, de Magyarországon*

⁴⁰ KMMI-honlap, Adattár rovat, Hírlevelek. kmmi.org.ua

⁴¹ Bodnár Diána: *IX. Irodalmi Karaván Péterfalván*. In: KárpátInfo, 2015. november 12., 5. old. Digitális változata: http://www.karpatinfo.net/hetilap/2015/info_201546.pdf

⁴² Az 1989-ben alakult Kárpátaljai Kört az 1993. március 27-i közgyűlés Kárpátaljai Szövetséggé alakította át. Első kihelyezett elnökségi ülést 1993. június 22-én Beregszászban tartotta, ahol jelen volt Csoóri Sándor költő, a Magyarok Világszövetségének elnöke is. A szövetség célja az, hogy folyamatosan tájékoztassa az ország lakosságát, a hazai és a nemzetközi szervezeteket a kárpátaljai magyarság életének eseményeiről, ébren tartsa az érdeklődést a kisebbségben élő kárpátaljai magyarság sorsa iránt. A Kárpátaljai Szövetség eddigi elnökei: *Balla Gyula, dr. Kecskés Mihály, dr. Katona Tamás, dr. Damjanovits Imre*. 2016. május 21-től a szövetség XXVIII. közgyűlésének döntése értelmében *Benza György* az elnök és *dr. Damjanovits Imre* tiszteletbeli elnök. Az új főtítkár *dr. Seremet Sándor*. Lásd bővebben a Kárpátaljai Szövetség honlapját <http://www.ksz.egálnet.hu/object.033479BE-A3E5-4149-9664-C94FF82E24B6.ivy>

szerveződő létet.”⁴³ A Szövetség létjogosultságát – honlapjának múltidéző anyagában – többek között azzal indokolják, hogy „egyrészt egzisztenciális problémák, másrészt az értelmiség gondolati, lelkiismereti szabadsághoz való ragaszkodása késztetett sokakat a szülőföld elhagyására és áttelepülésre. Ismerve a kárpátaljai körülményeket, ez érthető. 2005-ben – különösen a második generációs fiatalokkal együtt – nagyobb a kárpátaljai írók, költők, művészek száma az anyaországban, mint Kárpátalján.”⁴⁴

Az utóbbi években a szövetség fő célkitűzése és rendezvényeinek központi témája a kárpátaljai kulturális élet fejlődésének bemutatása, fórumok biztosítása az íróknak, költőknek, képzőművészeknek Magyarországon. Ennek érdekében 2005-ben elindították a *Kárpátaljai Hírmondó*⁴⁵ című önálló folyóirat kiadását, amelynek főszerkesztője 2005–2015 között **Füzesi Magda** költő, Táncsics-díjas újságíró volt, akinek irányításával a pártsemleges közéleti folyóiratban közölt írások a „ködoszlatást” szolgálták. A szerkesztőbizottság tagjai: **Pomogáts Béla**, **Dupka György**, **Szöllősy Tibor**, **Zubánics László** és **Kovács Sándor** írásaikkal, ötleteikkel, javaslataikkal alakítják a lap arculatát. A 2015-ös balatonföldvári találkozón **Füzesi Magda** leköszönt tisztségéről. Az új főszerkesztő, **Szemere Judit** a hagyományokat folytatva nagy súlyt helyez arra, hogy a megjelent írások a szövetség alapszabályához híven politikamentes álláspontot képviseljenek.

A *Kárpátaljai Hírmondó* szerzői körében felmerült a gondolat, hogy célkitűzésük megvalósításához szükséges a kárpátaljai írókat, költőket, művészeket összetartó egyesület létrehozása. Rövid idő alatt kiderült, hogy az alkotóegyesület régi hiányérzetet elégít ki a Kárpátaljáról elszármazottak körében. A Kárpátaljai Írók, Költők és

⁴³ Penckőfer János: *A stúdiók kora (előtt és után). Irodalmi-kulturális irányultságok, folyamatok, szerveződések, fórumok Kárpátalja eddigi kilencven évében*. Vázlat. In: „A magyar irodalom égtájai – sokágú síp Tokajban”. A Tokaji Írótábor tanácskozásai 2010. –Tokaji Írótábor Évkönyvek XX. Szerkesztő: Serfőző Simon. Bíbor Kiadó, 2011, 88. old.

⁴⁴ *A Kárpátaljai Szövetségről dióhéjban*. In: <http://www.ksz.egalnethu/object.974FF992-507F-410D-AFED-DA650F1C3576.ivy>

⁴⁵ Lásd a folyóirat számainak tárhelyét: <http://epa.oszk.hu/02600/02628>

Művészek Magyarországi Alkotóközössége a szövetség 2005. szeptember 9-i balatonföldvári találkozóján alakult meg⁴⁶, születésénél ott bábáskodott **Füzesi Magda** költő, **Lator László** költő, **S. Benedek András** költő, művelődéstörténész, **Katona Tamás** történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke, **Benda István** nyugdíjas újság szerkesztő, **Schober Ottó** közíró, **Papp Lászlóné** közgazdász, **Kutlán András** festőművész. **Lator László** személyében elnököt, **S. Benedek András** és **Kutlán András** személyében társelnököket választottak. Az alkotóközösség titkára **Benda István** lett. A Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége nyitott, tagja lehet bárki, aki egyetért a közösség céljaival és képzőművészeti, illetve irodalmi vagy publicisztikai alkotásainak színvonalával (képzőművészeti kiállítások, publikációk) erre feljogosítja. Azóta a KIKMMAK számos író-olvasó találkozó, csoportos és egyéni képzőművészeti kiállítás házigazdája volt, amelyek eseményeiről a *Kárpátaljai Hírmondó* részletes, képekkel illusztrált tudósításokat közölt, illetve a szerzők írásainak publikációs fórumot biztosított. Évekkel később a Kárpátaljai Írók, Költők és Művészek Magyarországi Alkotóközössége (KIKMMAK) elnevezést rövidítették: Kárpátaljai Irodalmárok, Művészek, Alkotók Közössége (KIMAK), amelynek elnöke 2016-tól **Kovács Sándor** útikönyv-író.

A különös folyóiratnak számító *Kárpátaljai Hírmondó* tíz esztendő fennállása alkalmából *Gyökérszakadás előtt* címmel, visszatekintésként és számvetésként értékelhető antológiát jelentetett meg, a negyven megjelent lapszám anyagából csemegézve. A szerkesztők **Czébely Lajos** költő egyik versének címével (ez lett a gyűjtemény címe is) üzentek haza kérdő- és felkiáltójelekkel is: „*Gyökérszakadás előtt?! Fájdalmas belegondolni, hogy megtörténhet: amit nem vitt véghez török, tatár és más horda, azt megteheti a világpolgárrá válás, a beolvadás, a nemzettudat elvesztése. Vagy mégsem? Mégsem! Kovács Vilmos kárpátaljai költő Testamentum című verse szerint’...marad itt*

⁴⁶ *Kárpátaljai Hírmondó*, 2005. 1. évfolyam, 2.szám, 4.old. Digitális változata: http://epa.oszk.hu/02600/02628/00032/pdf/EPA02628_karpataljai_hirmondo_2005_02.pdf

*még néhány bolond / vigyázzunk rájuk ott a porondon'. Antológiánk is ezért született.*⁴⁷

6.) Tehetséggondozási színterek, újabb írógenerációt indító kiadványok

Az *Együtt-összefogást* hangsúlyozó MÉKK és KMMI tehetséggondozó programokat, pályázatokat, klubot és fórumot (*Kárpátaljai Magyar Krónika, KMMI-füzetek*) szervezett a fiatal, pályakezdő alkotók részére. A Kreatív Alkotók, Művészek Klubtalálkozói (KAMK), a szakmai megbeszélések a széles nyilvánosság bevonásával zajlottak le, amelyek munkájában részt vettek az idősebb generációhoz tartozó alkotók is, de megtisztelték jelenlétükkel a rendezvényeket az irodalom, a művészet barátai, újságírók, diplomata, egyetemisták, az értelmiség prominens képviselői is.

A megrendezett programok mentorai voltak: **Vári Fábíán László, Zubánics László, Bakos Kiss Károly, Lőrincz P. Gabriella, Csordás László** és mások. Céljuk, hogy kineveljék és helyzetbe hozzák a tehetséges fiatalokat, szerzői utánpótlást biztosítsanak az *Együtt* folyóirat számára.

Igazat kell adnunk **Lengyel Tamásnak**, aki szerint „*A kárpátaljai irodalom fő 'műfaja' a gyűjteményes összeállítás.*”⁴⁸ Igen, a rendszerváltás után több gyűjteményes kiadvány megjelentetésével sikerült útnak indítani újabb generációkat.

A pályakezdő fiatalok az ezredforduló utáni első antológiája az Inter-mix Kiadónál jelent meg *Új vetés*⁴⁹ címmel, **Kovács Gábor** összeállításában.

⁴⁷ *Gyökérszakadás előtt. A Kárpátaljai Hírmondó antológiája 2005–2015.* Szerkesztette: Füzesi Magda. Kárpátaljai Szövetség, Romanika Kiadó, Budapest, 2015. Az antológia szerzői: Bakos Kiss Károly, Bartha Gusztáv, S. Benedek András, Botlik József, Czébely Gabriella, Czébely Lajos, Csanádi György, Dalmay Árpád, Debreceni Mihály, Dupka György, Elbe István, Finta Éva, Fodor István, Fuchs Andrea, Füzesi Magda, Harsányi Ferenc, Horváth Sándor, Hudák Rudolf, Katona Tamás, Kádas Kati, Kecskés Béla, Kótyuk Erzsébet, Kovács Sándor, Kovács Vilmos, Lator László, Lengyel János, Lőrincz P. Gabriella, Matl Péter, Mester Magdolna, Nagy Zoltán Mihály, Orémusz Kálmán, Pomogáts Béla, Popovics Béla, Réti János, Révay László, Schober Ottó, Skultéty Csaba, Szemere Judit, Szepesi Attila, Szöllősy Tibor, Tárczy Andor, Tuba Magdolna, Újfalussy István, Vári Fábíán László, Weinrauch Katalin, Zubánics László.

⁴⁸ Lengyel Tamás: *Tanárnök, kérem.* In: Véletlen Balett, 2002/1., 82. old.

⁴⁹ *Új vetés.* Pályakezdő fiatalok antológiája. Összeállította: Kovács Gábor. Illusztrációk: Becske

Szerzői: *Bakos Kiss Károly, Becske József Lajos, Horváth Attila, K. Roják Angéla, Lengyel János, Mester Magdolna, Roják Vince, Szilágyi Sándor, Tóth Ferenc* (vers); *Bimba Irén, Lengyel János, Pap Ildikó, Tóth Ferenc* (széppróza); *Borbély Sándor, Iván Zsuzsa, Kovács András, Kovács Gábor* (tanulmány, esszé); műfordítás: *Kudla György*.

Az *Új vetés*-csoporttal kapcsolatban *Csordás László* egyik interjújában nyíltan kimondta, hogy a 2007-ben megjelent *Új vetés* című antológia „a kárpátaljai magyar irodalom új nemzedékét ígérte”, azonban „az ígéretből végül valószínűleg azért nem lett erős nemzedéki fellépés, mert hiányzott ebből a kezdeményezésből az együtt gondolkodás, illetve az együtt haladás eszménye. Minden szerző külön-külön, egyéni kiállításban próbált meg jelen lenni az itteni irodalmi életben.”⁵⁰

Az *Új vetés* című antológia 18 pályakezdő szerzője közül többen önálló kötettel rendelkeznek: *Lengyel János*⁵¹, *Bakos Kiss Károly*⁵², *Becske József Lajos*⁵³ (az utóbbi időben elhallgatott), *Pap Ildikó*⁵⁴, *Mester Magdolna*⁵⁵, *Kovács Gábor*⁵⁶; *Kudla György*⁵⁷ műfordítása it több kiadványban, könyvben közölték.

József Lajos. *Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009*, 100 old.

⁵⁰ *Megalakult a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság*. In: <http://www.karpatalja.ma/karpatalja/kultura/megalakult-a-kovacs-vilmos-irodalmi-tarsasag/>

⁵¹ Lásd: *Kárpátaljáról jöttem*. Kisprózák. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2003; *A valóság szaga*. Kisprózák, Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2006; *Fallal az arcnak*. Történetek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2008; *Lyukkal bélelt zsebem, avagy Hogyan írjunk angolokat*. Aforizmák. Magánkiadás, Budapest, 2009; *Halott ember karácsonya*. Interjúkötet. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009; *Mitracsek úr elfuserált életének hiteles története*. Elbeszélések. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest, 2012; *Életbe töltve*. Esszék, tanulmányok, elbeszélések. Bercsényi Miklós Alapítvány, Nagykánizsa, 2013; *Arc-poeticák. Beszélgetni jó*. Interjúk. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2015.

⁵² Bakos Kiss Károly: *Legyen vers*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2007; *Része még*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2012.

⁵³ Becske József Lajos: *Indián szívek a kővön*. Versek. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2002.; *Barlangok mélyén*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2005; *Árkozott szerepben*. Versek. Ungvár–Budapest, 2007.

⁵⁴ Pap Ildikó: *Holtunkiglan*. Naplóregény Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2006; *Tálsotok*. Történelmi regény. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2008.

⁵⁵ Mester Magdolna: *Zéró – állapot*. Versek és prózák., Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2006.

⁵⁶ Kovács Gábor: *Az önvaló dicsérete*. Esszék. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2008.

⁵⁷ *Hon... Szerelem... Elmulás*. Kétnyelvű kiadvány. Dupka György, Horváth Sándor, Somos Béla versei. Válogatta és ukránra fordította: Kudla György. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2004, 108. old.

Ehhez a korosztályhoz (antológián kívüliek) sorolható a háromkötetes **Lőrincz P. Gabriella**⁵⁸ lírikus, a verset és kisprózát művelő **Kenyeres Mária**⁵⁹, **Czébel Gabriella**⁶⁰, valamint a *Véletlen Balettben* költőként induló **Brenzovics Marianna** prózaíró. Ez utóbbinak sikeres regényei (*Kilátás*, 2010, *Darabolás*, 2013, *Hasadás*, 2015) jelentek meg a budapesti Kalligram Kiadónál. Ugyancsak az *Együtt* felfedezettje **Csordás László**, akinek *A szétszóródás árnyékában* című tanulmánygyűjteményét az Intermix Kiadó 2014-ben, a *Bezárkózás vagy határátlépés?* c. tanulmányokat, esszé- és kritikák gyűjteményét a budapesti Napkút Kiadó Kft. 2020-ban adta ki.

A fiatalok harmadik antológiája szintén az Intermix Kiadónál látott napvilágot *Szárnypróba*⁶¹ címmel. Összeállította és az előszót írta **Csordás László**.

Szerzői: **Ámorth Angelika, Gazdag Vilmos, Hájás Csilla, Hélder Ingrid, Horváth (Bojcsuk) Zsanett, Kovács Eleonóra, Kurmai-Ráti Szilvia, Lengyel Wanda, Marcsák Gergely, Nagy Emese, Németi Anett, Pák Diána, Pusztai-Tárczy Beatrix**. Borítógrafika: **Fuchs Andrea**. Belső illusztrációk: **Baraté Ágnes, Imre Ádám, Juhász László, Kalitics Erika, Kárpáti P. Zoltán, Kulin Ágnes, Kutas Xenia, Lizák Alex, Lőrincz Katalin**.

A kötethez **Vári Fábián László** írt ajánlást, amelyben többek közt ezt olvashatjuk: „*Áll a fészek szélén a felcseperedett madárka, majd aláveti magát a semminek látszó ismeretlen közegbe. Ha szárnyai elég erősek, túléli, s egyúttal megtapasztalja a repülés csodáját. Ki mondhatná meg, melyik öröme nagyobb: a szárnyait próbáló madaré, vagy az őt szemmel kísérő szülőé, aki táplálta, tanítgatta, s most saját szárnyaira bízta? Épp*

⁵⁸ Lőrincz P. Gabriella: *Karcok*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009; *Fény-biány*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2012; *Szürke*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2016.

⁵⁹ Kenyeres Mária: *Szindobbanások*. Versek és novellák. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009., *Számkivetve*. A reménykedés versei, 2009. március–augusztus, Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2016

⁶⁰ Czébel Gabriella: *Holló hajam vankosán*. Versek. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009.

⁶¹ *Szárnypróba*. Pályakezdő fiatalok antológiája. Összeállította, az előszót írta: Csordás László. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2013, 88. old. Tárolt változat: <http://mek.oszk.hu/11400/11490/11490.pdf>

ilyen madárka a nyilvánosság elé először lépő poéta, de neki – már közönsége is van. Ennek egy része ünnepel, másikja szigorú szemmel bírál...”

Csordás László a bevezetőben kiemelte: „Egyáltalán nem tudhatjuk biztosan, melyik szerző lép túl az első szárnypróbálgatáson, melyik nem ragad meg soha többé tollat/billentyűzetet, nem utolsó sorban pedig: melyik marad örök pályakezdő (...), de valamennyiben benne van a továbblépés lehetősége.”⁶²

A Szárnypróbások közül eddig **Marcság Gergelynek** három munkája (1 verseskötet, egy tanulmánygyűjtemény, gyermekvers), **Kovács Eleonórának** egy tanulmány és esszégyűjteménye, **Németi Anettnek** két verseskötete, **Hájas Csillának** (*A fele komoly*, kisprózák, 2016) prózakötete, **Kurmai-Ráti Szilvia** (*Törekény szentek*, 2011) ifjúsági regénye látott napvilágot.

Az Intermix Kiadó felkérésére **Szemere Judit** összeállította a *Különjárat* című ifjúsági antológiát, amely az *Együtt Szárnypróba* című rovatában a 2013–2017 között bemutatott fiatal tollforgatók legjobb írásait tartalmazza (az antológia szerzői: **Ambrus Flóra**, **Ámorth Angelika**, **XI. Bíró Gergely**, **Csornyi Dávid**, **Hájas Csilla**, **Kopriva Nikolett**, **Kovács Eleonóra**, **Marcság Gergely**, **Németi Anett**, **Pák Diána**, **Pógyor Adrián**, **Shrek Tímea** és mások). Fentebb említett pályakezdő alkotók közül további debütkötettel rendelkezik **Csornyi Dávid** (verseskötet), **Kopriva Nikolett** (verseskötet) és **Shrek Tímea** (novellás kötet).

Összegzésként megállapítható, hogy a 90-es évek után a kárpátaljai magyar irodalomban korszakváltás történt; „*A szárnyukat bontogató fiatalabb írástudók együttes kirajzását és megmutatkozását*” **Bertha Zoltán** irodalomtörténész „*a babiloni fogsághoz hasonlítható körülmények közül történő sikeres kitörésnek*” nevezi a felpeszdlő kulturális életben. Irodalmi tevékenységüket és írásaikat értékelve szóvá teszi, hogy „*az egészséges, önazonos magyarságtudatot és a természetes nemzeti összetartozás érzetét nemhogy nem veszélyezteti, hanem inkább ár-*

⁶² Csordás László: *A szárnypróbáról*. In: Szárnypróba. Pályakezdő fiatalok antológiája. Összeállította, a szöveget gondozta és az előszót írta: Csordás László. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2013, 8-9. old.

*nyalatosan bővíti és erősíti az az esztétikai-művészi sokszínűség és bel-letrisztikai gazdagodás, amely tehát az utóbbi időben a kárpátaljai magyar irodalom minden területén oly örömdetesesen kibontakozott.*⁶³

7.) Kovács Vilmos Irodalmi Társaság: az új írógeneráció szellemi műhelye

Az *Együtt* folyóirat köré tömörült fiatal irodalmárok, akik az együtt-gondolkodást, a rendszeres műhelymunkát, a folytonosságot igényelték, **Csordás László** fiatal irodalomtörténész kezdeményezésére 2014 tavaszán megalapították a Kovács Vilmos Irodalmi Társaságot (rövidítve: KVIT). Ez a testület a kárpátaljai magyar kultúra megőrzésének, erősödésének érdekében jött létre, valamint a helyi irodalmi, művészeti élet fellendítését, régiókban működő kulturális szervezetekkel való kapcsolattartást, nemzeti értékeink ápolását és gyarapítását, vidékünk irodalmi és művészeti értékeinek megújítását, a fiatal pályakezdők kibontakozását segíti elő. Már alakulásuk előtt, 2013-ban bekapcsolódtak a vidék kulturális vérkeringésébe, irodalmi életébe. Ide sorolható az irodalmi rendezvények, programok szervezése és lebonyolítása, jelenlétük a partnerszervezetek (MÉKK, KMMI, ArtTisza stb.) által szervezett rendezvényeken.

A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság tagjai **Csordás Lászlót**, az *Együtt* olvasószerkesztőjét elnökké, **Vári Fábíán Lászlót** tiszteletbeli elnökké választották, akik azóta gazdag tematikájú műhelybeszélgetéseket, szövegelemzéseket folytatnak a pályakezdő fiatalokkal.

KVIT-tagok: **Marcsák Gergely** (alelnök, 2021 augusztusától elnök), **Shrek Tímea** (szervező titkár, 2021-től alelnök), **Kertész Dávid**, **Nagy Tamás**, **Kovács Eleonóra**, **Pák Diána**, **Szabó P. Dóra**, **Varga Nikolett**, **Gálfi Dezső**, **Ráti Emese**, **Sz. Kárpáthy Kata**. A társaságból 2017-ben kilépett **Lőrincz P. Gabriella** és **Csornyij Dávid**.

Csordás László a 2014-es Tokaji Írótáborban az *Együtt* folyóirat bemutatkozó estjén így számolt be irodalmi életünk eme rendkívüli

⁶³ Bertha Zoltán: *Sorsmetszetek*. Kortárs Kiadó, 2012, 146. old. A szerző *Fiatál nemzedékek a kárpátaljai magyar irodalomban* című tanulmánya megjelent az *Együtt* 2010/1. számában és a *Magyar Napló*ban is.

eseményéről: „2014-től ezek a fiatalok, akiket megjelentettünk a Szárnypróba rovatban, egy közösséget hoztak létre (...) Ezzel is alátámasztva a hagyomány folytonosságát, lehetőségét, illetve valamilyen újítási szándékot. Nemzedék – mint irodalomtörténeti kategória – a kárpátaljai magyar irodalomban a Forrás után még nem igazán jelentkezett. 2007-ben volt egy próbálkozás: Kovács Gábor szerkesztésében megjelent az Új vetés, a pályakezdő fiatalok antológiája, amely ugyan nemzedéki fellépéssel szeretett volna élni, de maga a narratíva sem jött létre, ugyanis semmilyen értelmező írás nem jelent meg, amely a nemzedéki létre kérdezett volna rá. Hogy az antológiában megjelenő írások mitől tartoznak eggyé, mitől többek, mint egy-egy írás külön-külön?! 2013-ban megjelent egy másik próbálkozás, a Szárnypróba, amelyben számba vettük az eddigi próbálkozásokat, azután a fiatalok körében próbáltunk meg kialakítani egy egységes narratívát, amit vagy elfogadtak, vagy tagadtak. Ez az antológia működőképesnek bizonyult minden hibájának ellenére és minden egyenetlenségének ellenére. És ezekből az alkotókból alakult meg később a KVIT...”⁶⁴

A KVIT-tagok túlnyomó többsége már diplomás (tanár, egyetemi oktató, újságíró stb.), illetve diplomaszerezés előtt álló főiskolás és egyetemista, vagy valamelyik anyaországi egyetem doktori iskolájának PhD-hallgatója.

Testületileg bekapcsolódtak a MÉKK és a KMMI által felkarolt beregsomi **Sütő Kálmán** és **Kecskés Béla**-szavalóversenybe, az elhangzott szavalatokat zsűritagként értékelik. Ott vannak a magyar kultúra napja alkalmából megrendezésre kerülő beregszászi értelmiségi fórumokon, a magyar költészet eredeti ötleteikkel megtűzdelt napján és számos más irodalmi, kulturális, képzőművészeti, közéleti jellegű megmozduláson.

Az internet, illetve a korszerű kommunikációs eszközök alapos ismeretének birtokában megannyi csapatépítő programban vesznek részt. A Net-nemzedék tehetséges képviselői ők, akik egyben saját weboldalt is működtetők, net-jegyzeteket, naplókat is író bloggerek,

⁶⁴ Lásd: Tokaji esték II. Bemutatkozik az Együtt folyóirat. Csordás László előadása. In: A Tokaji Íróklub tanácskozásai 2014, 233-234. old.

otthonosan szörföznek a „net-univerzumban.” Azonban a realitások talajához is kötődnek, például tehetséggondozó pályázatokat hirdetnek vers, próza, műfordítás és egyéb kategóriákban, pályaműveket értékelnek, helyezettek jutalmaznak.⁶⁵

Az *Együtt* továbbra is fórumot biztosít „*az újonnan jelentkező fiataloknak, akik kipróbálhatják tehetségüket, egyben a jövőt is szolgálják, és ha tízből kettő megmarad a pályán, kettő továbbra is tudja bizonyítani a tehetségét, rátermettségét, akkor azt hiszem, hogy a kárpátaljai magyar irodalom nyer ezzel az üggyel.*”⁶⁶

Összefoglaló

Tudatában vagyunk annak a felismerésnek, hogy a szlovenszkói magyar irodalom árnyékában önálló magyar irodalmi arculata ennek a régióknak nem alakult ki, bár a magyar lakosság kisebbségbe kerülésétől kezdődően beszélhetünk kárpátaljai magyar irodalmi kezdeményezésekről. A csehszlovák korszak jelentős alkotói közé tartozó **Tamás Mihály** és **Sáfáry László** műveit Magyarországon, Felvidéken és Kárpátalján is újra kiadták, alkotói tevékenységükkel tanulmányok, esszék sora foglalkozik.

A szovjet korszakban főleg két író, **Balla László** és **Kovács Vilmos** szellemi teljesítménye magaslik ki. Majd a hatvanas évek végétől egy fiatalabb nemzedék (Forrás-nemzedék, józsefattilások) tagjai alkottak figyelemre méltót.

A vidékünkön született „*valamennyi mű olyan alkotói magatartásról tanúskodik, amely egy létező nemzeti eszme (kánon) kárpátaljai részről való gazdagítását tekintette feladatának.*”⁶⁷

Balla László 1951–1989 között született munkáinak (versek, regények, elbeszélések) „*szépirodalmi értéke nincs*” és „*nem nevezhető magas színvonalúaknak*”, mivel **Penckőfer János** megállapítása sze-

⁶⁵ Lásd a KVIT-honlapot: <http://kvit.hu/kvit-tortenet/>

⁶⁶ Lásd: *Tokaji esték II. Bemutatkozik az Együtt folyóirat.* Vári Fábíán László felszólalása. In: A Tokaji Írótábor tanácskozásai 2014, 232. old.

⁶⁷ Penckőfer János: *Tettben a jellem.* A magyar irodalom sajátos kezdeményei Kárpátalján a XX. század második felében. Magyar Napló–Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, Budapest, 2003. Tárolt változat: <http://www.karpatzemle.uz.ua/>

rint „egysíkúságuk leegyszerűsített világlátást közvetített.”⁶⁸ Életművének elemzői szerint maradandó értéket képvisel a rendszerváltás után megírt és kiadott *Ikebana* című, válogatott verseket tartalmazó könyve (1994), és a *Végtelenben találkoznak* című, személyes családi életét feldolgozó regényfolyama (*Azt bünteti, kit szeret* (regény, 1990), *A Nagy Semmi* (regény, 1994), *A végtelenben találkoznak* (regény, 1994), *Borbélyműhely a Vakhoz* (regény, 1995), *Ároni áldás* (regény, 1996), *Szobor a főtéren* (novellák, regények, 2001). A szerző ezekkel a művekkel – **Penckőfer János** szerint – „mintegy elismerte túlkapásait, tévedéseit, esetleges kárt okozó tetteit.” **Balla D. Károly** 2000-ben megkerülhetetlen fontosságúnak és „vezeklésnek” tekintette a regényfolyamot, **Görömbei András** pedig 1999-ben úgy látta, hogy „amit Balla korábban kiszolgált, azt most elveti.”⁶⁹ **Balla László** életművében forrásértékű még az *Erdélyi Béla és kortársai. A kárpátaljai magyar képzőművészet három nemzedéke* című képzőművészeti monográfia (1994) is.

Az irodalomtörténészek egybehangzóan úgy vélik, a szovjet korszakban egyértelműen **Kovács Vilmos** személyesítette meg az értékfelmutatást, elsősorban *Holnap is élünk* című regényével (1965), amit halála után először Magyarországon, majd Ungváron újra kiadtak. Az 1959–1977 között született, sematizmustól mentes költeményeiből a rendszerváltás után eddig négy versválogatás (*Testamentum*, 1993; ... folytatás, 1993; *Ha rám szakad a Végtelen idő*, 1997; *Ma kiáltsatok*, 2007) látott nyomdafestéket. Egyes versei (*Verecke, Bikaháton, Korom, Testamentum* stb.) számos magyarországi és kárpátaljai reprezentatív kiadás és szavalóverseny elmaradhatatlan részei. Kovács Vilmos élete és életműve öntörvényű és önépítő, amelynek elemzéséről számos tanulmány és monográfia jelent meg, ezzel bekerült a „nemzet szellemi vérkeringésébe”. **S. Benedek András** ennek kapcsán állapította meg, hogy „a kárpátaljai magyar irodalom II. világháborút követő alkotó nemzedékeinek tagjai elismerik és folytatják Kovács Vilmos szellemi örökségét.

⁶⁸ Penckőfer János: *Magyar irodalom a szovjet korszakban: hagyomány és újratereztetés*. In: Kárpátalja 1919–2009, 335. old.

⁶⁹ Penckőfer János: *Kultúra- és irodalomszemléleti egység az 1990-es években*. In: Kárpátalja 1919–2009, 525. old.

Ezért formálhat jogot Balla D. Károly, Vári Fábián László, Füzesi Magda, Fodor Géza, Finta Éva, Nagy Zoltán Mihály, Dupka György írói teljesítménye immár az egész magyar irodalom megbecsülésére.⁷⁰

Görömbei András szintén elismerően állapította meg: „A kárpátaljai magyar irodalom előtt azzal nyílt meg a nagyívű kibontakozás lehetősége, hogy végre ez az irodalom is számot vehet az itteni magyar ember sorsával, létkérdéseivel. Nem magára vett program, hanem az alkotó ember belső parancsa szerint.”⁷¹ Ez a „belső parancs” nyilvánul meg **Vári Fábián László, Nagy Zoltán Mihály, Füzesi Magda** és mások személyiségében és munkáiban.

Tanítómesterének gondolatait megerősítve, **Eperjesi Penckőfer János** így vélekedik: „A legfontosabb érv, amely a kárpátaljainak mondható irodalom tanulmányozása mellett szól, az a nyelv közösségmegtartó erejével hozható kapcsolatba. Így ennek a régiónak szinte valamennyi műve alakítója e kultúrának. Valamennyi szellemi termék egy igen súlyos körülmények közé taszított népcsoport arra vonatkozó bizonyítéka, hogy 'az Élet él és élni akar.'”⁷²

A rendszerváltás után a kárpátaljai alkotók értékteremtő munkáját első ízben 1993-ban ismerték el. Berzsenyi-díjat kapott **Gortvay Erzsébet, Vári Fábián László, Dupka György** és **Balla D. Károly**, akik a későbbiekben más állami és szakmai kitüntetésben is részesültek.

Vidéünk írói közül eddig öten – **Balla D. Károly, Vári Fábián László** és **Nagy Zoltán Mihály, Füzesi Magda** és **Finta Éva** – József Attila-díjban részesültek, **Berniczky Éva** pedig elsőkötetesként **Déry Tibor**-díjat kapott, később **Márai-díjban** is részesült.

Az ezredforduló után **Füzesi Magda, Nagy Zoltán Mihály** és **Vári Fábián László** a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja lett. Köztük **Vári Fábián László Kossuth-díjban, Nagy Zoltán Mihály** pedig **Márai Sándor-díjban** részesült 2021 márciusában.

⁷⁰ S. Benedek András: *A tettenérhető történelem. Kárpátaljai nemzetiség- és kultúrtörténeti vázlat*. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993, 94. old.

⁷¹ Görömbei András: *A kárpátaljai magyar irodalom fő sajátosságai*. In: Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen. Debrecen, 2000.

⁷² Eperjesi Penckőfer János: *Tettben a jellem*. A magyar irodalom sajátos kezdeményei Kárpátalján a XX. század második felében. <http://www.karpat szemle.uz.ua/>

Nagy Zoltán Mihály kiváló prózai művekkel gazdagította a kárpátaljai, illetve az egyetemes magyar kultúrát és irodalmat. *A sátán fattya* (1991) című kisregénye 2000-ben Magyarországon az év regénye lett, azóta három kiadást, színpadi változatot, rádiójátékot, nagy játékfilmet is megért alkotás. **Kovács Vilmos** *Holnap is élünk* című műve után ez a kárpátaljai magyarság második sorsregénye, amelyben a szerző az egyén és a közösség szovjet-korszakbeli szenvedéstörténetét írta meg sajátos nyelvi, formai eszközökkel. Kritikusai (**Bertha Zoltán**, **Márkus Béla**, **N. Pál József** és mások) a „legjobb magyar tudatregények” sorába állítják. Lengyel Tamás szerint „*A sátán fattya olyan, valóban kárpátaljai regény, aminek az erőit mindmáig nem sikerült másnak újratерemtenie, nem véletlen a József Attila-díj.*”

Penckőfer János *Hamuther* című regénye Az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány 1999-es pályázatán kiemelt díjat nyert. A *Hamuther* előbb a Pallas-Akadémia (2000), majd a Magyar Napló kiadásában (2002) jelent meg, szintén kiérdemelve „az év regénye” megtisztelő címet. **Márkus Béla** így értékelte: „*Penckőfer János regénye, a Hamuther, amelyik mind életanyaga gazdagságában, mind előadásmenete, cselekményvezetése fordulatosságában, ügyességében, mind szerkezete megtervezésének ötletességében, mind gondolati, (nyelv)bölcséleti tartalmasságában, mind pedig stílusának igényességében olyannyira kimagaslik, hogy helyét a szűkebb haza, Kárpátalja legértékesebb szépprózái, Kovács Vilmos és Nagy Zoltán Mihály regényei mellett kereshetni.*” Balla D. Károly szerint ebben a műfajban „*az utóbbi évek legjobb kárpátaljai teljesítménye, de még ennél is több, jelentősebb, olyasmi, ami ezen a tájékon nemigen született még: pszichológiai regény.*”⁷³

Vári Fábián László költészete szintén a „nemzet szellemi vérkeringésébe” került. Ezt a költészetet **Penckőfer János** szerint jól jellemzi „*a nemzeti történelmi eseményekre való hivatkozás, a nemzet hőseinek, nagyjainak a szellemét megidéző magatartás is... Az elődökhöz és a kortársakhoz kötődő magyarság önazonosságát ez is alakítja, ám igazi távla-*

⁷³ Balla D. Károly: *Valóságpróza és látszatvalóság*. In: <https://sites.google.com/site/balladkaroly/konyvek/magyarul-beszelo-magyarok/valosagproza-es-latszatvalosag>

*tait mégis a közösségi lelkiület adja meg.*⁷⁴ **Balla D. Károly** szerint: „*Versei nemcsak hogy 'kiállták az idő próbáját', hanem a legáltalánosabb (ha tetszik: összmagyar) szempontból nézve is magas nívón reprezentálják poézisünknek azt az ágát, amelyet népi gyökerűnek és nemzeti elkötelezettségűnek szokás nevezni. E versei alapján VFL minden engedmény nélkül besorolható abba a kortársi vonulatba, amelyet Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Csoóri Sándor, Farkas Árpád, Mezey Katalin, Nagy Gáspár, Szepesi Attila, Utassy József – és folytathatnám – neve fémjelez.*”⁷⁵

Értékgyarapítónk a költészet területén **Füzesi Magda**, akinek eddig megjelent tizenkét kötetéből kiolvasható, hogy erősen kötődik a szülőföldhöz, ugyanakkor az egész emberiséghez tartozónak érzi magát, osztozik gondjaiban. A közösséghez tartozás témái mellett jelentős helyet foglalnak el lírájában az emberi lét örömeit, gondjait kifejező versek. Költészetének fő erőssége az egyszerűség és természetesség. Szenzitív, képekben gazdag lírája a népköltéssel rokon.

Fodor Géza eddig megjelent öt verseskötete alapján **Bakos Kiss Károly** úgy véli, hogy szerzőjük „*sajátos hanghordozású költeményeivel, köteteivel érdemben gazdagította az otthonunkként tisztelt kishazánk kultúráját..., a költészet titkosírásának alapos ismerője, rejtelmek tudója, gyakorlott mágus. József Attila-i értelemben is a való világ varázsainak mérnöke.*”⁷⁶

A költő **Balla D. Károlyt** megjelent kötetei alapján a gondolati, intellektuális líra művelőjeként tartják számon. Kedvenc műfajai: szonettek, a „klasszikus modern” kategóriájába sorolható intellektuális versek, haikuk és limerickek. Mindemellett eddig három, kisprózákat tartalmazó kötetet és ugyancsak három posztmodern regényt produkált.⁷⁷

⁷⁴ Penckőfer János: *Kultúra- és irodalomszemléleti egység az 1990-es években*. In: Kárpátalja 1919–2009, 529. old.

⁷⁵ Balla D. Károly: *Újraközlő irodalom?* Nagy Zoltán Mihály és Vári Fábián László új kötetéről. <http://bdk.hhrf.org/se0/vari-fabian-laszlo-kossuth-dij.php>

⁷⁶ „*A való világ varázsainak mérnöke...*” Szemelvények, versek. Összeállította: Dupka György. KMMI-Füzetek VIII., Ungvár, 2010, 4. old.

⁷⁷ Megjegyzem, Balla D. Károly az utóbbi húsz évben „kiírta magát” a kárpátaljai magyar irodalmi életből, verseivel nincs jelen a kárpátaljai kiadványokban, újra közlésüktől mereven elzárkózik. Sajnos, ezért a jelen antológiába nem vettük fel lírai alkotásait, emiatt a 2010-ben elhunyt édesapja, Balla László verseit is kihagytuk a gyűjteményből.

Az irodalomtörténészek a költő és prózaíró **Balla D. Károllyal** szemben az esszéíró **Balla D. Károlyt** részesítik előnyben, aki „ostorozó” cinikus hozzáállással elemzi a kárpátaljai magyarság társadalmi és kulturális életét, annak közszereplőit. A *Kisebbségi magyar skizofrénia* című mű megjelenésével indult el esszéírói kibontakozása. Ezt a könyvét **Görömbei András** után **Penckőfer János** is „egyenesen műfajváltó remeklésnek” látja. A debreceni irodalom-történész szerint: „Eszmei és esztétikai értelemben egyaránt a kárpátaljai magyar irodalom élvonalába helyezte” szerzőjét. A XXI. század első évtizedében könyv alakban is megjelent, a kárpátaljai magyarság problémáival foglalkozó irodalmi publicisztikái kapcsán **Lengyel Tamásnak** is az a véleménye **Balla D. Károlyról**, hogy „kiváló elemző elme, akinél én az értekező műfajt, esszéit, cikkeit, naplóját gondolom a legizgalmasabbnak.”⁷⁸

Ehhez a nemzedékhez tartozik a beregszászi származású **Finta Éva** költő, aki 1990-ben települt át Magyarországra. Sárospatakon él és alkot, a helyi főiskolán tanít, elmélyült Sáfáry-kutató. Ettől függetlenül irodalmi-kulturális életünkben, főleg **Horváth Anna** képzőművész kultuszának ápolásában aktívan részt vesz, az *Együtt* szerzői körébe tartozik. Legutóbbi 2 verseskötete is Ungváron, az Intermix Kiadónál látott napvilágot 2013-ban (*Örök partok. Versek.*, 1990-2009.) és 2018-ban (*A tékozlás genezise, versek*). **Pécsi Györgyi** szerint *Szapphó a szirten* című kötetének anyaga részben szerves folytatása eddigi költészetének, másrészt viszont annak „igen erőteljes megújulása, s egyúttal kiteljesedése”. A hagyományokat is kedvelő szerző legutóbbi kötete a görög verselési formákat keltette életre. Gyökereit, amelyek Beregszászhoz, Kárpátaljához kötik, nem szakította el, de lírájában kezdetől fogva egyetemességre törekszik.

A műkritikusok a fentebb említetteken kívül jelentős és ígéretes alkotónak tartják **Bakos Kiss Károly**, **Marcsák Gergely**, **Kopriva Nikolett** költőt, **Berniczky Éva**, **Bartha Gusztáv**, **Lengyel János** és **Shrek Tímea** prózaíróit. A fiatalabb költőgeneráció közül feljövőben van

⁷⁸ Lásd Lengyel János interjút „...Önerőből maradtam senki” címmel. In: *Halott ember karácsonya*. Interjúk. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2009, 156. oldal.
Tárolt változat: <http://mek.oszk.hu/11000/11010/11010.pdf>

Lőrincz P. Gabriella, aki többször szerepelt költeményeivel a Budapesten kiadott *Az év versei* című gyűjteményben is, akinek a negyedik verseskötete Átszállás előtt (2018) címmel Budapesten az Előretolt Helyőrség Íróakadémia kiadásában látott napvilágot. A lírikusok mezőnyéből többek között kiemelkedik a kétkötetes **Bakos Kiss Károly**, aki „*mára megkerülhetetlen a kárpátaljai magyar irodalomban.*”⁷⁹ **Marcsák Gergely**, a *Fekete-Tisza* című (2019) verseskötetével üstökösként robbant be a kortárs irodalomba, díjak halmazát söpörte be az év folyamán.

Irodalmi életünk újabb mérföldkövének könyvelhető el az Előretolt Helyőrség Íróakadémia kárpátaljai ösztöndíjasainak (**Csornyij Dávid**, **Kertész Dávid**, **Kopriva Nikolett**, **Lőrincz P. Gabriella**, **Marcsák Gergely**, **Shrek Tímea**, **Tóth Dominika**) 2018-ban megjelent közös antológiája is (*A tökéletes zártság egyetlen pillanata*, Budapest, 2018.) Az antológia szerzői közül **Shrek Tímea** 2019 elején önálló prózakötettel (*Halott föld ez*. Novellák, Budapest, 2019.) jelentkezett. Néhányuknak (**Kertész Dávid**⁸⁰, **Kopriva Nikolett**⁸¹, **Csornyij Dávid**⁸² és mások) pedig azóta verses- illetve novelláskötetük is megjelent.

A szépirodalom mellett a szakirodalmat művelők közül ismertté vált **Beregszászi Anikó**, **Csernicskó István**, **Márku Anita**, **Nagy (Ködöböcz) Natália**, **Zékány Krisztina** nyelvész. A szociográfia, táj kutatás, honismeret, néprajz és demográfia területén **Dupka György**, **Horváth Sándor**, **Czébely Lajos**, **Csatáry György**, **Ferenc Viktória**, **Kész Barnabás**, **Kész Margit**, **Kosztjó Gyula**, **Kovály Katalin**, **Molnár D. István**, **Molnár D. Erzsébet**, **Várady Natália**, **Zubánics László** jeleskedik. Az irodalomtörténet és -kritika műfájában **Gortvay Erzsébet**, **Penckófer János**, **Balla D. Károly**, újabban **Csordás László** alkotott eddig magas színvonalú tanulmányo-

⁷⁹ Csordás László előadása a fiatal írónemzedékről. In: A Tokaji Írótabor tanácskozásai, 2010, 342. old.

⁸⁰ Kertész Dávid: A keresztúri vámpír és más történetek. (Kisprózák), Előretolt Helyőrségi Íróakadémia, Budapest, 1920.

⁸¹ Kopriva Nikolett. Amire csak a fák emlékeznek. (Versek), Előretolt Helyőrségi Íróakadémia, Budapest, 1920.

⁸² Csornyij Dávid: A jelzőlámpák diktatúrája (Versek), Előretolt Helyőrségi Íróakadémia, Budapest, 1921.

kat. Jelentős a vidék magyar újságíróinak száma, akik közül többen szépírással is foglalkoznak.

A kárpátaljai magyar irodalmárok legértékesebbnek ítélt művei helyet kapnak *Az év novellái, Az év versei, Az év esszéi, a Szép versek* és más igényesen összeállított, rangos sorozatban kiadott antológiákban, amelyekben az összeállítók szerint „szerepelni nagyobb dolog, mint kötetet megjelentetni.”⁸³ Költőink és íróink az anyaországi és a Kárpát-medencei irodalmi folyóiratok megbecsült, gyakran közölt szerzői. Számon tartják őket az *Új magyar irodalmi lexikon*⁸⁴ és más fontosabb kézikönyvek szócikkai, főleg **M. Takács Lajos** megfogalmazásában.

A magyar irodalom történetéhez szervesen kapcsolódó, a határon túli magyar irodalom életéről és alkotóiról készült irodalomtörténeti dolgozatok a Kárpátalján élő írókról is áttekintést adnak. Egyes írói életutakról külön irodalomtörténeti tanulmányok, illetve kis monográfiák, életinterjú-kötetek születtek. A róluk készült irodalomtörténeti igényű összefoglalások egy része (cikkek, tanulmányok, esszék stb.) digitalizált változatban az internetre is felkerültek. A különböző egyetemek, főiskolák mellett működő doktori iskolák PhD-hallgatói disszertációkban mutatják be a vidék irodalmi, kulturális életét és a kiemelkedő alkotók tevékenységét. Ezekre az irodalom-

⁸³ Lásd: <http://www.litera.hu/hirek/a-szep-versekben-szerepelni-nagyobb-dolog-mint-kotetet-megjelenteni>

⁸⁴ *Új magyar irodalmi lexikon A-Gy.* Főszerkesztő: Péter László. Második, javított, bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.; *Új magyar irodalmi lexikon H-Ö.* Főszerkesztő: Péter László. Második, javított, bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.; *Új magyar irodalmi lexikon P-Zs.* Főszerkesztő: Péter László. Második, javított, bővített kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000. A lexikonban szereplő, önálló kötettel rendelkező kárpátaljai irodalmárok, közírók, kutatók (1918–2000): Balla (Bakó) László, Balla Teréz, Balla D. Károly, Balla Gyula, Balogh Balázs, Bellyei (Zapf) László, S. Benedek András, Csengeri Dezső, Demjén Miklós, Dupka György, Ferenczi Tihámér, Finta Éva, Fodor Géza, Fülöp Árpád, Füzesi Magda, Gortvay Erzsébet, Györke Zoltán, Horváth Gyula, Horváth Sándor, Ilku Pál, Jaczkó (Nátolyáné) Olga, Ják Sándor, Kecskés Béla, Kovács Vilmos, Kőszeghy Elemér, Kroó (Szenes) László, Lizanec, Petro Mikolajevics, Lusztig Károly, Mécs László, Megela, Ivan Petrovics, Nagy Zoltán Mihály, Osvát Erzsébet, Rácz Pál, Sáfáry László, Sándor László, Simon Menyhért, Sütő Kálmán, Szalai Borbála, Tamás Mihály, Tárcazy Andor, Váradi–Sternberg János, Vári Fábíán László, Zselicki József.

történeszekre hárul a feladat, hogy kielemezzék a több évtizedes történe-
néseket, az idő örvényében hullámzó alkotókat és műveiket.

A jelen antológia válasz Trianonra, száz év kisebbségi létben gyöke-
rezett, hetvenöt hitvalló költő és négy ismeretlen fogoly több mint há-
romszáz versét vonultatja fel Trianontól napjainkig. A különböző ér-
tékű alkotásokban „vérvonalként” jelenik meg a trianoni fájdalom, a
„felnégyelt haza”, a kisebbségi magány, a szülőföldön maradás vitatha-
tatlan érzete, olyan vallomások, amelyek a magyarságtudatot erősítik.

* * *

Az *Utószót* és a *Kötet szerzőit* vázlatosan bemutató személyi-adat-
tárat, 1992-2020 között megjelent művelődéstörténeti írásaimból,
könyv alakban kiadott munkáimból állítottam össze 2020 júniu-
sa–2021 áprilisa között, a szövegrészeket szükségszerűen az eltelt idő
új tényeivel pótoltam, egészítettem ki.

A versantológia kéziratát 2020. december végén zártam le.

A *Kötet szerzői* adattárban a kiválasztott és közölt vers megjelené-
si helyét is feltüntettem, amely nem minden esetben tükrözi a költe-
mény első megjelentetésének forrását és idejét.

Az antológiába felvett, a megjelölt témához illő alkotások döntő
többségét azokból a művekből, kiadványokból válogattam, amelyek
Kárpátalján jelentek meg. Néhány szerző esetében kivételt tettem.

Köszönöm **Füzesi Magda** József-Attila díjas költőnek, az MMA
Irodalmi Tagozata rendes tagjának a kézirat lektorálását, legfőbb segí-
tő közreműködését.

Dupka György

A KÖTET SZERZŐI

BAGU László (Beregszász, 1970. máj. 24.): költő, szerkesztő. Bátyúban, majd az ungvári egyetemen tanult. Szerkesztette a Kárpátaljai Szemlét, a *Pán-síp* irodalmi és kulturális folyóiratot. Fő műfaja a vers. Az *Együtt* irodalmi folyóiratban is bemutatkozott. 1999 júniusától Budapesten él és alkot. 1998–2005 között a Budapesten indított *Véletlen Balett* című irodalmi és kulturális folyóirat alapító-szerkesztője volt. Ennek megszűnése után többek között a Tinta Könyvkiadó szerkesztője. Megjelent verseskötetei: *Halálcsináló* (1998); *Az argentin típusú családok lemezárllása* (2001). *Elismerések: KÁRMIN*-díj (Kárpátaljai Magyar Irodalmi Nívódíj, 1996). (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Hatodik Síp*, 1994/Ősz; *Hatodik Síp*, 1998/1-8; *Kárpátalja*, 2001/06/22; <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-hirek/a-nap-verse-bagu-laszlo-feltes/>; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/a-nap-verse-bagu-laszlo-madarkabatban/>

BAKOS KISS Károly (Beregújfalu, 1977. máj. 9.) költő, kritikus. Az érrettségi megszerzése után különböző alkalmi munkákat vállalt. Egy ideig az ELTE történelem szakos hallgatója volt. 2005-ben debütált az *Együtt*-ben, azóta a lap szerzői köréhez tartozik. Több antológia társszerzője. Megjelent verseskötetei: *Legyen vers* (2007), *Része még* (2012). *Elis-*

merések, díjak: az *Együtt* című folyóirat Nívódíja (2006, 2009), *Móricz Zsigmond Ősztöndíj* (2013). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018)

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Együtt*, 2006/1; *Együtt*, 2009/2; *Együtt*, 2009/2; *Együtt*, 2012/6.

BALLA Gyula (Eszeny, 1948. dec. 8. – Budapest-Eszeny, 2000. jún. 10.): költő, irodalom- és művelődéstörténész, könyvtáros, az OSZK kutatója. Csapon érettségizett 1966-ban. Egyetemi tanulmányait az UAE magyar nyelv és irodalom szakon kezdte, majd négy szemeszter után Budapesten, az ELTE bölcsészkarán folytatta. Itt szerzett 1973-ban magyar szakos tanári diplomát. 1970-ben Budapesten telepedett le. Alapító tagja a Forrás Stúdióknak, szerzője volt a kéziratos *Együtt* című folyóiratnak. Bekövetkezett haláláig az OSZK Magyarságkutató Központjában dolgozott. Költőként indult, újra közölt versei: *Vergődő szél*. A kárpátaljai magyar irodalom antológiája 1953–1988, Kárpátaljai Minerva 1988, Verecke. Kárpátaljai magyar költők a XX. századból, (2003). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Vergődő szél*, 1990.

BALLA Teréz (Nagypalád, 1951. dec. 25.) költő, pedagógus, regionális néprajzkutató. Tiszapéterfalván érettségizett. Az UAE magyar nyelv és iroda-

lom szakon tanult. 1978-tól a Nagyberegi Középiskola magyar nyelv és irodalom szakos tanára. 1968 óta publikál. Alapító tagja a Forrás Stúdiónak. Eddig két verseskötete jelent meg. *Igy jöttem* (1985), *A hallgatás oszlopai* (1995). A 90-es évek végén áttelepült Magyarországra, jelenleg Miskolc környékén él. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Vergődő szél*, 1990; B. T.: *A hallgatás oszlopai*, 1995; *Hatodik Síp*, 1997/1-27.

BALOGH Balázs (Beregsom, 1941. okt. 4. – Pécs, 2012. ápr. 27.): költő, újságíró. A középiskolát 1958-ban Mezőkaszonyban végezte el. 1967-ben történelemtanári diplomát szerzett az ungvári egyetemen. Nyugdíjba vonulása előtt a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársa, a belpolitikai rovat vezetője. 1972-ben a József Attila Irodalmi Stúdió, majd 1988-ban a József Attila Alkotóköröség alapító tagja. Kárpátalján három verseskötete jelent meg: *Kaláris* (1974); *Csillagzene* (1974); *Üzenet* (1989). 1990 végén áttelepült Magyarországra, Pécsen hunyt el 71 éves korában. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: B.B.: *Csillagzene*, 1974; B.B.: *Üzenet*, 1989.

BALOGH Miklós (Királyháza, 1934. dec. 6. – Nagykálló, 2007.): költő, újságíró. Vasutas családban született.

1952-ben Királyházán érettségizett, 1954-ben elvégezte az ungvári Tanítóképző Főiskola matematika-fizika tagozatát, majd 1966-ban a Lucki Pedagógiai Főiskola matematika szakon is oklevelet szerzett. 1965-től a *Vörös Zászló* (később *Beregi Hírlap*) című beregszászi lap ipari rovatának vezetője. 1966-tól 1975-ig irányította a lapon belül működő irodalmi stúdió munkáját. Kárpátalján két verseskötete jelent meg: *A mindenség tenyerén* (1980); *Tojástánc* (1995). Nyugdíjba vonulása után áttelepült Magyarországra. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Vergődő szél*, 1990.

BALOG Sándor, *Id.* (Nagydobrony, 1899. dec. 31. – Beregszász, 1958. nov. 3.): költő, szerkesztő, néptanító. Sárospatakon szerzett néptanítói diplomát, majd Szernyén tanított, ahol a *Gyöngykaláris* mozgalom kárpátaljai elindítója, majd a *Magyar Gazda* című lap főszerkesztője. 1947-ben a sztálinisták őt is letartóztatták. A Gulág-rabságból 1955-ben szabadult, nem sokkal később 59 éves korában meghalt. A lágerben írt verseit könyv alakban is kiadták: *Lágerből lágerbe* (1993). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: „Uram... segíts haza minket...!” 2014; *Istenhez fohászkodva...*, 1992.

BARTHA Gusztáv (Mezővári, 1963. szept. 19.): költő, író. 1980-ban a Mezővári Középiskolában érettségi-

zett, 1988-ban egyik alapító tagja volt a József Attila Alkotóközösségnek. Vári Fábián László tanítványa. *Elismerések, díjak*: a Hatodik Síp Toll-díja (1995), Együtt-nívódíj (2006), a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa (2013). Nyolc kötete jelent meg, ebből a *Kékben, feketében* (2005) című kötetben költőként is bemutatkozott. A Magyar Írószövetség tagja, az Együtt folyóirat aktív szerzője. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: Vergődő szél, 1990; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/bartha-gusztav-napora-2/>; <https://karpatalja.ma/tag/bartha-gusztav/>; Együtt, 2003/4; Együtt, 2007/2.

BÁRTFAY István (Ungvár, 1902. márc. 18. – Ungvár, 1990.): ügyvéd, költő. A 20-as években fogalmazta meg első verseit, bekapcsolódott az ungvári irodalmi életbe. Több lap munkatársa volt. 1945 után megfélemlítették, a fióknak írt. Balla László, a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztője Bártfay verseinek közlését kategorikusan megtagadta. Halála után lánya, Bánátné Bártfay Éva révén váltak ismertté versei. Az *Együtt* 1916. 5. számában a szovjetrendszert bíráló, az 1956-os magyar felkelést és forradalmat éltető verseiből Dupka György válogatásában egy ciklus jelent meg. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: Együtt, 2016/5.

BECSKE (József) Lajos (Visk, 1965. márc. 18.): költő, grafikus. A viski magyar középiskolában tanult, majd elvégezte az Ungvári Iparművészeti Szak középiskolát. Alkalmi munkákból él, szabadidejét versírással és rajzolással tölti. 2002-től publikált az *Együtt* folyóiratban, verseit Nagy Zoltán Mihály író mutatta be. Eddig három verseskötete jelent meg: *Indián szívek a kövön* (2002), *Barlangok mélyén* (2005), *Átkozott szerepben* (2007). *Elismerések, díjak*: Együtt-nívódíj (2009). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: Együtt, 2003./4; Együtt, 2006/1; Együtt, 2007/4.

BENEDEK András, S. Stumpf (S. Benedek András), családi néven *Stumpf B. A. dr.* (Munkács, 1947. febr. 1. – 2009. szept. 8.): PhD, költő, művelődés- és irodalomtörténész, kritikus. A beregszászi Kossuth Lajos Középiskola elvégzése után 1965-ben felvételt nyert az UÁE-re, az akkoriban alakult magyartanári szakra. 1966–1967 között az *Együtt* című irodalmi gépiratos folyóirat alapító-szerkesztője. 1967-től a Forrás Stúdió egyik szellemi irányítója. 1969-től a Kárpáti Könyvkiadó szerkesztője. A szovjetrendszert bíráló tevékenysége miatt a Kárpáti Kiadóban megszűnt az állása. 1976-ban települt át Budapestre. Hosszabb ideig az Országos Idegennyelvű Könyvtár Nemzetiségi Osztályának vezetője volt. *Elismerések, díjak*: Mórícz Zsigmond ösztöndíj (1979), Arany János-díj (2007), Együtt-nívódíj (2008). Hét önálló munkája jelent meg, ebből

kettő verseskötet: *Régi versek* (1995), *Itthonatlanul* (2006). (Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990; S. B. A.: *Régi versek*, 2004; *Együtt*, 2002/1; *Együtt*, 2006/3; *Együtt*, 2008/3.

BENKŐ György (Beregszász, 1947. okt. 31. – Beregszász, 2020. dec. 1.): festőművész, grafikus, költő, oktató, illusztrátor. Elvégezte az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolát. Alkalmi munkákból élt. Tagja volt a Révész Imre Társaságnak. Költőként, illusztrátorként is bemutatkozott a *Hatodik Síp*, a *Pánsíp*, az *Együtt* c. folyóiratokban. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Hatodik Síp*, 1992/1-7; *Hatodik Síp*, 1998/Ősz.

BRENZOVICS Marianna dr. (Beregszász, 1972. okt. 5. – Zápszony, 2017. nov. 15.) PhD, esztéta, költő, író, főiskolai tanár. Az UAE magyar nyelv és irodalom és a budapesti ELTE BTK esztétika szakon szerzett oklevelet. Doktori disszertációját 2003-ban védte meg az ELTE-n, esztétika szakterületen. 1998 óta jelentek meg versei, prózái, tanulmányait közölték többek között a *Kalligram*, az *Élet és Irodalom*, a *Műút*, a *Tiszatáj*, a *Véletlen Balett*, az *Együtt*, az *Acta Beregsasiensis*, a *Prae*, a *Beszélő*, a *Parnasszus*, az *Alföld*, a *Csillagszálló*, a *kulter.hu* folyóiratok, online portálok.

Budapesti tanulmányai befejeztével hazaköltözött. Haláláig a beregszászi főiskolában tanított. Három prózakötelet jelent meg *Kilátás* (2010), *Darabolás* (2013); *Hasadás* (2015). (Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: [http://www.kalligramoz.eu/Kalligram/Mufajok/Vers/\(offset\)/120/\(sort\)/author](http://www.kalligramoz.eu/Kalligram/Mufajok/Vers/(offset)/120/(sort)/author)

CZÉBELY Gabriella (Beregszász, 1974): költő. Czébely Lajos író lánya. A helyi Kossuth Lajos Középiskolában érettségizett. 1992-től Magyarországon él és alkot. Versei megjelentek a *Partium*, az *Együtt* és az *Arkád* folyóiratokban. Kárpátalján egy verseskötete jelent meg: *Holló hajam vánkósán* (2009). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Együtt*, 2008/1; *Együtt*, 2013/2; *Együtt*, 2013/2.

CZÉBELY Lajos (Visk, 1951. okt. 29.): költő, helytörténész, pedagógus, népzénész. Czébely Gabriella apja. 1968-tól az UAE bölcsészkarának magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója. 1973-ban diplomázott. Ungváron tagja lett a *Forrás Stúdió*nak, 1994 nyaráig a Gáti Középiskola magyar nyelv és irodalomtanára, a helyi Kovács Vilmos Kör alapítója tagja, 1994-től nyugdíjba vonulásáig a Viski Kölcey Ferenc Középiskolában tanít. Verseinek a *Hatodik Síp*, a *Pánsíp*, majd az *Együtt* című fo-

lyóirat adott helyet. *Elismerések, díjak: Hatodik Síp* Toll-díj (1994), *Együtt-nívódíj* (2007), a *Köztársaság Elnökének Diszoklevele Éremmel* (2011), *Fodó Sándor-díj* (2016). Öt kötet szerzője, közülük kettő verseskötet: *Évszakok ösvényein* (1996); *Fehérbe fogyó láng* (2013). (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: Hatodik Síp, 1994/Ősz-35; CZ. L.: Fehérbe fogyó láng, 2013; Együtt, 2005/4; Együtt, 2007/1.

CSÉKA György (Beregszász, 1972. szept. 12.): költő, kritikus, esztéta, fotográfus. Szülővárosában szerzett érettségit. 1989 és 1994 között elvégezte az UAE magyar nyelv és irodalom szakot. 1994-től 1999-ig az ELTE BTK esztétika szakon esztétika előadói képzést nyert. 2000–2003-ban ugyanezen szak doktori iskolájában tanult. 2010-től az ELTE Egyetemi Könyvtár digitalizálási projekt- és raktári csoportvezetője. 1998 tavaszán a *Véletlen Balett* című irodalmi lap egyik alapítója, 1998–1999 között szerkesztője. Verseket 1992-től ír és publikál. Kárpátalján egy verseskötete jelent meg: *klondájk: egymillió fallikus csillogás* (1994). *Elismerések, díjak: Kárpátaljai Magyar Irodalmi Nívódíj* (KÁRMINDíj, 1999), Pro Universitate Emlékérem, bronz fokozat (ELTE, 2010). (KMMI, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: Hatodik Síp, 1998/1-19; <https://karpatalja.ma/mozaiak/a-nap-verse/a-nap-verse-cseka-gyorgy-hosszu-ido/>;

<https://karpatalja.ma/mozaiak/a-nap-verse/a-nap-verse-cseka-gyorgy-por/>

CSORDÁS László (Eszeny, 1988. ápr. 19.): kritikus, irodalomtörténész, szerkesztő, a beregszászi főiskola oktatója. A helyi középiskola elvégzése után az UNE magyar nyelv és irodalom szakon 2010-ben szerzett MA-típusú diplomát. Elvégezte a Debreceni Egyetem Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Doktori Iskoláját, 2021 őszén készül megvédeni PhD-disszertációját. A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság elnöke 2021 augusztusáig, az *Együtt* című folyóirat olvasószerkesztője, 2021-től a kritikai rovat vezetője. 2009 óta verseket is ír, publikál. Két tanulmánykötet szerzője: *A szétszóródás árnyékában* (Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2014); *Bezárkózás vagy határátlépés?* (Napkút Kiadó, Budapest, 2020). *Díjak, ösztöndíjak: Együtt-nívódíj* (2011), Magyar Állami PhD-ösztöndíj (2011–2016, megsejtésakkal), Campus Hungary féléves részképzés ösztöndíj (2013), Schöpflin Aladár alkotói ösztöndíj (2014), NKA alkotói támogatás (2017). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: Együtt, 2010/3; Együtt, 2012/4.

CSORNYI Dávid (Beregszász, 1991. dec. 30.): költő, történész, doktorandusz. A beregszászi főiskola történelem szakon szerzett diplomát. 1915–2017 között a KVVIT tagja. Az *Együtt*-ben 2016-ban mutatkozott be verseivel. Az Előretolt Helyőrség Író-

akadémia hallgatója. Verseskötete: *A jelzőlámpák diktatúrája*, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2021. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Együtt*, 2015/5; *Együtt*, 2016/6; *Együtt*, 2017/5; *Együtt*, 2019/6.

DEMJÉN Ferenc (Beregszász, 1911. júl. 22. – Királyhelmece, 1995): újságíró, költő, író. Beregszászon a helyi gimnáziumnak csak öt osztályát végezhetette el, mivel szülei nem rendelkeztek csehszlovák állampolgársággal. 1935-től a Pozsonyban kiadott *Magyar Újságnak* lesz a tudósítója. 1937-ig a Beregszászi Irodalmi és Műpártoló Egyesület titkára. 1937 után haláláig Királyhelmeceen élt. Nyugdíjba vonulásáig a helyi drogériákban dolgozott. Beregszászban két verseskötete jelent meg: *Versék* (1933), *Hegyek alján* (1935). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: D. F.: *Versék*, 1933; D. F.: *Hegyek alján*, 1935.

DEMJÉN Miklós (Eszeny, 1951. aug. 26.): költő, alkalmi munkás. Parasztcsaládban született. Általános iskolába szülőfalujában járt, majd a Csapi 2. Sz. Középiskolában tanult. Az UAE magyar nyelv és irodalom szakára járt levelező tagozaton, de tanulmányait nem fejezte be. 1969-től publikál. A rendszerváltás után Magyarországon, Sényőn telepedett le. Ungváron egy verseskötete jelent meg: *Hív a távol* (1982). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet*

jeles személyiségei, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990.

DUPKA György (Tiszabökény, 1952. ápr. 11.): költő, író, PhD, történész, kiadói főszerkesztő. 1979-ben Ungváron szerzett magyar szakos bölcsészdiplomát. 2008 őszén az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán kulturális mediátor szakos másoddiplomát kapott. 2014. szeptember 19-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetem történelemtudományok doktori iskolájában megvédte doktori (PhD) disszertációját a legmagasabb minősítéssel. Nevéhez fűződik a *Kárpátaljai Magyar Könyvek* sorozat (1992) beindítása és gondozása, amely 2020-ban a 300. kötetnél tartott. 2002-től az *Együtt* című irodalmi, művészeti és kulturális folyóirat alapítója, felelős kiadója. A kárpátaljai magyarság múltjával és jelenével kapcsolatosan több mint 20 könyve, számos tanulmánya jelent meg eddig. *Fontosabb elismerések, díjak:* Berzsenyi-díj (1993); Julianus-díj (2009), Gulág arany emlékérem (2017), Magyar Érdemkereszt Lovagkeresztje (2017), Magyar Kultúra Lovagja (2018), MMA Életút-díj 2020. Két verseskötete jelent meg: *Ikarusz éneke* (1979); *Tavasza születtem* (1990). Válogatott versek: *Vallomás* (2002), *Szilaj lettem* (2012). (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990; D. GY.: *Tavasza születtem*, 1990; <http://credo.def.hu/lemezek/ezhatahon/ezhatahon.htm>

FEDÁK László (Ungvár, 1911. szept. 15. – Ungvár, 1991. okt. 20.): egykori labdarúgó, edző, sportújságíró, sport- és helytörténész, Gulág-rab, lágerversek szerzője. Fedák László ragyogó sportkarrierjét 1946-ban a sztálini rezsim félbeszakította: 1948-ban 25 éves javítómunkára ítélték, büntetését Kolimán, az oroszországi Magadan térségében kialakított különleges táborban kellett letöltenie. 1956 márciusában szabadult, A kolimai rabsága aról volt nevezetes, hogy magyarul fejben írt lágerverseket. A rendszerváltás idején engedélyezte a lágerversek lejegyzését, amelyből több ciklus jelent meg az Évgyűrűk (1989), a *Küzdőtér* (Szeged, JATE, 1988. 2. sz. 45., 106. o.), a *Kortárs* (1989. 7. sz. 117. o.), az *Istenhez fohászkodva...* (1992) és más kiadványokban. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Istenhez fohászkodva...*, 1992.

FERENCZI Tihamér (Badaló, 1941. nov. 24.): költő. A középiskolát szülőfalujában fejezte be 1966-ban. Szembetegsége miatt rokkantállományban van. 1965 óta publikál. Eddig hét verseskötete jelent meg. *Szívem volt már minden* (1979); *Férfiidő* (1990); *Vízjel* (2000); *A csenden túl* (2004); *Tölgyből gerincet* (2011); *A magány templomában* (2014). *Elismerések:* a Magyar Írószövetség elnökének elismerését kifejező oklevél (2001). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Vergődő szél*, 1990; *Hatodik Síp*, 1994/Nyár; *Hatodik Síp*, 1998/Tél; *Hatodik Síp*, 1998/Tavas; *Együtt*, 2005/4.

FINTA Éva (Beregszász, 1954. jan. 1.): József Attila-díjas költő, író, drámaíró, irodalomtörténész. Az UÁE magyar nyelv és irodalom szakon 1978-ban szerzett diplomát. 1971-től publikál. 1972–1988 között a *Kárpáti Igaz Szó* mellett működő *József Attila Irodalmi Stúdió*, 1988-tól 1990-ig a *József Attila Alkotóközösség* aktív tagja. Drávai Gizella neves pedagógus tanítványi köréhez tartozott. Horváth Anna szobrász hatására képzőművészettel is foglalkozik. 1990-től Sárospatakon él és alkot. A Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskola Karának Nyelvi-Irodalmi Tanszékén tanársegéd és Sáfáry-kutató. A Magyar Írószövetség tagja. Eddig mintegy 10 verseskötete jelent meg: *Vállalkozás az örömr* (1979), *Idő – korongon* (1987), *A lét dicsérete* (1991), *Párház* (1993) *Földközelen* (1993), *Vissza a vízöntőbe* (2007), *Szapphó a szirten* (2010), *Örök partok* (2013), *A tékozlás genezise* (2018). *Elismerések, díjak:* 1992-ben az MHB Művészeti Alapítvány ösztöndíjasa, Együtt-nívódíj (2012), József Attila-díj 2019. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Vergődő szél*, 1990; *Hatodik Síp*, 1990/4-2; *Hatodik Síp*, 1992/2–3-33; *Hatodik Síp*, 1993/Tél-35; *Együtt*, 2015/1; *Együtt*, 2017/2; *Együtt*, 2019/4; *Együtt*, 2020/1; *Együtt*, 2020/4.

FODOR Géza (Dercen, 1950. okt. 6.): költő, esszéíró. 1970-ben felvételizett az UÁE magyar nyelv és irodalom szakára. 1972-ben a Forrás Stúdióban kifejtett irodalmi és politikai tevékenysége miatt kizárták az egyetemről, be kellett vonulnia a szovjet hadseregbe sorkatonai szolgálatra. 1973-tól két évig tényleges katonai szolgálatot teljesít. Leszerelése után, 1976 őszétől folytatja egyetemi tanulmányait. Ungvár és Munkács környéki magyar tannyelvű iskolákban tanít. 1988-ban egyik alapító tagja a *József Attila Alkotóközösségnek*. 1992-től a Magyar Írószövetség és a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának tagja. 1967 óta publikál. Megjelent verseskötetei: *Széltűkör* (1987); *Erdőn, mezőn gyertyák* (1992); *Fenyvesek árnyékában* (1997); *Hamvazó hold a jávoron* (2006); *Angyalok kezéből kihulló tájon* (Válogatott versek) (2011), *„A való világ varázseinak mérnöke...”* (2010). *Elismerések*: a Magyar Írószövetség Elnökének elismerését kifejező oklevél (2000); A Magyar Művészetért Díj Kuratóriuma és a Herendi Porcelángyár Manufaktúra díja (2002). Együtt-nívódíj (2007, 2009, 2010). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990; *Nézz töretlen homlokomra*, 1994; *Hatodik Síp*, 1989/*Próbaszám-11*; *Hatodik Síp*, 1998/*Nyár*; *Együtt*, 2006/4; *Együtt*, 2008/3; *Együtt*, 2010/2; *Együtt*, 2020/2.

FORGON Pál, dr. (Szernye, 1913. jan. 7. – Nyíregyháza, 2004. máj. 31.): református püspök, napló- és versíró,

Gulág-túlélő. Középfokú tanulmányai után elvégezte a Losonci Református Teológiai Szemináriumot. Több településen lelkész és vallásoktató. Szovjetellenesség vádjával 1951-ben Visken tartóztatták le, Omszk-környéki munkatáborba hurcolták. 1956. május 22-én szabadult. 1965-től Beregszászban folytatta lelkészi szolgálatát. 1978. január 12-én püspökké választották. *Ott voltam, ahol a legszebb virágok nyílnak* címmel megírta négy és fél éves fogsága történetét. *Ábeltől Antipásig* címmel verses biblia-magyarázatokat is írt. Nyugdíjas éveit 91. évében bekövetkezett haláláig Nyíregyházán töltötte. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: F. P.: *Ábeltől Antipásig*, 1994.

FÜLÖP Árpád (Nyárádszentbenedek, 1863. márc. 9. – Ungvár, 1953. jan. 29.): költő, tanulmány- és színműíró, gimnáziumi tanár. A kolozsvári egyetemen magyar-latin szakos tanári képesítést szerzett. Pályázati úton jutott álláshoz az állami fennhatóságú Ungvári Drugeth Gimnáziumban, e városban talált otthonra. Ungváron lelt évei alatt közel húsz nagyobb munkát írt, ezekből hét könyv alakban is megjelent. 1930–1931 között főszerkesztője az ungvári *Színházi Élet* című kiadványnak. Részt vállalt a Gyöngyösi Irodalmi Társaság újjászervezésében. A második világháborús események után életműve méltatlanul feledésbe merült. 90 évesen, 1953-ban távozott az élők sorából, sírja az ungvári Kálvária temető-

ben van. (*Magyar életrajzi lexikon, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei: Kisebbségi ének a beregi rónán,*
1992.

FÜZESI Magda (Nagybereg, 1952. máj. 3.): József Attila-díjas költő, újságíró, műfordító, néprajzkutató, a Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja (2005). Az UAE magyar nyelv és irodalom szakon 1981-ben szerzett diplomát. Érettségi után hat évig a beregszászi járási nyomdában dolgozott, 1975-től 2005-ig, nyugdíjba vonulásáig a beregszászi járási újság munkatársa volt. 1991-től a *Beregi Hírlap* levelezési rovatának vezetője, 1989-től a lap magyar kiadásának felelős szerkesztője, 1996–1998 között főszerkesztője. 1967-től publikál. 1969–1971 között a Forrás Stúdió tagja. 1972–1988 között a *Kárpáti Igaz Szó* mellett működő József Attila Irodalmi Stúdió, 1988-tól 1990-ig a József Attila Alkotóközösség aktív tagja. 1990 októberétől a Magyar Írószövetség rendkívüli, 1992 márciusától rendes tagja. 2005-ben áttelepült Magyarországra. 2005-től a *Kárpátaljai Hírmondó* főszerkesztője. 2013-ban a MÉKK tiszteletbeli elnökévé választották. *Elismerései: A Hatodik Síp* Toll-díja (1996); A Magyar Írószövetség Elnökének elismerését kifejező oklevél (2001); Táncsics Mihály-díj (2003); Együtt-nívódíj (2010), József Attila-díj (2019). Megjelent verseskötetei: *Gyöngyvirágok*, 1977; *Egy em-*

ber a tömegből, 1983; *Útban hazafelé*, 1984; *Biztató*, 1992; *Mosolykérő*. Gyermekversek, 1995; *Táj gesztenyékkel*, 1998; *A bohóc dala*, 2003; *Ketten kabátban*. Gyermekversek, 2003; *Szöttes pirossal, feketével* (Versek magyarul és ukránul. Petrovtsij Ivan válogatása), 2007; *Mérsékelt égöv*, 2007; *A mutatványos monológja*, 2012; *Kagylóének*, 2012; *Kapunyitogató*. Gyermekversek, 2015; *Ima mindenkor*. Válogatott versek. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei: Vergődő szél*, 1990; *Hatodik Síp*, 1989/*Próbaszám-16*; *Hatodik Síp*, 1994/*Tél-11*; *F. M.: A mutatványos monológja*, 2012; *Együtt*, 2005/4; *Együtt*, 2014/2; *Együtt*, 2019/1; *Együtt*, 2020/5.

GAÁL Sándor (Kisdobrony, 1924 – Orsa, 1945?): lágerbe hurcolt kisdobronyi fiatalember, aki a 189. sz. GUP-VI lágerben odahalt. A *Hó szállong az Orsa felett* című lágerben írt vers szerzője. Versét egyik lágerértársa, földije, K. Úr Sándor jegyezte le és hazamentette. („*Uram... Segíts haza minket...!*” 2014).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei: Istenhez fohászkodva...*, 1992.

GYÖRGY Ferenc (Tügy, 1893 – Budapest, 1980): költő, újságíró, lapszerkesztő. Még gyerek volt, mikor kereskedő apja Tiszaújlakra költözött a Szabolcs vármegyei faluból. Az elemit itt, a gimnáziumot Beregszászon végezte el, ahol verselni kezdett. Tanulmá-

nyait a kassai kereskedelmi iskolában, majd a bécsi kereskedelmi akadémián folytatta. Több lap munkatársa, szerkesztője. Versei, novellái, színdarabjai, tanulmányai a két világháború között a kárpátaljai kiadványokban is megjelentek. A második világháborút Angliában vészelte át. Ezt követően Budapestre költözött, ahol haláláig különböző lapoknál és kiadóknál jelentek meg írásai, illetve műfordításai. Megjelent verseskötetei: *Napisten ölné*, 1922; *Címtelen levél*, 1932. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** GY. F.: *Napisten ölné*, 1922; GY. F.: *Címtelen levél*, 1932.

GYÖRKE Zoltán (Tiszaágtelek, 1939. szept. 15.): költő, író, pedagógus, újságíró. A Nagydobronyi Középiskolát 1958-ban fejezte be, majd a munkácsi tanítóképző magyar tagozatán képezte magát. 1968-ban az ungvári egyetem történelem szakon szerzett diplomát. 1966-tól a *Kárpáti Igaz Szó* című lapnál dolgozott, ahol a kulturális rovatot is vezette. 1968 őszén áttelepült Magyarországra. A hatvanas évek elejétől rendszeresen publikált a kárpátaljai magyar nyelvű kiadványokban. Több verses- és prózakötet szerzője. Kárpátalján *Homokszemek* című, 1968-ban megjelent verseskötetének Kovács Vilmos volt a szerkesztője. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** *Vergődő szél*, 1990; *Hatodik Síp*, 1993/Nyár-34.

GYÖRY Dezső (Rimaszombat, 1900. márc. 8. – Budapest, 1974. febr. 1.): költő, író, publicista. A felvidéki alkotó munkássága a 40-es években Kárpátaljához kötődik, amikor Pozsonyból 1940 őszén áttelepült Beregszászra. A Szovjetunióhoz csatolt Kárpátalján még egy ideig részt vállalt a magyar lapok elindításában, Kárpátalja művelődési életének megszervezésében. 1949-től haláláig (1974) Budapesten élt és publikált. *Elismerések:* Három ízben (1956, 1958, 1970) tüntették ki József Attila-díjjal. Több kötet szerzője. Válogatott versei: *Emberi hang* (1970). (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** *Kisebbségi ének a beregi rónán*, 1992.

HOLOZSI Károly (Bene, 1926 – Szolyva, 1945): diákköltő. Az 1944/45. iskolai évben lett volna a Beregszászi Magyar Gimnázium nyolcadikos tanulója. Ehelyett sokadmagával három napos munkára elhurcolták, ahonnan többé nem tért vissza. 1944 karácsonyáról a szolyvai haláltáborban verset írt és ezt egy túlélő fogolytársa hazamenekítette. Itt közölt versét a kárpátaljai templomokban himnuszként énekelték. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** „Uram... segíts haza minket...!” 2014.

HORVÁTH Gyula (Csetfalva, 1948. febr. 20. – Mezőkaszony, 2005. ápr. 8.): költő, pedagógus. 1971-ben az UAE magyar nyelv és irodalom szakon

szerezett tanári diplomát. Ezt követően Csetfalván, majd a Mezőkaszonyi Középiskolában magyar nyelvet és irodalmat tanít. Verseit a 60-as években közlik a helyi magyar nyelvű kiadványok. A József Attila Irodalmi Stúdió egyik alapító tagja. Megjelent verseskötete: *Pólusok*, 1979. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:* Vergődő szél, 1990; Sugaras uta-
kon, 1986.

HORVÁTH Sándor (Beregszász, 1957. szept. 16.): költő, író, újságíró, a *Kárpáti Igaz Szó* megbízott főszerkesztője. Az UAE magyar nyelv és irodalom szakon 1980-ban diplomázott. 1991-től (két év kihagyással) a *Kárpáti Igaz Szó* főmunkatársa. 1972 óta publikál. Tagja a József Attila Irodalmi Stúdiónak, a József Attila Alkotóközösségnek, a Magyar Írószövetségnek, az Ukrán Írószövetség kárpátaljai tagozatának és más szakmai szervezeteknek. Az 1980-as évektől kezdve már novellákat, verseket, szociográfiákat ír. *Elismerések, díjak:* a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közösségének Nívódíja (1997); a Magyar Írószövetség elnökének elismerését kifejező oklevél (2001); a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnökének elismerését kifejező oklevél (2000) stb. A kárpátaljai megyei tanács és a megyei közigazgatási hivatal több oklevéllel tüntette ki és ismerte el újságírói tevékenységét. Megjelent önálló verseskötetei: *Itt és most*, 1981; *Távolságok*, 1993; *Kishaza*, 1995; *Jelentés a mélyből*. Vá-

logatott írások. Intermix, 2019. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:* Vergődő szél, 1990; H. S.: Jelen-
tés a mélyből. Válogatott írások, 2019;
[http://credo.def.hu/lemezek/ezhatahon/
ezhatahon.htm](http://credo.def.hu/lemezek/ezhatahon/ezhatahon.htm))

HORVÁTH Simon (Bene, 1899 – Bene, 1972): lágerversék, verses levelek szerzője, földműves. Kétszer járta meg a sztálini lágereket. Először 1944. november 18-án együtt hurcolták el fiával, Horváth Lászlóval a szolvyai gyűjtőlágerbe. Nem sokkal szabadulása után, 1949 áprilisában újra letartóztatták, 25 évre ítélték. 1955-ben szabadult. Jövőbelátó volt, megjósolta a szovjet birodalom összeomlását, de ezt nem érthette meg, 73 éves korában belehalt a lágerben szerzett betegségekbe. A verses leveleket 1954–1955-ben Herszonban és Krivoj Rogban írta ceruzával két iskolai füzetbe, melyek sokáig a családi iratok között pihentek. 2002-ben fia, Horváth László sajtó alá rendezte azokat. A verses levelek saját írásaival együtt közös gyűjteményben jelentek meg 2004-ben *Sötét ég alatt* címmel az Intermix Kiadó gondozásában. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:* H. S.: *Sötét ég alatt, Láger-ver-
sek*, 2004.

HUSZTI Béla (Beregszász, 1895. febr. 16. – Kígyós, 1968. okt. 15.): református lelkész, Gulág-rab, lágerversék

szerzője. Baráti Körös lelkészek perében ítélték Gulág-rabságra. 1949. március 25-én tartóztatták le Kígyóson, 54 éves korában. Büntetése 25 évi javító-nevelő munkatábor. Az E-951 jelzéssel ellátott lelképásztor a szibériai Tajsetben töltött el több mint 7 évet. Rabságából 1956 júniusában szabadult. 1956 szeptemberétől 1968 októberéig Kígyóson református lelkész. Huszti Béla tiszteletére emléktáblát állítottak a település templomának falán. 1991-ben rehabilitálták. Lágerírásai a munkatáborokban keletkeztek, magyar rabtársainak írt túlélésről szóló verseket, így erősítve lelkükben a hitet és a reményt. Huszti Béla hagyatékát fia bocsátotta Horváth Sándor rendelkezésére, amelynek feldolgozását magára vállalta. Az antológiában közölt írást a *Kárpátalja* 1991 augusztusi számában adta közre. („Uram... segíts haza minket...!”, 2014).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** *Istenhez fohászkodva...*, 1992.

IMRE Sándor (Técső, 1953. okt. 5.): költő, idegenvezető. Az UNE magyar nyelv és irodalom szakon szerzett diplomát. Főleg az utazási irodák idegenvezetője. 1974-től publikál. Tagja volt a Jurij Hojda Irodalmi Stúdiónak, a József Attila Irodalmi Stúdiónak, a József Attila Alkotóközösségnek. 1989-ben áttelepült Magyarországra, Budapesten él. Megjelent verseskötetei: *Menetrend nélkül*, 1980; *Változatlan*, 1992. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** *Vergődő szél*, 1990.

JACZKÓ Olga, Nátolyáné Jaczkó Olga, Jaczkó Olga N. (Tarna, 1895. jan. 20. – Nagykovács, 1970. nov. 4.): író, költő. Ungváron végezte polgári iskolai tanulmányait. Görögkatolikus pap felesége volt Kárpátalján. Második férje Gömöri Jenő Tamás író, szerkesztő. 1918-tól jelentek meg versei, novellái, amelyekben a verhovinai falvak világát eleveníti meg. Verseit a *Nyugat* is közölte. Első elbeszéléskötete *Csendes mederben* címmel 1925-ben jelent meg Ungváron. 1945-től haláláig Budapesten élt. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** *Kisebbségi ének a beregi rónán*, 1992; <http://www.szozat.org/index.php/lira/tartalom>)

JÁK Sándor, Jakubovics (Pesterzsébet, 1898 – Budapest, 1980): költő, író, újságíró. Gyerekkorában került Tiszaiújakra, ahol elvégezte az elemi iskolát, majd Beregszászra, ahol özvegyen maradt édesanyja trafikot vezetett. 1922-től 1938-ig a polgári radikális *Beregi Újság* szerkesztője. 1938-ban megjelent *Neked írom* című verseskötete. 1944-ben zsidó származása miatt feleségével együtt németországi koncentrációs táborba hurcolták, szerencsésen túlélte. A tragikus időszakot *Emberek a máglyán* című dokumentumregényében örökítette meg. 1980 októberében bekövetkezett haláláig Budapesten élt. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

**Az antológiában közölt versek forrás-
helyei:** J. S.: *Neked írom, é. n.*

JUHÁSZ Gyula (Szeged, 1883. ápr. 4. – Szeged, 1937. ápr. 6.) magyar költő. A 20. század első felében Magyarország egyik legelismertebb költője, József Attila előtt a magyarság sorsának egyik legjelentősebb magyar lírai kifejezője. A Kárpátalján megfordult Juhasz Gyula *Trianon* című verse ismertté vált vidékünkön is, legutóbb 2020. június 5-én 46 kárpátaljai magyar tanintézmény közel ötven diákjának előadásában hangzott el a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány szervezésében, amelyről videómontázs is készült (<http://genius-ja.uz.ua/juhasz-gyula-trianon-videomontazs.html>). Pencsófer János irodalomtörténetész elemzése (<https://karpataljalap.net/2019/11/01/juhasz-gyula-verecke-tajan>) szerint „a kárpátaljai versszerető olvasó fülének pedig szerfelett kedves mind Verecke, mind pedig a Kárpátok emlegetése. Különös-képp, hogy a kárpátaljai Kovács Vilmos Verecke című költeménye szintén hasonló gondolatokat fogalmaz meg, mikor így néz szembe tájjal, történelemmel és sorsal: „Ez hát a hon, ez irdatlan hegyek köze szorult katlan” (Wikipédia).

Az antológiában közölt versek forrása helyei: trianon.hu; https://mek.oszk.hu/00700/00709/html/vers_p-z.htm

KECSKÉS Béla (Beregsom, 1941. aug. 7. – Beregsom, 1997. jan. 22.) költő, pedagógus. Az ÚÁE történelem szakon szerez diplomát, a továbbiakban pedagógusként tevékenykedik. Sütő Kálmán beregsomi parasztköltő hatására középiskolás korában kezd verselni. 1958-tól jelennek meg írásai. Könyv alakban kiadott versei: *Izzó paraszak* (1963); *Pat-*

tog a rozsda (1992); *Bogárbál*. Gyermekversek (1994). (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrása helyei: *Vergődő szél*, 1990; K. B.: „Hogya ti is ragyogjatok”, 2011.

KISS László (Debrecen, 1904 – Budapest, 1976): újságíró, költő. Ungváron nőtt fel, itt járt iskolába. Dr. Mazuch Ede ungvári gimnáziumi tanár jóvoltából elsajátította a középiskola anyagát, majd az ungvári Új Közlöny munkatársa lett. 1934-ben Nádas Józseffel új hetilapot indítottak *Kárpátalja* címmel. Kiss Lászlót a tiszaujlaki születésű György Ferenc lírikus és újságíró indította el költői útján. A háború után Budapesten telepedett le és a Móra Ferenc Kiadó munkatársaként nyugdíjazták. Megjelent verseskötetei: *Minden az élet*, 1928; *A nagy párbaj*, 1933; *Nincs megállás*, 1941; *Magányos csillag*, 1944. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrása helyei: K. L.: *A nagy párbaj*, 1933; K. L.: *Nincs megállás*, 1941; *Kisebbségi ének a beregi rónán*, 1992.

KOPRIVA Nikolett (Kisvárdai/Munkács, 1996): költő, grafikus. Kopriva Attila képzőművész lánya. A munkácsi alapiskola elvégzése után a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát. Versei, novellái 2015-től jelennek meg nyomtatásban. Az *Együtt* szerzői köréhez tartozik. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia hallgatója.

Verseskötete: *Amire csak a fák emlékeznek*, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Együtt*, 2017/4; *Együtt*, 2018/5; *Együtt*, 2020/1.

KOVÁCS Vilmos (Gát, 1927. jún. 5. – Budapest, 1977. nov. 13.): költő, író, szerkesztő. Tanulmányait Beregszászban kezdte, 1945-ben Munkácson fejezte be a polgári iskolát, felsőkereskedelmi érettségit tett. 1952–1957-ben a Csernovici-Lvovi Pénzügyi Közgazdasági Főiskolában képezi magát. 1958-tól az ungvári Kárpáti Kiadó magyar osztályának lektora, főlektora, osztályvezetője. Támogatta az *Együtt* című gépiratos folyóirat beindítását, az ungvári Forrás Stúdió (1967–1971) fiataljait. Tevékeny részt vállalt a kárpátaljai magyarság polgárjogi mozgálmaiban. 1971-ben sorozatos támadások érik, állásából önként távozik. Életének utolsó esztendeit a tudományos kutatómunkának szentelte. 1977-ben áttelepült Budapestre, ahol alig három héttel később, ötvenévesen rákban meghalt. Négy verseskötete, egy regénye jelent meg. *Vallani kell!* 1959; *Lázás a Föld*, 1962; *Veszennyaja burja*, versek (oroszul), Moszkva, 1963; *Holnap is élünk*, regény, 1965; *Csillagfénynél*, 1968. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990; K. V.: *Vallani kell*, 1957; K. V.: *Tavaszi viharok*, 1959; K. V.: *Lázás a föld*, 1962; K. V.:

Csillagfénynél, 1968; K. V.: *Ma kiáltatok*, 2007; *Ha rám szakad az idő*, 1997; *Együtt*, 2007/4.

KÖSZEGHY Elemér (Fertősalmás, 1960. jún. 22.): költő, újságíró, szerkesztő, kisebbségi politikus. 2003–2019 között a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztője. Pedagógus diplomát szerzett a Munkácsi Tanítóképzőben, illetve az UAE francia nyelv és irodalom szakon. 1985-től a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársa. 2003 tavaszán a lapalapítók kinevezték a *Kárpáti Igaz Szó* főszerkesztőjévé. Elnöke a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetségének. Tagja a Magyar Írószövetségnek. 1978 óta publikál. Megjelent verseskötetei: *Teremtő titkok*, 1983–1984; *Változom*, 1990; *Egy kis csodát*, 1993. 2019 végétől Kanadában él. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrás-helyei: *Vergődő szél*, 1990; K. E.: *Egy kis csodát*, 1993.

KRÜZSELYI Erzsébet, *Viski Böske* (Máramarossziget, 1875. márc. 21. – Szatmárhegy, 1953. okt. 15.): költőnő. A viski KrüzseLYi Bálint és Pellády Erzsébet leánya. A család Sárospatakon élt, amikor a nyolcéves kislány hallóidegeinek bénulása következtében teljesen megsüketült. Látása is korán meggyöngyült, úgyhogy a külvilágot csak „örök csenddel kódón át” érzékeltte. 1889-ben visszaköltöztek Máramarosszigetre. Édesapja irányította tanulmányait, az ő hatására kezdett írni. Költeményeit, tárcáit, elbeszéléseit a *Máramaros*

Híradó, a *Máramarosi Lapok*, a *Bereg* és az *Ugocsa* közölte. 1897-ben jelent meg első verseskötete. Egyes írásait *Viski Böske* néven jegyezte. Művei: *Versek*, 1897; *Ujabb versek*, 1902; *Örök csendben*, 1907; *Csendország dalai*, 1913; *Hangtalan lírán*, 1924; *Örök csennel ködön át*, 1928. (Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: <http://www.szozat.org/index.php/lira/tartalom/682-kruzselyi-erzsebet-erdo-sors>; <http://www.szozat.org/index.php/ertekeink/tartalommutato/20382-kruzselyi-erzsebet-fatyolos-hangtalansag>

LATOR László (Tiszasásvár, 1927. nov. 19.): Kossuth-díjas költő, műfordító, esszéíró. A Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja. Felesége Pór Judit műfordító volt. Beregszászban járt gimnáziumba, a háborúvesztés után Makón érettségizett. Egy ideig Eötvös-kollégista volt. 1951-ben magyar-német szakos diplomát szerzett a budapesti egyetemen. 1955-től az Európa Kiadó lektora, majd főszerkesztője. A Kárpátaljai Kör elnöke. 1992-ben a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia alapító tagja, 1998-tól ügyvezető elnöke. Korai verseit beregszászi gimnazista korában írta és jelentette meg. Kapcsolatban áll a kárpátaljai írókkal, illetve az *Együtt* szerkesztőbizottságának tagjaival. Írásait közölték a *Hatodik Síp*, *Pán-síp*, *Együtt* című kárpátaljai folyóiratok is. Válogatott versei: *Összes versei* 1946-1996, 1997; *Lator László versei és versfordításai*, 1999; *Az egyetlen lehetőség -*

Válogatott versek (2007). (Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/LATOR/lator00001a_kv.html

LENGYEL Tamás (Nagyszőlős, 1971. jún. 29.): költő, prózaíró, műfordító, kritikus, szinkron dramaturg. Az UÁE magyar nyelv és irodalom szakon szerzett bölcsész és tanári diplomát. 1993-tól 1995-ig az *Ungvári Rádió és Televízió Magyar Adásainak* szerkesztőjeként dolgozott. 1995-ben Budapestre települt. Ebben az évben felvételt nyert a Budapesti ELTE Tanárképző Főiskolai Karára, ahol 1998-ban angol szakos tanári végzettségre tett szert. Áttelepődése óta szabadúszóként nyelvtanári, újságírói, fordítói, lektori munkák révén tartja fenn magát és családját. A Budapesten bejegyzett *Véletlen Balett* című irodalmi folyóirat (1999–2005) társalapítója és a *Véletlen Balett Alapítvány* (2000–2015) elnöke. 1990-től jelennek meg versei. Kapcsolatban áll a kárpátaljai alkotókkal, verseivel az *Együtt* című folyóiratban is szerepelt. Megjelent verseskötetei: *S. K. arabeus*, 1998; *Tamás evangéliuma*, 2004; *Lump úr & Co.* 2008. Díjai: Kárpátaljai Magyar Irodalmi Nívódíj (2000); Móricz Zsigmond ösztöndíj; Keresztury Dezső-jutalom (2005). (Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-birek/a-nap-verse-lengyel-ta>

mas-hallasproba/; <https://karpatalja.ma/kultura/kulturalis-birek/a-nap-verse-lengyel-tamas-egyszer-majd/>; Véletlen Balett, 2002/1.

LŐRINCZ P. Gabriella (Beregszász, 1982. márc. 23.): költő, irodalomszervező, 2019-től a Magyar Írószövetség elnökségi tagja. 1999-ben a Beregszászi Mikes Kelemen Középiskolában és a Kossuth Lajos Középiskolában fejezte be tanulmányait. Első verseit a helyi *Szivárvány* c. hetilap jelentette meg. 2008-ban debütált az *Együtt* című irodalmi folyóiratban, azóta több orgánumban közölte verseit. 2014 óta a Magyar Írószövetség tagja, majd elnökségi tagja. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet tehetséggondozási programjának koordinátora. Budapesten az Orbán János Dénes költő nevével fémjelzett Kárpát-medencei Tehetséggondozó Non-profit Kft (KMTG) által működtetett Előretolt Helyőrség Íróakadémia oktatója. *Elismerései, díjai*: Együtt-nívódíj (2013). 2011-ben a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága díszoklevelében részesült. 2018-ban az Irodalmi Jelen folyóirat Költészeti díjban részesíti. 2020-ban Térey János Alkotói ösztöndíjas. 2019-től Nógrád megyében, Szandán él családjával. Megjelent verseskötetei: *Karcok*, 2009, *Fényhiány*, 2012, *Szürke*, 2016, *Átszállás előtt*, 2018. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Fényhiány*, 2012; *Együtt*, 2017/4; *Együtt*, 2018/2.; <https://irodalmijelen.hu/2020-dec-14-0206/hi->

don-tul-magyarok-laknak; <https://helyorseg.ma/rovat/vers/lorincz-p-gabriella-resz>

MARCSÁK Gergely (Kincsesberek, 1990. febr. 23.) doktorandusz, irodalomtörténész, író, költő, zeneszerző, énekes. Shrek Tímea író férje. A Debreceni Egyetem Irodalom és Kultúratudományok Doktori Iskolájának abszolvált PhD-hallgatója. A középiskola befejezése után az UNE-n magyar nyelv és irodalom szakos tanári diplomát szerzett, majd az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Magyar Tannyelvű Középiskola szervezőpedagógusaként helyezkedett el. Első versei 2010-ben jelentek meg az *Együtt* irodalmi folyóiratban, amelynek 2020-tól munkatársa, 2021-től olvasószervezője. A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság alelnöke, a Magyar PEN Club tagja. Budapesten az Előretolt Helyőrség Íróakadémia hallgatója. Megjelent kötetei: *Pottó-panzió* (gyerekvers, Orpheusz Kiadó, 2019); *Fekete-Tisza*, 2019. A könyv elnyerte az MMA 2019-es Könyv Nívódíját; *Súlyos hagyomány* (előadások, cikkek, recenziók, Intermix Kiadó, 2020) (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Együtt*, 2015/1; *Együtt*, 2016/4; *Együtt*, 2018/1; *Együtt*, 2018/3; *Együtt*, 2018/4; *Együtt*, 2020/5.

MESTER Magdolna (Beregszász, 1973. december 14.): költő, könyvtáros. Füzesi Magda költő lánya. Gyermekéveit Nagyberegen és Beregszászban töltötte. 1991-ben érettségizett a Beregszászi

Kossuth Lajos Középiskolában. 1992-ben felvették a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolára, ahol művelődésszervező-magyar szakos diplomát szerzett. Jelenleg Sülysápon él. Az Országos Széchényi Könyvtár Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtárában dolgozik könyvtárosként. Első írásai 1987-től a beregszászi járási, illetve a kárpátaljai megyei lapokban láttak napvilágot. A *Razzia* című antológia (Galéria Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993) hét kisprózáját közölte. Társ szerzője az Új vetés (2007) ifjúsági antológiának. Megjelentek írásai a *Tiszavirág*, a *Pánsíp*, az *Együtt*, a *Napút*, illetve a *Magyar Napló* című folyóiratokban is. Megjelent verseskötete: *Zéró-állapot*, 2006. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrása:
belyei: M. M.: Zéró-állapot, 2006.

MÉCS László (Hernádszentistván, 1895. jan. 17. – Pannonhalma, 1978. nov. 9.): költő, recitátor, szerkesztő, premontrai szerzetes. Ungváron már 1920-ban nagykaposi premontrai rendi plébánosként tűnik fel. Megjelenése nemcsak a szlovenszkoí, hanem a ruszinszkoí kisebbségi magyarság kulturális életében is erősen érezhető. A magyar nyelvterületeken nagy figyelmet kelt *Hajnali haragszó* című első verseskötete (1923), amelyet Rác Pál rendezett sajtó alá és az ungvári Földesi Gyula helyi nyomdájában készült. Költészetére Budapest is felfigyel, így szakad el Mécs László Kárpátaljától, Ungvártól és Szlovenszkontól. Az ungvári Gyöngyösi Irodalmi Társasággal (1939. november. 4-től rendes tagja) azonban mindvégig

fenntartotta a kapcsolatot, irányította tevékenységét. További kötetei Budapesten látnak napvilágot. 1953-ban koholt vádak alapján letartóztatták, 1956-ban rehabilitálták. Nyugdíjas papként élt Pannonhalmán 1978-ban bekövetkezett haláláig. Több válogatott verseskötete is megjelent. *Válogatott költeményei*, 1934; *Megdicsőülés*, 1935; *Összes versei*, 1941; *Válogatott költeményei*, 1953; *A kirándulás elmaradt*, 1958; *Vadócba rózsát oltok*, 1993. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrása:
belyei: M. L.: Hajnali haragszó, 1922; Kárpátalja, 2020/12/20.

NAGY Jenő (Feketepatak, 1924. dec. 29. – Ungvár, 2004. jan. 8.) naplóíró, pedagógus, Gupvi-túlélő. A feketepataki elemi és a nagyszőlősi polgári iskolaévek után 1944-ben fejezte be a Debreceni Mezőgazdasági Szakiskolát. Az államfordulat után elhurcolták három évre malenkij robotra, szerencsésen túlélte a sztálini lágereket. 1947-től 1950-ig a Huszti Tanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1960-ban fejezte be filológiai tanulmányait az UÁE-n. Pedagógusi pályára lépett. A Nagyszőlősi 3. Sz. Középiskolában húsz éven keresztül, nyugdíjba vonulásáig magyar nyelvet és irodalmat tanított. 1988-tól jelentek meg írásai, könyv alakban: *Megaláztatásban* című lágernaplója (1992). Több lágerversét, lágerből írt levelét tartalmazza az *Istenhez fohászkodva... 1944, Szolyva (Verses levelek, imák a sztálini lágerekből, szemelvények a hozzátartozók visszaemlékezéseiből)* című 1994-ben

megjelent antológia. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei: Istenhez fohászkodva..., 1992.*

NAGY Tamás (Beregszász, 1996. okt. 10.) költő, a beregszászi főiskola oktatója. Tanulmányait 2002-ben kezdte a Beregszászi 3. Számú Zrínyi Ilona Középiskolában. 2013-ban érettségizett, majd ugyanebben az évben felvételt nyert a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol nyelv és irodalom szakára. A KVVIT tagja. Az *Együtt*-ben jelentek meg először a versei. 2020-ban *Együtt*-nívódíjban részesült. (KVVIT).

*Az antológiában közölt versek forrás-
helyei: Együtt, 2016/2; Együtt, 2018/6;
Együtt, 2020/6.*

NAGY Zoltán Mihály, Nagy Zoltán (Nagyuzsaly, 1949. ápr. 8.): József Attila- és Márai Sándor-díjas költő, író, szerkesztő, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. 1974-ben érettségizett Mezőkaszonban. Alkalmi munkákból élt. 1989-ben a *Hatodik Síp* című lap olvasószerkesztője. 1992 januárjától a Miskolcon megjelenő *Kárpátalja* című közéleti és kulturális lap munkatársa, 1993 óta szerkesztője, a Galéria Kiadó, illetve a *Pánsíp* munkatársa. 2002 és 2009 között az újraindított *Együtt* című irodalmi, művészeti, kulturális folyóirat főszerkesztője, 2004-től az ungvári Intermix Kiadó szerkesztője. 1982-től tagja a József Attila Stúdióknak, a József Attila Alkotóközösségnek. 1992-től a Magyar Írószövetség tagja. Változatos, gazdag költői eszköztárral

alkot, prózája szenvedélyes, történeti és szociális indíttatású. *A sátán fattya* című kisregényéből nagyjáték film is készült. Csonkapapiban él és alkot. Megjelent verseskötetei: *Dolgok ígézetében*, 1983; *Pírban, perben*, 1990; *A sátán fattya* (regény, Budapest–Ungvár, 1991, 2000, 2003); *Tölgyek alkonya* (regény, Budapest–Beregszász, 1996, 2007); *Az idő súlya alatt* (elbeszélések, 2001); *Páros befutó* (kisregény, 2002); *Új csillagon* (versek, Ungvár–Budapest, 2003); *A teremtés legnehezebb napja: A sátán fattya trilógia 3. része* (regény, Ungvár–Budapest, 2004, 2006); *Messze még az alkonyat: versesregény-variáció*. (Ungvár–Budapest, 2008); *Fogyó fényben: a Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia második része* (Ungvár–Budapest, 2010); *„Hogy ti is ragyogjatok”*. Kecskés Béla (1941–1997) emlékére; összeáll. Nagy Zoltán Mihály; KMMI, Ungvár, 2011 (*KMMI-füzetek*); *„Kettős pálya bolygó vándora”*. Sütő Kálmán (1910–1997) emlékére; összeáll. Nagy Zoltán Mihály; KMMI, Ungvár, 2011 (*KMMI-füzetek*); *A sátán fattya. Regény*; Magyar Napló, Bp., 2012; *Túl a fényeken. A Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia harmadik része*; Intermix, Ungvár–Bp., 2012 (*Kárpátaljai magyar könyvek*); *Az árnyék völgye. Novellák*; Intermix, Ungvár–Bp., 2013 (*Kárpátaljai magyar könyvek*); *Ünnep Szodomában. Regény*; Intermix, Ungvár–Bp., 2014 (*Kárpátaljai magyar könyvek*); *Fogott figurák. Válogatott és új novellák*; Magyar Napló–Fokusz Egyesület, Bp., 2015; *A sátán fattya. Regény*; Intermix, Ungvár–Bp., 2019 (*Kárpát-*

aljai magyar könyvek); (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek források helyei: Vergődő szél, 1990; Sors, megírva, 1993; Töredék hazácska, 1994; Hatodik Síp, 1998/Ősz.

NÉMETI Anett (Palló, 1985. febr. 6.): költő. Tanulmányait 1992-ben kezdte a Pallói Elemi Iskolában. 1996-ban a Sislóci Dobó István Középiskola diákja lett, és itt érettségizett 2002-ben. 2002–2008 között Budapesten tanult és dolgozott. 2008-ban Németországba költözött, jelenleg is ott él a családjával. Kárpátalján 2012-től az *Együtt*-ben jelennek meg versei. *Elismerés:* Együtt-nívódíj (2015). Megjelent kötetei: *A lét öltései*. Gyermekversek, 2012; *Csiszolatlanul*, 2013. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, 2018).

Az antológiában közölt versek források helyei: *Együtt*, 2014/4; *Együtt*, 2014/4; *Együtt*, 2014/4; *Együtt*, 2015/4; *Együtt*, 2016/3; *Együtt*, 2019/2.

PENCKÓFER János, egy kötet erejéig felvette a nagyapja nevét: *Eperjesi Penckófer János* (Nagyszőlős, 1959. jan. 2.): PhD, irodalomtörténész, költő, író, szerkesztő, főiskolai tanár. Az UAE magyar nyelv és irodalom szakon szerzett diplomát. Mintegy évtizeden keresztül az Új Mandátum Kiadó beregszászi kirendeltsége és a *Hatodik Síp* című folyóirat szerkesztője. Alapító tagja a József Artila Alkotóközösségnek. Tagja a Magyar Írószövetségnek. A 90-es évek elejétől szerepel verseivel,

prózai írásaival, tanulmányaival kárpátaljai és magyarországi rangos kiadványokban, antológiákban. Az MTA köztestületi tagja. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, az *Acta Academiae Beregsasiensis* tudományos folyóirat egyik szerkesztője. A *Kárpátalja* c. hetilap *Versajánló* rovatának vezetője. Az *Együtt* c. folyóirat szerzői köréhez tartozik. *Elismerések, díjak:* A *Hatodik Síp* című folyóirat Toll-díja (1992); Kárpátaljai Magyar Irodalmi Nívódíj (KÁRMIN-díj) (1996, 2001); az Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány 1999-es regénypályázatának megosztott első díja; a Magyar Írószövetség elnökének díszoklevele (2001); az *Együtt* című folyóirat Nívódíja (2006, 2008). Megjelent fontosabb kötetei: *mert*, 1993; *Marad a part, a víz...*, 1997; *Hamuther*, 2002; *Tettben a jellem. A magyar irodalom sajátos kezdeményei Kárpátalján a XX. század második felében* (Eperjesi Penckófer János név alatt), Magyar Napló Kiadó, 2003; *Boldogasszony tenyere. Sétamintha érc- és cimbalomhangzatban huszonegy számozott helymegjelöléssel*, 2005; *Az üvegharang*. Tanulmányok, esszék, kritikák. Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest, 2020. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Hatodik Síp*, 1993/Nyár-26; *Hatodik Síp*, 1996/Tél-16; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/a-nap-verse-penckofer-janos-cz-az-elso/>; *Együtt*, 2004/4; *Együtt*, 2004/3; *Együtt*, 2006/1; *Együtt*, 2006/4; *Együtt*, 2006/6.

PÓCS István (Ungvár/Bátfa, 1974. júl. 5.): költő, publicista, fotós, szociológus. A Sislóci Dobó István Középiskola elvégzése után 1991-től Budapesten folytatta tanulmányait. Először a *Pán-síp* magazinban jelentek meg írásai. A fiatal kárpátaljai alkotók *Razzia* (Ungvár, 1993) című antológiájának összeállítója, társszerzője. Az egyetem elvégzése után Magyarországon telepedett le. 1998-tól a *Véletlen Balett című folyóirat szerkesztője, amelyben írásai is megjelentek*. A folyóirat 2005 őszén megszűnt. 1995-ben jelent meg Álarcosbál című verseskötete. (*KMMI, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Razzia*, 1993; *Töredék bazácska*, 1994.

PRERAU Margit (Királyhelmec, 1909 – 1945?) költő, újságíró. Középiskolai tanulmányait szülőhelyén végezte. A harmincas évektől a *Magyar Nap* és más lapok munkatársa. Fábry Zoltán figyelt fel alkotásaira. Kassán jelent meg 1931-ben első verseskötete *Kiáltás* címmel. A második, *Minden pária nevében*, 1938-ban látott napvilágot Ungváron. A II. világháború idején a zsidóüldözések elől emigrációba menekült, 1945 után az Amerikai Egyesült Államokban élt. Elhalálozásának éve ismeretlen. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Új magyar líra 1919-1937*; *P. M.: Minden pária nevében*, 1938.

REICHARD Piroska (Beregszász, 1884. szept. 26. – Budapest, 1943. jan. 1.): költő, műfordító, irodalomtörténész, pedagógus. Módos zsidó családban született, apja Beregszászban a nagytrafik bérloje és az egyik gőzmalom vezetője volt. Alapiskoláit Beregszászban, középiskoláit Miskolcon, az egyetemet Budapesten végezte. Később egy fővárosi leánygimnáziumban tanított. Versei és tanulmányai a *Nyugatban* jelentek meg. Doktori értekezését *Telamon históriájáról* írta (1909). Verseiben a magányos női sorsot énekelte meg. Megjelent verseskötetei: *Az életen kívül*, 1911; *Őszi üdvözet*, 1922; *A változó napokkal*, 1936. *A Szentírás Babits Mihály költeményeiben*; Franklin Ny., Budapest, 1943; *Telamon históriája*; szerk., előszó Eszenyi Miklós; Magyar Kulturális, Közösségi és Turisztikai Egyesület, Miskolc, 2016. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00640/20576.htm>; <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00478/14732.htm>)

ROSNER Árpád (Munkács, 1910. aug. 31. – London, 1999): adójogász, költő. Édesapja, Rosner Móric ruha-kereskedő-szabó volt. Érettségi bizonyítványát szülővárosában kapta meg 1928-ban. Ezt követően a Munkácsi Kereskedelmi Akadémián, majd Prágában a Kereskedelmi Főiskolán tanult tovább. 1932–1934 között a Tiszi Akadémián képezte magát, majd 1937–

1938-ban színházi rendezőtanonc Prágában. Vallomása szerint fiatalon részt vett Munkács irodalmi, kulturális életében, a Munkácsi Magyar Színház egyik rendezője volt. Gyerekkori barátja volt Sáfáry László, együtt barangoltak az irodalom ösvényein. 1939-ben Angliában telepedett le. Rosner Árpád élete alkonyán 1992 szeptemberében felkereste Kárpátalját Dinnyés József dalutalajdonos kíséretében, járt Munkácson és Ungváron. Az utóbbi városban író-olvasó találkozón tett vallomást nemzedékéről, életútjáról. *Elismerések, díjak*: 1963-ban megkapta a Magyarok Világszövetsége elnökségének Ezüst Jelvényét, 1970-ben Arany Díszjelvényét. Művei: *Levágott ág*, 1978; *Gyújts lámpát a holnapoknak*, 1988; *Lecsült vihar*, 1992. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: R. Á.: *Lecsült vihar*, 1992.

SÁFÁRY László (Munkács, 1910. nov. 16. – Don-kanyar, 1943/1944) költő, szerkesztő, tanár. Sátoraljaújhelyen érettségizett, majd 1928-tól a budapesti egyetem bölcsészkarán szerzett magyar-latin szakos tanári diplomát. Első irodalmi próbálkozásai gimnazista korában látnak napvilágot. 1939-ben a munkácsi magyar-országi nyelvű tanítóképző, majd az Árpád fejedelem magyar gimnázium tanára. A tanintézetben kollégája és barátja lesz Takáts Gyula költő. 1942-ben behívták katonának, az orosz frontra került, ahol 1943 januárjában a Don-kanyarban 33 éves korában hősi halált halt. Verseinek színei

harcosan progresszív egyéniségre valának. Megjelent verseskötetei: *Lendület*, 1931; *Verhovina*, 1935; Újra kiadott művei: *Korforduló*, 1969; *Hómezők előtt*, válogatott versek, 1995; *Közletek vagyok*, Összegyűjtött versek, 2008. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: S. L.: *Lendület*, 1931; S. L.: *Verhovina*, 1935; *Kárpátalja*, 2005/11/25; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/a-nap-verse-safary-laszlo-arveres/>; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/a-nap-verse-safary-laszlo-vihar-van-keszuloben/>

SIMON Menyhért (Bátyú, 1897. júl. 7. – Budapest, 1952. nov. 7.): költő, szerkesztő, újságíró. Parasztcsaládban született. A munkácsi gimnázium elvégzése után Budapesten jogot tanult, azután újságíró lett. Előbb Kassán dolgozott, majd Ungváron a *Kárpáti Híradó* főszerkesztője volt. 1932-ben Munkácson Darkó Istvánnal együtt megindította a *Magyar Írás* című szépirodalmi folyóiratot. A két világháború között hat verseskötete jelent meg. 1944 után Budapesten telepedik le, nyugdíjba vonulásáig pedagógusként tevékenykedik. Megjelent verseskötetei: *Hitetlenek testvérisége*, 1922; *Emberhez – szent utunk*, 1922; *Szívet, csak szívet!* 1924; *Életünk lényege*, 1927; *Kisebbségi ének*, 1937; *Testvéreknek üzenem*, 1937; Újra kiadott művei: *Írtam lelkes, ifjú hitel*, Válogatott versek, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 1998. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet*

jeles személyiségei, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: S. M.: *Kisebbségi ének*, 1937; S. M.: *Testvéreknek üzenem*, 1947.

SHREK Tímea (Beregszász, 1989. aug. 13.): író, költő, pedagógus, irodalomszervező. Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia tagja. Marcsák Gergely költő, író felesége. 2013-ban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakon szerzett diplomát. 2009-től a Beregszászi 7. Számú Általános Iskola szervezőpedagógusa és magyartanára, ahol csak kisebbségi (roma) gyermekek oktatásával foglalkozik. A beregszászi székhelyű Kovács Vilmos Irodalmi Társaság alapító tagja, szervezőtitkára. 2014-től rendszeresen publikál novellát, verset a kárpátaljai *Együtt* című irodalmi és művészeti folyóiratban, valamint magyarországi kiadványokban. 2016-ban az Ukrainai Kulturális Minisztérium által meghirdetett *Kárpátaljai dialógusok* című rövidpróza-pályázat első helyezettje. Több novelláját az ungvári Antonenko Miklós ültette át ukrán nyelvre, valamint Ferdinandy György író, költő szintén fordított műveiből, portugálra. 2016-ban Beregszász városának polgármesteri hivatala Drávai Gizella-díjjal tüntette ki, valamint szintén ebben az évben nyerte el a Nemzeti Kulturális Alap által meghirdetett Gion Nándor-ösztöndíjat. 2018-ban *Együtt*-nívódíjat kapott. Megjelent első novelláskötete: *Halott föld ez* (2019). (*A kárpátaljai ma-*

gyar művelődési élet jeles személyiségei, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: Együtt, 2019/3.

SÜTŐ Kálmán (Beregsom, 1910. dec. 16. – Beregsom, 1997. jún. 7.): gazdálkodó, parasztköltő. A hat elemi elvégzése után napszámos, kubikos, gazdálkodó. A Petőfi, majd Ady hatása alatt álló parasztköltő saját költségén 1936-ban, Beregszászban kiadott *Lelkeket jöttem venni* című kötetének terjesztését akadályozta a cseh hatóság. Mégis eljutott az olvasókhoz és két ismertetés is napvilágot látott róla. 1945 után verseit a helyi magyar lapok, antológiák közölték. Megjelent verseskötetei: *Lelkeket jöttem venni*, 1936; *Kacagó faluvégek*, 1961; Válogatott versek: *S az életemet széjjelosztom...* 1984; *Holdarcba nézve*, 1992. (*A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: S. K.: *Lelkeket jöttem venni*, 1936; *Kisebbségi ének a beregi rónán*, 1992; *Verecke*, 2003; *Vergődő szél*, 1990.

SZEPESI Attila (Ungvár, 1942. ápr. 21. – Budapest, 2017. márc. 30.): József Attila-díjas költő, publicista, pedagógus, szerkesztő. Ungváron született, azonban 8 éves koráig Beregszászban élt, átvészelte az orosz megszállást, szembesült családjá meghurcoltatásával. Anyai nagyapját, Benda Kálmánt, a magyar országgyűlés felsőházának tagját az NKVD elhurcolta, Ungváron kivégeztette. Szepesi Attila számos műve, verse tanúsítja, hogy mindvégig szoro-

san kötődött Beregszászhoz. 1950-től Magyarországon él. 37 kötet szerzője. Figyelemmel kísérte a kárpátaljai magyar irodalmi élet eseményeit, kapcsolatban állt az irodalmárokkal, köztük Vári Fábián Lászlóval, aki egyik verseskötetéről recenziót is írt. Verseit kárpátaljai kiadványok (*Hatodik Síp, Együtt*) is közölték. Súlyos betegség után életének 74. évében Budapesten elhunyt. *Elismerések, díjak*: Weöres Sándor-díj (1974, 2000), József Attila-díj (1980), Artisjus-díj (1986), Kortárs-díj (1994), IRAT-nívódíj (1995), Tiszatáj-díj (1996), Déry Tibor-díj (1996), Füst Milán-díj (1998), Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díj (2002), Látó-nívódíj (2006), A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2012), Radnóti-díj (2014). (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: Hatodik Síp, 1998/Nyár.

TAKÁTS Gyula (Tab, 1911. febr. 4. – Kaposvár, 2008. nov. 20.): Kosuth-díjas költő, író, műfordító, kritikus, tanár. 1939–1940 között Munkácsra tanított, egyben a helyi irodalmi élet alakítója, formálója lett, a munkácsi Sáfáry László költő támogatója, barátja volt. Korábbi ismerőseivel, Babits Mihállyal és feleségével, Török Sophie-val innen, a városból is levelezett. Amint 2002-ben megjelent *Emlékek Életrajza* című könyvében többek között ezt írta: „*Zsindely Ferenc aláírásával 1939 márciusában 'óraadó-helyettes tanárnak' a munkácsi állami gimnáziumhoz neveztek ki. (...) 1939 március indusán érkez-*

tem Munkácsra. A munkácsi Árpád Fejedelem Gimnáziumban csonka másfél évet tanítottam, de utána is gyakran visszajártam.” M.: *Emlékek Életrajza*, 2002. (*Wikipédia, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: Kárpátalja, 2018/03/21.

TAR Géza (Kigyós, 1924. -?): Gulágrab, költő. Lägerírásait 1991-ben nagy Zoltán Mihály író jegyezte le, először az *Istenhez fohászkodva...* (1992) című gyűjteményben jelent meg.

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: Istenhez fohászkodva..., 1992.

TÁRCZY Andor, Gerzsenyi András (Ungvár, 1954. ápr. 24.): költő, fordító, újságíró. Munkácsaládban született. Az Ungvári 10. Számú Zalka Máté Középiskola (ma: Dayka Gábor Középiskola) elvégzése után 1971-től egy ideig fotós, zenész és festő, a *Kárpáti Igaz Szó* munkatársa, kezdetben fordító, majd a tájékoztatási rovat vezetője. Levelező tanulmányokat folytatott a Lembergi Ivan Franko Állami Egyetem újságírói karon. 1992-ben megvált a *Kárpáti Igaz Szótól*, 1990-től a *Kárpátalja* (Ungvár–Miskolc) című havilap munkatársa, 1991-től az ungvári *Tárogató* című havi satirikus magazin főszerkesztője. 1994-től közjegyzői szakfordító az egyik ungvári közjegyzői iroda mellett. 1975 óta publikál. Eddig két kispróza-kat tartalmazó kötetet jelentetett meg. Tagja volt a József Attila Irodalmi Stúdióknak. 1988. január 30-án egyik alapító tagja a József Attila Alkotóközös-

ségnek. Tagja a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának. Az *Együtt* című folyóirat szerzői köréhez tartozik. *Elismerések, díjak*: a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága elnökének elismerő díszoklevele (2013). Megjelent verseskötetei: *Ölelkező évszakok*, 1985; *Tegnapután*, 1995; *Úgy szépen*, 2014. (KMMI, A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Vergődő szél*, 1990; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/tarczy-andor-napkelet/>; T. A.: *Úgy szépen*, 2018; <https://karpatalja.ma/mozaik/a-nap-verse/tarczy-andor-ungnak-es-tiszanak/>; *Együtt*, 2002/1; *Együtt*, 2008/1; *Együtt*, 2010/4.

TÓTH Dominika (Nyíregyháza/Beregszász, 1997. jún. 7.): költő fordító, újságíró. Munkáscsaládban született. 2013-ban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol-magyar szakos hallgatója. 2016-ban először jelentek meg versei az *Együtt* című irodalmi és művészeti folyóiratban. Versét közölte a

Az antológiában közölt versek forráshelyei: *Különjárat ifjúsági antológia* (2017). *Az Előretolt Helyőrség Íróakadémia tagja*. (KMMI, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018). *Együtt*, 2016/6; *Együtt*, 2018/2.

VARGA János (Feketeardó, 1940. máj. 22.), GULÁG-túlélő, krónikás. 1954 szeptemberétől a Nagyszőlősi 3. sz. Középiskola diákjaként társai-val létrehozta a Nagyszőlősi szovjetel-

lenes ifjúsági szervezetet. Az 1956-ban Budapesten kitört forradalom hatására szovjetellenes röpiratokat, falragaszokat terjesztettek. 1957. június 24-én tartóztatták le. A büntetés időtartalma 5 év. Mordvinföldön a 11. sz. GULÁG-lágerben raboskodott, ahol verseket is írt. 1959-ben szabadult. (Dupka György: *A magyar '56*, 2020).

Az antológiában közölt versek forráshelyei: „Uram... segíts haza minket...!” 2014.

VÁRI FÁBIÁN László, családneve *Fábián László, dr.* (Tiszaújlak, 1951. márc. 16.): József Attila-díjas és Kossuth-díjas költő, író, műfordító, szerkesztő. Néprajzkutató, műfordítói tevékenysége is számottevő. A Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozatának tagja (2005). Az Ungvári Állami Egyetem bölcsészkarán szerzett diplomát. 1967-től a Forrás Stúdió alapító tagja. Később bekapcsolódott az első kárpátaljai magyar polgárjogi mozgalomba. Emiatt retorziók érték, 1972-ben meg kellett szakítania tanulmányait, mert besorozták a szovjet hadsereg németországi hadseregcsoportjába sorkatonai szolgálatra. 1978-ban diplomázott. 1976-tól 1997-ig a Mezővári Középiskolában magyar nyelvet és irodalmat tanított, majd a beregszászi magyar főiskola tanára lett. Szakmai körökben elismert folklorista. A Magyar Írószövetségnek 2001-től választmányi, 2007-től elnökségi tagja. 2007-ben a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolája elvégzése után *A magyar és a ruszin (ukrán) népballadák összehasonlító vizsgálata* címmel megvédte doktori disszertációját.

ját, PhD tudományos fokozatot szerzett. Jelenleg a Magyar Írószövetség Kárpát-aljai Írócsoportjának vezetője, az *Együtt* című folyóirat főszerkesztője, illetve szerkesztőbizottságának elnöke. A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) tiszteletbeli elnöke. Mezőváriban él és alkot. *Fontosabb elismerései, díjai*: Kilencek díja (1983), Pro Cultura Hungarica (1991), Magyar Művészetért-díj (1992), Berzsenyi-díj (1993), Kemény Zsigmond-díj (1998), Bethlen Gábor-díj (2001), Magyar Művészetért-díj (2002), József Attila-díj (2003), Balassi Bálint-emlékkard (2004), Ratkó József-díj (2007), a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2011), Arany János-díj (2011), Kölcsey Emlékplakett (2014), Salvatore Quasimodo-életműdíj (2015), Magyarország Babérkoszorúja díj (2017), a Magyar Érdemrend tisztikeresztje (2020), Kossuth-díj (2021). Megjelent verseskötetei: *Széphistóriák*, 1991; *Kivont kardok között*, 1992; *19 vers a hűségéről és a halálról*, 2000; *Világtalan csillag*, 2001; *Harminchárom év*, 2002; *Fecskehajtó idő*, 2004; *Vereckétől Beregszászig*. Vári Fábán László költővel beszélget Kozma László. Publicisztika. Magyarak lenni sorozat XXVII kötet. Kairosz kiadó, Budapest, 2007; *Jég és korbács*, 2010; *Ereimben az idő*, 2015; *Vásártér*. Regény. Magyar Napló Kiadó, Bp., 2018; *A kakukknővér. 76 ruszin és ukrán népmeseköltés ford., szerk., előszó, utószó, jegyz.* Vári Fábán László; MMA, Bp., 2019; *Koponyámban gyertya*, Magyar Napló Kiadó, 2020. (KMMI, Wikipédia, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: *Vergődő szél*, 1990; V. F. L.: *Fecskehajtó idő*, 2004; V. F. L.: *Ereimben az idő*, 2015; *Viszontlátás II.*, 2018; *Együtt*, 2015/6; *Együtt*, 2019/5; *Együtt*, 2020/3.

ZIMÁNYI József (Törökszentmiklós, 1917. nov. 16. – Nyíregyháza, 1998. szept. 10.) református lelkész, Gulág-rab, lágerversék szerzője. A Napkeleti Baráti Körhöz tartozó lelkész-csoporthoz tartozott. 1947. október 15-én Rafajnaújfalun 30 éves korában letartóztatták. Büntetése: 7 év javító-nevelő munkatábor. Fogság: Norilszk. 1953. január 3-án szabadult, 1955. május 13-ig száműzetésben volt. Hazatérése után 1956. októberétől 1959. áprilisáig Gödényházán, Tekházán és Királyházán szolgált. 1959. április 29-én családjával áttelepedett Magyarországra. 1960-ban Kokadon, majd 1965-ben Álmosdon kap lelkészi állást. 1990-ben vonult nyugdíjba. 1989-ben rehabilitálták. A Sztálinnak címzett hitvallását Horkay Barna lelkészársával együtt fogalmazta meg. Rabsága idején mintegy száz lágerverset írt „dallammal vagy anélkül is mindig énekelgettem, dörmögtem őket magamban” – emlékezik vissza lágerverséi születésére (Hargita Árpád: *Tűz-oszloppal jéghegyek között. Zimányi József életútja*. Fundamentum Alapítvány, 1995. 160-170. old.).

Az antológiában közölt versek forrásbelyei: „Uram... segíts haza minket...!” 2014.

ZSELICKI József (Kisgejőc, 1949. febr. 27. – Kisgejőc, 2021. jún. 1.): költő, pedagógus. Földműves családban született. Az Ungvári Állami Egye-

tem magyar nyelv és irodalom szakon szerzett diplomát 1973-ban. Kezdetben Dercenben, nyugdíjba vonulásáig a Nagygejőci Általános Iskolában tanított. 1966-tól publikál a kárpátaljai magyar nyelvű kiadványokban. Alapító tagja és elnöke volt az 1967 novemberre és 1972 februárja között működő ungvári Forrás Ifjúsági Irodalmi Stúdiónak. Részt vállalt a Kovács Vilmos és Fodó Sándor által elindított kárpátaljai magyar polgárjogi mozgalomban. Magyarországi folyóiratokban és napilapokban is szerepel költeményeivel. Közel egy évtizedes kényszerű hallgatás után bekap-

csolódik az irodalmi életbe, újra publikál. 1988-ban egyik alapító tagja volt a József Attila Alkotóközösségnek. Az *Együtt* című folyóirat szerzői köréhez tartozott. *Elismerései*: a Magyar Művészetért Díj Kuratóriuma és a Herendi Porcelángyár Manufaktúra díja (2002). Megjelent verseskötetei: *Rokonom, csillag*, 1994; *Hír*, 2006; *Régi és új versek*, 2020. (KMMI, *A kárpátaljai magyar művelődési élet jeles személyiségei*, Dupka György közreadásában. 2018).

Az antológiában közölt versek források helyei: *Vergődő szél*, 1990; *ZS.J.: Az ismeretlen katona. Régi és új versek*, 2019.

Összeállította: Dupka György

TARTALOM

AZ ANTOLÓGIA SZERZŐI5

FÜZESI MAGDA:

Palackba zárt üzenetek7

ELŐSZÓ HELYETT

JUHÁSZ GYULA

Trianon 9

Verecke táján 11

KÖLTŐK, VERSEK

A CSEHSZLOVÁK

IDŐSZAKBAN (1920–1938)..... 13

FÜLÖP ÁRPÁD15

Mennyi csillag ragyog..... 14

A szerencse úgy forog... .. 15

A mérlegen... .. 15

Sugárzó gondviselés..... 16

Vallomás..... 16

GYÖRGY FERENC 17

Emlékezés egy börtönre..... 17

Napisten ölni 17

Címtelen levél 18

MÉCS LÁSZLÓ 19

Hajnali barangszó 19

Fényt hagyni magunk után ...22

DEMJÉN FERENC..... 23

A pénz.....23

Hegyek alján24

JÁK SÁNDOR..... 25

Hangulat a Verhovinán..... 25

Vaszil és Slojme26

KRÜZSELYI ERZSÉBET

(VISKI BÖSKE) 27

Erdő-sors.....27

Fátyolos hangtalanság.....29

N. JACZKÓ OLGA..... 30

Elibéd!.....30

Testvérek!..... 31

Csendes vágy 32

Kályhatűz mellett..... 32

Tükör előtt 33

PRERAU MARGIT..... 34

Sötétség 34

Kárpátok 34

Sírfelirat 35

REICHARD PIROSKA..... 36

Beregszászon 36

Egyedül.....37

ROSNER ÁRPÁD 38

Letűnt évek.....38

SÁFÁRY LÁSZLÓ 39

Hé, hegyoldalak 39

Rejtett ösvény.....39

Bimbó kinyílik40

Ne felejtset el hegyeinket40

Verhovina.....41

Fiatal fák.....42

Árverés.....43

Vihar van készülöben.....43

SIMON MENYHÉRT44

Kisebbségi ének.....44

Verhovina alján.....45

Munkács.....46

Magyarságomat47

SÜTŐ KÁLMÁN48

Lelkeket jöttem venni.....48

A beregi rónán.....49

Számonkérésem.....50

Ítélet kell..... 51

KÖLTŐK, VERSEK

A MAGYARORSZÁGHOZ

VISSZATÉRT KÁRPÁTALJÁN

(1938–1944) 53

TAKÁTS GYULA54

Hazát, szerelmet 54

KISS LÁSZLÓ.....	55	BALOG SÁNDOR.....	82
<i>Menekülő fiatalságom.....</i>	55	<i>Mordvin ország.....</i>	82
<i>Őszi est az Ung-parton.....</i>	55	<i>Más táborba.....</i>	83
<i>Tanács, tébolyodott időkben... </i>	56	FORGON PÁL.....	84
<i>Zsidó barátomhoz.....</i>	57	<i>Isten kertjében.....</i>	84
GYÖRY DEZSŐ.....	59	<i>Ajánlás helyett.....</i>	85
<i>A bulcsúi fejfák között.....</i>	59	ZIMÁNYI JÓZSEF.....	87
<i>Munkácsi március.....</i>	60	<i>Levél Sztálinnak.....</i>	87
KÖLTŐK, VERSEK A SZOVJET		<i>Ének a lágerben.....</i>	87
IDŐSZAKBAN (1944–1991).....	63	<i>Fohász a lágerből.....</i>	88
1. FOGSÁGBAN, MALENKIJ		VARGA JÁNOS.....	89
ROBOTBAN, A GULÁGON		<i>Verses levél.....</i>	89
KELETKEZETT LÁGERVERSEK		<i>A börtönlágerből.....</i>	89
(1944–1965).....	64	BÁRTFAY ISTVÁN.....	90
Ismeretlen fogoly, 1.....	64	<i>Még egy zsoldár.....</i>	90
<i>Lágerballada.....</i>	64	<i>Bujdosó ének.....</i>	90
NAGY JENŐ.....	67	<i>Paródia.....</i>	91
<i>Búcsúzás.....</i>	67	2. „MEGLÁSD, HOLNAP	
HOLOZSI KÁROLY.....	68	KÖNNYEBB LESZ A SZÓ...”	
<i>Fogolykarácsony.....</i>	68	VERGŐDÉSBEN, SZÉLBEN ÉS	
<i>Szolyván.....</i>	68	VIHARBAN SZÜLETETT	
Ismeretlen fogoly, 2.....	70	KÖLTEMÉNYEK 1953–1991.....	93
<i>Ezer fogoly imája 1944-ben..</i>	70	BALLA GYULA.....	94
GAÁL SÁNDOR.....	72	<i>Egyszer-volt nagyapám.....</i>	94
<i>Hó szállong.....</i>	72	<i>In memoriam Sáfáry László... </i>	94
<i>Orsa felett.....</i>	72	<i>Krétarajzok – aszfaltra.....</i>	95
Ismeretlen fogoly, 3.....	74	BALLA TERÉZ.....	96
<i>Fogolyének.....</i>	74	<i>Buzdítás.....</i>	96
Ismeretlen fogoly, 4.....	75	<i>Sírató.....</i>	96
<i>Azt írták.....</i>	75	BALOGH BALÁZS.....	97
FEDÁK LÁSZLÓ.....	76	<i>Csillagzene.....</i>	97
<i>A kolimai rabok himnusza... </i>	76	<i>Üzenet.....</i>	97
<i>Sztálin arcképe.....</i>	77	BALOGH MIKLÓS.....	98
<i>Nagy Jóska halálára.....</i>	78	<i>Szabálytalan szonett.....</i>	98
HORVÁTH SIMON.....	79	BARTHA GUSZTÁV.....	99
<i>Rab fohász.....</i>	79	<i>Anyanyelv.....</i>	99
HUSZTI BÉLA.....	80	<i>VI. Zsoldár.....</i>	100
<i>Hazamegyünk... ..</i>	80	BENEDEK ANDRÁS.....	101
TAR GÉZA.....	81	<i>Kurucdal.....</i>	101
<i>Sötét zord nagyhegynek... ..</i>	81		

<i>Janicsárok</i>	102	HORVÁTH SÁNDOR.....	127
<i>Rigmusok</i>	102	<i>Éj, szél, szív</i>	127
DEMJÉN MIKLÓS.....	103	IMRE SÁNDOR.....	128
<i>Novemberi szerelem</i>	103	<i>Mindig így kísér</i>	128
DUPKA GYÖRGY.....	104	<i>Most már</i>	128
<i>Tömegsír felirat</i>	104	KECSKÉS BÉLA.....	129
<i>Szibériában</i>	104	<i>Napkelte</i>	129
<i>Reflexiók</i>		<i>A madár</i>	129
<i>a munkácsi vár fokán</i>	106	<i>Anyám</i>	130
<i>Bölcsőm</i>	107	<i>Szülföldünk</i>	130
<i>Kisebbségi ima fiaimnak</i>	108	KOVÁCS VILMOS.....	131
<i>Egy távoli ismerősnek</i>	109	<i>Vallani kell</i>	131
<i>Levél</i>	110	<i>Tavaszi viharok</i>	133
FERENCZI TIHAMÉR.....	111	<i>Lázás a föld!</i>	134
<i>Szívem volt már minden</i>	111	<i>Elmondom neked</i>	135
<i>E táj</i>	111	<i>Vérkereszttség</i>	136
FINTA ÉVA.....	112	<i>A tenger</i>	138
<i>Montázs</i>	112	<i>Verecke</i>	139
<i>„Ez a sok szépség...”</i>	113	<i>Kenyér és vers</i>	140
<i>Credo</i>	114	<i>Éjszaka</i>	141
<i>Küszöbök</i>	114	<i>Őszi elégia</i>	141
<i>A fényt tűzöd</i>	115	<i>Búcsú</i>	143
FODOR GÉZA.....	116	<i>Bikaháton</i>	144
<i>Széltűkör</i>	116	<i>Testamentum</i>	145
<i>Verhovinai szél</i>	116	KÖSZEGHY ELEMÉR.....	146
<i>Bukovinai esték</i>	117	<i>Teremtő</i>	146
<i>Képsorok Munkácsy Mihály</i>		<i>Titkok</i>	146
<i>albumából</i>	118	<i>Az ősz véremben</i>	146
FÜZESI MAGDA.....	119	<i>Öreg</i>	147
<i>Tisztulás</i>	119	NAGY ZOLTÁN MIHÁLY... 148	
<i>Johanna</i>	119	<i>Sors, megírva</i>	148
<i>Küzdelem</i>	120	<i>Bábu-testvéreimnek</i>	149
<i>Akác</i>	120	<i>Motyogás bor mellett</i>	150
<i>Szöttes pirossal, feketével</i>	120	SÜTŐ KÁLMÁN.....	151
<i>Üzenet</i>	121	<i>Hozzád beszélek</i>	151
GYÖRKE ZOLTÁN.....	122	TÁRCZY ANDOR.....	153
<i>Fáradtan</i>	122	<i>Küszöbön</i>	153
<i>Otthon</i>	123	<i>A ma lantosaihoz</i>	154
HORVÁTH GYULA.....	125	VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ.....	156
<i>Harcaim</i>	125	<i>Boszorkányidéző</i>	156
<i>Otthon</i>	126	<i>Szervátusz Tibor</i>	
		<i>Dózsa-szobra előtt</i>	157

<i>Téli táj koporsóval</i>	158	CZÉBELY LAJOS.....	184
<i>Napfogyatkozás</i>	158	<i>Bújkáló március</i>	184
<i>Útban Törökország felé</i>	159	<i>Áloműző</i>	186
<i>Kikerics</i>	161	FERENCZI TIHAMÉR.....	187
<i>Ady alkonya</i>	162	<i>Beregszász</i>	187
ZSELICKI JÓZSEF.....	163	<i>Semmi jel</i>	187
<i>Mese</i>	163	<i>Öregszem</i>	188
<i>Öregség</i>	163	FINTA ÉVA.....	189
<i>Piros, fehé, zöld</i>	164	<i>Divertimento</i>	189
<i>Hamisan</i>	165	<i>Helybenfutás</i>	189
KÖLTŐK, VERSEK		<i>Terek ablakomba</i>	190
UKRAJNÁBAN (1991–2020).....	167	FODOR GÉZA.....	191
1.) „MERT A HAZA TE		<i>Nyárvégi virágszendélet</i>	191
MAGAD VAGY..” (1991–2002) ...	168	<i>Zölderdőtűz</i>	192
BAGU LÁSZLÓ.....	168	FÜZESI MAGDA.....	193
<i>Vadak útja</i>	168	<i>Kósa Anna balladája</i>	193
<i>Halálcsináló</i>	169	<i>Táj gesztenyékkel</i>	194
<i>Az argentin típusú</i>		<i>Ezredvégi ballada</i>	196
<i>családok lemezárhlása</i>	170	<i>Más-kor</i>	197
<i>Féltés</i>	171	GYÖRKE ZOLTÁN.....	198
<i>Madárkabátban</i>	171	<i>Fohász – békeidőben</i>	198
BALLA TERÉZ.....	172	HORVÁTH SÁNDOR.....	200
<i>Látomás</i>	172	<i>Kishaza (III.)</i>	200
<i>Engesztelő</i>	172	<i>Józan ima</i>	201
BARTHA GUSZTÁV.....	174	KECSKÉS BÉLA.....	202
<i>Eljön az éj</i>	174	<i>Együtt</i>	202
<i>Esti dal</i>	175	<i>Magammal viszem</i>	203
BENKŐ GYÖRGY.....	176	<i>Add meg nekem</i>	204
<i>Hol a csillagok haldokolnak..</i>	176	KÖSZEGHY ELEMÉR.....	205
<i>(Hótól hófedte...)</i>	177	<i>(Maréknyi haza)</i>	205
BRENZOVICS		<i>(minden halottal)</i>	206
MARIANNA.....	178	<i>(Egyetlen)</i>	206
<i>Márta elutazott</i>	178	LATOR LÁSZLÓ.....	207
<i>Kiszáll</i>	179	<i>Határon</i>	207
S. BENEDEK ANDRÁS.....	180	LENGYEL TAMÁS.....	208
<i>Barbárok</i>	180	<i>Halláspróba</i>	208
CSÉKA GYÖRGY.....	182	<i>Egyszer majd</i>	208
<i>Bizonyos körülmények</i>	182	<i>Tamás evangéliuma</i>	209
<i>Hosszú idő</i>	183	MESTER MAGDOLNA.....	210
<i>Por</i>	183	<i>Tetszhalottak balladája</i>	210
		<i>Kell és lehetne</i>	210

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY... 211	<i>Átkozott szerepben</i>237
<i>Magyar ének</i> 211	<i>Vádirat</i>238
<i>Kibontja könnyes</i>	S. BENEDEK ANDRÁS239
<i>recehártya</i> 212	<i>Kurvuló történelem</i>239
PENCKÓFER JÁNOS 214	<i>Szép új világ</i> 240
<i>Mielőtt szállna</i> 214	<i>Birodalmi aszály</i>241
<i>Elforduló</i> 215	CZÉBELY GABRIELLA242
<i>[Ez az első...]</i> 216	<i>Apám</i>242
PÓCS ISTVÁN 217	<i>Quo vadis?</i>242
<i>Hitetlenek</i> 217	<i>Szeretek nagyon</i>243
<i>Magány</i> 217	CZÉBELY LAJOS.....244
SZEPESI ATTILA 218	<i>Gyökérszakadás előtt</i> 244
<i>Gulácsy Lajos:</i>	<i>Elégia tébolyult</i>
<i>Munkácsi zsidó</i> 218	<i>évszakokról</i>245
TÁRCZY ANDOR 219	CSORDÁS LÁSZLÓ.....249
<i>Napkelet</i> 219	<i>Hajnali szonett</i>249
<i>Legyen jó</i> 220	<i>Egy eldobott kő</i>250
<i>Ungnak és Tiszának</i> 221	CSORNYI DÁVID 251
VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ.....222	<i>Senkik hőse</i> 251
<i>Világtalan csillag</i> 222	<i>Létezés mindenhol</i> 252
<i>Ha majd a halál</i>223	<i>Újkori szodoma</i> 253
<i>Tarts meg</i>224	<i>Degeneráció</i>254
<i>Az alagút végén</i> 225	FERENCZI TIHAMÉR..... 255
ZSELICKI JÓZSEF 226	<i>Halottak napja</i> 255
<i>1989. március 15.</i> 226	FINTA ÉVA..... 256
<i>Rokonom, csillag</i> 226	<i>Séta a beregszászi</i>
2.) AZ ÚJRAINDÍTOTT	<i>temetőben</i> 256
EGYÜTT KÖLTÉSZETÉBŐL	<i>Elmulásaink</i> 257
(2002–2020) 230	<i>Középkor újra</i> 258
BAKOS KISS KÁROLY 230	<i>Bárány</i> 258
<i>Legyen vers</i> 230	<i>A poézisről</i> 259
<i>Része még</i> 231	FODOR GÉZA..... 260
<i>Útlevél</i> 232	<i>Viharos hold a Jávoron</i>260
<i>Júdás monológja</i> 233	<i>Merülő Szaturnusz</i> 261
BARTHA GUSZTÁV 234	<i>Hazai táj, képeslapon</i>263
<i>Napóra</i> 234	<i>Elunva már a rossz időt</i> 264
<i>Cím nélkül</i> 235	FÜZESI MAGDA..... 265
BECSKE (JÓZSEF) LAJOS...236	<i>Őszi noctürne</i> 265
<i>Viharból jöttem</i> 236	<i>Lamenta</i> 265
	<i>Szimultán</i> 266
	<i>Görcs a fában</i> 267
	<i>Zárszámadás</i> 268

KOPRIVA NIKOLETT	271	TÁRCZY ANDOR.....	297
<i>Dorian üres szíján</i>	271	<i>Ha nem lennél</i>	297
<i>Ami marad</i>	271	<i>Nyárium</i>	297
<i>Egymás helyébe</i>	272	<i>Ringatva viszem</i>	298
<i>Csak a csillagok</i>	272	TÓTH DOMINIKA	299
LÖRINCZ P. GABRIELLA..	273	<i>Szonett</i>	299
<i>Lampert háza</i>	273	<i>Búcsúlevél</i>	300
<i>Anyám ringat</i>	274	<i>Törések</i>	300
<i>Kegyelem</i>	275	VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ.....	301
<i>Rész</i>	276	<i>Változatok</i>	
MARCSÁK GERGELY	277	<i>a halotti beszédre</i>	301
<i>Különjárat</i>	277	<i>Palackba zárt üzenet</i>	304
<i>Örök fogság</i>	277	<i>Fogyó hold</i>	306
<i>Fekete-Tisza</i>	278	<i>Mítoszaimból</i>	307
<i>A vonatokról</i>	279	ZSELICKI JÓZSEF	308
<i>Amikor meguntuk</i>		<i>Tóth Lajos emlékére</i>	308
<i>a vodkát</i>	280	<i>Még most is</i>	310
<i>Somogyi Gábor hazatér</i>	281	<i>Születésnapomra</i>	311
NAGY TAMÁS	282	UTÓSZÓ	
<i>Forgalom nélkül</i>	282	DUPKA GYÖRGY:	
<i>Kényszer-gondolatok</i>	282	Magyar irodalmi élet Kárpátalján	
<i>C'est la vie</i>	283	a Trianontól napjainkig	312
<i>A táj helyett</i>	283	A kötet szerzői.....	341
<i>Homokdűne</i>	284		
NÉMETHI ANETT	285		
<i>Szalmaláng</i>	285		
<i>Tűnődés</i>	285		
<i>Csend és öröm</i>	286		
<i>Minden</i>	287		
<i>Ha már minden</i>	288		
<i>Jellem</i>	288		
PENCKÓFER JÁNOS	289		
<i>(Fájni fog a táguló</i>			
<i>világregében...)</i>	289		
<i>[Szép-Mezopotámiában...]</i> ..	290		
<i>(Meggyengültem, Uram...)</i> .	292		
<i>Lyra societatis</i>	293		
<i>Aprócska fobász</i>	294		
SHREK TÍMEA	295		
<i>Hidegfüst</i>	295		